

IV JORNADES D'ESTUDIS LOCALS

I N C A
3 i 4
D'OCTUBRE
1 9 9 7

Comissió científica: Antoni J. Colom
Gabriel Ensenyat Pujol
Pere Fullana i Pugserver
Josep Grimalt Gomila
Lluís Maicas Socias
Joan Parets Serra

L'Ajuntament d'Inca no es responsabilitza dels continguts de les comunicacions, els quals corresponen als autors respectius.

IV Jornades d'Estudis Locals

Edició: Ajuntament d'Inca
Realització i impressió: Ingrama, s.a. (GRAFICAS GARCIA)

Dipòsit Legal: 1848-2000

Index

Presentació 7

LLUÍS MAICAS I SOCIES

Història local, Història sentimental 11

MIQUEL PIERAS VILLALONGA/FRANCISCA VIVES AMER

La transició a Inca. Aspèctes polítics, 1975/1981 15

ANTONI AULÍ I GINARD

BARTOMEU GARAU MORANTA

JOAN PARETS I SERRA

Antoni Llompart Rexach (1897/1990) 35

MARGALIDA BERNAT I ROCA

Homes feiners i d'Indústria. Els menestrals de la vila d'Inca entre els s. XIII i XV 41

GABRIEL PIERAS SALOM

Fou "Comuna" el Puig de Santa Magdalena o part d'ell ? :

Apunts històrics 69

PERE RAYÓ BENNÀSSAR
Dos projectes de barriada, a Inca,
en el darrer terç del segle XIX 79

PERE FIOL I TORNILA
L'Apotecaria del Monestir de Sant Bartomeu d'Inca 85

SANTIAGO CORTÈS I FORTEZA
MIQUEL GENESTRA ALOMAR
Bibliografia d'autors inquers 1979/1997 101

JOSEP BENÍTEZ MAIRATA
Inca, 1961, una visió des de la revista Cort" 135

GABRIEL FIOL MATEU
Notícia de documents de l'Arxiu del Regne de Mallorca,
relatius a la Germania a Inca. 149

PRESENTACIÓ

Vet aquí un altre volum corresponent a les Jornades d'Estudis Locals a Inca, un treball fruit de les comunicacions dels estudiosos de la nostra ciutat ja centenària.

Les meves primeres paraules, per tant, d'agraïment a totes aquelles persones que han fet possible la seva realització. Per una banda, als ponents que tan de veres estudien les nostres arrels, la nostra història, els nostres trets. També, com no, a la comissió científica, que no ha escatimat esforços, i a tots als assistents a la lectura de les Jornades.

Aquesta publicació era precisament un dels objectius que perseguia l'organització de les Jornades: posar a l'abast dels ciutadans les enriquidores aportacions dels participants, dels estudiosos, per aconseguir durant el transcurs dels anys un fons documental molt valuós per el propi coneixement i per la recerca científica dels estudis locals.

Gràcies a tots i que la lectura d'aquest volum sigui del tot profitosa.

Pere Rotger i Llabrés
Batle d'Inca

PRESENTACIÓ

Teniu a les mans el volum que correspon a les IV Jornades d'Estudis Locals. El volum esperat és aquí, al vostre abast.

Ve a la meva memòria la conferència inicial que donà el sus!!! a les IV Jornades, llegit per l'escriptor inquer Lluís Maicas Socias. Darrere ell un grup de persones feineres que han donat cos a aquest volum. Signatures tan valuoses com les de Gabriel Pieras, Josep Benítez, Margalida Bernat, Gabriel Fiol, Pere Fiol, Pere Rayó, Antoni Llompart, Miquel Pieras, Francisca Vives, Miquel Genestra i Santiago Cortès, són les que omplen aquest IV volum. Una altra aportació a la nostra història, als nostres costums, al nostre ésser.

Anam omplint, com deia en una altra ocasió, els prestatges ganosos de temes locals tractats amb rigor i seriositat. Un altre retall de la nostra història arriba a les vostres mans i hi arriba en un bon moment. Estam a punt de tancar els actes d'Inca 100 anys ciutat. Ha estat un programa ampli i abundós on no hi ha mancat la fotografia, la pintura, la música, la història i un ben llarg etcètera.

Tampoc, llegit l'anterior paràgraf, podíem deixar dins l'oblit aquestes Jornades d'Estudis Locals i, a la mateixa vegada que tancam les IV amb la presentació de les comunicacions relligades, obrim de bat a bat les portes a les V que es duran a terme aquest any emblemàtic 2000.

I deixau-me agrair, de cor, a tots els participants d'aquesta obra actual que presentam. A la mateixa vegada la faig extensiva als membres de la Comissió Científica, formada per Antoni J. Colom, Gabriel Ensenyat Pujol, Pere Fullana Puigserver, Josep Grimalt Gomila,

Lluís Maicas Socias i Joan Parets Serra. Ells, qui ho dubta, han donat l'entor a aquesta seleccionada obra que forma el IV volum corresponent a les IV Jornades.

Que el disfruteu, a aquest llibre. Que el vostre gaudi sigui important dins el món de la cultura local i, quedi expandit a la cultura mallorquina i illenca. I, també com deia en el tríptic anunciador, que aquests temes locals, inquers, mereixen el nostre interès i que podrem omplir un altre volum amb la vostra participació il·lusionada. Així ha estat i aquí tenim, encara amb flaïre de tinta fresca, el IV volum de les Jornades d'Estudis Locals.

Joana Rosselló Morales
Regidora de Cultura i Educació

“HISTÒRIA LOCAL, HISTÒRIA SENTIMENTAL”

LLUÍS MAICAS

Tenim, amb els nostres pobles, uns vincles afectius que, malgrat la distància, ens lliguen amb vencills invisibles, però sòlids i indestructibles. Som el que som no només per la genètica, la influència familiar o l'educació que rebem, sinó també per l'entorn urbà que ha bressolat la nostra infància, perquè som, sobretot, d'on hem viscut la infantesa i aquesta és una pàtria que mai ningú no ens podrà prendre. Els carrers, les places, els edificis, els camins i els camps, àdhuc els sons, els colors i les olors que ens envolten, formen part de nosaltres, de la nostra vida, dels nostres records i de la nostra història més íntima i estimada. i nosaltres, individualment i col·lectiva, també som part d'aquesta petita història mutable que es construeix dia a dia.

La història dels nostres pobles és, en realitat, la història de la gent dels nostres pobles. Generacions successives d'avantpassats que ens han precedit en la cronologia dels noms, han deixat, en la geografia física, humana i cultural de la nostra terra, senyals inequívocs del seu pas. Ha estat la seva voluntat, la seva tenacitat, la seva actitud, la seva acció directa, la que ha provocat i determinat els canvis, bons i dolents, en aquest mapa mínim i en la seva fesomia. Nosaltres mateixos, ara i en cada una de les accions de les nostres vides, deixarem, ni que sigui una petita resquillada, senyals del nostre pas. Som, al capdavant, el resultat de la nostra història i, alhora, usufructuaris d'un bé patrimonial que tenim l'obligació de preservar i transmetre.. Conèixer el passat ens ajuda a conèixer-nos, ignorar-lo és renunciar a les claus del nostre futur i a sentir l'orgull de ser qui som, oblidant que les nostres senyes d'identitat són també un herevatge històric.

Llengua, cultura, història són elements unificadors del nostre poble que hem de defensar si volem conservar la nostra identitat més enllà dels mestissatges de la modernitat.

Tot i que els fets històrics són fets objectivament certs, amb massa freqüència oblidam els sentiments que els generaren i obviam que la interpretació dels fets,

amb la distància que el temps imposa i la dificultat per conèixer les causes i circumstàncies reals que els provocaren, sovint no és objectiva i, si bé l'objectivitat absoluta no existeix ni és possible, fins i tot poc recomanable, cal ser rigorós i honrats en les apreciacions. Així doncs, als historiadors se'ls ha de demanar l'anàlisi des de l'equilibri i el coneixement, una interpretació justa que observi i vinculi els esdeveniments locals en un context més ampli i complex que afecta de manera similar altres pobles i una divulgació a l'abast dels qui no xerram en termes històrics.

La història local és el nucli d'una història global, interrelacionada i condicionada per elements externs i té, com en cap altre cas, uns components sentimentals profunds. El mateix fet d'acostar-se, amb esperit investigador, a la història d'un poble, obeeix a un acte passional i la passió és un sentiment molt humà generador de curiositat, però també de renúncies. En una cultura amb tantes mancances com la nostra, molt sovint renunciar significa tapar forats, fer el que cal fer, perquè és necessari que es faci. Però quan xerr de sentiments, ho faig en una doble vessant. D'una banda, mai, ni en cap altre cas, excepte potser en la biografia, no són tan propers els sentiments de les persones que formaren part, o foren protagonistes, dels esdeveniments històrics. Un bon exemple del que vull dir és que encara hi ha, passat més de cinquanta anys d'ençà que es produïren, afers que, segons el tractament, poden ferir als qui els varen viure o, en tot cas, als seus descendents. Malgrat que la responsabilitat dels actes és absolutament del qui els realitza, s'ha de tenir una sensibilitat especial per apropar-s'hi i així i tot, hom els defuig. Això no passa, òbviament, quan l'investigador no està tan implicat emotivament amb la societat que analitza, car en una petita comunitat tothom es coneix, o és parent o veïnat.

D'altra banda, tal vegada més important, són poques, en la meua opinió, les motivacions dels historiadors per estudiar un trosset de la història local, car no hi ha una proporció entre l'esforç que es fa i la notorietat que s'obté. Només un intens sentiment d'utilitat social, la proximitat dels esdeveniments, la vocació i la curiositat de saber, de conèixer el que li és proper i estimat, expliquen aquesta dedicació. La paciència, els sacrificis, les hores de recerca i estudi només s'entenen des d'un sentiment d'estimació a la nostra terra i, malauradament, només tenen la compensació de la satisfacció personal i la convicció de fer una aportació important per ajudar a entendre el nostre passat.

L'historiador local té la responsabilitat, en tot cas compartida amb els altres intel·lectuals, de recuperar i fixar la memòria col·lectiva i de fer-ho ben conscient que les seves valuoses aportacions són poc valorades per la comunitat, però que el seu esforç no serà balder, ans el contrari. De la seva feina pacient i callada en surt un profit del qual el nostre petit país no pot prescindir. I encara que les noves tendències van dirigides envers l'anàlisi i, sobretot, a connectar i encabir els fets locals en un context més global, a explicar el perquè d'uns determinats

esdeveniments i les seves posteriors conseqüències, crec que cal ser integradors i, sobretot, estimuladors de voluntats. I també generosos, avars com som de l’elogi, amb tots aquells que s’ho mereixen, que treballen dur arran del descoratjament.

Jo, que fa molts d’anys vaig sentir, sense tenir la formació adequada, curiositat per la història del meu poble, no vull deixar d’expressar la meva admiració per tots aquells que esmercen el seu lleure i sacrifiquen el seu oci, sovint en detriment de la seva vida familiar, en esbrinar i esporgar les nostres arrels, per tots aquells que instiguen la nostra curiositat i transmeten el seu entusiasme. Tots ells, per sobre el valor intrínsec de les seves troballes, es mereixen el reconeixement que la gent tan sovint els escatima. Vull recordar, especialment, mossèn Joan Coli, un home en les antípodes de les meves conviccions i del meu tarannà, amb el qual vaig compartir llarguíssims capvespres de converses flonges al balconet de casa seva i que, malgrat tenir concepcions històriques, fins i tot vitals, diametralment oposades, cosa ben comprensible atesa la diferència d’edat, em transmeté el seu intens i sincer amor pel nostre poble. I també vull aprofitar l’avinentesa per agrair a Gabriel Pieras que, ara fa vint-i-cinc anys, m’agombolàs a les pàgines de la revista “Nova Joventut”, perquè de les hores ençà no m’he aturat d’escriure. Amb ecàs èxit, per cert, però això no és culpa seva.

Miquel Martí Pol, magnífic poeta de poble, veu imprescindible de la literatura catalana, diu en uns versos que el poble és la nostra petita mort i també la nostra petita vida. Ja sabem que els sentiments no es regeixen, afortunadament, per la raó, sinó per la passió. L’amor, a mercè de les passions, és fora del control de la raó. Per això estimam el nostre poble, malgrat les raons objectives per no fer-ho. Inca és el meu poble i l’estim malgrat ser com és, un poble poc culte que viu d’esquena a la seva història, més per desconeixement o desídia que per mala fe, i menysprea el seu patrimoni cultural. Hi ha, si de cas, en un entorn poc propici, algunes espines individuals aïllades que molt sovint queden colgades dins les cendres que l’envolten. Les convocatòries culturals amb prou feines repleguen un parell de dotzenes de persones, la meitat per compromís. I tot i l’esforç d’alguns col·lectius i de les institucions, les úniques convocatòries que tenen èxit són les que donen menjar i beure de franc.

La història, la literatura, la música són manifestacions que el poble no demana, ni desitja, si no ha rebut una formació adequada per entendre la riquesa que s’hi amaga i el plaer que produeixen. Tanmateix, a Inca, com a la gran majoria de pobles, l’única esperança és la joventut, que es convertirà en desesperança si no els estimam amb l’exemple i els encoratjam amb el nostre suport, si no dotam el seu entorn d’infraestructures i centres generadors d’activitats culturals, si no els ensenyam que oci i negoci són part de les nostres vides i que hauran d’aprendre a fer-los compatibles. Dissortadament, però, els ha tocat viure uns temps complicats i puc entendre que les seves prioritats no siguin, precisament,

espirituals.

No sé si us passa, però alguns dies de clarors difuses em pren un descoratjament, un cansament tou que em convida, sibil.lí, a alleugerir la inutilitat de l'esforç, la feixuga càrrega que, voluntàriament, he lliurat a les espatlles. A punt de vèncer aquesta veu roïna que em diu betzol, trec forces de flaqueza i novament s'enlaire el desig, tal vegada perquè m'agrada el que faig, però també perquè sé que ho he de fer. I sé, també, que mai no claudicaré d'aquesta petita pàtria, perquè és la meua i perquè l'estim profundament, amb tots els seus defectes.

LA TRANSICIÓ A INCA. ASPECTES POLÍTICS, 1975-1981

MIQUEL PIERAS VILLALONGA
FRANCISCA VIVES AMER

1.- INTRODUCCIÓ

La finalitat d'aquesta comunicació sobre la situació política durant la Transició a Inca se centra sobretot en l'explicació dels canvis polítics a nivell municipal que es visqueren entre 1975 i 1981. Per les pròpies característiques del treball possiblement hi haurà algunes llacunes ja que les úniques fonts que s'han utilitzat són les del **Setmanari Dijous**. S'ha de dir que en aquesta comunicació abunda més el relat dels esdeveniments a nivell local que l'anàlisi i la interrelació d'aquests fets amb les situacions que es vivien a nivell local, autonòmic o estatal. Creim que aquesta comunicació és una primera passa per a futurs estudis, més extensos i profunds sobre aquest període. Hem dividit la comunicació en dues grans parts. La primera està dedicada a presentar la situació econòmica, cultural i social que es va viure a Inca entre 1975 i 1981. A partir d'aquests tres camps donarem a conèixer quina va ser l'evolució de la societat inquera durant aquests anys. Des d'aquest coneixement ens serà més fàcil entendre l'evolució política que es va viure durant el període de la Transició. La segona part de la comunicació està dedicada a l'estudi d'aquesta evolució política, del pas d'un ajuntament franquista a un ajuntament plenament democràtic.

Com ja hem dit abans, la font més utilitzada en aquesta comunicació, gairebé l'única és el **Setmanari Dijous**. El **Setmanari Dijous** va ser fundat a Inca l'any 1974. Els seus primers promotors, entre d'altres, foren Gaspar Sabater Serra, Josep Antoni Pujadas, Antoni de Luis Martorell, Santiago Cortès Forteza, Rafel Salom, Pedro Ballester, Lluís Maicas, Andreu París, Gabriel Alzamora i Gabriel Payeras. Entre els primers col·laboradors i que han destacat per la seva continuïtat s'han de citar: Andreu Quetglas, Guillem Coll, Gabriel Pieras, Pau Reynés, etc... Els primers anys seguí una tendència pròxima als grups més conservadors de la

ciutat, encara que hi apareixen col·laboracions esporàdiques de grups més progressistes que al llarg dels anys varen continuar i es feren més freqüents. Partir d'una font periodística com el **Dijous**, on les cròniques de les sessions plenàries predominaven sobre els articles d'opinió i crítica política, ha provocat que la comunicació tenguí un caràcter descriptiu i desenvolupi els fets de forma cronològica. La manca d'utilització d'altres fonts no ens ha permès mostrar les relacions del món polític amb el món econòmic i social. Per exemple, no hem pogut contestar a la pregunta de si la caiguda de Crespí i l'ascens de Pons l'any 1981 s'havien de relacionar amb la pressió de certs grups econòmics inquers, a interessos urbanitzadors, pactes entre les cúpules dels partits a nivell estatal o regional, o si va ser fruit d'una simple crisi política del govern municipal. Com dèiem aquesta tasca pot servir per encetar un altre estudi més profund, amb més fonts i amb una àmplia base bibliogràfica.

2.- SITUACIÓ ECONÒMICA: DE L'EUFÒRIA A LA CRISI (1975-1981)

Els sis anys que van des de 1975 a 1981 són de gran transcendència tant des del punt de vista polític com econòmic i social a Inca. Durant aquest període, es passa de l'eufòria econòmica a les portes d'una crisi que deixarà malmesa l'estructura productiva i social de la ciutat.

Aquesta bonança econòmica s'observa, per exemple, en les paraules de l'empresari Antoni Fluxà. El qui aleshores era batle d'Inca afirmava en ocasió d'una visita a la ciutat del governador que *"Inca es en sí una ciudad pobre, por su término, puesto que no tenemos playas..., todo tiene que salir de los bolsillos particulares de los moradores ya que además el 80% de todos son obreros... Inca posee cerca de 100 fábricas de calzado, veintitantas fábricas de marroquinería, fábricas de curtidos, infinidad de comercios, una población netamente industria"*¹.

La tranquil·litat que es respirava l'any 1975 a l'economia inquera es veu trencada a principis d'abril de 1976 quan els Estats Units d'Amèrica, afectats per la Crisi del Petroli, es plantegen la possibilitat de tancar les seves fronteres al calçat inquer. Això provocà ràpidament un malestar generalitzat en el sector de la pell. A més, els analistes econòmics consideraven que el sector també es veia afectat per problemes de tipus intern². En els darrers mesos les matèries primeres, soles i pells, s'havien encarit entre un 70 i un 90 i els productes químics, entre un 20 i un 45 per cent. Això provocava una escassetesa de matèries primeres i dificultats per servir la cartera de clients. Al mateix temps, els empresaris trobaven molts de problemes a l'hora d'aconseguir els denominats crèdits blans per capitalitzar l'empresa. Finalment, el Govern central no ofería cap tipus de resposta

¹ Setmanari *Dijous*, 2 octubre 1975

² Setmanari *Dijous*, abril 1976

davant aquesta problemàtica. A finals d'abril de 1976, Estats Units va decidir no tancar les fronteres, però els problemes interns del sector del calçat continuaven³.

El setembre de 1977 els empresaris tornaven de la fira internacional del calçat d'Elda i expressaven la seva preocupació davant les creixents dificultats amb les quals es troben⁴. El que més els preocupava era l'augment en el preu de les matèries primeres, ja que això provocava que no poguessin competir a determinats indrets i haguessin d'encaminar la seva producció cap a la fabricació de calçat de qualitat.

Al mateix temps, i tenint en compte que els canvis polítics i socials a tots els nivells en aquells moments eren constants, la forma d'actuar i organitzar-se dels treballadors també es va transformar. Donades les característiques de l'economia d'Inca, els sectors laborals on aquests canvis foren més notoris fou en els de la pell. Pel març de 1977 ja es produïen les primeres discrepàncies per temes laborals. La pau social de la dictadura estava a punt de finalitzar. L'aparell oficial que havia regit les relacions entre obrers i patrons estava essent substituït per noves organitzacions⁵. Apareixen associacions patronals, grups de mitjana i petita empresa, comissions obreres i nous sindicats. En aquells dies, en el **Setmanari Dijous**, referint-se a les relacions laborals del sector del calçat, apareixien frases com aquesta: *“reuniones, discusiones, convenios, huelgas, son palabras muy frecuentes, desgraciadamente nombradas con excesiva frecuencia”*⁶.

Per l'agost del 1977, s'estava negociant el conveni laboral del sector de la pell a nivell nacional. Els treballadors demanaven, entre d'altres coses, quaranta hores de feina en cinc dies, el cent per cent del sou en cas d'incapacitat laboral transitòria, igualtat per a la dona o un sou mínim de 7.500 pessetes setmanals⁷. A nivell local, sembla que, en general, la lluita de l'obrer per aconseguir aquestes reivindicacions no era molt forta. Això es dedueix de les paraules del sindicalista Guillem Coll (CCOO) quan afirmava que *“el trabajador está suficientemente mentalizado, entiende muy claramente lo que le interesa negociar pero no lo han dejado expresarse ni unirse. Le están haciendo mucho terrorismo, le van metiendo miedo... No se han permitido las asambleas y no se ha dejado local para reunirse, se les ha coartado la libertad sindical”*⁸.

Paral·lelament a aquests moviments reivindicatius apareix la Associació Profesional de Trabajadores de las industrias de la Piel de Baleares. Des d'un principi, va ser acusada d'amarillisme i de substituir l'antic sindicat vertical entre d'altres coses

³ *Setmanari Dijous*, abril 1976

⁴ *Setmanari Dijous*, 22 setembre 1977

⁵ *Setmanari Dijous*, 18 agost 1977

⁶ *Setmanari Dijous*, 24 març 1977

⁷ *Setmanari Dijous*, 25 agost 1977

⁸ *Setmanari Dijous*, 25 agost 1977

perquè compartien el mateix advocat i ocupaven l'antiga seu sindical que es trobava a Inca. Aquesta associació aglutinava uns 1.200 associats repartits per totes les illes⁹.

L'any 1979, ja es parlava d'una forma oberta i contundent de les dificultats per les quals passava el sector del calçat¹⁰. Joan Corró, de la firma Sublime, reconeixia que estaven en front de la crisi més greu dels darrers anys i culpava d'això a la pròpia situació econòmica del país i a l'elevada inflació. Davant aquests fets, a finals d'any, des del Ministeri d'Indústria s'enviava un representant per conèixer de manera directa les dificultats que afectaven el sector¹¹. Pel desembre de 1979 algunes fàbriques, com a conseqüència de la manca de comandes, ja havien reduït la jornada laboral a tres dies i les previsions que es feien de cara al proper any no eren gens optimistes¹².

Durant els dos anys següents, 1980 i 1981, la situació es va agreujar considerablement. El tancament de fàbriques i l'acomiadament de treballadors ja eren fets consumats. Durant aquest període empresaris i sindicats intentaren trobar solucions adients que, lògicament, no coincideixen ja que els interessos dels uns i dels altres no eren els mateixos. Si el sector empresarial proposava entre d'altres mesures la devaluació de la pesseta, ajudes a l'exportació, jubilacions anticipades o facilitats per reduir la plantilla en períodes de manca de treball¹³, les reivindicacions dels sindicats se centraven, sobretot, en una reestructuració fonamentada en un pla conjunt que permetés reconduir el sector¹⁴.

A finals de l'any 1980, patronals i sindicats arribaren a una mena d'acord sobre l'adopció d'algunes mesures encaminades a sanejar la indústria del calçat. Es proposava la modernització de l'estructura productiva, l'ordenació de la indústria auxiliar, la potenciació del disseny, la moda i el màrqueting com a elements que permetrien donar un valor afegit al calçat balear, el desenvolupament d'un programa de formació i d'acció contra l'atur i l'establiment de canals de finançament que estimulassin la reconversió. Entre les mesures a curt termini es demanava la liquidació dels deutes derivats de la fiscalitat i la redacció d'un estudi sobre jubilacions anticipades¹⁵.

Dins tot aquest procés canvi els sindicats denunciaven el fet que alguns empresaris, aprofitant-se del moment i de les facilitats procedents de l'administració, reduïen les seves plantilles amb l'única finalitat de reduir costos i augmentar els

---

⁹ *Setmanari Dijous*, 15 setembre 1977

¹⁰ *Setmanari Dijous*, 11 octubre 1979

¹¹ *Setmanari Dijous*, 1 novembre 1979

¹² *Setmanari Dijous*, 6 desembre 1979

¹³ *Setmanari Dijous*, 12 juny 1980

¹⁴ *Setmanari Dijous*, 10 juliol 1980

¹⁵ *Setmanari Dijous*, 2 octubre 1980

beneficis. Segons els sindicats el motiu d'aquesta decisió no era la manca de comandes, sinó una bona ocasió per poder submergir part de la producció¹⁶.

El període que hem estudiat fins ara (1975-1981) es tanca amb la presentació, a mitjans de 1981, del Pla de Reconversió del Sector del Calçat per part del Govern Central que contemplava ajudes encaminades a millorar la tecnologia i la productivitat; a fomentar la comercialització a partir de campanyes publicitàries i el control rigorós de qualitat; mesures financeres, fiscals i laborals a partir de crèdits a llarg termini per inversions d'equipament i una possible moratòria de les quotes de la seguretat social, així com facilitats per a les jubilacions anticipades per majors de 60 anys.

Quan s'han de tractar els aspectes econòmics no es pot obviar el paper que va tenir l'Associació de Comerciants creada l'any 1979¹⁷. Entre les primeres activitats que dugueren a terme destaca l'intent de revitalitzar les fires que fins llavors passaven gairebé desapercebudes i no tenien cap tipus de suport institucional¹⁸. Josep Buadas, Antoni Seguí, Jaume Cabrer i Pere Amer foren alguns dels promotors d'aquesta iniciativa. L'objectiu principal de l'associació se centrava: *"en la unión de todos los comerciantes con la idea de hacer un solo cuerpo ante los problemas que hay y puedan llegar"*¹⁹. Per altra banda, tenien la intenció de canalitzar una sèrie d'actes per atreure la gent dels pobles veïns cap el comerç d'Inca. Sembla que, des d'un principi, l'associació va tenir bona acollida i en poc temps el 80% dels comerços s'hi havien afiliat²⁰.

Un tema que suscità un ampli debat per les seves possibles conseqüències a l'economia d'Inca fou el de l'autopista a Palma. Ja des de l'inici de les obres va sorgir una preocupació generalitzada sobre les repercussions que tendria aquesta nova infraestructura. Sebastià Verd va ser un dels periodistes que va donar peu a certa intranquil·litat quan des de les pàgines d'un periòdic afirmava *"¿Qué sucedería por ejemplo con las incipientes comarcas de la isla? La capitalidad de Inca, como cabeza de comarca, se suprimiría. ¿Quién pudiendo trasladarse en coche rápida y cómodamente a Palma, donde existen grandes almacenes y una mayor densidad comercial, elegiría Inca...?"*²¹

Els debats sobre l'autopista es perllongaren durant els anys següents no faltant mai propostes alternatives, tant per part dels batles dels distints municipis com de persones i col·lectius preocupats pel tema. No obstant això, Palma i Inca quedaren unides per la polèmica autopista.

¹⁶ *Setmanari Dijous*, 25 juny 1981

¹⁷ *Setmanari Dijous*, 18 octubre 1979

¹⁸ *Setmanari Dijous*, 2 novembre 1978

¹⁹ *Setmanari Dijous*, 18 octubre 1979

²⁰ *Ibid.*, 19

²¹ *Setmanari Dijous*, 2 febrer 1978

3.- LA SITUACIÓ CULTURAL: LES PRIMERES PASSES DEL RECOBRAMENT CULTURAL MALLORQUÍ(1975-1981)

Durant els anys que seguiren a la mort de Franco l'organització d'actes culturals a la ciutat d'Inca es limitava, quasi exclusivament, a algunes representacions teatrals o musicals, algunes taules redones o col·loquis, a més dels clàssics concursos de dibuix, redacció, fotografia i pintura durant les festes patronals o firals. Per altra banda, sembla que dues de les associacions més representatives d'aquell moment tenien problemes. El Círculo de Arte y Cultura estava pràcticament tancat a les manifestacions culturals i l'Obra Cultural Balear tenia dificultats en els seus intents d'expansió²².

Una de les possibles causes de l'escassa activitat cultural era la manca d'interès mostrat per part de les autoritats locals. Això es dedueix quan, des de les pàgines del **Dijous**, es posa de manifest la manca de col·laboració en el món cultural per part de l'Ajuntament²³. Aquesta deixadesa arribà al seu punt àlgid, quan el batle Antoni Fluxà decidí trencar tot tipus de relacions amb el Ministeri de Cultura. El motiu fou que, des de l'ajuntament, es va decidir que el local de la Quartera, utilitzat fins llavors pel citat Ministeri per dur-hi a terme actes culturals, havia de passar a altres usos. Un altre factor que frenava l'activitat cultural era el de la indiferència generalitzada i la falta d'inquietud de gran part de la població. Això almenys és el que es desprèn de les declaracions al **Setmanari Dijous** de Jaume Armengol, escriptor i guanyador d'alguns premis literaris²⁴, del cantautor Miquel Àngel Rubert²⁵ i de l'historiador Gabriel Pieras²⁶. Els tres descriuen la desgana cultural que es vivia a la ciutat.

L'any 1979, amb l'arribada del primer consistori elegit democràticament, s'inicien certs canvis dins el món cultural. Una de les primeres decisions del nou Ajuntament fou restablir les relacions amb el delegat del Ministeri de Cultura a les Balears²⁷. També es creà una comissió assessora de Cultura amb la finalitat d'aconsellar i aportar iniciatives o informes tècnics sobre qualsevol aspecte relacionat amb l'àmbit cultural. Cal esmentar que, a partir de 1980, les despeses econòmiques d'aquesta àrea es varen veure considerablement augmentades, sobretot si es té en compte que en els darrers pressuposts de l'Ajuntament franquista s'hi destinava una partida de tan sols cinc mil pessetes²⁸.

---

²² *Setmanari Dijous*, 9 novembre 1978

²³ *Ibid.* 22

²⁴ *Setmanari Dijous*, 17 març 1977

²⁵ *Setmanari Dijous*, 28 abril 1977

²⁶ *Setmanari Dijous*, 21 abril 1977

²⁷ *Setmanari Dijous*, 4 octubre 1979

²⁸ *Setmanari Dijous*, 15 maig 1980

Les limitacions imposades des de la dictadura, juntament amb els canvis sociològics que tingueren lloc a partir dels anys 60, propiciaren un debilitament tant de la cultura com de les festes populars. No és d'estranyar que a la mort de Franco, i en el cas concret d'Inca, moltes d'elles passassin desapercebudes per la majoria de ciutadans.

El cas paradigmàtic és el de les Fires. A finals d'octubre de 1975, encara en vida del dictador, la primera de les tres fires abans del Dijous Bo va passar quasi inadvertida. Des del **Setmanari Dijous** es comentava que *“hoy la feria pasa desapercibida, quizás porque la iniciativa oficial no ha sabido contener esta lenta pero real erosión que ha ido desgastando esta feria... No podemos menos que recordar con cierta nostalgia las jornadas feriales que han señalado -años atrás- un hito en el calendario de la ciudad. Ni podemos menos que paladear aún el sabor de nuestros domingos en los primeros turrone, o el rosario, o las bolsas de castañas o de churros que eran ofrecidos como presentes familiares a los seres queridos”*²⁹. Les fires començaren a revitalitzar-se a principis dels anys 80 gràcies a l'empenta de l'Associació de Comerciants.

Les festes populars de Sant Antoni i Sant Sebastià, tan arrelades a Mallorca, en el cas d'Inca passaven sense pensa ni glòria. L'any 1976 la festa de Sant Antoni es reduïa a l'encesa d'un fogueró a la plaça del Bestiar i a les Beneïdes després de la missa³⁰. En el cas de Sant Sebastià sembla ser que la situació era encara pitjor, si tenim en compte el que deia la premsa local: *“El fogueró de San Sebastián: una tradición que desaparece”* o *“Es una pena que fiestas tan arraigadas a la historia de Inca vayan perdiéndose y no se haga nada por continuarlas”*³¹.

A partir de 1981, la festa de Sant Antoni està molt més animada que els anys anteriors. Els foguerons que s'encengueren foren nombrosos i l'afluència de participants a les Beneïdes es va veure molt incrementada. El fogueró més concorregut va ser el de la plaça del Bestiar on s'organitzà un concurs de cançó popular. Aquest any, a més de la Cambra Agrària, hi col·laboraren l'Ajuntament i l'Associació de Comerciants³². Aquest mateix any la festa de Sant Sebastià també es va veure molt més animada que en anys anteriors³³.

La nova situació de més llibertat sorgida a partir de 1975 deixà sentir ben aviat els seus efectes a tots els nivells de la societat. Les antigues associacions, gestades a partir de la política de l'antic règim, seguiren perdent protagonisme i cediren el pas a uns nous tipus d'agrupacions. Un cas representatiu del que

²⁹ *Setmanari Dijous*, 9 novembre 1978

³⁰ *Setmanari Dijous*, 15 gener 1976

³¹ *Setmanari Dijous*, 26 i 12 gener 1978

³² *Setmanari Dijous*, 22 gener 1981

³³ *Setmanari Dijous*, 29 gener 1981

acabam d'esmentar és el de la Organización Juvenil Española (OJE). Aquesta associació, durant alguns anys, va continuar organitzant excursions o participant en alguns actes en els quals es posaven de manifest unes formes d'actuar encara lligades a l'anterior règim. El maig del 1977, en motiu del "*Día de la madre*" el **Dijous** comentava que "*la escuadra <<Guerrilleros>> hizo entrega de sendos ramos de flores a Santa María la Mayor y a las esposas de las primeras autoridades. Con este acto simbólico se pretende honrar a la madre española por su abnegación y sus virtudes*"³⁴.

En l'àmbit musical s'ha d'esmentar el cas de l'Orfeó l'Harpa d'Inca que, des de feia anys, es trobava estancat fins al punt que es pressentia la seva desaparició³⁵. Durant aquells anys les actuacions varen ser molt poques. Només es pot destacar el concert celebrat l'any 1978 en motiu del 25è aniversari de la mort del seu fundador Miquel Duran. El ressorgiment de la coral no va iniciar-se fins a principis dels anys 80. La millora de la Banda de Música arribà cap el 1978 quan el seu director, Vicenç Bestard, amb la col·laboració de Pedro Ballester, director de l'escola pública Llevant, varen contractar Rafel Martínez com a professor de música i director ajudant. A més es varen comprar nous instruments i l'agrupació es va veure incrementada amb músics més joves.

Una de les entitats culturals que tenien cert relleu en aquells anys era el Cine-Club ACIC (Amics del Cine d'Inca i Comarca). Va iniciar les seves activitats l'any 1974 de mans del professor Luis Sanmartín. La seva finalitat no era altra que la difusió del cinema d'autor. L'any 1979, amb els canvis a l'organització del cine-club, s'intentà donar-li un nou impuls mitjançant una campanya de difusió i de captació de nous socis³⁶.

L'aparició de l'Associació de Veïns de Crist Rei constituí una novetat a Inca ja que per primera vegada es creava una agrupació d'aquest tipus i que, al llarg dels anys, serviria de referent a les que anaren sorgint a les distintes barriades d'Inca. La de Crist Rei es posà en marxa a mitjans d'octubre de 1979 de la mà d'una junta promotora. Si bé les primeres reivindicacions foren de caire festiu, més tard començaren a demanar millores pel barri, entre les que destacava un pont per poder creuar la via del tren sense córrer perill. El primer president fou Antonio Caballero Arroyo que, a principis de 1980, manifestava que les seves aspiracions no eren polítiques, sinó aconseguir millores per a la barriada³⁷.

³⁴ *Setmanari Dijous*, 5 maig 1977

³⁵ "La decadència que el president Corró ha heretat, s'accentua de cada vegada més. Els assaigs, quan es poden fer, són migrats i no poques vegades s'han de suspendre per falta d'assistència. Continua la manca de color extern que es" pràcticament nul dins l'ambient tan mercantilitzat que va precedir la crisi econòmica

"Vers l'any 1972 l'Orfeó L'Harpa d'Inca inicià alguns dels seus dies més amargs. L'estancament era manifest. Sense arribar a desaparèixer, l'activitat musical es veu reduïda a col·laboracions en els actes religiosos".

Llorenç Maria Duran (1995): **Crònica comentada de l'orfeó l'Harpa d'Inca**, ed Ajuntament d'Inca, p. 90 i p.99

³⁶ *Setmanari Dijous*, 13 setembre 1979

³⁷ *Setmanari Dijous*, 14 febrer 1980

Dins del nostre àmbit cultural ha jugat, de sempre, un paper molt destacat l'Obra Cultural Balear (OCB). L'any 1974, dotze anys després de la seva fundació, es va crear la delegació d'Inca. A partir d'aquí la tasca cultural, cívica i, sobretot, la lluita per recobrar la llengua catalana s'erigiren en els pilars que sustentaren l'associació. Les seves activitats, sempre encaminades a la defensa i conservació del nostre patrimoni, toparen, sovint, amb interessos oposats que dificultaren el seu desenvolupament. Durant els primers anys l'entitat organitzà, sovint, recitals a on actuaven joves inquers com: Bernat Forteza, Tomeu Ramis, Miquel Angel Rubert... També fou important l'impuls que es donà a l'hora de recobrar els foguerons de Santa Maria la Major i tot el context que envoltava la festa. El 10 de novembre de 1977 apareix al **Setmanari Dijous** el programa d'actes del fogueró organitzat per l'OCB, a on, a més de la torrada, s'havien de cantar cançons del camp a càrrec d'en Biel Caragol i el seu grup i d'en Biel d'es Cantó.

L'OCB fou molt crítica amb l'ajuntament presidit pel balte Antoni Fluxà. Els interessos d'uns i altres eren divergents i oposats. A un comunicat aparegut al **Setmanari Dijous** el 20 de juliol del 1978 l'entitat afirmava que "*l'Ajuntament defensa la ANTICULTURA i la ALIENACIO CULTURAL IMPOSADA. L'OCB defensa la cultura del seu poble i l'alliberació del jou oligàrquic-imperialista.*" En el citat comunicat es criticava la gestió cultural de l'Ajuntament durant les festes patronals. Aquell any l'associació organitzà una sèrie d'actes alternatius al programa de l'Ajuntament amb motiu de les festes patronals.

Els anys 1976 i 1977 es feia a Mallorca el Congrés de Cultura Catalana amb la intenció de celebrar una gran diada reclamant el dret de l'autonomia que incloïa la defensa de la cooficialitat del català. El juny de 1976 el col·legi Beat Ramon Llull obrí les seves portes al citat Congrés, però el seu ressò no fou gens satisfactori segons es dedueix de les declaracions de Gabriel Janer Manila que presentava el Congrés a Inca. L'escriptor afirmava que "*la ciutat d'Inca, la població més industrial de l'illa, tingué per al congrés una resposta excessivament raquítica, gairebé malalta. Hi havia un centenar de persones algú m'advertí que gran part d'aquest públic procedia de pobles veïns*"³⁸. Els grans absents del Congrés foren els petits fabricants, industrials i comerciants. Janer Manila, referint-se a ells, deia que "*possiblement ni se'n van adonar, i si ho varen saber degueren pensar que un congrés de cultura sempre és una brusca de mitja dotzena de sonats, que un congrés de cultura no té res a veure amb la direcció de l'empresa. I s'equivocaven, perquè el congrés també podria ajudar-los a replantejar-se seriosament la problemàtica de la indústria inquera, a reflexionar sobre el passat del seu poble i intentar d'extreure'n conseqüències per a l'esdevenidor. Tampoc no hi havia obrers. És probable que els qui fan les sabates visquin una mica a imatge i semblança dels amos*"³⁹.

³⁸ *Setmanari Dijous*, 1 juliol 1976

³⁹ *Ibid.* 38

A mesura que s'anava democratitzant la vida política eren moltes les pressions que s'exercien, tant a nivell individual com per part d'algunes associacions, perquè aquesta situació de minorització del català es modificàs. Una de les institucions que reclamava canvis en aquest sentit era l'Església. Sabem que a principis de 1977 es començaren a celebrar regularment misses en mallorquí a la parròquia de Crist Rei. Pel març del mateix any una tercera part de les misses celebrades el cap de setmana es feien en mallorquí⁴⁰. El 1978 per primera vegada, en molts d'anys, Mn. Pere Llabrés Martorell, rector de la parròquia de Santa Catalina Thomàs, digué la missa solemne de Sant Abdon i Senén en català "*satisfent d'aquesta manera a molta gent que desitjava que a la fi, aquest dia, no nos sentíssem forasters a ca-nostra*"⁴¹.

Si bé és veritat que durant els primers anys de la Transició no faltaren iniciatives, l'esmentada anteriorment només n'és un exemple. L'arribada del primer ajuntament democràtic presidit per Jaume Crespí propicià un canvi quantitatiu i qualitatiu dins l'àmbit cultural i lingüístic. Una de les primeres propostes de la Comissió de Cultura, creada l'any 1979, fou la posada en funcionament d'un pla de retolació de carrers de la ciutat, recobrant els noms tradicionals i adequant-los a la nova situació democràtica i autonòmica.

4.- LA SOCIETAT INQUERA, OBERTA A NOVES FORMES DE PENSAR (1975-1981)

Quan tractam els canvis socials no podem perdre de vista la dècada dels 60, ja que és durant aquests anys quan, amb l'arribada del turisme de masses, s'estableix la divisòria entre la societat anterior al boom turístic i la societat actual. A partir d'aquests moments s'inicien una sèrie de canvis profunds que permeten la implantació d'un nou model social que conviu i va substituint, d'una manera progressiva però ferma, el model tradicional. Cap a 1975 l'estructura de la societat inquera, a grans trets, es pot definir de la manera següent: una petita burgesia empresarial propietària de fàbriques i comerços; un col·lectiu nombrós d'obres que treballa a les fàbriques; finalment, una classe mitja, part de la qual es troba ocupada en professions liberals, que s'entremescla amb els grups abans esmentats⁴².

A nivell polític el posicionament dels inquers es podia sintetitzar així: una dreta ben definida com a grup, un centre no tan ben definit, però existent i una esquerra dispersa⁴³. A nivell general, es pot dir que estam davant una societat desconcertada que, quan es veu obligada a prendre decisions, cosa que no havia

⁴⁰ *Setmanari Dijous*, 3 març 1977

⁴¹ *Setmanari Dijous*, 3 agost 1978.

⁴² *Setmanari Dijous*, 5 febrer 1976.

⁴³ *Ibid.* 42

fet durant quaranta anys, manifesta cert temor a expressar la seva postura. El que acaba d'afirmar es dedueix de les entrevistes i comentaris que apareixen a la premsa local i a on és molt freqüent el comentari "*soc apolític*", sovint sense que hi vengui a compte. Una altra manifestació clara d'aquest desconcert s'observa en la incertesa o desconfiança que mostren els ciutadans davant el futur polític que els espera. A mesura que passin els anys, es desenvolupin les primeres eleccions sense incidents i es consolidi el sistema democràtic, aquest temor lògicament s'extingirà.

Amb el final del franquisme arribà, també, el final de la censura i de les prohibicions, explícites o no, en el tractament d'alguns temes. A partir dels anys 70 sorgeix tot un debat social nou. Temes fins llavors vedats ara són debatuts a la premsa local. A més, aquests temes són entesos des de punts de vista diferents, no com fins llavors que només s'acceptava l'oficial. El sector més conservador de la societat es mostrava sorprès per determinats comportaments adoptats pels més joves i, de tant en tant, manifestaven la seva preocupació recriminant "*la manca de moralitat*". Un exemple que ens ha cridat especialment l'atenció és l'editorial del 4 novembre de 1976 del **Setmanari Dijous** on, amb el títol "*Carta abierta a una muchacha decente*", es recriminava públicament a una parella pel seu comportament "*excessivament carinyós*" en una sala de cine. L'autor de l'editorial es queixava de que "*la autoridad ha archivado las disposiciones legales y se han desentendido de manera absoluta de velar por la moral pública*".

Durant els primers anys de la Transició, temes que fan referència al món de la dona com l'avortament o les seves reivindicacions en el món polític i laboral són els pilars d'un debat cada cop més freqüent. No obstant això, a Inca aquest debat és feble i quasi sempre les persones que hi participen ho fan des d'una perspectiva a on es posa de manifest que la dona accepta el seu paper subordinat a l'home i a la maternitat i, al mateix temps, es rebutgen els postulats feministes sorgits a rel de l'Any Internacional de la Dona del 1975. Això al menys és el que es dedueix d'algunes cartes aparegudes a la premsa local. Un article d'opinió, titulat "*Derechos...y deberes de la mujer*" deia "*hoy todo el mundo habla de realizarse, hay muchas mujeres para las cuales el trabajo en la casa no deja vía a la creatividad, pero hay alguna actividad humana que pueda compararse con la maternidad? Hay ciertas funciones que no se pueden delegar, pues el Creador encomendó a la mujer este maravilloso trabajo*"⁴⁴.

També, des d'organismes públics, com l'Ajuntament, es demostra una desconfiança a l'hora de contractar dones per desenvolupar determinades feines reservades fins llavors als homes. El juny de 1977 en una crònica referida al plenari de l'Ajuntament es comentava que "*la policía femenina está en la cuerda floja. Como se sabe las cuatro guardias municipales se contrataron como prueba.*

⁴⁴ *Setmanari Dijous*, 15 abril 1976

*El pròxim dia 30 de junio finaliza el contrato de las <<niñas>> de la policía municipal. Al parecer no se les renovará el contrato*⁴⁵.

La progressiva incorporació de la dona a la feina, va dur associat el problema de la manca de guarderies. Malgrat hi havia en funcionament la Casa Cuna, a càrrec de les Germanes de la Caritat, les places de guarderia per a infants eren insuficients i, de cada dia, es feien més necessàries. Pel maig de 1977 la guarderia Toninaina obria les seves portes amb el patrocini de la família Fluxà. Però ben aviat aparegueren dificultats, suposadament de caire econòmic, i el 1980 es parlava amb insistència del seu tancament. Aquest no es va arribar a produir ja que l'Ajuntament va decidir intervenir-hi. A partir d'aquells anys, la iniciativa privada propicià noves places escolars que suplien els pares durant la jornada laboral.

A les eleccions municipals del 1979 la representació femenina a les llistes electorals va ser quasi nul·la a Inca. La UCD no comptava amb cap dona. El PSOE en tenia quatre a les llistes i el PCIB una, però cap d'elles entre els deu primers llocs. La Coalició Democràtica, en tenia dues situades en el nombre 15 i 23. La Candidatura Progressista Independent en situà una en el nombre 7, les quatre restants a partir del nombre 17. L'excepció fou Maria José Echezarreta Eizmendi que encapçalà la llista de l'Organización Revolucionaria de Trabajadores. Obviament el primer consistori democràtic que sorgí de les eleccions només comptava amb la presència d'homes amb el sentit estricte de la paraula.

Tot i que els inquers no han destacat pel seu activisme a l'hora de reivindicar una millora sanitària no dubtaren ni un moment en sortir al carrer i manifestar el seu malestar per les deficiències que presentaven aquests serveis⁴⁶. El 14 de setembre de 1978 tingué lloc una manifestació que reuní a unes mil persones baix els lemes de "*sanidad popular*", "*servicios médicos suficientes*" i "*volem una clínica*". Durant la mateixa es demanà la dimissió del batle, Antoni Fluxà. El manifestants deixaren clar que el poble i la comarca el que necessitava no era un ambulatori sinó una clínica, un hospital⁴⁷.

5.- SITUACIÓ POLÍTICA ENTRE 1975 I 1979

5.1.- L'ajuntament d'Inca i la política local

Entre 1975 i 1979, a nivell municipal, el règim franquista encara era viu a Inca. Mentre a les institucions estatals la democràcia havia arribat amb certa celeritat, en els ajuntaments es varen perpetuar els càrrecs de l'anterior règim. Tan

⁴⁵ *Setmanari Dijous*, 2 de juny 1977

⁴⁶ *Setmanari Dijous*, 14 setembre 1978

⁴⁷ *Setmanari Dijous*, 21 setembre 1978

sols alguns regidors eren elegits d'una forma més o manco democràtica per una part de la població. L'Ajuntament d'Inca era governat per un batle elegit pel governador. Així doncs, durant quatre anys, el batle, Antoni Fluxà, i el seu equip de regidors hagueren d'actuar sense tenir el suport democràtic dels inquers. Aquesta manca de representativitat va suposar que el poble no veiés l'Ajuntament com una cosa pròpia i acostada a ell.

Si ens centram en l'anàlisi sobre el funcionament de l'Ajuntament predemocràtic hem de dir que durant el primer any de la Transició, entre finals de 1975 i principis 1976, la situació va ser de relativa tranquil·litat. El batle mantenia el control de les carteres més importants amb l'ajuda d'un nombre de regidors molt reduït, mentre que les carteres menys importants eren cedides a la resta de regidors. Poques coses havien canviat a Inca respecte a èpoques anteriors. Per exemple, quan a l'estiu de 1976 el batle inaugurava la depuradora, les primeres paraules que pronunciava en el seu discurs eren de record per a "*el Caudillo Franco*"⁴⁸. La gestió municipal es feia amb relativa tranquil·litat, els plens transcorrien sense enfrontaments i la majoria de regidors es limitava a rebre informació i a dir que sí als diferents punts de l'ordre del dia.

Però aquesta tranquil·litat es va rompre a finals de 1976. En aquests moments, a nivell nacional i regional es produeix una vertadera eclosió de partits polítics⁴⁹. La major part de membres de l'antic consistori es va anar posicionant en torn a determinats corrents i partits polítics. A més, les eleccions al Congrés i al Senat s'havien de celebrar l'any següent. Encara que el govern Fluxà no va suportar una oposició ciutadana forta, sí que hi hagué alguns grups més o manco opositors. A les pàgines de la premsa local inquera es comencen a veure crítiques dels ciutadans al govern municipal. Durant l'estiu del 1976 s'havien presentat unes Normes Urbanístiques. Ràpidament es parlà de favoritismes i molts d'inquers estaven decidits a presentar alegacions. L'Obra Cultural Balear ho aprofità per organitzar una taula rodona amb arquitectes i advocats i per discutir els pros i els contres de les Normes. A finals del 1976 la premsa parlava obertament de possibles candidats socialistes a la batlia, de la gestió desencertada de Fluxà i de la necessitat d'acostar més a la població la gestió municipal⁵⁰. Alguns inquers, segurament els més actius i conscienciats, demanaven canvis. Es demanava que la bandera mallorquina estigués present en el balcó juntament amb la de l'estat⁵¹. Es parlava d'organitzar una vaga general si no es cobrien les places de dentista i oculista i es construïa ràpidament un ambulatori⁵².

⁴⁸ *Setmanari Dijous*, 23 de juliol 1976

⁴⁹ AA. DD. (1995): *Memòria Viva*, ed. PromoMallorca, pp. 75-78

⁵⁰ *Setmanari Dijous*, , 25 d'agost , 9 de setembre i 2 de desembre 1976

⁵¹ *Setmanari Dijous*, 5 d'agost 1976

⁵² *Setmanari Dijous*, 9 desembre 1976

També, en aquells anys, es criticava l'excessiu i descontrolat creixement urbanístic, sobretot en el centre històric. L'any 1976 s'havia enderrocat l'antic casal de can Monroig, a la Plaça d'Espanya i en el seu lloc s'hi estava construint un gran edifici, una vertadera massa de ciment que desequilibrava urbanísticament la petitesa de la plaça. La construcció d'aquest edifici va ser utilitzada per criticar la classe dirigent inquera. Per exemple, en el **Setmanari Dijous** es podia llegir, en referència a aquest edifici, “*es un pegatoste a más no poder. Pero esto no se ha prohibido por que estas viviendas van destinadas... a personas que <<casi-falta-burguesas>> que son las que llevan con un solo dedo de la mano la dirección de Inca... Nadie se ha opuesto a su edificación porque está apoyado por estas familias... pido disculpas a los que he ofendido, pero he sido sincero al máximo*”⁵³.

Els debats polítics es vivien també dins el mateix ajuntament. L'estiu del 1976 es parlava de que alguns regidors podien ser cessats com a conseqüència dels problemes interns de l'ajuntament⁵⁴. Per l'abril de l'any següent, el 1977, ja es parlava d'un debat acalorat a la sessió plenària del consistori⁵⁵. Allò de que es treballava amb tranquil·litat i en equip en el consistori presidit per Fluxà havia deixat de ser cert. S'observaven fisures i començaven les discussions. En ple del mes d'abril de 1977 el regidor Sureda, llavors molt influent en el gremi de la pell, anunciava al batle que els treballadors del sector deixarien de pagar l'impost de circulació si no s'arreglaven els carrers i denunciava, indirectament, el batle d'asfaltar camins rurals sense necessitat. Aquestes denúncies provocaren, diu la crònica del Dijous, que se sentissin a la sala de plens paraules malsonants, gruixades i ofensives. En aquest mateix ple el regidor Bartomeu Alzina, en el torn de precís i preguntes, demanà als regidors que donassin suport a la cooficialitat de la llengua catalana.

Les desavinences dins el consistori Fluxà es feren més visibles l'any següent. A finals de febrer presentava la seva dimissió el regidor Antoni Mateu. En una entrevista oferida al **Setmanari Dijous** es mostrava força crític amb el consistori Fluxà i afirmava que “*Inca, política y administrativamente hablando, ha sido siempre manipulada y dirigida por señores que, de una forma y otra, han querido imponer su criterio, sin tener mucho en cuenta las opiniones de sus compañeros, los cuales al ser responsables ante la opinión pública quedan en entredicho*”⁵⁶. Però el tema clau del 1978 va ser la necessitat de construir arcades a la Gran Via Colom. La unitat dels regidors es va rompre, uns estaven a favor, altres en contra. Les decisions importants de l'Ajuntament,

⁵³ *Setmanari Dijous*, 22 abril 1976

⁵⁴ *Setmanari Dijous*, 23 de juliol 1976

⁵⁵ *Setmanari Dijous*, 7 d'abril 1977

⁵⁶ *Setmanari Dijous*, 28 de març 1978

que durant anys s'havien pres per unanimitat, ara eren contestades per alguns regidors⁵⁷.

5.2.- Les primeres eleccions i partits polítics

Entre 1975 i 1979 es varen celebrar les primeres eleccions democràtiques i aparegueren els primers partits polítics a nivell local d'ençà de la Segona República. A principis d'estiu de 1976 des del PSOE ja es parlava de candidats a batlia. Afirmaven que tenien uns 84 afiliats i que presentarien a Simó Mestre com a alcaldable⁵⁸. En els mesos següents es va presentar a Inca el PSOE renovat de Felipe González i el PSI⁵⁹. A finals d'octubre l'ambient polític inquer s'animava. Es parlava de que alguns polítics locals del règim ja s'estaven posicionant en torn als nous partits. Inclús alguns s'havien desplaçat a Madrid i Barcelona amb la intenció de connectar amb dirigents polítics estatals⁶⁰.

Les eleccions al congrés i al senat de juny de 1977 demostraren que a Inca la UCD tenia una gran acceptació, ja que més de la meitat de l'electorat havia elegit aquesta opció política⁶¹. En aquells moments, ja es parlava de que UCD i PSOE es repartirien el consistori. Mentre tant, a l'agrupació local d'UCD s'estava discutint qui seria el cap de llista: si Joan Morell, si Joan Togores o Tomàs Vaquer i s'aconseguia que Fluxà passàs a formar part del partit. Els rumors sobre les eleccions locals s'escampaven ràpidament. Per exemple, al **Setmanari Dijous** es comentava que, en un futur no molt llunyà, Fluxà deixaria la candidatura de batle a Jaume Beltran i que aquest estaria acompanyat per regidors pròxims als "hombres Albadalejo" i a altres empresaris⁶². Però al final els dirigents de la UCD consideraren que Fluxà era un llastre dins el partit i que no era necessari per al partit. Per a desfer-se d'ell el mes de novembre de 1978 la UCD va emetre un dur comunicat⁶³. Acusava el batle Fluxà de retardar la gestió municipal, de dur a terme una política cultural i educativa deficient, de la mala gestió en el cobrament de contribucions especials i de la desaparició del cadafal de la Plaça d'Espanya. Poques setmanes després Fluxà anunciava que deixava la UCD i afirmava que no feia comptes presentar-se a les eleccions municipals⁶⁴.

⁵⁷ El mes de maig de 1978 un article anònim en el **Setmanari Dijous** comentava que "en las votaciones surgieron dos criadas respononas; el equipo comienza a resquebrajarse. Lo de equipo son palabras. Y las decisiones que antes se tomaban por unanimidad, ahora ya no son tales. ¡Qué tiempos aquellos! Si se descuidan hasta puede peligrar en consenso." *Setmanari Dijous*, 4 de maig 1978

⁵⁸ *Setmanari Dijous*, 5 d'agost i 25 d'agost de 1976

⁵⁹ *Setmanari Dijous*, 30 de setembre 1976

⁶⁰ *Setmanari Dijous*, 21 d'octubre 1976

⁶¹ Vots obtinguts pels partits més votats a les eleccions de 1977: UCD 5546 (54,6%), PSOE 2739 (27%), Alianza Popular 539 (5,3%), PCE 425 (4,2), Unió Autonomista 394 (3,9%), altres partits 499 (5%).

⁶² *Setmanari Dijous*, 26 de gener 1978

⁶³ *Setmanari Dijous*, 9 de novembre 1978

⁶⁴ *Setmanari Dijous*, 16 de novembre 1978

De la resta de partits, se'n tenen poques notícies. Del PSM sabem que per octubre de 1978 organitzava una festa a l'ermita de santa Magdalena. Pel desembre tenia previst celebrar el seu congrés a Inca i ocupar un local per poder organitzar millor les properes eleccions municipals. Per la seva part, els comunistes també s'estaven organitzant força a finals de desembre de 1978 de cara a les eleccions municipals.

6.- LES ELECCIONS LOCALS I EL PRIMER CONSISTORI DEMOCRÀTIC (1979-1981)

6.1.- Les eleccions locals de 1979

Arribà l'any 1979. Era el moment definitiu. S'havia d'elegir batle, un càrrec polític molt pròxim als electors. A principis de febrer es varen presentar les candidatures. El PSOE presentava en els primers llocs a Jaume Comas, Manuel Rodríguez, Pedro Mendoza, Antonio Jiménez i Antoni Carrasco. El PCIB presentava a Antoni Mestres, Ramon Figuerola i a Joan Albert Coll. Convergència Democràtica (CD), pròxima a Alianza Popular, presentava a Pedro Ballester i Jaume Llompart. La Candidatura Progressista Independent⁶⁵ (CPI) presentava a Jaume Crespí, Jaume Armengol, Llorenç Rigo, Guillem Coll i Antoni Armengol. La UCD presentava a Antoni Pons, Jaume Beltran, Antoni Perelló, Pere Sureda, Joan Morell i Joan Fluxà, entre d'altres.

Abans de les eleccions municipals s'havien de celebrar, a principis de març, eleccions generals. En aquests comicis la UCD va tornar esser l'opció més votada a Inca, però havia perdut fins a un 7% dels vots respecte a les eleccions de 1977. En canvi el PSOE, AP i PCIB havien obtingut un percentatge de vots lleugerament superior respecte a 1977. Per tant, la UCD ja no confiava obtenir una majoria absoluta a les eleccions municipals. Els seu candidat, Antoni Pons, afirmava que es veia com a clar candidat a la batlia, però amb el suport d'altres partits amb els que estava disposat a col·laborar⁶⁶. El PSOE, per boca del seu cap de llista Jaume Comas, veient els resultats de les eleccions generals, ja abans de celebrar les municipals, es posava a l'oposició i afirmava que no pensaven realitzar una política de consens i que potenciarien les AA VV i defensarien el treballador. Els comunistes encapçalts per Antoni Mestre i Ramon Figuerola feien comptes dur a terme una política de mobilització de masses. La dreta, encapçalada per Pedro Ballester, afirmava que la seva llista estava formada per persones netes i honrades i que treballarien per Inca. Finalment, els independents de la CPI desitjaven que l'Ajuntament fos la casa del poble i el motor que impulsàs la vida de tots els ciutadans.

⁶⁵ Aquesta candidatura estava formada per membres del PSM, de l'associació local de pagesos i per inquers independents.

⁶⁶ *Setmanari Dijous*, 8 de març 1979

Celebrades les eleccions municipals el consistori quedava distribuït de la següent manera: 2 regidors per a Convergència Democràtica, 2 per al PCIB, 4 per al PSOE, 5 per a la CPI i 8 per a la UCD. Per elegir batle, amb aquests resultats, era necessari dur a terme pactes de govern o de gestió entre els partits. Dia 19 d'abril era el dia assenyalat per a que els nous polítics democràtics prenguessin possessió dels seus càrrecs i elegissin batle. Amb els vots del PSOE, PCIB i CPI Jaume Crespí, cap de llista del grup independent, va ser elegit batle, el primer batle de la nova democràcia. Seguidament, els grups progressistes es repartiren els càrrecs de les comissions municipals. L'oposició quedava en mans d'UCD i CD. En el seu primer discurs públic Jaume Crespí devia albirar que el seu futur com a batle seria difícil. Deia que *"la càrrega serà molt pesada, però amb l'ajuda de tots hem de sortir en davant"*. Realment, el seu mandat fou molt problemàtic. Els membres de l'inicial pacte de progrés ràpidament es dividiren i l'ajuntament patia contínues crisis de governabilitat

6.2.- El primer consistori democràtic (1979 i 1981)⁶⁷

Entre 1979 i 1981, el primer consistori democràtic es va caracteritzar per una gran inestabilitat, per una aferrissada lluita política i per una manca d'enteniment entre els seus integrants. L'inicial pacte de forces progressistes, PSOE, CPI i PCIB, es va enfonsar a les primeres setmanes de funcionament. En el primer ple ja s'hi produïren contínues interrupcions i es comprovava la manca de pràctica en el debat democràtic. Els regidors del PSOE, Comas i Rodríguez, i els del PCIB mostraven una actitud excessivament crítica i creaven debats que tenien poc a veure amb l'inicial ordre del dia. En els plens i reunions de permanent municipal d'aquell estiu de 1979 tot era tema de debat. Inclús, es discutia llargament si el Sant Crist havia de presidir la sala.

La primera crisi important del nou consistori democràtic començà a principis de juliol. Els regidors que donaven suport al batle, li retiraren. Crespí, per continuar governant, havia de rebre el suport dels regidors de centre-dreta. A més, dins la CPI hi havia fortes discrepàncies, fins i tot el batle n'havia estat expulsat, i es comentava que el PSM, llavors encapçalat per Jaume Armengol, volia controlar la CPI. Davant aquesta situació membres de la CPI com Bernat Amengual, Antoni Colomer i Agapito Martínez abandonaren la Candidatura Progressista Independent, ja que estaven en desacord amb l'expulsió de Crespí i *"no acceptaven la poca humanitat dels partits avançant sempre les seves decisions, sobretot el PSM, preses per un parell de dirigents i imposades als militants."*⁶⁸ En el ple del mes de juliol el batle presentava una reestructuració de les comissions. Però alguns membres del ja romput pacte de progrés s'hi mostraren en desacord.

⁶⁷ Com a la resta de comunicació, en aquest apartat, l'única font utilitzada ha estat el *Setmanari Dijous*. En general, i no sempre, aquest mitjà de comunicació pareix que no es va mostrar gaire favorable a les actituds dels regidors del PSOE i del PCIB. Tot el contrari respecte al batle Jaume Crespí i la UCD.

⁶⁸ *Setmanari Dijous*, 12 de juliol 1979

Hi hagué un recés, després del qual el batle presentà la dimissió. Immediatament, els regidors del PCIB, del PSOE i tres de la CPI (Jaume Armengol, Antoni Armengol i Guillem Coll) l'acceptaren. Es passà a votació: UCD i CD estaven en contra de la dimissió; PSOE, PCIB i els tres regidors de la CPI hi estaren a favor; Llorenç Rigo es va abstenir⁶⁹. El consistori estava dividit. El centre i la dreta donava suport a Crespí. La resta de partits, que abans li havien donat el suport, ara l'hi negaven. Passats uns dies, la premsa local reflectia les opinions dels diferents partits sobre la situació política. El PSOE afirmava que per a ells Crespí ja no era el batle d'Inca i que Crespí els havia marginat a l'hora de repartir les comissions. A finals de juliol es va celebrar un ple per repartir de nou les comissions. Durant la sessió, els comunistes i el PSOE criticaren durament el batle, mentre que Jaume Armengol, parlant en nom de la CPI-PSM, considerava que el nou repartiment de comissions no era bo, però l'acceptava amb l'esperit de servir a Inca⁷⁰. Les noves comissions s'aprovaren amb els vots de la CPI, UCD i CD. L'inicial pacte de progrés s'havia desfet i apareixia una nova majoria.

Quan semblava que la crisi estava tancada, els regidors del PSOE i els comunistes començaren, el mes d'agost, una vaga de fam per exigir al batle la celebració d'un ple extraordinari. La notícia va saltar a tota la premsa regional. A principis de setembre es va realitzar el ple. La crònica periodística diu que va ser un desgavell. Els regidors de l'oposició presentaren moltíssimes mocions. Segons el regidor Llompart, de Convergència Democràtica, cap d'aquelles mocions era legal ja que abans de presentar-se a ple havien de ser estudiades per la respectiva comissió o s'havia d'aprovar la seva urgència⁷¹.

A finals de desembre del 1979, els regidors de l'esquerra presentaren, en un ple, el seu desacord amb la gestió del batle. Aquest moment fou aprofitat pels regidors de la CPI, Llorenç Rigo, Jaume Armengol i Antoni Armengol, teòrics suports del batle, per a presentar la dimissió dels seus càrrecs. Afirmaven que la situació política municipal era suïcida i que no volien participar en una política que no responia a les seves promeses electorals⁷². La crisi tornava estar servida. A més, es rumorejava que la UCD podria estar pactant amb el PSOE un nou govern municipal. Inclús regidors de la UCD, Beltrán, Morell i Sureda, contraris a aquests pactes, estaven disposats a dimitir si es complien els rumors⁷³. Durant els primers mesos de 1980 pareix que hi va haver reunions entre tots els partits del consistori per tal d'aconseguir un consens i un programa d'actuació comuna. Però no es va arribar a cap acord. Segon sembla un article aparegut a la premsa i redactat pel número u d'UCD, Antoni Pons, va provocar que els socialistes i comunistes no

---

⁶⁹ *Setmanari Dijous*, nota 18

⁷⁰ *Setmanari Dijous*, 26 de juliol 1979

⁷¹ *Setmanari Dijous*, 13 de setembre 1979

⁷² *Setmanari Dijous*, 13 de desembre 1979

⁷³ *Setmanari Dijous*, 3 de gener 1980

volguessin pactar amb UCD. En el ple del mes de març es va presentar una nova remodelació del govern on UCD tendria 3 carteres, CPI 3 i CD 2. Finalment, va ser aprovada amb els vots contraris del PSOE i PCIB⁷⁴. Davant aquesta nova remodelació el PSOE afirmava que el batle havia pactat definitivament amb la dreta i que sabien que, a les poques setmanes d'haver estat elegit, l'inicial pacte de progrés havia estat romput pel mateix batle. A més, el PSOE acusava als membres de la CPI d'incoherència ja que en un principi havien fet fora al batle de la seva pròpia candidatura i llavors li havien donat suport⁷⁵.

Un any després d'aquesta remodelació, l'abril de 1981, el batle anunciava la necessitat de renovar la composició de les comissions, ara, amb la presència de tots els partits. Per tal de negociar els possibles canvis es va crear una comissió integrada per un representat de cada un dels partits⁷⁶. A finals de maig, Crespí presentava davant el ple una nova estructura de les comissions. No s'arribà a cap acord i la proposta del batle només tingué el suport d'UCD. La resta de partits es mostraren contraris o s'abstengueren.

A partir d'aquell moment els fets es precipitaren i es veu que la majoria de partits ja tenien molt clar que no volien Jaume Crespí com a batle. Només faltava aclarir qui seria el nou batle. Des de llavors, el PSOE feu més oposició que mai. A final de juny de 1981 acusava a Crespí de favoritisme amb l'obertura d'un negoci a Inca, possiblement vinculat a membres de la UCD⁷⁷. Al mateix temps, els regidors de la CPI dimitiren per enèsima vegada dels seus càrrecs a l'ajuntament i se situaren de nou a l'oposició. Mentres tant, els pressuposts de 1981 restaven sense aprovar. A principis de juliol es parlava clarament de la dimissió del batle i de que s'estaven desenvolupant les primeres reunions per a decidir qui seria el nou batle. A finals de juliol Crespí presentava els pressuposts al ple de l'Ajuntament. No foren acceptats. Tot seguit va presentar la dimissió irrevocable⁷⁸. Dies després a la premsa local apareixien els primers rumors sobre possibles candidats. Es deia que quasi amb tota seguretat seria batle Antoni Pons, però també ho podia ser Jaume Armengol.

En el ple de principis d'agost s'havia de decidir si acceptava la dimissió del batle. En aquest ple Jaume Crespí feu balanç dels dos anys de gestió. Agraí als regidors, funcionaris i col·laboradors la feina que havien fet i el suport que li havien donat i tingué unes paraules d'agraïment per a la seva esposa. La crònica del ple diu que la veu de Crespí es va rompre en aquell moment i unes llàgrimes li redolaren per la cara. Tot seguit, es passà a votació l'acceptació o no de la

---

⁷⁴ *Setmanari Dijous*, 13 de març 1980

⁷⁵ *Setmanari Dijous*, 20 de març 1980

⁷⁶ *Setmanari Dijous*, 30 d'abril 1981

⁷⁷ *Setmanari Dijous*, 25 de juny 1981

⁷⁸ *Setmanari Dijous*, 30 de juliol 1981

dimissió. El públic present a la sala va exigir que els regidors expressassin el seu vot en veu alta. Així es va fer. Els regidors del PSOE, del PCIB i de la CPI l'acceptaren, els d'UCD i CD s'abstingueren. Crespí deixava de ser batle⁷⁹.

Un mes després, UCD i PSOE sorprengueren els inquers i anunciaren que a nivell provincial havien arribat a un acord. El PSOE donava suport a UCD per elegir Antoni Pons com a batle i, com a contrapartida, Jaume Comas havia d'ocupar el càrrec de tinent de batle⁸⁰. Els grups que durant dos anys havien estat enemics irreconciliables, ara, havien pactat col·laborar junts amb la gestió del municipi. Aquest fet va provocar la reacció negativa de la resta de partits. Figuerola, pels comunistes, opinava que davall aquest acord hi havia negociacions subterrànies i que Pons no era el més indicat per regir la ciutat. Jaume Armengol considerava que el batle s'hauria d'haver elegit per consens entre totes les forces del consistori. Per la seva part, Jaume Beltran, de la UCD, apuntava que aquest pacte, encara que no era la solució més bona, era una de les possibles. Finalment, Jaume Crespí qualificava el pacte de molt estrany. En el ple on es va elegir Pons com a batle, Crespí va felicitar Jaume Comas del PSOE perquè havia aconseguit un doble objectiu: haver-lo fet dimitir a ell com a batle i haver aconseguit la primera tinència de batlia.

D'aquesta manera es posava fi a dos anys de contínues crisis, de successiu pactes, de llargues etapes d'instabilitat, però, també, a una època a partir de la qual es va començar a decidir el futur de la ciutat de forma democràtica i oberta. Estava acabant una de les etapes més importants de la Transició a Inca. A partir de llavors, Antoni Pons va governar la ciutat durant deu anys amb un estil molt diferent al de Jaume Crespí.

---

⁷⁹ *Setmanari Dijous*, 13 d'agost 1981

⁸⁰ *Setmanari Dijous*, 3 de setembre 1981

ANTONI LLOMPART REXACH (1897-1990)

ANTONI AULI I GINARD
BARTOMEU GARAU MORANTA
JOAN PARETS I SERRA

A) LA SEVA VIDA

Antoni Llompart va néixer a Inca el 31 d'agost de 1897 i fou batiat a l'Església Parroquial de Santa Maria la Major el dia 2 de setembre del mateix any. Els seus pares foren Antoni Llompart Ferrer, fuster de professió, i Esperança Rexach. Seguí ambdós naturals d'Inca. De molt petit començà els estudis de música amb els mestres Onofre Martorell i Josep Rotger i Vidal (1862-XX), de manera que als 9 anys ja havia realitzat els principals estudis de trompeta, instrument que, aconsellat pels seus mestres canvià amb el clarinet. Poc temps després, als deu anys, ja debutà com a primer clarinet a la Banda Municipal d'Inca. Durant aquesta etapa, el jove Llompart ajudava el seu pare en la professió de fuster. Als setze anys va ingressar a l'exèrcit concretament al Regiment d'Infanteria Palma 61. Dia 2 de maig de 1923, als 25 anys es va casar amb l'esperlerina Catalina Terrassa Bosch a l'Església Parroquial de Sant Pere d'Esporles en la cerimònia oficiada pel vicari de la parròquia D. Joan Perelló i Llompart. Fruit d'aquest matrimoni va néixer un fill de nom Antoni, com el seu pare, que també va seguir la carrera militar al cos d'Infanteria.

El seu vertader professor de clarinet fou Josep Picó Forteza (1872-1948), que va veure en Llompart un clarinetista de futur, i no es va equivocar.

Va dedicar gran part de la seva vida a l'ensenyança musical la majoria de vegades impartint classes particulars al seu propi domicili.

Durant la Guerra Civil Espanyola va servir com a Oficial de Guàrdia a l'Ajuntament de Palma coincidint amb alguns dels bombardejos de l'aviació Republicana.

L'any 1945, va estar ingressat un mes a l'hospital militar a causa d'unes varius a les cames. Aquesta malaltia que l'impedia estar dret molt de temps seguit feu que els seus superiors aconsellats pels metges li concedissin dos mesos de permís que Llompart va aprofitar per descansar a la localitat valenciana de Sueca.

Va morir a Palma de Mallorca el dia 14 de març de 1990.

B) ANTONI LLOMPART COM A MÚSIC PROFESSIONAL

El dia 11 de novembre de 1913 ingressà com a educando a la Banda del Regiment d'Infanteria, dirigida llavors pel mestre Josep Balaguer i Vallés (1869-1951). Posteriorment el dia 1 de gener de 1917, per concurs oposició, obtingué la plaça de músic de tercera a l'esmentada Banda. El dia 1 d'abril de 1922 fou nomenat músic de primera de la Banda del Regiment. El 25 d'abril de 1933 va treure la plaça de subdirector de música militar. Llompart fou un gran músic que destacava pel seu enorme sentit musical. Quan va anar a Madrid a examinar-se de subdirector de Bandes Militars sobre un total de 32 opositors va quedar en onzena posició general, però hem de destacar que a la prova de direcció va obtenir la segona posició a nivell nacional. Conten que a l'examen de direcció el tribunal no podia creure que aquell músic fos clarinetista ja que li va tocar interpretar l'obra musical amb el bombardí i ho va fer molt bé.

Durant la seva vida com a militar va servir als següents cossos militars: Regiment d'Infanteria nº 61 (17 anys, 7 mesos i 20 dies), Regiment d'Infanteria Palma nº 28 (4 anys, 10 mesos i 20 dies), Regiment d'Infanteria Palma nº 36 (4 anys, 5 mesos i 20 dies), Música de la Capitania General de Balears (3 anys, 5 mesos i 20 dies), Regiment d'Infanteria Palma nº 47 (3 anys, 2 mesos i 20 dies). Com a militar fou condecorat en les següents ocasions: dia 15 de desembre de 1939 amb la "Medalla de la Campaña" i dia 6 de novembre de 1940 amb "Dos Cruces Rojas del Mérito Militar"; ambdues condecoracions a càrrec de l'Excel·lentíssim Senyor General Ministre de l'Exercit.

L'any 1937 passa a formar part de la Banda Simfònica del Regiment que es desfaria dos anys més tard.

L'any 1948 es va crear l'Orquestra Simfònica de Mallorca dirigida pel gran director coreà Eaktay Ahn (1911-1965) de la qual va ser músic fundador ocupant plaça de clarinet solista. Poc temps abans Llompart havia deixat la Banda del Regiment i passà a la Reserva Activa com a Subdirector Músic.

Per acabar, podem resaltar les següents paraules que Antoni Llompart va dir personalment a una entrevista que li va fer el crític musical Pere Deyà poc temps després d'haver deixat la Banda Militar:

"La Música Militar y la Orquesta Sinfónica son las agrupaciones musicales en las cuales hasta ahora he actuado con más satisfacción"

C) LA FIGURA DE LLOMPART COM A DIRECTOR DE BANDES DE MÚSICA A MALLORCA

L'any 1915, gràcies a la intervenció de qui aleshores era el director Joan Calafell Nadal (1894-1960), va ser nomenat director de la Banda de Música d'Esporles, càrrec que ostentà fins l'any 1925 que passà a dirigir la famosa Banda La Aldeana de Son Serra. La relació de Llopart amb la banda de música d'Esporles havia començat l'any 1914 quan va anar a reforçar la banda del poble com a clarinet principal. A més, com hem dit abans es va casar a Esporles i amb una esporlerina.

De l'any 1925 al 1933 va dirigir la Banda La Aldeana. En aquests moments es va començar a valorar Llopart com a un bon director com ho demostra el fet que una de les Bandes de més prestigi de Mallorca el contractàs.

De l'any 1939 al 1945 va dirigir la Banda Municipal d'Inca. Com a bon inquer no va desaprofitar l'oportunitat de dirigir la Banda del poble que el va veure néixer. A més, amb aquesta banda de música, Llopart havia fet les seves primeres passes com a clarinetista. Per problemes de salut va haver de deixar la Banda.

L'any 1947 va tornar a La Aldeana. Una vegada recuperat de la seva malaltia va tornar a la popular banda ciutadana en la que seria la seva segona etapa.

A final dels anys cinquanta va dirigir durant poc temps la Banda de Música d'Alaró.

L'any 1960 passa a dirigir un altre cop la Banda d'Esporles per defunció del qui era el director Vicenç Pol i Llopart (1904-1959). Llopart estava molt il·lusionat en dirigir un altre cop la Banda que el va donar a conèixer com a director, però a finals dels anys seixanta, la manca de músics feu que Llopart passàs a un segon pla encara que seguia aconsellant el subdirector Bartomeu Garau Lladó (1926), que dirigia la Banda. El comiat oficial amb aquesta Banda fou el dia 8 de gener de 1984 amb motiu de la III Trobada de Bandes de Música de Mallorca que es va celebrar a la localitat de Lluc interpretant la seva composició musical "Pinos de Bellver".

Devers els anys setanta va dirigir a la Banda d'Algaida. El dia 18 de novembre de 1984 es va acomiadar de la Banda d'Algaida interpretant la seva obra "Laberinto 24".

Durant la seva vida va rebre molts d'homenatges. Podem destacar que a la I Trobada de Bandes de Música celebrada a la Plaça Major de Palma, tots els directors de les Bandes de Música de Mallorca el varen voler homenatjar cedint-li la batuta per a dirigir a l'uníson totes les Bandes de l'Illa. En aquest acte, Llompart va dirigir les composicions següents: "Bolero Nou", "Parado de Valldemossa", "Copeo", "La Balanguera i "L'Himne Nacional Espanyol".

Un parell de mesos després de la seva mort, al seu poble d'Inca el dia 6 de gener de 1991, l'Ajuntament, volent apropar la figura i personalitat d'aquest músic a les noves generacions va organitzar un concert-homenatge on s'interpretaren dues obres seves: "Antolín Javier" i "Laberinto 24".

D) COMPOSICIONS MUSICALS

- Almogàvar (1927) . . . . .Marxa Militar-banda
- Antolín Javier (1935) . . . . .Pasdoble Concert-banda
- Capricho de Clarinete (1938) . . . . .Obra per a Clarinet-banda.
- Dear John . . . . .Música per a Orquestra.
- El Glorioso Crucero Canarias (1937) . . . . .Marxa i Himne-banda.
- El primer Batallón (1931) . . . . .PD amb cornetes i tambors-banda.
- El tercer Batallón (1933) . . . . .Marxa i Himne-banda.
- El 28 de Línea (1931) . . . . .PD amb cornetes i tambors-banda.
- España Nueva (1939) . . . . .Pasdoble de Concert-banda
- Fávea (1962) . . . . .Pasdoble-banda.
- Fin de Fiesta (1922) . . . . .Pasdoble-banda.
- Laberinto 24 (1984) . . . . .Pasdoble de Concert-banda.
- Las Manolas (1922) . . . . .Pasdoble-banda.
- Los dos Amigos . . . . .Pasdoble de Concert-banda.
- Marte (1927) . . . . .Marxa de Concert-banda.
- Noche de Gala (1925) . . . . .Retreta Militar-banda.
- No tenía que haber pasado . . . . .Música per a Orquestra.
- No trespassing . . . . .Música per a Orquestra.
- Piedad (1933) . . . . .Marxa Fúnebre-banda.
- Pinos de Bellver (1962) . . . . .Pasdoble-banda.
- Quiebros y Gaoneras (1925) . . . . .Pasdoble taurí-banda.
- Rojo Capullo . . . . .
- Sagunto (1938) . . . . .Marxa M. amb cornetes i tambors.
- Simila . . . . .Pasdoble-banda.
- Tierra Santa . . . . .Pasdoble-banda.
- Turbina . . . . .Maixurca-banda.
- Unión Deportiva Aldeana (1925) . . . . .Pasdoble-banda.
- Variaciones de Saxo mib y Clarinete (1939) .Variacions.

-What's gnawing at me

E) BIBLIOGRAFIA

*AULÍ GINARD, Antoni. GARAU MORANTA, Bartomeu.

"La Banda de Música d'Esporles. Més de cent anys d'història" Palma de Mallorca 1998.

*CM: [Joan Parets i Serra]

"LLOMPART REXACH, Antoni" GEM v7 pg 411

*COLL, Guillem

"Gran homenaje popular al insigne músico inquense Antonio Llompart" Diari Balears 2-01-1991 pg. 14

"Inca homenajeó al músico Antonio Llompart" Diari Balears 9-01-1991 pg. 35

"Un homenaje más que merecido" Diari Balears 10-01-1991 pg. 14

*DEYÀ, Pedro

"Díganos vd. algo...Don Antonio Llompart, elemento pasivo en plena actividad" Diari Balears 10-06-1945 ò 46 pg. 6

"Don Antonio Llompart nos habla de UETAM" Lo que vd. dijo. Palma 1952 pg 195

*E.J.

"Antonio Llompart una vida dedicada a las bandas" Diario de Mallorca 9-12-1981 pg. 18

*FORTEZA i FORTEZA, Rafel

"Apuntes para la historia de la música en Mallorca" (inèdit) Biblioteca Bartomeu March

"Avance del catálogo general de compositores mallorquines y relación de sus obras." Sóller Julio de 1939. Año de la victoria pg. 14d (inèdit). Centre de recerca històrico-musical de Mallorca.

"Hojas de servicios de Antonio Llompart Rexach del Regimiento de Infantería Palma nº 47" (inèdit). Archivo General Militar. Segovia.

*PARETS i SERRA, Joan. CORTÈS i FORTEZA, Santiago.

"Inca i els seus músics compositors". Programa Fiestas Patronales Inca. Santos Abdón y Senen. 1976 s. p.

"D. Antoni Llompart" [Programa] Tradicional concert de Reis. Homentge al músic inquer D. Antoni Llompart. Parròquia Santa Maria La Major. Nadal 1990.

"D. Antoni Llompart" Dijous 3-01-1991 pg. 6

"Els músics compositors d'Inca" Programa Dijous Bo. Inca 14-11-1991 pgs. 16-19.

"Aproximació al fet musical d'Inca" I Jornades d'Estudis Locals d'Inca. 1994 pgs 239-255.

*PARETS i SERRA, Joan. ESTELRICH i MASSUTÍ, Pere. MASSOT i MUNTANER, Biel

"Diccionari de compositors mallorquins (s. XV-XIX). Mallorca 1987

*PIERAS V.[   ], M. [iquel]

"Concert de Reis. Homenatge a D. Antoni Llompart" Dijous 10-01-1991 pg. 2

F) DISCOGRAFIA

CD Bandes de Música de les Illes de Mallorca i Menorca. SWINGMEDIA Ref. SW. 023. CD. Depósito legal PM. 725-1995.

Conte

-15 Banda Lira Esporlerense. Director Virgilio Camarasa. Obra: Laberinto 24 (Pasodoble), Autor: Antoni Llompart.

«HÒMENS FEINERS i D'INDÚSTRIA».

Els menestrals de la vila d'Inca entre els S. XIII i XV.

MARGALIDA BERNAT I ROCA
 PROFESSORA DE L'I.E.S. JOSEP MA. LLOMPART.
 DOCTORA EN HISTÒRIA.

0. Introducció.

Si els inicis de l'activitat artesanal a Ciutat de Mallorca comencen a esser coneguts, no passa el mateix amb la Part Forana. Aquest fet es deu, en bona part, a la pròpia herència andalusina. Pel món musulmà, les madïna[s] eren els espais d'ubicació gairebé exclusiva de les activitats manufactureres. Fora de les murades, sols hi havia instal·lacions periartesanals o que requerien muntatges energètics que la madïna no podia ofertar. Tal és el cas dels molins o d'algunes teuleres. Aquest plantejament és lògic si es té en compte que el poder estatal andalusí es concentrava a les madïna[s] cap a un espai agrari eminentment agrícola i ramader que acudia als mercats per tal d'abastir-se d'aquells productes que no podien produir.

D'aquesta manera, després de la conquesta de 1229, sols s'hagueren de reiniciar les produccions artesanals en els obradors urbans. Fins 1232, no s'inicià l'ocupació efectiva de la Part Forana i les activitats econòmiques que es desenvoluparen en ella varen esser més de depredació que de producció. Paulatinament, es va reemprendre una explotació agrària, però des de paràmetres feudals. Les alqueries i rafals varen esser reocupades, i s'hagueren d'adaptar als interessos dels nous colonitzadors. Així, no pot sorprendre que els primers artesans forans detectats ja en el S. XIII estiguessin relacionats amb la construcció, l'agricultura i la ramaderia.

Tot i això, per una societat feudal, no es concebia una producció manufacturera exclusivament urbana. A les ciutats, el control de les organitzacions i municipalitats era molt ferm. L'estructura del *putti-out system* (o *verlagssystem*) tendia a descentralitzar amplis segments del procés d'elaboració. D'aquesta forma, la utilització de personal marginal en un temps també marginal afavoria la dispersió de tot el procés. D'altra banda, per determinats interessos, l'existència de nuclis de producció localitzats propiciava forts beneficis econòmics.

El procés d'urbanització de la Part Forana es destapà amb força a partir de la dècada de 1270. Bona part de les empentes varen esser obra d'iniciativa particular i eminentment senyorial. Els senyors entregaven en emfiteusi solars per construir cases en condicions prou avantatjoses i intentaven l'aparició d'obradors artesanals que abastessin el mercat intern. Les ordinacions de Jaume III també tengueren un especial esment en afavorir en les pobles la creació d'obradors, però, en molts d'aspectes, era més un objectiu desitjable que una realitat assolible. Sols excepcionalment certes viles aconseguiren la instal·lació d'una activitat artesanal prou rellevant. Poques vegades, aquesta aparició va esser provocada per una planificació política, sinó per altres paràmetres. És el cas de Pollença, per exemple, o el de la vila d'Inca.

En relació a aquesta darrera, per sort l'aparició de l'*Història d'Inca, 1350-1516* de R. Rosselló Vaquer¹, precedida anys ha per *Inca i Selva en el S. XIII*², ha fet possible apropar-se amb seguretat als esdeveniments de tot aquest procés gràcies a l'exhaustiva recerca de notícies als arxius.

1. La vila d'Inca i els inicis de l'activitat artesanal.

La manca d'històries generals d'aquesta vila dificulta molt el coneixement de la seva evolució. Es sap que en època andalusí era una alqueria prou important perquè, a la pròpia crònica reial, se li donà el nom de vila i tengués un dels primers batles de nomenament reial. Fonamentalment, va esser de porció reial, amb algunes possessions d'altres magnats. Ja a 1230, abans de planificar-se tot el repartiment i que es poguessin ocupar efectivament, el rei va concedir algunes propietats. S'ha de destacar una important donació feta el 8 de juliol de 1231 en què el rei concedia al Temple l'honor que va esser d'*Abceya Aonzi* amb la potestat de poblar-la amb 30 famílies de *casati*. Aquest fet i altres donacions al Temple del mateix període, fan pensar que la donació es feia amb la voluntat que aquest cavallers ocupassin militarment el territori.

Fins 1233, quan la Part Forana s'havia pacificat prou i s'havia fet el *Llibre del Repartiment*, no es tenen noves concessions que permetin suposar un ocupació real. Una de les més notòries és la de 3 de febrer de 1240, d'una venda a la Seu de Mallorca d'unes cases situades a la vila d'Inca. Aquesta acta és important, ja que confirma que, des de la conquesta, la alqueria tenia prou entitat perquè pogués esser denominada com a vila pels cristians. Per això, les notícies sobre cases, carrers i places són molt primerenques. El 31 de desembre de 1240, el bisbe de Mallorca donava en establiment a Guillem Fuster unes cases a la vila d'Inca que confrontaven amb una vila pública. A l'igual que el bisbe, altres senyors establiren cases que alguna vegada surten citades com *albergs sarraïnescs*³.

¹ ROSSELLÓ VAQUER; R. (1997) *Història d'Inca, 1350-1516*. Lleonard Muntaner, Editor - Palma de Mallorca. De fet, és molt poca la documentació esmentada que no apareix en aquesta obra capdal. Per això, i per tal d'alleugerir l'aparell de notes, a l'hora de donar les referències, es farà tot indicant la signatura d'arxiu, per tal d'afavorir la tasca de qui vulgui corroborar o ampliar la notícia, indicant entre parèntesi a quin indret de l'obra de referència es pot trobar (la remissió es farà mitjançant: RRV, p./pp.).

² ROSSELLÓ VAQUER; R. (1978) *Inca i Selva en el S. XIII* - Mallorca.

³ ROSSELLÓ VAQUER *Inca i Selva ...*, pp. 9-10.

A partir de la dècada de 1240, els establiments de cases a Inca augmenten de manera substancial, fent que entre 1270 i 1280 fos una de les agrupacions urbanes més importants de la Part Forana. En conseqüència, aviat s'hi detecten artesans, obradors i instal·lacions més o manco complexes. En el gener de 1270, consta que Joan Mercer d'Inca tenia com a missatge Guillem Terrassa, teixidor d'ofici⁴. El 1274, es concedí carta de franquesa a un tal mestre Garau⁵.

Fruit d'aquest dinamisme és que aviat les activitats mercantils s'estructuraren a la vila. A 1274 ja existien taules per vendre carn i peix⁶, i a 1283 existia la duplicitat entre taules i obradors. De fet, hi havia un carrer *que itur ad mercatallum*⁷. Aquest panorama permet entreveure una vida forana que ja en el S. XIII tenia prou empenta comercial. El que la riquesa de la vila no fos sols agrària queda perfectament reflectit per diversos indicadors. Un d'ells és la pròpia evolució del delme i la població, que presenta característiques particulars. L'altre és la ràpida introducció d'habitants jueus. Ja a 1279, Borràs Sa Bassa establí a Isaac Barchi, jueu, unes cases a la vila d'Inca⁸. D'aquesta manera, tendria una certa raó la tradició que defensa que les fires i el mercat d'Inca, juntament amb Sineu, són les més antigues de Mallorca.

Fins 1340, es va anar consolidant l'esquema inicial. Segurament, la vila d'Inca va créixer al recer de la seva jurisdicció reial i la seva posició privilegiada. La seva activitat mercantil estava relacionada amb la concentració i redistribució de la producció agrària de bona part del Pla i de la Muntanya. No consta que en les Ordinacions de 1300 es donassin grans modificacions. El S. XV esser plenament de consolidació d'activitats i de distribució de productes. Un bon indicador n'és l'existència del topònim del *Carrer dels Marxandos* que anava des de la *Plassa de la Quartera* fins la *Plassa del Mercat dels Bous*, almanco des de l'amu 1414⁹.

De l'anàlisi del plànol del S. XVIII, es dedueix que la vila es va estendre a partir del coster del Puig de Sant Bartomeu, per tal d'ocupar de manera central els voltants de la parròquia, que es convertirien en els indrets preferents de concentració artesanal fins el S. XVII.

2. La naturalesa de les manufactures.

Al llarg dels S. XIV i XV, nuclis del present estudi, les activitats artesanals a Inca eren molt diverses. Com a la majoria de les viles, s'havia procurat disposar d'una determinada quantitat d'obradors que abastessin les necessitats quotidianes dels seus habitants, com és el cas de sastres, sabaters, ... Igualment, existien instal·lacions que estaven en relació amb les matèries primeres a l'abast com era

⁴ ROSSELLÓ VAQUER *Inca i Selva ...*, p. 18.

⁵ ROSSELLÓ VAQUER *Inca i Selva ...*, p. 20.

⁶ ROSSELLÓ VAQUER *Inca i Selva ...*, p. 21.

⁷ ROSSELLÓ VAQUER *Inca i Selva ...*, p. 30.

⁸ ROSSELLÓ VAQUER *Inca i Selva ...*, p. 23.

⁹ PIERAS SALOM; G. (1990) *Primera rotulació dels carrers d'Inca. apunts històrics*. Consell Insular de Mallorca - Inca, p. 84.

el cas de les gerrerries i teulers. Tot i això, és dins les manufactures tèxtils on destaca la seva estructura artesana.

Amb l'estat actual de la documentació, sols es poden plantejar hipòtesi de treball. Emperò, tot indica que l'organització de la manufactura tèxtil a aquesta vila va esser completa i molt primerenca. S'ha de recordar la gran importància que aquesta activitat tenia dins les ciutat medievals. En el cas d'Inca, es té un conjunt que difícilment es pot qualificar de rural. A la vila, es pogué fer, fins l'Aixecament Forà i fins i tot després, pràcticament qualsevol passa del procés, des de l'ordit fins el tintat. Això indueix a pensar que, a la vila, s'hi concentrava bona part de la producció casolana dels entorns. En aquest sentit, cobrarien molta d'importància paraires i mercaders (especialment, jueus) que haurien estat, de fet, la causa de l'enlairament.

Lògicament, des de Ciutat de Mallorca, no es podia mirar amb aprovació aquest procés que defugia, en bona part, del seu control. Cal recordar que els menestrals ja tengueren un important paper en el context de la conflictivitat Ciutat/Part Forana que donaria lloc a la sentència del rei Sanxo de 1315. D'altra banda, les primers ordinacions artesanals referides al món tèxtil són d'aquesta mateixa data i es varen fer per tal d'evitar els frauds en la producció.

2.1. L'organització dels artesans.

Ja s'ha fet notar com bona part de l'embranchida de l'activitat artesana a Inca era subsidiària de les activitats mercantils. Sembla que a 1350 la presència de mercaders a la vila era tan intensa que a l'església de Sant Francesc s'havia construït pel seu compte una arcada que es deia precisament *dels mercaders*¹⁰. De la categoria econòmica, a nivell individual, d'aquestes persones dedicades al comerç en pot esser un bon exemple el cas de Ramon Puig, oriünd de Morlans (en el comtat de Foix). Pel seu testament, fet el 8 de juny de 1396, es sap que havia acumulat béns suficients com per ordenar que, un cop venuts (l'hereu era Jesucrist), s'havien de destinar 50 florins d'or a la compra d'un retaule amb la història de Santa Catalina, que s'havia de col·locar en el convent de Sant Francesc¹¹. Ramon Puig és anomenat mercer i vidrier en el mateix document. Ambdues activitats no són incompatibles i de fet, més que d'un vidrier, s'hauria de parlar d'un mercader de vidre en uns moments en què, a Mallorca, sembla que aquest era elaborat amb caràcter d'exclusiva per Guillem Barceló¹². A més a més, entre les persones que es dedicaven al comerç s'hi troben llinatges coneguts com Pere Morei, documentat a 1359¹³, però no es poden obviar els jueus que arribaren a esser una comunitat prou dinàmica i enfrontada amb una certa oligarquia.

En el mes de juny de 1360, diverses cartes reials informaven el governador

¹⁰ Arxiu del Regne de Mallorca (A.R.M.) - AH 12 - f. 12 (RRV, p.78).

¹¹ A.R.M. - Prot. Not. V-7 - f. 149 (RRV, p. 143).

¹² Margalida BERNAT i ROCA/Jaume SERRA i BARCELÓ (1992) «El forn de vidre del Carrer de Can Bugos. Nòtules per a l'estudi del vidre medieval i post medieval a Mallorca» in B.S.A.L. Tom 48, pp. 91-114.

¹³ Arxiu de la Corona d'Aragó (A.C.A.) - Reg. 1.419, f. 113v (RRV, p.13).

de Mallorca dels problemes que tenia la comunitat jueva, especialment a Inca. En aquest conjunt documental, es feia referència als conflictes que es tenien per l'erecció del Call. Es destacava que alguns jueus de Ciutat feien residència a Inca per tal de negociar, però es negaven a pagar les contribucions que habitualment pagaven els jueus de la vila¹⁴. De fet, el tema de les contribucions de la comunitat jueva era font de problemes en aquells anys. En una carta reial adreçada als jurats i prohoms de la vila es deia que, a causa de les col·lectes, els jueus eren guardats per dos saigs. Quan hi anaren els cobradors, tengueren raons amb un saig, el qual li tallaren el puny. Un dels autors d'aquest fet va esser el prevere Miquel Vilaplana. Aquest Miquel Vilaplana formava part del seguici del donzell Dalmau Santacília. De fet, consta com el 2 de gener de 1355 aquest donzell protestava perquè el batle d'Inca havia pres les armes d'aquest prevere de la seva companyia. Dues setmanes més tard, Tomàs de Vilaplana, cirurgià, es queixava que el batle no li deixava portar armes¹⁵. El 3 d'abril de 1360, el batle, segurament el ciutadà Joan Desbrull, comunicava que s'havia pres el prevere que, segons tots els indicis, havia tallat el puny a un saig de la vila. Però, quan el batle i un saig el manaven pres, havia fugit. Lògicament, la comunitat jueva també s'armà.

D'acord amb el règim de franquesa, els menestrals sols tenien una representació molt teòrica en el regiment de la vila. A partir de 1340, amb el fort intervencionisme de Pere IV en els governs municipals, la situació s'anà degradant. Aviat sorgiren banderies enfrontades pel govern municipal. El grup representatiu de l'oligarquia comercial va pretendre desbançar totalment els terratinents. Des de principi del S. XIV, s'havia acostumat que un dels jurats fos vilafora i, en distintes ocasions, s'intentà evitar-ne l'elecció. Les banderies enfrontades acudiren en diverses ocasions a la utilització d'escamots armats i a la violència. És significatiu veure com, a partir de 1350, es pot deduir el partit en el poder d'acord amb les mesures antijueves i en la pressió que s'establia sobre la col·lectivitat. L'erecció del Call d'Inca n'és una bona demostració.

Els menestrals, lògicament, no podien viure al marge d'aquesta efervescència. Ja s'ha dit com a 1315 tengueren un important paper en el context de la sentència arbitral del rei Sanxo. Les mesures organitzatives i afavoridores dels reis privatis potencien la seva organització. D'altra banda, els Oficis i especialment els tèxtils es mostraren clarament partidaris de la reincorporació a Aragó. Això implicava defugir del control de mercaders italians per intentar recobrar-ne els mercats. El rei Pere IV, en aquest sentit, sustentà aquestes expectatives.

D'una manera molt primerenca, es tenen notícies de l'organització dels artesans de la vila d'Inca. L'autèntic abast d'aquestes organitzacions és difícil de dilucidar. Es podria tractar d'intents de segregació respecte dels col·lectius de Ciutat, però també es podria tractar d'un intent d'organització interna per fer front al clima de violència i de desgovern de la vila. Lògicament, les dues possibilitats no s'exclouen.

¹⁴ A.C.A. - Reg. 1.420 - ff. 77v-78 (RRV, pp. 14-15).

¹⁵ A.R.M. - AH 15 - ff. 3v i 11 (RRV, p. 80).

Consta que a 5 de gener de 1357 els menestrals d'Inca, en conjunt, tenien *caixa*. Es demanava que se n'elegissin dos per retre comptes per Nadal. A tal efecte, demanaren al batle Joan Reboll autorització per tenir junta, però se'ls denegà¹⁶. El 14 de desembre del mateix any, Jaume Balaguer i Pere Llombart, juntament amb altres menestrals, trameteren una súplica als jurats per convocar consell en el qual es tractassin certes demandes dels artesans¹⁷.

L'any 1359 va esser especialment conflictiu. Almanco des de 1350, s'havien anant alternant en la batlia de la vila Joan Reboll i Guillem Palou, capparees de les banderies del moment. La tensió havia arribat a tal punt que el rei, segurament per intentar posar pau, decidí una variació dels esquemes de poder. A 1358, s'havia concedit l'escrivania de la cort d'Inca a Pere Reboll, fill del seu conseller Joan Reboll. La tendria després de la mort de Pere Pasqual i la podria regir per persona idònia¹⁸. L'escrivà Pere Pasqual era molt conflictiu i consta que el juliol d'aquell any era a punt de morir¹⁹. La successió no va esser tan fàcil, tota vegada que altres notaris pretenien l'escrivania. Les disputes pel seu control durarien anys. De fet, el juliol de 1364 el rei concedia guiatge al notari Arnau Alòs i Ramon Alòs que varen esser acusats de la mort del notari Arnau Borràs i de Catalina, muller del notari Pere Pasqual²⁰. Tal volta, per tot això el rei concedí la batlia d'Inca, per un any, al mercader Pere Morei que podria tenir taula²¹.

El 16 d'abril d'aqueix any, es sap que el jurat que representava els menestrals era mort i que se n'havia d'elegir un altre. A això s'hi oposaven els jurats Jaume Balaguer i Arnau Montroig. Ambdós eren destacats membres de les banderies i el 31 de desembre els problemes per elecció eren tan greus que es reclamà una intervenció directa del governador. S'ordenà al batle que en les properes eleccions fos diligent i *que aquella se fassa sens alguna ramor*²². L'elecció realitzada per 1360 va esser contrària als interessos dels menestrals i consta que, el 8 d'abril, Pere Aguiló actuava com a procurador de tots els Oficis i els menestrals de la vila en el plet que tenien amb els jurats. A més a més, reclamava 8 L. als teixidors²³.

Fins 1366, el rei nomenà personalment els batles. A partir de 1367, tornà haver-hi una pràctica alternància entre Berenguer de Montagut i els Palou. A 1379, apareix per primera vegada a la llista dels jurats Andreu Salt, notari, que encapçalaria una nova bandera. Emperò, la conflictivitat de la vila en aquells moments ja s'havia dirigit directament contra la comunitat jueva i el Call que s'havia ordenat construir a 1353. L'abast de la documentació, per ara, no permet esbrinar les complexes relacions entre el món artesanal i la comunitat jueva.

---

¹⁶ A.R.M. - AH 17 - f. 125 (RRV, p. 82).

¹⁷ A.R.M. - AH 20 - f. 4 (RRV, p. 83).

¹⁸ A.C.A. - Reg. 1.419 - ff. 92v-93 (RRV, p. 13).

¹⁹ A.R.M. - AH 19 - f. 206 (RRV, p. 83).

²⁰ A.C.A. - Reg. 1.423 - f. 31 (RRV, p. 15).

²¹ A.C.A. - Reg. 1.419 - f. 113v (RRV, p. 13).

²² A.R.M. - AH 22 - f. 98v (RRV, p. 84).

²³ A.R.M. - AH 22 - f. 172 (RRV, p. 85).

Emperò, en vista dels esdeveniments de 1391, es pot inferir que bona part del artesans menys especialitzats, tant per raó de les seves activitats (oficis mecànics) com pel seu lloc en la piràmide de l'estructura del seu Ofici, tengueren un paper fonamental en la destrucció i roberia del Call.

Pel que sembla, la destrucció del Call d'Inca va tenir importants repercussions entre els menestrals. No es tracta sols que els conversos, una vegada eliminades les traves religioses, poguessin integrar-se en el món menestral cristià, sinó que es produïren modificacions substancials de caràcter intern. Si cap a 1360 els menestrals de la vila tendien a presentar-se en un front comú, poc temps després de la destrucció del Call, es noten l'aglutinament per Oficis en vies de diversificació. Així, es té que, a 1398, Gabriel Tiyó actuava com a procurador dels sastres i paraires²⁴.

Tal com es veurà, varen esser els Oficis tèxtils els qui més ràpidament es constituïren en associacions de menestrals. Juntament amb aquests, els sabaters també s'organitzaren amb certa rapidesa. Aquesta primerenca estructuració dels col·lectius amb una certa independència de Ciutat originà no pocs problemes. Emperò, els menestrals de la vila eren prou dinàmics per iniciar pel seu compte tot el procés d'autoperpetuació de la piràmide d'un Ofici. Pot servir d'exemple la queixa presentada el 22 de maig de 1413 per Margalida, muller de Macià Català. Havia col·locat el seu fill Guillemó, d'onze anys, amb el sabater Bonanat Balill perquè aprengués ofici i lletra. El mestre no li ensenyava ni una cosa ni l'altra (p. 114).

2.2. Artesanat i conflictivitat social.

Si els inicis de l'activitat artesanal a Ciutat de Mallorca comencen a esser coneguts, no passa el mateix amb els de la Part Forana. Es tenen notícies aïllades ença i enllà d'artesans a diversos indrets de l'illa que abastien de productes de primera necessitat les comunitats en formació. El problema rau en saber quan aquests individus començaren a tenir un pes dins els governs municipals i quan es començaren a agrupar. Com s'ha dit, les Ordinacions de les viles de Jaume III s'ocupaven ja de la presència de menestrals a les noves *poblas*. D'altra banda, es sap que, en el S. XIV, moltes d'aquestes municipalitats tenien un jurat menestral. Emperò, aquetes disposició de caire administratiu no permet inferir més que una voluntat de planificació.

De fet, la història dels col·lectius menestrals dels S. XIV i XV és plena de llacunes. Aquestes, si són notòries per Ciutat de Mallorca, més ho són encara per la Part Forana, d'on gairebé no es sap res. Possiblement, el període més fosc és el comprés entre 1320 i 1390. Aquest fet és greu, ja que marca el moment de gestació de la conflictivitat social que esclataria amb força a 1391. Par altra part, cal no oblidar que el món artesà s'ha de contemplar, pel que fa a la conflictivitat social, des de dues perspectives diverses: la individual i la de grup. En vista a l'aïllament de molts dels menestrals de la Part Forana al llarg dels S. XIV i XV, els

---

²⁴ A.R.M. - AH 74 - f. 60 (RRV, p. 107).

individus participaren en els moviments socials d'acord amb paràmetres molt variats i difícils d'esbrinar. Emperò, a més a més hi hagueren fortes prohibicions que impedien l'organització de confraries o caixes per part de la corona. Ara bé, aquestes prohibicions tengueren períodes de latència i de permissivitat, per la qual cosa arribaren a aflorar públicament organitzacions de menestrals que segurament existien de forma més o manco encoberta. Serà a partir d'aquesta organització que el paper dels menestrals dins els moviments socials començarà a ésser més destacada.

No sembla que, a la primera meitat del S. XIV, quan els col·lectius urbans estaven en formació, els menestrals mallorquins tenguessin cap protagonisme. Tot i això, es pot intuir la seva presència en el període 1315-1320 o en les commocions de 1325. Cal recordar que, segons les ordinacions del rei Sanxo, tota la manufactura tèxtil estava en mans de mercaders i paraires. El seguiment d'aquests dos col·lectius, per tant, és fonamental. Malauradament, les dades que es tenen són aïllades i encara s'ha de treballar a tall d'hipòtesi, però l'esquema que es beslluma es presenta amb gran coherència.

Hi ha un cert consens en què varen ser els interessos mercantils els que impulsaren la reincorporació del Regne de Mallorca a la Corona d'Aragó. Tot i que el tema requereix estudis molt més profunds, sembla que s'han de revisar els plantejaments de la historiografia tradicional mallorquina en aquest punt. S'ha intentat presentar el regnat de Jaume III com a controlat per una oligarquia talassocràtica. Emperò, dividir la societat mallorquina entre *jaumistes* (comerciants) i *antijaumistes* (terratinents) és una simplificació d'un problema molt més complex. Problema que no es pot perdre de vista, ja que sembla demostrat que la gran embranzida de la conflictivitat social es donà a partir d'aquest fet.

Cal recordar que, en temps de Jaume III, hi ha saqueigs de locals comercials italians. D'altra banda, la política exterior del monarca anava a una relació franco-italiana més que mediterrània. Que els artesans i, especialment, els de les manufactures tèxtils són ben presents darrere tot aquest context ho permeten deduir molts d'indicis, començant per l'ambaixada secreta adreçada a Pere IV i amb les banderies entre "bretons" i "mallorquins" que es donaren a partir de 1345. Bona part de la política de Pere IV va ésser impulsar el comerç mallorquí especialment cap a França, Anglaterra i els Països Baixos, mentre la política italiana anava a cavall de la guerra i la diplomàcia. Lògicament, la societat mallorquina prengué partit. És quan les banderies comencen a actuar de manera oberta i a adscriure diversos col·lectius a les seves lluites.

El cas d'Inca és fonamental, ja que permet una exemplificació del procés d'agrupació dels menestrals i com aquesta estava íntimament relacionada amb la conflictivitat social. Cal tenir present que Pere IV promogué un intervencionisme directe de la corona sobre l'elecció dels càrrecs reials i universals, intervencionisme que potencià, quan no va ésser la causa, dels enfrontaments de les banderies rurals. Cap a 1353, l'oligarquia dominant a Inca va promoure, a partir del sistema de franquesa, una manipulació de la juraria que exclouïa els vilaforans. El plet per aquest tema, malgrat les sentències favorables, durà més de 10 anys.

A més a més de la juraria, hi hagué greus conflictes per altres càrrecs. Entre 1350 i 1370, era sovint la duplicitat de batles i mostassafs. El mateix temps, la pugna per controlar l'escrivania reial, càrrec vitalici, arribà a provocar morts. És simptomàtic que els menestrals comencin a organitzar-se amb força en aquest context. El desembre de 1357, es té la primera notícia d'aquesta organització. Els menestrals de la vila proposaren elegir dos o tres prohoms perquè conjuntament amb un notari poguessin publicar súpliques davant el consell²⁵. A partir d'aquest moment, la intervenció de menestrals dins la vida pública i les banderies serà constant.

L'enorme problema és que aquest col·lectiu de menestrals no era homogeni. D'una part, existia una cúpula dirigent amb prou potencial econòmic que, en el terme de dues o tres generacions, promocionava d'estament. Formarien aquella categoria que avui es podria denominar com a grans o mitjos empresaris. Els seus obradors estaven manejats per cristians especialitzats, però també per una gran quantitat de mà d'obra esclava. Al llarg de la segona mitat del S. XIV, són nombroses les notícies que parlen de la quantitat d'esclaus que hi havia a la vila d'Inca i dels problemes que generaven. Formaven un grup de mà d'obra barata que entrava en competència amb artesans qualificats, però de baix potencial econòmic. No de bades una de les demandes dels forans, a 1391, va esser la de reduir els setmaners. De fet, una de les tàctiques utilitzades per aquesta oligarquia dirigent per tenir controlats els artesans independents era incloure'ls en els rols de les galeres que s'omplien sovint acusant-los de vagabunds. Una altra fórmula era la de d'obligar-los anar a treballar a l'obra de fortificació d'Alcúdia.

D'aquesta manera, els artesans es varen incloure ràpidament dins les banderies de la vila. Emperò, significativament, la seva presència, o almanco el seu protagonisme, desapareix a l'entorn dels grans conflictes socials. Aquest fenomen, que es detecta a altres viles de la Part Forana, sols es pot explicar per la naturalesa dels "menestrals" implicats a les banderies. S'ha de sospitar que es tractava més de "senyors" que de vertaders treballadors manuals.

En el cas d'Inca, sembla que, abans de 1390, la conflictivitat es donava a tres bandes. Dues grans banderies enfrontades amb nombroses ramificacions i solidaritats, i el Call. La reducció, per tant, simplista i mecanicista de la conflictivitat de l'època a la dualitat Ciutat/Part Forana és un intent d'amagar quelcom més profund. A tal efecte, cal recordar que un dels cabdills de la resistència forana va esser Joan Reboll. Aquest personatge, vinculat amb l'administració i el comerç, va esser síndic davant la corona en diverses ocasions. Emperò també era el cap visible d'una bandera enfrontada a una altra encapçalada pels Palou de Comasema. Malgrat les excepcions lògiques, es detecta com en els períodes en què la bandera dels Reboll controlava la vila, les relacions amb la comunitat jueva eren menys tenses, mentre que quan dominava l'altra les mesures repressores eren molt més dures.

Ja sols pel fet de les implicacions econòmiques i comercials d'aquestes banderies, valdria la pena considerar-les en el món dels menestrals. Ara bé, hi

²⁵ A.R.M. - AH 17 - f. 63v (RRV, p. 82).

hagué esdeveniments puntuals que indiquen clarament el paper fonamental que hi tenien els artesans en els conflictes de les banderies. Les disposicions del mostassaf d'Inca en són un bon element, com també ho són determinats llinatges com els Bordils, els Malferit i, fins i tot, els Albertí. El que es detecta és una aliança tàctica de la banderia dels Reboll amb les cúpules dirigents dels artesans i amb el Call. Lògicament, no s'ha d'interpretar aquesta aliança com a total ni sense conflictes. En canvi, la banderia dels Palou, amb interessos predominantment agraris, reclutà bona part de les seves forces entre els jornalers, els petits pagesos i els artesans proletaritzats.

A partir de 1370, la conflictivitat de les banderies arribà a extrems tals que obligà a la intervenció directa de la corona o del governador. Emperò, paulatinament es nota com els grups enfrontats són cada cop més elements marginals o solidaritats més o manco vinculades. Segons Àlvaro Santamaría, a partir de 1372 els menestrals de l'illa intervingueren directament en els conflictes socials del regne dels que, fins el moment, s'havien mostrat al marge. Ja a l'octubre de 1390, els menestrals havien proposat una magna reunió d'artesans, cavallers, mercaders, forans, eclesiàstics, ..., per intentar arbitrar una concòrdia. Emperò, la intransigència guanyava els intents de solució. De fet, el síndic de Ciutat arribà a afirmar que, per part d'alguns sediciosos, s'havia amenaçat d'enderrocar les cases d'aquells consellers que s'inclinassin a la concòrdia. El gener de 1391, en una exposició feta pel menestrals, manifestaven la necessitat d'unió, ja que les divisions del regne i les contínues ambaixades que s'enviaven a la cort eren una de les causes de tensió²⁶. A 1391, després de més de 20 anys de provocar un sentiment antijueu, es destrossà el Call de la vila. Inca es convertí en el centre de resistència dels forans. L'exercit sublevat es dirigí cap a Ciutat, on saqueja i destruí el Call urbà i diverses cases de personatges rellevants. Sols una acurada repressió impedí que determinats artesans es sumassin als sublevats i obrissin les portes de les murades. Mentrestant, els paraires guardaven el castell reial. Significativament, cap dels implicats d'Inca en l'assalt tengué un paper destacat a les banderies anteriors.

Pel món artesanal d'Inca, la destrucció del Call de la vila tengué importants repercussions. Cal recordar que bona part de la comunitat jueva es dedicava al comerç i que, fins i tot, jueus de Ciutat passaven alguns mesos a la vila. Hi ha prou indicis que permeten suposar com bona part de les activitats d'aquesta comunitat estaven relacionades amb el món artesà i, especialment, amb el tèxtil. A tall d'exemple, pot servir el ban que va posar el batle el 14 de desembre de 1358 als jueus que cosien i feien feina en llocs no amagats el dia de la festa de Sant Nicolau²⁷. Cal suposar que els jueus eren els encarregats de comprar draps crus que eren duits a Ciutat, on eren aparellats i tenyits d'acord amb les ordinacions de 1315*. La desaparició de la comunitat jueva trasbalsà totalment aquesta

²⁶ Àlvaro SANTAMARIA (1955) *El Reino de Mallorca en la primera mitad del S. XV*. Exma. diputación Provincial de Baleares. IV Congreso de Historia de la Corona de Aragón - Palma de Mallorca, pp. 18-19.

²⁷ A.R.M. - AH 20 - f. 4 (RRV, p. 83).

estructura. Immediatament després del saqueig del Call, es nota com conversos o cristians vells muntaren tints i tiradors. D'aquesta manera, en aquest aspecte puntual, la revolta de 1391 tengué conseqüències fonamentals no sols per Inca, sinó per tota la Part Forana.

Com és prou sabut, una de les conseqüències de la revolta de 1391, va ésser un canvi polític total. Aquell any era batle de la vila Francesc Domingo, el cunyat del qual participà en la robaria dels Calls²⁸. L'any següent, el rei Joan II va promoure una reforma dels governs municipals. Pel que fa a la vila d'Inca, els consellers havien d'ésser 48, 12 dels quals serien menestrals. Una anàlisi superficial dels llistats permet deduir un intent per part de la corona d'assolir un equilibri entre les banderies. Així, els dos prohoms de fora eren Galçarà Malferit i Real Rotlan, mentres que pel Sindicat se'ls afegia Pere Palou.

Emperò, aquesta voluntat no era compartida per la banderia que tant a nivell de la vila com dels regne es considerava triomfadora després de 1391. Ja el notari Salzet va fer notar que una de les conseqüències de la revolta de 1391 va ésser el canvi del partit en el poder. A Inca, amb la pragmàtica de 1392, l'administració local també patí un canvi radical. El govern de la vila quedà en mans de la banderia Malferit/Reboll. Dels 48 consellers electes, 14 eren clarament membres d'aquest grup. Dels Palou, sols hi apareixia Francesc Palou pels menestrals. Igualment, la juraria i altres càrrecs destacats eren a les seves mans²⁹. El 5 de juny de 1392, el governador ordenà que Ramon Malferit no usàs de l'ofici de juraria fins que hagués jurat el càrrec³⁰. D'altra banda, el 25 de juny Galceran Malferit havia estat elegit per anar davant el rei, juntament amb altres prohoms forans, alguns generosos ciutadans i menestrals³¹.

A nivell general, el període comprès entre 1392 i 1454 és un continuat procés de modificacions constitucionals del regne inspirades per les banderies enfrontades. La pròpia documentació diu que els tombants del segle, aquestes banderies reberen el noms d'*aragonesos* i *mallorquins*. Tot i que manquen estudis sobre aquestes formacions, sembla que els aragonesos estaven integrats per cavallers i altres elements amb interessos predominantment agraris o d'especulació amb matèries primeres. En canvi, els mallorquins estaven integrats per alguns cavallers, ciutadans, mercaders i artesans; és a dir, elements més dinàmics i amb interessos econòmics més diversificats.

Ja J. Ma. Quadrado, va fer notar com aquestes banderies tenien profundes rels a les viles foranes. Els canvis en el sistema d'administració eren globals a tot el regne. Per aquest motiu, calia que els capparees des les banderies ciutadanes mantenguessin una àmplia xarxa de relacions. Pel cas d'Inca, és clar que, ja abans de 1391, les banderies de Ciutat estaven plenament vinculades amb les de la vila. Cal recordar el paper preeminent que tengueren els Reboll i els Malferit en la

²⁸ A.C.A - Reg. 1.996 - f. 105 (RRV, p. 30).

²⁹ A.R.M. - Estraccions i Oficis 8 - f. 1-9v (RRV, pp.29-30).

³⁰ A.R.M. - AH 65 - f. 127v (RRV, p. 103).

³¹ A.R.M. - AH 65 - f. 1337 (RRV, p. 103).

defensa dels interessos forans. Membres d'aquests llinatges formaren part de multitud d'ambaixades a la cort. La seva actuació política aviat els va fer destacar.

Cap a 1400, es produïren en aquesta banderia modificacions importants. D'una part, els Reboll deixen d'aparèixer a la documentació. A partir d'aquests moments, s'esvaeixen de tal manera que no deixen cap rastre. No succeeix el mateix amb els Malferit. Aquest llinatge s'havia estès a la segona mitat del S. XIV pràcticament per tota Mallorca i, fins i tot, a l'illa de Menorca. Tot i tenir el seu centre encara a Inca, la branca principal aviat passà a residir a Ciutat, on s'integrà a la banderia dels *mallorquins*.

A poc a poc, el seu paper seria assumit a Inca per un nou llinatge: els Bordils, que havien fonamentat la seva enlairada en la parairia i l'especulació que l'envoltava. Enfrontats a ells, es troba el llinatge de cavallers dels Albertí. Lògicament, tots aquest vaivens polítics influïren en el món menestral. De fet, a partir de 1435, es produïren canvis substancials en l'estructura en les banderies i en els conflictes pel control del regne.

Aquesta conjuntura que, en determinats aspectes, es pot qualificar de caòtica, va tenir importants repercussions en el món artesanal de la vila d'Inca. En primer lloc, determinats col·lectius, com els sabaters, adoptaren una organització tan intensa que feia preveure una segregació. En un sentit perescut, es pot parlar dels teixidors i paraires. D'altra banda, una sèrie d'emigracions numèricament poc nombroses, però significatives, produïren l'enlairada de certes activitats com la ceràmica. Lògicament, hi hagué un augment considerable de la producció artesana, emperò això no es podia fer sense una forta injecció de capital. A partir de 1440, es quan es donà un període d'esplendor de les companyies. És quan es consolidà la figura del *senyor* com a gran inversor.

Els intents dels menestrals d'Inca a partir de 1440 espantaren als Oficis de Ciutat, que respongueren endurint el ferri control sobre les condicions de treball, de promoció i de producció. En conseqüència, cal intuir que augmentaren les tensions. Serà en aquest context que esclati l'Aixecament Forà. A Ciutat, novament les cúpules menestrals es posaren al costat de l'orde establert. Emperò, la divisió ja era prou notòria per desbaratar-se una conjura vertaderament revolucionari, integrada pels Oficis mecànics (picapedrers, fusters, ...) i per menestrals proletaritzats.

Inca va ésser de nou escenari de concentració i de capítols fonamentals del moviment social. Tot i això, i com passa amb la revolta de 1391, no es troba cap menestrals d'Inca ocupant llocs rellevants en els esdeveniments. Pels Oficis de Ciutat, les circumstàncies creen un clima favorable per desbaratar la incipient organització dels menestrals forans. Cal tenir present que, entre les demandes que en un primer moment presentaren els habitants de Ciutat en contra del conjunt de forans, hi havia la de reduir-los a una servitud perpètua i un paper limitat a simples administradors de queviures i matèries primeres. Les condicions no varen ésser admeses, emperò s'havia donat un important cop al món artesà forà que no reeixiria fins les darreries del S. XVI.

3. *Elenc d'Oficis.*

A la vila d'Inca, com a la majoria de la Part Forana, es donà un conjunt d'activitats artesanies dedicat especialment a l'abastiment de les demandes interiors. A tal efecte, disposaven de sastres, fusters, ferrers, ... tot i que les dades que es tenen sobre ells són mínimes, cal suposar que el nivell d'inversió i producció era el bàsic. Precisament, per aquest motiu aguantaren més bé les diverses conjuntures. En contrapartida, i aquí rau la principal peculiaritat d'aquesta vila, es donà un altre tipus d'activitat, més vinculada amb mercats més enllà de la simple autarquia local.

Especialment destacats varen esser els sabaters, els gerrers i el conjunt d'activitats relacionades amb les manufactures tèxtils. Aquests col·lectius requerien despeses de capitalització i de manteniment molt més altes i depenien fortament de les conjuntures econòmiques, polítiques i socials. Es trobaven, per tant, més exposats a l'adversitat. D'aquí que, d'una manera molt primerenca, intentassin agrupar-se i deslligar-se de Ciutat.

3.1. *Els sabaters.*

Tal com s'ha vist, l'Ofici dels Sabaters va esser un dels primers que es va diferenciar a la vila. Aquest fet era degut, amb bona part, al mercat de bestiar que s'hi feia i a la subsidiarietat de la venda de pells. És ben demostrativa una notícia tardana de 23 d'agost de 1502 segons la qual, els sobreposats de l'Ofici de Blanquers de Ciutat es queixaven que en al fira d'Inca s'havia trobat cert cuiram no examinat i que es deia adobat per persones prohibides³². A això s'han d'afegir els fraus que es cometien fins i tot quan l'adobat era fet pels experts. Així, el 31 d'octubre de 1461, els jurats de la ciutat i Regne de Mallorca, mitjançant escrit del notari Joan Bonet, presentaren al lloctinent uns *Capítols dels Çabaters e Assaunadors* per esser aprovat i aplicats tant a ciutat com a la Part Forana³³. La qüestió era que el cuiram a l'abast en el mercat del moment estava mal adobat i pitjor tenyit, de tal manera que *de continent se esquinzen les sabates y tot quan se obra*. El conflicte es volia solucionar mitjançant decret de dos capítols amb els que es prohibia, per una banda que *algun Assaunador, habitant en la present Ciutat o en qualsevulla lloch de la present illa, no adobàs amb guix o tenyís de qualsevol color, especialment el negre*; d'altra banda, es vedava que *algun Sabater, tant de la Ciutat, quant de la Part Forana, obràs amb cuiros mal adobats o mal tenyits*. La pena, en ambdós casos, era de 3 L.

Precisament, aquesta forta relació entre un i altre obratge era una de les característiques determinants, ja que determinava que els sabaters es veiessin en una gairebé perenne dependència econòmica d'elements aliens al seu Ofici. D'una

³² A.R.M. - AH 240 - f. 75v (RRV, p. 134).

Aquest fet cal relacionar-lo amb les anomenades *pells ventureres* o *pells de ventura* provinents, en principi, d'aquells animals que es mataven a títol domèstic. Però no es pot deixar de banda les provinents de la matança clandestina o les de les colles de bandejats o captius que robaven bestiar. En aquest darrer cas, el problema arribà a esser prou gros i s'arribà a penar amb la mort els delictes d'acarnissar bestiar.

³³ Antoni PONS (1949) *Libre del Mostassaf de Mallorca*. C.S.I.C. - Mallorca, pp. 319-320.

banda, havien d'estar amb bona relació amb els blanquers i els assaonadors que eren els qui els abastien de matèries primeres i que tendien a controlar-los. Per altra part, amb els mercaders que els havien d'abastir de certs productes d'importació necessaris per la realització de la seva feina. Per aquests motius, calia que agrupar-se tot cercant una solidaritat del col·lectiu o veure's sotmesos a un progressiu endeutament individual. El 4 de desembre de 1433, Joan Prats, sabater, al·legava la seva pobresa i que no podia pagar els censals que devia a Pere Albertí. El rei l'encomanava a Martí Desbrull, doctor en lleis³⁴.

Aquesta situació de dependència era una constant i els blanquers i assaonadors en tenien prou cura de mantenir-la. L'any 1481 i des de Ciutat, es donà una de les freqüents situacions de desabastiment dels sabaters que clarament manifestaren que, de no acudir a ells *no havien altra forma ne manera de haver cuyrams* i que aquests mancaven contínuament perquè hi havia *practica e stucia [...]* i *treien lo cuyram limitat a vendre ... solament dos o tres de lur ofici*, beneficiant-se sols 9 o 10 adobaries de les existents³⁵. El predomini d'assaonadors i blanquers en el mercat de pells i cuiros, a més a més, es manifestava en altres fórmules: a 1491 es va denunciar l'abús que suposava que la venda de cuiram es fes *segons voluntat o parsialitat*, fins i tot en el si del propi col·lectiu³⁶.

La dada més antiga que es té dels sabaters d'Inca ja organitzats a nivell de confraria data del testament d'Arnau Rovira fet el 27 de maig de 1396. En ell es deixaven 10 s. a la «teca» (o caixa dels diners) i almoina dels sabaters de la vila³⁷. Aquesta notícia és molt més remarcable del que pugi semblar, ja que s'ha de tenir en compte que el 20 de novembre de 1389, per ordre reial, el governador Francesc Çagarriga havia fet crida pública anunciant que per carta de Joan I, dada a Montsó el 25 d'octubre, s'ordenava que *null hom ne neguna persona de qualsevol ley, stament o condicio sia, sots pena de cors e d'haver, no gos ni dega fer ajusts ab altres qualsevol, ne ensemps fer congragacions ne fer caxas ni tays, bosses comunes per vigor de qualsevol lettres o provisions fetes e atorgades per dit Senyor Rey*³⁸. Resta clar que, d'haver existit alguna autorització per fer *comunitats d'ofici*, aquesta era anul·lada, tot seguint el corrent general predominat en el S. XIV de frenar l'expansió d'aquestes associacions més o manco espontànies³⁹. Pel cas concret de Mallorca, no es produiria un canvi de postura fins 1395. Arran de la venguda de Joan II a l'illa i després d'una sèrie d'incidents no gaire clars, en el decurs dels quals els sobreposats del moment acabaren empresonats⁴⁰, en el

³⁴ A.C.A. - Reg. 3.233 - f. 136 (RRV, p. 40).

³⁵ PONS *Libre del Mostassaf ...*, pp. 68-69.

³⁶ PONS *Libre del Mostassaf ...*, pp. 79-80.

³⁷ A.R.M. - Prot. Not. V-7 - f. 135 (RRV, p. 142).

³⁸ PONS *Libre del Mostassaf ...*, p. 285.

³⁹ Per una visió de conjunt, malgrat tots els emperons per haver-se publicat per primera vegada a 1944, cal veure: Antonio RUMEU DE ARMAS (1981) *Historia de la Previsión Sical en España. Cofradías - Gremios - Hermandades - Montepiors*. Eiciones "El Albir" S.A. - Barcelona, pp. 73-92.

⁴⁰ Álvaro CAMPANER y FUERTES (1984) *Cronicon Myoricense*. Luis Ripoll, Editor/Ajuntament de Palma - Palma de Mallorca, p. 80. Sembla que la causa de les commocions va esser les vexacions a què es va sotmetre la població per tal d'allotjar a part dels membres de la comitiva reial.

moment de la partida del monarca el 18 de novembre, es va promulgar el que es coneix com a *Privilegi de Porto Pi* en el qual, entre altres assumptes, s'aixecava l'interdit de les confraries, imposant-se la condició, emperò, que per tenir consell hi havia d'intervenir un oficial reial⁴¹. El fet que a 1396 ja hi hagi notícia de l'activitat de la confraria dels sabaters d'Inca es pot explicar de dues maneres no necessàriament excloents entre si: bé abans d'aquesta data, la confraria ja havia existit i durant el temps de la prohibició va dur una vida més o manco submergida; bé l'empenta del col·lectiu era tal que just un any va esser suficient per muntar una associació eficaç.

El cert és que tot indica que la seva activitat va fructificar a partir de la segona meitat del S. XV. Les primeres mostres de dinamisme i ganes de defugir del control centralitzat de Ciutat. Així, es coneixen uns capítols dels sabaters de 1 d'octubre de 1441⁴². Encara que només són dos, resulten prou reveladors. En ells es regulava que s'havien de donar 10 L. anuals a dos frares perquè es fessin càrrec de celebrar la missa dels diumenges. el pagament s'havia d'efectuar a tэрminis: 2 L. a pagar per Sant M(iquel?), Sant Vicenç i Sant Llorenç, abonat-se les 4 L restants per la festa de Sant Marc Evangelista, patró i advocat dels sabaters. En cas de que aquests frares no poguessin celebrar els oficis, el *guardià* (sic) havia de cercar a *son cost e messio* un altre frare o capella que se'n fes càrrec. Al marge d'aquestes dades, hi ha un detall molt remarcable: aquets dos brevíssims capítols informen que els sabaters que els propiciaren eren *sabaters primaters*, és a dir: *d'obra fina*. A l'any següent, 1442, la figura del guardià es va substituir per la dels *administradors*, essent-ho els sabaters Pere Perelló i Miquel Rubiol⁴³. Pocs anys després, el 28 de maig de 1458⁴⁴ els mestres sabaters d'Inca en presentaren uns de capítols al lloctinent general, que varen esser aprovats, i que, a la pràctica, a través de la confraria se'ls donà un grau d'autonomia que, a finals d'aquell segle, actuaven de manera gairebé independent. Es tracta d'un conjunt de set capítols que, no pel seu reduït nombre, deixen d'esser importants. El col·lectiu s'autodenominà *confraria* i amb això denota que, en principi, es tracta de disposicions majoritàriament encara relacionades amb l'associació religiosa, malgrat a través d'elles es pugui intuir la regulació d'alguns aspectes de caire social. En el capítol primer es va recollir l'obligació de tots el mestres d'assistir al consell quan aquest es convocàs per part dels sobreposats o dels bossers, sots pena en cas de no comparèixer de 5 s. Aquesta pràctica indica què determinades decisions generals es prenen en aquestes reunions i que, possiblement, no se'n donava compte a Ciutat. De la importància d'això n'és demostratiu l'obligació

⁴¹ Bartolomé QUETGLAS *Los Gremios de Mallorca. Breve estudio histórico-sociológico de los Colegios de Honorables Menestrales que florecieron en Mallorca desde el S. XIII hasta el XIX*. Imprenta Mn. Alcover - Palma de Mallorca, pp. 285-286. La font original que es cita és: ARCHIVO HISTÓRICO DE MALLORCA (actual Arxiu del Regne de Mallorca). Del Códice de Abelló, folios 21 al 25.

⁴² A.R.M. - Prot. Not. V-18 - ff. 107-107v (RRV, p. 148).

⁴³ A.R.M. - Prot. Not. V-32 - f. 6 (RRV, p. 153).

⁴⁴ Antoni PONS(1930) *Ordinacions gremials i altres capítols a Mallorca (S. XIV - XV)*. Estampa de'n Guasp - Ciutat de Mallorca, pp. 183-185.

d'assistència de tots els mestres o *la.més part d'aquells*. Els capítols 2, 3, 4 i 5 fan referència a qüestions com l'obligatorietat de satisfer l'*almoïna* setmanal d' 1 d. o perdre el dret de rebre'n les contraprestacions, que també inclouen els qui siguin *benefactors* de la confraria. Un i els altres, en cas de demanda d'ajuda, havien d'esser atesos promptament pels administradors. En el capítol 6 es té clarament reflectida una disposició que afectava de forma plena a les relacions laborals i de jerarquia en el si de l'Ofici: cap mestre podia autoritzar que un *macip* i *fadri* que fes feina amb ell passàs a l'obrador d'un altre mestre sense haver-hi acord previ entre ambdós mestres, sots pena de 20 s. El capítol 7 i últim és el que fa referència a l'enterrament tant d'adults com d'albats imposant l'obligació dels confreres d'assistir a la cerimònia sempre que es trobassin a la vila, sots pena de 5 s. Amb aquesta darrera disposició es perseguia una doble finalitat: per una banda, l'acompliment dels deures de la caritat cristiana; d'altra part, la consolidació de l'esperit del grup mitjançant la anivellació de tots els *germans* d'Ofici davant la mort. Un i altre aspecte eren fonamentals per la creació, consolidació i manteniment de la cohesió del grup. Igual funció tenien altres ritus, com festes patronals, balls o àpats⁴⁵.

A 1495, Esteva Babiloni era un dels prohoms de la confraria dels sabaters i tenia diferències amb els altres. Es sap que a 1498 actuava per reclamar un deute⁴⁶. Dos anys més tard es tenen notícies de la complexitat que havia assolit l'organització. El 19 de febrer de 1500, Pere Morro, un dels sobreposats, volia que l'altre, Mateu Gilet, mostràs el quadern de les rebudes, ja que havia estat l'administrador⁴⁷. Els problemes derivats de la malversació dels cabals de la caixa duraren un cert temps. Així, el 10 de gener de 1512 alguns sobreposats passats varen esser acusats d'haver rentegut monedes indegudament, sobretot Bernat Gallur⁴⁸.

En conjunt, ja a principis del S. XVI, existeixen indicadors d'una crisi a en el col·lectiu. Crisi que va esser provocada, en part, per la pressió dels artesans de Ciutat que, de mica en mica, anaven monopolitzant la producció i comerç de les pells. Emperò, no es pot menysprear els problemes interns de l'Ofici. El 9 de desembre de 1507, Bartomeu Jover i Bartomeu Ferrer, sobreposats de l'Ofici de Sabaters juntament amb setze mestres acordaren manllevar 100 L. censals⁴⁹. El 22 de desembre de 1515, Antoni Morro, un dels prohoms de l'Ofici de Sabaters, es queixava que algunes persones esperaven esser elegides com a sobreposats o prohoms malgrat esser deutores de l'Ofici⁵⁰.

Una via constantment considerada com a única esperança per acabar amb

⁴⁵ Margalida BERNAT i ROCA/Jaume SERRA i BARCELÓ (1993) «Entre el treball i la festa (Segles XIV - XVII)» in Actes de les XI Jornades d'Estudis Històrics Locals: Espai i temps d'oci a la Història. Institut d'Estudis Baleàrics - Palma de Mallorca, pp. 279-292.

⁴⁶ A.R.M. - AH 231 - f. 29v (RRV, p. 133).

⁴⁷ A.R.M. - AH 234 - f. 54v (RRV, p. 134).

⁴⁸ A.R.M. - AH 254 - f. 4v (RRV, p. 136).

⁴⁹ A.R.M. - AH S-45 - f. 232v (RRV, p. 51).

⁵⁰ A.R.M. - AH 257 - f. 184 (RRV, p. 137).

aquest panorama d'oscil·lacions i dificultats era la de la segregació. Aquesta no es va aconseguir fins les darreries del S. XVII, l'any 1697, i els capítols que la feren possible es troben al *Còdex* 81 de l'Arxiu del Regne de Mallorca.

3.2. La ceràmica.

Comença a ésser coneguda la importància d'Inca dins el món de la ceràmica mallorquina medieval i barroca. Amb bona part, aquest fet es deu al considerable paper dels terrers de Mandrava que varen estar en actiu fins la dècada del 1960. De fet, la primera notícia coneguda sobre aquesta activitat està relacionada amb aquests terrers. A 1283, Martí Peris de Montoro, batle d'Inca, comparegué davant Arnau Burgués a causa de les peticions que li feien els creditors de Ramon Falconera. Entre les seves propietats, s'hi trobava una teulera en el lloc dit Mandrava amb un dret de dues parts de l'aigua de la sínia que va ésser d'En Camarer. Aquesta teulera va ésser subhastada i la compraren Simó Roca i Arnau Alòs per 14 L. 12 s. 8 d.⁵¹.

Pràcticament, no es tenen més notícies sobre aquesta activitat durant el S. XIV. Emperò, en vista del conjunt conservat es pot deduir que la producció era reduïda i relacionada amb el material de construcció i els contenidors. Pel que fa a l'estructura dels obradors, tot indica que eren semblants al d'Antoni Prunera, de Ciutat, que tenia una gerreria en la que els treballadors eren esclaus. Així es té que, a 22 de març de 1366, Guillem Mateu concedí la llibertat al seu captiu grec Teodor, gerrer⁵².

L'enlairada de la producció ceràmica medieval d'Inca, fora de les teuleres, sembla poder-se relacionar amb l'emigració d'una sèrie d'artesans moriscos valencians, principalment de Paterna i Manises. A hores d'ara, no es sap el perquè aquests artesans no emprengueren una producció de ceràmica de luxe com es realitzava en els seus llocs d'origen. Emperò, els contractes i comandes conservats deixen ben clar que la producció anava encaminada a la fabricació de gran quantitats de gerres, bona part d'elles olieres.

Existeixen certs indicis que aquesta emigració de gerrers valencians cap a Inca pogués ésser potenciada per determinats cavallers i conversos. Així es té que, el 28 d'abril de 1441, esclatà una qüestió entre els sobreposats dels conversos i En Garcia, gerrer. La disputa tenia com a objecte un forn que els conversos havien reedificat a la gerreria on hi habitava dit Garcia. El gerrer es queixava que era de major preu de l'acordat. S'encarregà En Fortesa, gerrer, el qual treballava a la gerreria propietat de micer Bartomeu Albertí, per fer-ne estimació⁵³.

El 10 de març de 1436, Xanxo Berenguer, gerrer oriünd de València i habitador d'Inca, massa ocupat pel seu ofici, nomenava procurador el seu germà Gil, de la vila de Paterna, perquè administràs els seus béns⁵⁴. Tres anys més tard,

⁵¹ ROSSELLÓ VAQUER *Inca i Selva* ..., p. 30.

⁵² A.R.M. - Prot. Not. C-15 - f. 18 (RRV, p. 157).

⁵³ A.R.M. - AH 134 - f. 116v (RRV, p. 125).

⁵⁴ A.R.M. - Prot. Not. V-24 - f. 38 (RRV, p. 151).

aquest gerrer i la seva muller Roqueta reconeixien deure 50 L. a Joan Fortesa, gerrer⁵⁵. De fet, aquest dos gerrers estaven íntimament relacionats, ja que eren cunyats. El 23 d'octubre de 1442, Joan Fortesa venia a Xanxo, per 40 L. part de l'alberg on hi havia el forn de la gerreria⁵⁶. El 9 de maig de 1493, Sanxo Berenguer i sa muller Roqueta venien a Llorenç Ramis de Muro un esclau rus anomenat Joan, de 18 anys, per 110 L.⁵⁷.

Les notícies existents sobre el llinatge Alcodori permeten esbrinar el procés d'establiment d'alguns d'aquests gerrers valencians conversos. El primer documentat és Sanxo Alcodori. El llinatge correspon a una nisba que es pot interpretar com a "de les olles". Consta que l'11 de gener de 1447 era a Ciutat de Mallorca i que es casà amb Joaneta, filla del teixidor Joan Jordi. El gerrer s'establí a Ciutat a la parròquia de Santa Eulàlia, a l'alberg que la seva esposa havia aportat com a dot, situat en el carrer d'En Colell, sots alou de Joan Pruners, membre d'una altra dinastia de gerrers. Aquest alberg va esser venut el 26 d'agost de 1454 a Benvenguda, muller de Pere Oliva. Pel que sembla, aquest Sanxo Alcodori es dedicà a diferents negocis, sense abandonar la seva activitat de gerrer, que sovint adoptà la forma de companyies. Es sap que va tenir una filla casada amb el també gerrer Joan Salvador⁵⁸.

Existeix un Ferrando Alcodori, segurament germà de Sanxo, que passà a residir a Inca. El 1450, Joan Fortesa, oriünd de València, casà la seva filla Magdalena amb ell⁵⁹. El 10 de juny de 1452, aquest Fernando Alcodori, gerrer, venia a Jordi Crespí un alberg⁶⁰. El 31 d'agost de 1459, el governador, essent personalment a Inca, li ratificà la franquesa atorgada de no contribuir a les càrregues de la vila⁶¹. Consta clarament com les relacions d'aquest gerrer amb mercaders i altres gerrers de Ciutat eren estretes. Possiblement, un fill d'aquest Alcodori, també Fernando de nom, es va veure immers en el clima de violència i en un procés d'endeutament. El 5 de juny de 1511 es dictà sentència contra Fernando Alcodori, gerrer, acusat d'insults contra Antoni Figuerola. Se'l condemnava a l'exili de la vila⁶².

Com es pot veure, entre 1440 i 1450, a partir de gerrers valencians, la producció de ceràmica a Inca degué experimentar un forta empenta. En conseqüència, l'Aixecament Forà tengué transcendència en aquestes instal·lacions. El 6 de desembre de 1457, el gerrer Bernat Fàbregues feia relació dels danys que li havien provocat els sublevats. Es queixà de les destrosses

⁵⁵ A.R.M. - Prot. Not. V-28 - f. 45 (RRV, p. 152).

⁵⁶ A.R.M. - Prot. Not. V-18 - f. 143 (RRV, p. 149).

⁵⁷ A.R.M. - Prot. Not. V-32 - f. 6 (RRV, p. 153).

⁵⁸ BARCELO CRESPI; M./ROSSELLÓ-BORDOY; G. (1996) *Terrissa. Dades documentals per a l'estudi de la ceràmica mallorquina del S. XV* - Palma de Mallorca, p. 279.

⁵⁹ A.R.M. - Prot. Not. V-40 - f. 66v (RRV, p. 155).

⁶⁰ A.R.M. - Prot. Not. V-18 - f. 200 (RRV, p. 149).

⁶¹ A.R.M. - AH 166 - f. 183 (RRV, p. 129).

⁶² A.R.M. - Audiència Criminals Sentències 1510-12 - f. 99 (RRV, p. 52).

comeses en els seus béns tot reclamant, en números rodons, una satisfacció de 2.640 L. Entre els immobles destruïts hi havia la seva gerreria, cosa que el va obligar a llogar-ne una a ciutat⁶³. Es sap que aquest Bernat Fàbregues era més un *senyor de gerreria* que un menestral, ja que en el seu obrador hi treballaven sis esclaus, dels quals el rus Jaume era obrer i *mestre de gerreria*⁶⁴.

L'estructura d'aquest obrador de gerrer, integrat per un empresari cristià i uns operaris esclaus no és excepcional. És la que ja apareix en la gerreria de Antoni Prunera de Ciutat a finals del S. XIV i a Inca se'n documenten més. Així es té que el ja esmentat Sanxo Berenguer, el 16 de gener de 1447, comprà al mercader Joan Gual tots els drets sobre el matrimoni format per Joan Sadet, turc, i Maria, búlgara⁶⁵.

3.3. El tèxtil.

No cal haver d'insistir en el paper fonamental de la manufactura tèxtil dins de l'economia medieval. El cas aquí en estudi té l'avantatge de presentar-se dins d'un marc rural. De fet, bona part de la conflictivitat que generaren els artesans tèxtils d'Inca estava en relació amb el control que els diferents Oficis de Ciutat exercien mitjançant els sobreposats. L'element distintiu del cas d'Inca és que els artesans no eren persones aïllades o grups poc nombrosos. Com passà amb els sabaters, el col·lectiu era prou nombrós com per cercar organitzar-se i defugir del control centralitzat. D'altra banda, un altre element distintiu del cas d'Inca ve esser que, a la primera mitat del S. XV, aconseguiren crear tot un conjunt d'instal·lacions que els permetia obrar a la vila bona part de la producció, sense haver d'acudir a les instal·lacions urbanes. Això implica que aquest menestrals, d'alguna manera, havien de controlar part de la producció dels teixidors de la Part Forana, entrant en competència frontal amb els Col·legis de Ciutat. Mostra d'aquestes constants desavinences en són els més que freqüents plets entre els artesans forans i el de Ciutat. Aquestes ja es comencen a detectar a 1403, any en què, el 9 de maig, Roger de Montcada manà als batles i oficials de fora Ciutat, sots pena de 25 L. , que impel·lissin als teixidors de les seves respectives parròquies a pagar i restituir a Joan Oliver de Muro, Pere Macià d'Inca i Guillem Torrent de Petra les despeses i missions derivades de la qüestió que hi havia entre ells i els sobreposats dels teixidors de Ciutat⁶⁶.

Pel que fa als S. XIV i XV, el món tèxtil girava fonamentalment entorn de dues fibres: la llana i el lli. La diferència entre les dues és prou important. Mentre que la llana forma part d'estructures productives i econòmiques complexes, a les quals les companyies hi tenien un paper fonamental, el lli tenia altres característiques. El conreu del lli era una activitat que poques vegades, en aquesta època, assolía

⁶³ A.R.M. - AH 4.799, núm. 30 (RRV, pp. 44-45).

⁶⁴ BERNAT i ROCA; M./SERRA i BARCELÓ; J. (1993) «Ceràmica medieval mallorquina: entre la pervivència andalusina i la tradició cristiana» in IV Congrés d'Arqueologia Medieval Espanyol: "Societats en transició". Tom III, p. 827.

⁶⁵ BARCELÓ/ROSSELLÓ-BORDOY Terrissa, p. 285.

⁶⁶ A.R.M. - L.C. 82 - f. 71v.

grans proporcions. Era, habitualment, un conreu de caire familiar i el seu obratge també era fonamentalment domèstic. Això podria fer pensar en una activitat menys desenvolupada. Emperò, el lli necessita amarrar, amb tot els problemes que això suposa. D'aquesta manera, a partir del procés d'amarat s'hi podien introduir elements externs a l'àmbit domèstic, ja que s'havien d'assumir unes despeses que ho superaven.

Un dels elements fonamental era l'aigua i sols determinat individus tenien accés a aquest element en la quantitat necessària. Així, el 30 de gener de 1402, es multà a Llätzer Domingo per amarrar lli en el torrent de Selva⁶⁷. El 18 d'agost de 1435, el mostassaf multava a Guillem Bordils per l'amarador de lli que havia fet a la seva possessió⁶⁸. Aquesta pràctica repressora dels amaradors tenia a veure amb la contaminació de les aigües que provocava. El 15 de novembre de 1514, el lloctinent general prèvia consulta de metges i persones expertes, dictà unes ordinacions que, per Inca després d'oïts el batle i els jurats, es resumien en l'obligació d'amarar i eixugar sols a la Riera, a una llegua de la vila, sots pena de 20 s. i perdre el lli⁶⁹.

Els elements fonamentals, per tant, eren els teixidors, bé de llana, bé de lli. A ells s'hi havien de superposar altres oficis, especialment els paraires. Avui es comença a tenir clara quina era la funció d'aquests col·lectiu dins el procés de les manufactures tèxtils, que s'assemblava més a un activitat comercial a nivell d'intermediari, essent el seu paper com a menestral més aviat secundari.

3.3.1. Els teixidors.

Cal tenir en compte que, a nivell d'illa i fins 1404, els teixidors de llana i de lli formaren un sol Ofici⁷⁰. Bona part dels conflictes generats entre els dos grups venien originats per la subordinació dels teixidors de llana als paraires. De fet, i en el cas de Ciutat, és prou representativa la proporció constant que sempre es donà entre en nombre de confreres d'ambdós oficis: els paraires, pràcticament de manera constant, triplicaren en tot moment els teixidors⁷¹. Això indica que els paraires, fins i tot, arribaven a substituir els teixidors en les seves tasques productives. Lògicament, els teixidors de lli, de menor pontecial social i econòmic, no podien aguantar molt de temps aquesta subordinació. Aquest panorama també es destria a la vila d'Inca.

Per ara, les notícies documentals sobre els teixidors d'Inca són tardanes, però el grau d'evolució que denoten en l'organització evidencia una major antiguitat. De fet, no seria desbarat que bona part dels obradors i taules de venda

⁶⁷ A.R.M. - AH 81 - f. 65 (RRV, p. 109).

⁶⁸ A.R.M. - AH 121 - f. 155v (RRV, p. 123).

⁶⁹ A.R.M. - Suplicacions 46 - f. 131v (RRV, p. 55).

Enrique FAJARNÉS () «Ordinacions sobre amarrar llins y cañum en les viles de Mallorca fetes en 1513» in B.S.A.L. Tom VIII, pp. 89-92.

⁷⁰ A.R.M. - R.A.G. - Gremis - Caixa 9 - Lligall 10 - ff. 5v-6.

⁷¹ Margalida BERNAT i ROCA (1995) *Els «III mesters de la llana»: Paraires, Teixidors de Llana i Tintorers a Ciutat de Mallorca (S. XIV-XVII)*. Institut d'Estudis Balearics - Palma de Mallorca, p. 76.

que es detecten a partir de 1270 tenguessin a veure amb aquesta activitat.

Consta que, a 1361, els teixidors de la vila ja tenien sobreposats, Pere Perelló i Bernat Santmartí. El 17 d'octubre d'aquell any es queixaven perquè el mostassaf volia intervenir en coses de l'Ofici i, fins i tot, empenyorar-los, cosa que no feia el mostassaf de Ciutat⁷². Cal recordar que aquest període era d'especial conflictivitat social i política a la vila, i que els artesans s'havien agrupat. Així, algunes de les banderies que lluitaven pel control de la vila tengueren una actitud clarament contrària a aquestes organitzacions i el món artesanal. Es sap que el 22 de febrer de 1363 els sobreposats dels teixidors de lli protestaven perquè el batle reial havia fet prendre i multar un fadrí que estava amb un teixidor⁷³.

Existeixen multitud d'indicis que relacionen la comunitat jueva amb aquesta manufactura. No sols a tall comercial, sinó també productiu. En aquest sentit, en serien uns bons testimonis tant les al·lusions com les omissions que es poden trobar a diverses ordinacions de l'època. Així, en la de teixidors de 1391, s'estipulava ben clarament en el capítol 1 que els conversos *del linatge dels juheus* poguessin ésser admesos a l'Ofici, preveient-se acte seguit en el capítol 2 que els sobreposats que ho infringissin pagarien 100 s. de multa dels bens propis⁷⁴. En tot cas, eren els jueus els més dinàmics mercaders tant a l'hora d'encarregar producció com de donar-li sortida als mercats. El 25 de gener de 1391, Caterina, viuda de Jucef Levi, deia que essent jueva va encarregar a paraires i teixidors algunes peces i escapolons que no li volien entregar encara que els pagàs⁷⁵. De fet, també a Inca, bona part de la robaria del Call consistí en apoderar-se de teixits. Com es sap, aquest esdeveniment tengué unes conseqüències molt negatives en aspectes econòmics. Per un o altre motiu, tota la infraestructura comercial de la vila va quedar trasbalsada. De totes maneres, aviat es recuperà. Alguns conversos, però especialment cristians vells, ocuparen el lloc dels antics mercaders jueus, provocant canvis substancials en tota l'estructura.

Com és de preveure, aquestes modificacions tengueren repercussions en l'estructura social que les fonamentava. D'aquesta forma, els artesans apareixen cada vegada més lligats amb les banderies de la vila, ja que, a partir de principis del S. XV, les diferències més o manco naturals entre oficis pròxims es veuen potenciades pel fet de les solidaritats. Així, el 3 d'agost de 1425 s'absolia a Gabriel Jordi, teixidor de lli i llana, el seu germà Pere Jordi, assaonador, i Pere Eimeric, que havien tengut bandositat i brega amb el pare Guillem Caselles, que havia resultat mort⁷⁶.

Com s'ha dit, a 1404 els teixidors de lli i de llana de Ciutat es separaren però a Inca (com a la majoria de les altres viles) aquesta divisió no era totalment efectiva. Amb tot, aquests teixidors gaudien d'una certa personalitat i així ho

⁷² A.R.M. - AH 24 - f. 129 (RRV, p. 86).

⁷³ A.R.M. - AH 27 - f. 37 (RRV, p. 88).

⁷⁴ PONS *Ordinacions gremials ...*, p. 78.

⁷⁵ A.R.M. - AH 61 - f. 122 (RRV, p. 100).

⁷⁶ A.R.M. - LR 52 - f. 270 (RRV, p. 38).

demostra que, a 1333, mantenien una làmpara pròpia a la *parròquia vella*, davant l'altar de la capella de Sant Joan, a la vegada que tenien representants propis als consells que periòdicament celebraven els menestrals de la Part Forana a Santa Maria de Sineu⁷⁷. Com a mostra més d'aquesta personalitat (malgrat la cohesió amb els teixidors de llana) es té a 1444, quan els teixidors de lli d'Inca menaven un plet amb els de Ciutat. El 25 d'abril d'aquell any es reuniren dins l'església de Sant Francesc d'Inca un total de 18 teixidors per nomenar procuradors que acudissin davant el governador per prosseguir la qüestió que ells i altres teixidors de la Part Forana tenien amb els de Ciutat⁷⁸. Si es té en compte que, a la data més propera de 1478, el nombre de teixidors de llana de Ciutat era de 69⁷⁹, es pot entendre la potència d'aquesta activitat a Inca. Ve a reafirmar-ho el fet de que aquest plet s'ha d'inserir en el cicle de tots els que marcaren, en el S. XV, les relacions entre teixidors i paraires de Ciutat i Part Forana⁸⁰.

Lògicament, aquests conflictes anaven en benefici d'una producció fraudulenta. A 1448, el mostassaf Nadal Riera multà un convers per haver-lo trobat amb una peça de lli falsa⁸¹. La progressiva depreciació de la producció va esser, sens dubte, esgrimida pels sobreposats de Ciutat per augmentar el seu control sobre el artesans de la Part Forana. Aquesta pressió, entre altres maneres, es manifestava amb les gires d'inspecció, de periodicitat anual, que es feien d'obradors i productes de la Part Forana. Pels teixidors, es té notícia de la realitzada a 1411, que va esser anunciada per Pelai Unís el 18 d'agost, tot manant que els batles de les diferents viles facilitassin la visita als sobreposats de Ciutat, sots pena de 50 L. en cas de no aconsellar, afavorir o ajudar-los⁸². D'aquesta manera, el 30 de juliol de 1449 el governador anunciava a totes les viles que els sobreposats dels teixidors de lli farien la *cerca* i reconeixerien tots els obradors⁸³. Al marge d'aquestes inspeccions des de Ciutat, també existien les efectuades per l'Ofici a nivell local. Així, la feta a 1454 assolí un caire especial. El 3 de juny, els sobreposats dels teixidors de lli, que tenien a Bernat Gilabert pel seu lloctinent, es queixaven que quan es trobaven draps fraudulents els jutjaven segons els capítols. Emperò, ni el lloctinent ni el batle d'Inca ho volien fer. La negativa d'aquesta darrera autoritat és ben comprensible: si fallava l'acció dels membres encarregats en el si de la corporació a l'hora de visurar els productes, l'encarregat, segons les primeres ordinacions de 1315 (revisades i ampliades a 1318 i a 1321, i vigents encara al S. XVII⁸⁴) no era el batle, sinó el veguer: *lo veguer fasse segun*

⁷⁷ Gabriel PIERAS SALOM (1986) *Breu Història d'Inca - Inca*, pp. 42 i 50.

⁷⁸ A.R.M. - AH 139 - f. 2 (RRV, p. 126).

A.R.M. - Prot. Not. V-33 - f. 86v (RRV, p. 153).

⁷⁹ BERNAT i ROCA *Els «Ill mesters de la llana» ...*, p. 120.

⁸⁰ BERNAT i ROCA *Els «Ill mesters de la llana» ...*, pp. 49-53 i 80-85.

⁸¹ A.R.M. - RP 3.860 - f. 74v (RRV, p. 68).

⁸² A.R.M. - LC 91 - f. 318.

⁸³ A.R.M. - AH 151 - f. 120v (RRV, p. 127).

⁸⁴ BERNAT i ROCA *Els «Ill mesters de la llana» ...*, pp. 21-28.

totes vegades que per los dits sobreposats sera request⁸⁵. A més a més de la suplència, el veguer també podia actuar com a supervisor de sentències dels sobreposats i lloctinents o altres accions des de la seva cort⁸⁶, a la que es podia apel·lar.

3.3.2. Els paraires.

Com s'ha fet notar, la categoria laboral dels paraires era molt complexa. Es qualificaven com a tals des de simples teixidors de llana amb poc potencial econòmic a vertaders comerciants dins el món tèxtil, havent-se de considerar aquest darrer aspecte com el més determinant. Des de les seves primeres ordinacions de 1315, l'Ofici de Paraires havia assumit plenament la figura del mercader entre els membres de les seves files, fins el punt de trobar-se reglamentat que *tot hom qui.sia natural de Mallorca, o altre hom habitador de.la Ciutat per X anys o per mes, mercader o altre hom semblant de mercader, cabalos o ab cabal [...] pusca esser perayre [...]*⁸⁷. És evident que el que predomina és el caràcter mercantil, no el manufacturer. Això és tant més palès si es té en compte que els paraires, com a col·lectiu, controlaven, fins i tot a nivell d'ordinacions, qualsevol aspecte de les manufactures de llana. Des del filat fins la comercialització⁸⁸. A més a més, el seu potencial econòmic⁸⁹ els permetia governar altres col·lectius, com els moliners drapers, o exercir una forta influència sobre ells, com el cas dels traginers o, controlar-los més o manco indirectament, com en el cas dels saboners. La seva pressió provocava endeutaments, com en el del convers Salvador Vidal, saboner, que el 19 d'octubre de 1402 reclamava 50 s. al seu soci de companyia Bartomeu, també saboner, perquè es trobava pobre i miserable⁹⁰. En els casos extrems, el resultat podia ésser l'enfonsament de certs Col·legis, com els tintorers⁹¹.

Lògicament, el conjunt no era homogeni, però les disposicions legals estaven articulades de tal manera que la cúpula dirigent exercia una hegemonia total sobre el col·lectiu. En el cas de Ciutat, aquesta cúpula resistí prou bé les conjuntures adverses de producció, fins la dècada de 1480. D'aquí que els paraires de Ciutat apareguin sistemàticament aliats amb les oligarquies aristocràtiques que lluitaven pel control del regne en contra dels sectors més populars de la societat.

Sols tenint en compte aquest panorama, es pot entendre el món dels paraires forans i els conflictes que sovint esclataren entre els menestrals de Ciutat i els de la Part Forana. Avui per avui, sols es coneixen els moments crítics, tals com la

⁸⁵ A.R.M. - Audiència i Governació - Gremis - Caixa 6 - Lligall 3 -ff. 32v-33: Cap. 13.

⁸⁶ A.R.M. - Audiència i Governació - Gremis - Caixa 6 - Lligall 3 -ff. 38-39: Cap. 45; f. 41v: Cap. 65

⁸⁷ A.R.M. - R.A.G. - Gremis - Caixa 6 - Lligall 6 - f. 25.

⁸⁸ BERNAT i ROCA *Els «Ill mesters de la llana»* ..., pp. 40-42 i pp. 190-196.

⁸⁹ BERNAT i ROCA *Els «Ill mesters de la llana»* ..., pp. 45-49.

⁹⁰ A.R.M. AH 81 - f. 193 (RRV, p. 110).

⁹¹ BERNAT i ROCA *Els «Ill mesters de la llana»* ..., pp. 101-110.

Margalida BERNAT i ROCA (1994) «De la companyia al monopoli. El cas dels tints (S. XV)» in *Afers*, núm. 18, pp. 443-460.

Revolta de 1391 o l'Aixecament Forà. La diferència d'actitud, ben notòria en el cas d'Inca, no es pot explicar si no és per un clima de tensió preexistent.

Les primeres notícies d'activitats complexes respecte del món de la llana daten de la dècada de 1350. El 6 de maig de 1355, el draper Bernat Febrer va ser pres i aconduït a galeres, d'on fugí⁹². Es tracta del primer període d'organització dels menestrals d'Inca i de la seva participació en les banderies. Igualment que passà amb el teixidors, la pressió dels sobreposats de paraires de Ciutat sobre els forans aviat es va intensificar. El 22 de febrer de 1387, aquests es queixaven de què Joan Real d'Inca havia trencat tres draps⁹³, mentre que el 24 de març de 1395, els sobreposats volien reconèixer tres draps trobats a Inca que no eren lleials per mà del seu lloctinent Bernat Febrec⁹⁴. Si quan s'ha parlat de l'activitat dels sabaters, s'ha destacat la importància de la data, 1395, i les raons que ho determinaven, amb més motiu cal ressaltar la d'aquesta de 24 de març de 1395, en la qual es tenen uns sobreposats en actiu 9 mesos llargs abans de la legalització de les confraries i els aplecs de menestrals⁹⁵. Si en el cas dels sabaters hi podia haver algun dubte, sembla que aquest desapareix amb els paraires, ja que sols es pot inferir el funcionament d'una confraria malgrat les prohibicions. Per altra banda, no de bades els paraires presumien d'haver estat sempre un ofici revestit de certa categoria privilegiada per haver gaudit del favor reial des de temps immemorial, fent recordar, vengués o no al pas, que *el Collegi y Offici de Paraires vingué a poblar.se en est Regna de Mallorca per orde y mandato de la magestat del rei Don Sanxo de gloriosa memoria, beneficiat i honrat ab tantes gracies y prerogatives*⁹⁶.

A 1425, el 6 de març, Ramon Çafortesa es dirigí als batles de la Part Forana tot manant que recordassin als habitants dels seus batllius que alguns d'ells devien diverses quantitats de moneda a Berenguer Mayol, draper i pareire habitador de la vila d'Inca, i que no aconseguia cobrar de cap de les maneres. Era obligació del batles fer-los pagar, sots pena de 25 L.⁹⁷

De la mateixa manera que passà amb el teixidors de llana i de lli, les activitats dels paraires iniciaren una enlairada després de la destrucció del Call de 1391. Els paraires adoptaren bona part de les funcions que abans realitzaven els jueus, posant tant d'esment en la producció com en la comercialització. El 19 de juliol de 1401, Leonard Ferrer reclamava diverses quantitats a aquelles persones a les quals havia venut draps del seu obrador de draperia⁹⁸. Aquesta enlairada es veu no sols en l'augment dels paraires que es detecten, sinó també en la seva estructuració com a col·lectiu per defensar els seus interessos. El 27 de març de

⁹² A.R.M. - AH 15 - f. 111 (RRV, p. 80).

⁹³ A.R.M. - AH 57 - f. 27 (RRV, p. 97).

⁹⁴ A.R.M. - AH 67 - f. 14v (RRV, p. 105).

⁹⁵ Veure n. 29.

⁹⁶ A.R.M. - A.G. - Gremis - Caixa 7 - Lligall 14 - f. 2.

⁹⁷ A.R.M. - L.C. 104 - ff. 66v-67.

⁹⁸ A.R.M. - AH 80 - f. 20 (RRV, p. 109).

1405, Guillem Bordils actuava en nom de tots els paraires de la vila entorn a la crida feta pel batle de la vila en relació a posar en mans de la cort el lladre que furtà draps del tirador. A la crida s'oferien 20 florins d'or assegurats per Pau Piquer i Antoni Segura. Emperò, els altres paraires també s'havien compromès a pagar⁹⁹. Anys més tard, un altre Bordils també va tenir problemes. Així, el 13 de març de 1420, els sobreposats dels paraires de Ciutat oferien 30 florins de joia o la llibertat (si s'era captiu) a qui donàs notícia de les persones que havien foradat i esquinçat un drap que era en el tirador de Joan Bordils¹⁰⁰.

Aquestes dues darreres notícies són prou reveladores en dos aspectes fonamentals: el grau de cohesió assolit per l'ofici i les personalitats que s'hi implicaven. En primer lloc, la recompensa oferta està parlant d'un important potencial econòmic referit a uns productes furtats que, per la seva quantitat o qualitat, de cap manera es poden menysprear. D'alta banda, és la primera notícia que es té d'un tirador a la Part Forana, instal·lació encara en funcionament en el S. XVII. Si es té en compte la presència d'un tirador a Inca i de la complexitat dels tints de la vila, es pot entendre la preocupació dels paraires de Ciutat. A Inca s'havia assolit un grau d'autonomia en els processos productius a principis del S. XV que no havia de menester per res a Ciutat.

Un altre punt a remarcar és la personalitat de Guillem Bordils. Res permet assegurar que aquest Guillem Bordils sigui el mateix que, 30 anys abans, havia muntat un amarador de lli en la seva possessió. Ni tan sols es pot assegurar que fos un membre directe del llinatge, ja que podria tractar-se d'un convers o un llibert. Emperò existeixen exemples ben documentats de com membres menors de llinatges preeminentes actuaven com a paraires en vista de les activitats mercantils que podien realitzar. En tot cas, es té un membre d'un dels llinatges més destacats de la vila, implicat en les banderies i amb un potencial polític de primera magnitud. Hi ha certs indicis que, en aquest temps, els Bordils estaven enfrontats amb els Albertí i que la pau entre els dos llinatges es va signar via conveni matrimonial. No cal haver d'incidir en el paper dels Albertí, i especialment els de la branca d'Inca, en l'Aixecament Forà. De fet, es sap que els Bordils, tot partint d'una nissaga de paraires, assoliren el cavalleratge a 1500 i entroncaren amb les principals famílies del braç noble de l'illa¹⁰¹.

Entre 1400 i 1450, els paraires d'Inca semblen viure una plenitud econòmica que es veu reflectida en multitud d'indicadors. El 25 de novembre de 1412, baixaren a Ciutat a participar a la Festa de l'Estendard amb les millors vestidures i aparellaments¹⁰², encara que no hi manquin referència a membres poc afavorits. Tal és el cas d'Antoni Ferragut i sa muller que, l'11 de juny de 1443, devien al

⁹⁹ A.R.M. - AH 84 - f. 57v (RRV, p. 57v) (RRV, p. 111).

¹⁰⁰ A.R.M. - AH 94 - f. 46 (RRV, p. 116).

¹⁰¹ José Ma. QUADRADO (1986) *Forenses y Ciudadanos*. Conselleria de Educación y Cultura/Miquel Font, Editor - Palma de Mallorca, p. 50.

Pere de MONTANER (1994) «Els orígens de l'aristocràcia "vella" mallorquina. Un estat de la qüestió» in *Afers*, núm. 18, pp. 418-419.

¹⁰² A.R.M. - AH 92 - f. 214v (RRV, p. 114).

mercader Tomàs Gual 15 L. 4 s. 8 d. per 2 quintars i 5,5 lliures de llana¹⁰³ i no és un cas únic d'endeutament d'aquesta matèria primera. La conseqüència lògica va esser l'aparició d'una consciència segregadora entre els membres de l'Ofici, a la qual hi respongueren els sobreposats de Ciutat amb un augment de la pressió. La fórmula habitual era la d'avisar els batles de les parròquies de quan es duria a terme la cerca. Així es va fer el 10 d'octubre de 1495, quan en Jordi Serra demanà als batles de fora que facilitassin la tasca de Miquel Montorig i Guillem Vicens, paraires o sobreposats aquell any. Molt diferent va esser la manera de fer-ho a 1406. El 12 de setembre, els sobreposats de l'Ofici de Paraires de Ciutat havien de fer la cerca i, a tal efecte, convocaven els sobreposats dels paraires de les viles a Ciutat, en compte d'avisar-los segons costum. Jaume Gual, Antoni Segur i Francesc Real varen esser els cridats per Inca¹⁰⁴.

A 1448, el conflicte esclatà amb el tema del fadrinatge. A Inca acostumaven firmar les actes d'afermament amb el notari Jordi Vives de la vila. Els sobreposats de Ciutat no ho acceptaven i insistien que es fessin amb Pere Morro, notari del Col·legi¹⁰⁵. D'aquesta manera, el 17 de desembre de 1467 el governador notificà al batle i als jurats l'autorització que es va donar a Bernat Gual, un dels prohoms dels paraires, per instituir una confraria (?) i l'aprovació dels seus capítols¹⁰⁶.

3.3.3. Els tints.

La presència de tints a Inca és un bon indicador del grau d'assoliment a què arribaren les manufactures tèxtils de la vila. Es sap de la seva activitat des de 1390, fins aproximadament l'Aixecament Forà. Per força, s'han de tractar d'instal·lacions complexes, tota vegada que requerien fortes inversions tant pel que fa a la seva construcció com al manteniment. D'altra banda, això suposa que havien d'actuar amb un cert volum de producció que no havia d'esser únicament la d'Inca, sinó que s'havien de concentrar els teixits fets a altres indrets.

El primer tint documentat data de 19 de novembre de 1399. Pere Aulet i Cristòfol Real tenien un tint a mitges. Actuava com a mestre Pere Aulet, que havia hagut d'acudir a Ciutat i a Catalunya per comprar materials. En conjunt, havia estat fora de la vila més d'un mes i el seu soci no li volia donar raó de l'activitat realitzada¹⁰⁷. Pel que sembla, aquest conflicte acabà amb ruptura, ja que el 8 de febrer de 1400, Pere Aulet, mestre de tint, reclamava al seu soci Pere Cristòfol 51 L. per *pastilles de roja*, alum i salari¹⁰⁸. El 8 de febrer d'aquest mateix any, Pere Aulet, ja separat de Cristòfol Reial, s'associà amb Cristòfol Real, rebent de l'hereu de Tomàs de Montblanc l'establiment d'uns nous tints dotats de quatre tiradors i situats dins la vila, en alou reial. Emperò el començament no va esser gaire

¹⁰³ A.R.M. - Prot. Not. V-32 - f. 27 (RRV, p. 153).

¹⁰⁴ A.R.M. - AH 86 - f. 196 (RRV, p. 112).

¹⁰⁵ A.R.M. - AH 149 - f. 104 (RRV, p. 127).

¹⁰⁶ A.R.M. - AH 180 - f. 145 (RRV, p. 145).

¹⁰⁷ A.R.M. - AH 75 - f. 199 (RRV, p. 108).

¹⁰⁸ A.R.M. - AH 77 - f. 27v (RRV, p. 108).

prometedor, ja que dos dels tiradors (instal·lats en el pati de l'obrador) varen esser arrancats¹⁰⁹.

A més a més d'aquests tints, se'n tenen notícies d'altres. El 5 de novembre de 1406, es sap que el paraire Pau Piquer en tenia un. Va esser edificat per conveni fet entre el col·lectiu de paraires i els jurats, amb la condició de que pogués prendre aigua de la font (de la vila?). Emperò, els jurats, en temps de verema i altres ocasions, li tapaven el forat amb pedres i terra, impedit-lo treballar i havent de fer ell l'escuró¹¹⁰. Per un contracte de 29 d'octubre de 1438, es pot tenir una idea de quins eren els elements fonamentals d'una instal·lació d'aquestes, al marge dels ja coneguts tiradors. A l'any esmentat, Caterina, viuda de Bernat Esteva i tutora dels seus fills, va llogar a Guillemó Rolf, mestre tintorer, i a Arnau Genovard, ciutadà, un tints amb les seves calderes i altre forniments, amb safareig i dret d'aigua. El lloguer era vàlid per temps d'una any, a raó de 3 L. 6 s. La companyia formada per Guillemó i Arnau es comprometia a adobar les calderes i, durant els temps del lloguer, no podrien esser trets defora¹¹¹. Finalment, es sap que a 1452 el bracer Antoni Castlar col·locà el seu fill Bartomeu amb Francesc Garcia, tintorer oriünd de València, per aprendre l'ofici durant tres anys¹¹².

Conclusió.

Si en el S. XVI, Inca es va convertir en capdavantera de l'onada de segregacions dels Col·legis de menestrals la Part Forana no va esser com a fruit d'uns esdeveniments puntuals, aïllats o extraordinaris. Ans al contrari. El que, per ara, es pot besllumar del passat manufacturer d'Inca des dels moments més immediats de la conquesta fins l'enlairada de l'artesanat de la Part Forana en el S. XV ve a demostrar que el seu protagonisme va esser la conseqüència lògica de tot un procés, tal vegada lent, però inexorable que va convertir aquesta vila en la capital de les manufactures de la Part Forana almanco pel que fa a les de més rendiments a l'època, com els teixits i la pell, a la vegada que va gaudir de prou possibilitats perquè altres produccions, com la ceràmica, tenguessin un paper destacat. Aquesta realitat econòmica va tenir el seu oportú context en aspectes socials, econòmics i polítics que, al marge de la més o menys controvertida capitalitat de Sineu, fan aparèixer la vila d'Inca com el vertader centre de la Part Forana, ara per ara, tan poc coneguda en el seu conjunt.

Ciutat de Mallorca, octubre de 1997.

¹⁰⁹ A.R.M. - AH 77 - f. 90v (RRV, p. 108).

¹¹⁰ A.R.M. - AH 86 - f. 247 (RRV, p. 112).

¹¹¹ A.R.M. - Prot. Not. V-27 - f. 125v (RRV, p. 152).

¹¹² A.R.M. - Prot. Not. V-41 - f. 8 (RRV, p. 159).

FOU “COMUNA” EL PUIG DE SANTA MAGDALENA O PART D'ELL?

APUNTS HISTÒRICS

GABRIEL PIERAS SALOM

Una “Comuna”, en el sentit de la present comunicació, és un conjunt de terrenys pertanyents al municipi. A Mallorca encara avui hi ha alguns pobles que conserven aquesta propietat comunal. No resultaria estrany que Inca, ja que tingué en propietat fins el juny de 1900 el santuari i altres dependències situades dalt del Puig d’Inca, en pogués fer ús.

Aquests retalls històrics de la suposada propietat s’inicien a la sessió del dia 28 d’abril de 1847, com consta al Llibre d’Actes corresponent (1846-1848) de l’Arxiu Històric Municipal d’Inca i senyalat amb el número 25 provisional. El batle Reure comunica als regidors assistents, Coll, Arrom, Seguí, Oliver i Salas, i amb la presència del secretari Sr. Josep Castelló, que ha rebut un ofici amb data de 28 de febrer del mateix any provinent del “Comisario de Montes”, en el qual li demanen que enviïn notícies sobre l’usdefruit o aprofitament que tal volta tenguí aquest municipi sobre terrenys. L’Ajuntament contesta que, en l’actualitat, no hi ha cap terreny en aquest Districte on els veïns tenguin cap dret d’usdefruit o aprofitament, però que per tradició se sap que en altre temps tenia aquesta població el puig de Santa Magdalena, on en aquells moments hi ha un oratori que pertany a la municipalitat. S’explica que antigament era de gran extensió i que els veïns se n’aprofitaven. A pesar de tot allò que es va exposar, conclouen que no se n’ha pogut esbrinar res, ni de com es va vendre ni altres notícies que explicassin la propietat comunal.

Passa més d’un any i a la sessió de 2 de juliol de 1848, essent batle el Sr. Pere Joan Bennàssar i regidors els senyors Reure, Català, Arrom, Garau, Seguí,

Beltran, Fiol, Salas, Alcover i Oliver; essent igualment secretari el Sr. Josep Castelló, el Sr. Batle manifesta que ha rebut un ofici amb data de 19 de juny del Comissari de muntanyes de la província, en què s'explica la necessitat d'esbrinar la veritat de la possible comuna en el puig de Santa Magdalena. Es decideix fer les recerques pertinents.

El 28 d'agost de 1848, el batle torna a prendre la paraula i explica que des del 2 de juliol passat, el tema de les comunes ha agafat força dins la població, ja que els veïnats diuen que el puig fou comuna del poble. Més s'ha parlat del tema quan se sap que el propietari de Son Catlar ven petites parcel·les de la finca, dins de la qual se suposa que hi havia la majoria del terreny comunitari. El batle Bennàssar expressa que ja que ell és propietari de la possessió coneguda amb el nom de Son Frare, que confronta amb els terrenys que es venen i amb l'Oratori, i per tal que no es pugui dir que ell actua forçat, decideix abandonar la sala i deixar que els regidors actuïn amb més llibertat. En surt i agafa la presidència el primer tinent de batle, Sr. Reure. Els regidors opinen que és la millor oportunitat que tenen per recobrar els terrenys del puig, si aquest realment fou comuna, i sobretot perquè el poble en massa ho manifesta clarament. Aquesta veu pública es veu reforçada per una inscripció que s'ha trobat en un dels calaixos de l'Arxiu d'aquesta municipalitat, que està buit però que defora diu :**Acte de la compra del Pla de la Font. Papers de les Comunes del Puig i Particions de la terra.** Davant la troballa escrita, es decideix que es nomeni una comissió que s'ocupi d'investigar totes les notícies i dades que serveixin per tenir coneixement del puig de Santa Magdalena. Igualment decideixen cercar l'expedient que, segons notícies orals, va seguir aquest Ajuntament contra distints propietaris de terrenys en el puig, i també es diu que fou tret dit expedient l'any 1816 o 1818 de l'Arxiu d'aquesta Audiència Territorial. Quedaren nomenats per seguir les investigacions el primer tinent de batle, Sr. Miquel Reure, el Síndic Joan Català i els regidors Magí Arrom, Bartomeu Fiol i Rafel Llobera.

La Corporació Municipal es reuneix altre cop per parlar del tema de les comunes dia 3 de setembre de 1848. El batle demana que li expliquin com van les investigacions, i diu que ha rebut un altre ofici del comissari, amb data de 3 d'agost, en el qual demana l'extensió de terreny que comprèn el puig de Santa Magdalena, quins són els seus propietaris i totes les altres notícies que hagi arreplegat. Contestaren que no sabien amb certesa l'extensió del puig, encara que per càlculs creu que dit puig, des de la primera pujada forta, tendria unes 360 quarterades. Els propietaris són els següents: D. Mariano Orlandiz, unes 100 quarterades per la possessió de Son Catlar; D. Gabriel Llabrés, de la possessió de Son Gual, unes 25 quarterades; D. Josep Villalonga i Aguirre, propietari de Son Blai, unes 60 quarterades; D. Pere Joan Bennàssar, propietari de Son Frare, unes 30 quarterades; el marquès de Vivot, unes 70 quarterades; la vídua de D. Mateu Sastre, de Son Sastre, devers 15 quarterades; i D. Felip Fuster, propietari de la possessió de Son Bosc, unes 40. Es diu igualment que pareix que les coses van bé, ja que dins pocs dies s'explicarà un expedient trobat a l'Arxiu de l'Audiència sobre el particular.

En data de dia 10 de setembre es torna a reunir el Consistori per tenir clar que, segons notícies, pareix que de resultes dels establits que s'estan fent, per cert amb bocins molt petits, de la possessió de Son Catlar, s'ha suprimit un camí veïnal que travessa dita possessió i que s'ha hagut de variar aquell que conduïa a Santa Magdalena. Decideixen que la Comissió d'Obres i Camins faci els pertinents esbrinaments per tal d'aclarir tot aquest procés de venda del camí o variació del mateix.

Dia 1 d'octubre la comissió encarregada, segons la sessió del 3 de setembre passat que decidí investigar les notícies i esbrinar les dates i dades per poder tenir més bones referències dels terrenys del puig i saber si pertanyen o han estat propietat d'aquest poble d'Inca, diu que ha trobat l'expedient que se suposava extraviat. Mitjançant aquesta documentació se sap que aquest Ajuntament, l'any 1790, posà una demanda contra distints propietaris de terrenys que confrontaven amb el puig a fi que no molestassin la possessió en què es trobava la Municipalitat des de temps immemorials d'aquella muntanya, per ser comuna d'aquest poble. Es fonamentaven en un document segons el qual apareix que a l'any 1629 el lloctinet de procurador reial, Francesc Sureda i Vivot, en vista de la denúncia que li feren els jurats d'aquesta vila, i que consistia en unes parets que construïen alguns propietaris veïnats al puig dins terrenys i garrigues del puig del qual el poble tenia la propietat. Es manà que es desfés l'obra i que quedàs tot com estava abans. Aquest expedient es deixà paratitzat en el mes d'octubre de 1800, com també la sentència de la Reial Audiència de data de 30 de setembre de 1797.

Continuant la lectura de l'acta de principi d'octubre de 1848, sabrem que segons aquestes dades és ben cert que el puig, o part d'ell, pertany a les Comunes del Poble i es comprova, com ja s'ha dit, mitjançant una vella inscripció que s'ha trobat a un calaix buit de l'Arxiu Municipal i que diu **PAPERS DE LES COMUNAS DEL PUIG Y PARTICIONS DEL TERME**; pels informes que s'han obtingut de persones bastant majors, manifesten haver vist, i altres saber per tradició que tot el poble s'aprofitava de la llenya del puig sense que ningú no els digués res de res; igualment per restes d'aljubs i altres vestigis que es troben en distints punts del lloc des del temps en què el puig fou habitat, o almanco l'oratori, per monges, a les quals pareix que la Municipalitat va cedir la parcel·la per edificar un convent, segons indica una escriptura pública feta l'any 1530. I pareix poc creïble, diuen, que l'actual Ajuntament tenguí tan sols un lloc tan petit en una muntanya tan gran, on hi ha construït i edificat l'oratori, tal com volen demostrar els propietaris veïnats.

La comissió tractava de cercar més dades, documents, apunts i notícies abans de prendre qualsevol mesura per contenir els propietaris que feien veïnatge amb els terrenys del puig dins els límits de les seves propietats, però com que ja s'estava parcel·lant Son Catlar amb trasts petits i, pensaven els regidors, es tractava de mesclar en aquestes vendes, terrenys que indubtablement pertanyen a l'antiga comuna. Per tant, l'Ajuntament entenia que tenia l'obligació de prevenir el representant del propietari a fi que aquest no exercís acte algun de domini sobre els terrenys, ara boscatges i garriga, dins la demarcació de Santa Magdalena.

També diu l'Ajuntament en ple que els components del Consistori poden reclamar la part de terrenys del puig que ara són cultius i que resultin ser de la comunitat local. Es posà a discussió aquesta proposta i l'Ajuntament, escoltat el dictamen de persones intel·ligents a les quals es va consultar per a aquest negoci i en la seva presència, acordà:

1er. Que es dugui a terme allò proposat per la comisió sempre que s'aprovi aquest acord pel sr. cap, a qui es passarà còpia d'aquesta acta per al seu coneixement.

2on. Que es passi igualment còpia d'aquesta acta al "Comisario de Montes" posant-lo al corrent i donant-li notícia tot allò que s'ha sabut de les comunes que ha averiguat la Municipalitat, tot contestant-li al seu ofici que passà al batle dins el qual es demana quina és l'extensió i posseïdors dels terrenys del Puig i insistint-lo que, pels mitjans que estiguin en el seu abast i amb la seva facultat i autoritat, promogui governamentalment unes fites en els terrenys dels quals es tracta en presència dels documents i títols de pertinença que mostrin els propietaris confrontants.

3er. Que continui la comissió composta dels regidors en sessió de 28 d'agost darrer, juntament amb els Obrers del Puig, D. Gabriel Coll i D. Joaquim Massip i Vich, practicant diligències per saber més dades i conèixer més documents que hi pot haver sobre el citat tema de les comunes.

Aquesta fou la darrera sessió en la qual parlaren de la Comuna del puig de Santa Magdalena. D'una manera o altra, els propietaris, entre ells el batle, que ho era de Son Frare, aconseguiren frenar la grossa empenta que agafava el tema. La Comuna no s'investigaria més fins ara, amb un cert interès durant la Segona República, quan l'Ajuntament volia recobrar tot allò que havia donat al Bisbat l'any 1900.

Sí que pot resultar interessant, com a apèndix, fer la transcripció de la documentació que hem trobat a l'Arxiu Històric Municipal corresponent a l'any 1790, data citada al plenari de dia 1 d'octubre de 1848. La primera acta que fa referència a les comunes és la del 28 de gener de 1790:

En la villa de Inca del reyno de Mallorca a veinte y ocho del mes de enero de mil setecientos noventa. Convocados y congregados en la Sala del Ayuntamiento los Honorables Jayme Domenech thte. de Bayle Reial, Jayme Juan Mayrata, regidor mayor, Miguel Ramis y Juan Llinás, regidores; Guillermo Coll, Síndico Personero y Juan Figuerola, Diputado, a fin de tratar y resolver cosas utiles y

convenientes para el comun de cicha villa. Fue propuesto por dicho Regidor Mayor, que havia tenido noticia que se fabricaba cierta pared junto a las casas de la Iglesia de Santa Magdalena del Puig de dicha villa y siendo assí que quasi todo aquel terreno es comuna de la misma, es de voto y parecer pasen hallí unos de los regidores, el Thte. de bayle, el Sindico Personero y el Subdelegado de la Real Intendencia con asistencia del Secretario del Ayuntamiento y el Oficial Sache, a fin y efecto de ver quien fabrica dicha pared, de orden de quien, y adonde; y todos uniformemente fueron del mismo parecer. De todo lo qual he continuado el presente Auto que firmaron los ante dichos the. De Ba., Regidores y Sindico Personero, de que doy fe. Jayme Domenech.

El dia següent, 29 de gener de 1790, es torna a reunir l'anterior grup. Queda escrit, en el mateix llibre d'Actes citat anteriorment baix aquest títol: **Auto de constitucion en el Puig de Sta. Madna. Sobre las comunas. En 9 de febrero de 1790 se dio copia a los Regidores para presentarla a la RI. Auda.** Faré la transcripció literal del document per a la seva millor comprensió, detall i significança:

En la villa de Inca a veinte y nueve dias del mes de Enero de mil setecientos noventa años. Constituidos Personalmente los Honores Jayme Domenech, thte. de Bayle RI; Juan Llinas, Regidor, Guillermo Coll Sindico Personero y el doctor en medicina Dn. Lorenzo Cathalá Subdelegado de la RI. Intendencia, con asistencia del Secretario del Ayuntamiento y de Barthom. Pallise, Oficial Sache; en el Puig de Santa Magna. De dicha villa, a fin y efecto de ver los hombres que fabricavan la pared, se encontraron dos trabajando a la misma pared de que se tenia noticia. Y preguntandoles de orden de quien trabajavan, dixeron que era de orden de Pedro Juan Bennasser del Predio Son Frare, de Juan Fiol mayoral de son Fuster y de Antonio Llompard del Predio Son Salad. Y preguntandoles como se llamavan y que tiempo havia que trabaxaban dicho puesto; respondieron que el uno se llamava Pedro Anto. Colom y el otro Juan Geleberd que eran de la

villa de Soller y que había cosa de veinte y seis dias que trabaxavan en el mismo lugar. Y preguntandoles si si en donde fabricavan la pared havian encontrado que huviese señales de pared vieja. Y preguntandoles si les havian enseñado fita o division alguna respondieron que no que les havian señalado per donde havian de seguir la pared. Preguntandoles si alguno de los dos eran Maestros, repondio el dicho Colom que él lo era; y diziendole que si sabia que los maestros no pueden fabricar pared, u otra obra de esta naturaleza, sin tener permiso de la Justicia, dixo que si bien es verdad, pero que pensava que el terreno era de los amos que havian aseñalado la pared, y preguntandoles si sabian o habian ohido dezir que aquel Parage fuese comunas, dixeron que lo ignoravan, y menos se la pensavan por haverles mandado hazer la pared, ni que tampoco no no havian ohido dezir. Y enterados los dichos Honores mandaron al Oficial Sache hiziese un apercivimiento al dicho Maestro que de orden del Thte. de Be. y Regres. No se atreviese en la succesivo en pasar adelante dicha obra, lo que executo delante los mismos Honores. De todo lo qual he continuado el presente Auto que firmaron los mismos (+ menos Juan Llinas por no saber escribir), de que doy fee.

El tema és prou interessant perquè l'Ajuntament, o part dels qui el conformen, s'aturi. Tan sols passat un dia, exactament dia 30 de gener de 1790, es tornen a reunir el tinent de batle, els regidors, el síndic i els diputats per continuar amb el tema de la paret que s'està fent dins el terreny que és Comuna del poble.

En la villa de Inca del Rno. de Mallorca y a treinta dias del mes de Enero de mil setecientos y noventa años, convocados y congregados en la Sala Capitular de dicha villa los Honores Jayme Domenech Thte. de Bayle Rl., Jaye. Juan Mayrata, Regidor Mayor, Miguel Ramis, Juan Llinas de Son Beltran, Regidores; Guillermo Coll, Sindico Personero, Antonio Salas y Juan Figuerola, Diputados del Comun; a fin y efecto de tratar y resolver cosas utiles y convenientes para el bien publico. Y sobre esto fue propuesto por el antedicho

Regidor Mayor; que respeto de haver estado el Ayuntamiento en el Puig de Sta. Magna. Y haver encontrado que se fabricava una pared dentro del terreno de las Comunas de dicha Villa, sin orden de Justizia alguna, y haver causa pendiente en la Rl. Auda. Sobre dichas Comunas, es de voto y parecer de comisionar a Juan Llinas, uno de los Regidores, a fin de suspender dicha obra, a lo que se conformaron todos los demas Regidores, Sindico Personero y Diputados. Y para ello le dan todo el poder bastante y necesario para solicitar dicha suspensión. De todo lo qual y para que conste este presente Auto que firmaron los ante dichos Regidores, Theniente de Bayle, Sindico Personero y Dipdo. De que doy Fee.

El regidor Joan Llinàs nomena Jerònim Maria Terrés perquè el representi i expliqui el procés de la paret que s'està construint dins la Comuna. Es du una gran velocitat i amb data de 6 de febrer del mateix any de 1790, s'escriu i s'envia a Inca l'ordre, avui molt explicativa:

Dn. Thomas Savi de Parayuelo = Dn. Joseph Maria Puig = Pedro Mascaro = Lugar del sello = Visto = Alou Adm.

Provision d S. Magd. Para que el Bayle Rl. De la villa de Ynca cumpla y execute lo que por esta se le manda. Dn. Carlos, por la gracia de Dios Rey de Castilla, de Leon, de Aragon, de Mallorca, etc. Dn. Juan Bautista Roca y Mora del Consejo de Su M. Ohidor Decano de la Rl. Auda. Presidente de la Junta de Caudales Comunes y Presidente Ynterino de dicha Rl. Auda. Y Ohidores de la misma, etc. Al Bayle Real de la villa de Ynca o a su Lugthe. Sabet como en el dia de aier se nos presento el Pedimento siguiente = Exmo. Señor = Geronimo Maria Terres en ne. De Juan Llinas Regidor de la villa de Ynca y Apoderado de la misma Univer. Digo que mis partes se hallan en el antiquisimo e immemorial posesorio del Puig de Ynca llamado assi por ser comuna de dha. Universidad, según parece del Documento que

presento y pido se copie en autos, y se me debuelva, cuyo posesorio pretenden perturbar algunos particulares, de modo que se atrevieron a poner marcadores para fabricar pared dentro lo contenido en dicho Puig, y habiendo acudido a impedir esta obra tan perjudicial a mis partes, se pregunta a estos marjadores como y de orden de quien trabajaban la pared nueva que se intentaba hacer, respondieron que de orden de Pedro Juan Bennassar de Son Frare, de Antonio Llompard y de Juan Fiol mayoral del prdio Son Bosch, y si bien se notifico mandato a dichos marjadores, se teme que mañana pondran otras y proseguiran en el atentado de fabricar nueva pared; en atencion a lo qual y para impedir dicha nueva obra tan perjudicial a la Universidad de la villa de Ynca y al Dominio que tiene sobre dicho Predio el Puig = Suplico se sirva V. Exa. Mandarq ue dichos Pedro Juan Bennassar, a Antonio Llompard y a Juan Fiol, que en adelante no se atrevan a fabricar nueva pared, ni poner bardisa alguna que pueda impedir el posesorio en que se halla dicha Universidad y esto con la pena a V. Exa. Bien vista, por ser forenses se me libre para la notificacion el correspondiente Rl. Despacho. Al pie de cuyo pedimento fuenos dado el Decreto siguiente = Palma a 5 Febrero de 1790. Por presentada con el Documento y por denunciada la obra se suspendera esta y trasladada. = Por tanto a vos el incinuado Bayle en pena de 20 Ll. Aplicaderas etc. Os decimos y mandamos que siendo hos esta presentada hagays suspender la referida obra; haviendod e notificar a dichos Pedro Juan Bennassar, Antonio Llompard y Juan Fiol, que dentro del 3º dia comparescan ante el nuestro infrasto. Secr. de Camara a fin de evacuar el traslado y nombrar Pdor. Del no. de esta Rl. Aud. Con quien puedan entenderse los procedimientos correp. en esta causa, con apercibimiento que en su defecto se haran y notificaran aquellos en los modos de la misma que les señalamos y les causara el mismo perjuicio como si en sus personas se hiciesen y notificasen sin mas citarles, ni llamarles hasta sentensia definitiva y tasacion de costas si las huviere. Certificamos, etc. Por la prte. 13 s. Palma 6 Febrero de 1790.

**Yo Dn. Juan Velloris, Secret. De Camara de la RI.
Auda. La hise escribir por mandato de S.M. con
acuerdo de su Regente Ynterino y Ohidores.**

Hora de saber com acaba el procés comprovam que ja no hi ha més notes als llibres fins ara consultats. A les pàgines que segueixen aquesta ordre no es parla ni poc ni gens del tema. Tan sols a la pàgina 98 del Llibre d'Actes que correspon als anys 1846-1848, hi ha escrit a llapis de la mà de l'arxiver que tengué l'Ajuntament d'Inca durant la Segona República, sr. José de Miguel, FALTA UN FOLIO. Segurament fou llevat en moments en els quals es va voler aturar, ja dins l'any 1790, tota la paperassa. Es tornarà a parlar del tema dins els anys 1847 i 1848, encara que no acabarà d'explicar-se i quedarà altra volta totalment aturat. Veurem tan sols a partir de les dates anteriors com l'Ajuntament, hora d'aixecar inventari, escriu que és propietari de l'oratori i dependències annexes del puig de Santa Magdalena, sense explicar ni donar més detalls. Pel maig de 1900, el Consistori, sense quòrum, dóna aquestes dependències al bisbe, el qual dins els mateixos dies envia a l'Ajuntament la seva acceptació.

Estic totalment convençut que Inca tengué una Comuna al puig de Santa Magdalena o a part d'ell i que, interessos particulars de propietaris veïns, en certs moments històrics, batles, jurats i regidors, anaren venent i parcel·lant dita Comuna. Properes investigacions així ho demostraran. I dóna força a la teoria de la propietat comunal el fet que el Consistori a l'any 1848 consideri que: **Es poco verosímil que el Ayuntamiento posea únicamente sobre una montaña tan vasta el pequeño solar donde está edificado el oratorio como lo pretenden así los dueños de los predios limitrofes.**

A la pàgina abans citada i que correspon al llibre d'actes de 1790, s'hi pot veure una nota que diu que hi manca un foli. Però, per despistar més encara, hi podem llegir: ... **también en el oratorio del Puig de Sta. Magna. se necesita de algunas maderas y otros remiendos, por cuyo motivo es de parecer que por el Mag. Secretario se pase oficio a nombre del Ayuntamiento al Muy Yltre. Sr. Superintendente suplicandole el permiso para las referidas obras y remiendos...**

Després el silenci més absolut tan sols remogut per batle i regidors de la Segora República, que tampoc no aclareixen res per plets que posin a l'Església perquè els retorni la propietat de Santa Magdalena, per haver-la donada el mateix Ajuntament sense haver-hi el quòrum requerit. Però és indubtable que els inquers teníem un lloc comunal al Puig d'Inca.

DOS PROJECTES DE BARRIADA, A INCA, EN EL DARRER TERÇ DEL SEGLE XIX

PERE RAYÓ BENNÀSSAR

Durant tot el segle XIX la població a Inca augmentà de manera continuada. Entre els anys 1815 i 1875 la població absoluta esdevé més del doble, però el creixement és mínim entre 1875 i 1900¹. En canvi, l'activitat urbanística és escassa fins a l'any 1870 i intensa en el darrer del terç del segle XIX, puixança que continuarà al llarg del primer terç del segle XX.

Analitzant les dades anteriors, no podem atribuir el creixement urbà d'Inca, en el darrer terç del segle XIX, a l'augment de població, sinó a la bona conjuntura econòmica. Inca modernitzava la seva indústria de calçat i de tèxtil. Per altra banda, el conreu de la vinya experimentava un gran creixement, duplicant pràcticament la seva extensió entre 1819 i 1875².

A més, influeix en l'activitat urbanística, l'arribada del ferrocarril³ que uneix Inca amb la capital, fomentant el comerç. Poc temps després s'obren noves línies. Els dos projectes de barriada, que comentam, estan relacionats amb la construcció de la via fèrria. El primer, al costat de la carretera general de Palma a Alcúdia justifica la urbanització en el desenvolupament econòmic i en l'arribada del tren. El segon, és una conseqüència directa del ferrocarril i la necessitat d'unir la vila d'Inca amb l'estació.

¹ L'any 1815, Inca tenia 3.027 habitants i l'any 1.875, 7079. El creixement de la població absoluta entre 1875 i 1900 fou només de 500 habitants (BARCELÓ PONS, B.: *Inca y su termino*, p. 14. Palma. 1958).

² L'any 1891 hi havia 11 grans tallers de calçat i cinc fàbriques d'adobats de pell. Les vinyes ocupaven el 1819, 430 hes i, el 1875, 847 hes (BARCELÓ PONS, B.: *Inca y su término*, pp. 7 i 12).

³ El 1875 la companyia "Ferrocarriles de Mallorca" va inaugurar la línia d'Inca a Palma. El 1877, la mateixa companyia va posar en servei una línia fins al port de Palma. Entre 1878 i 1879 es varen acabar les línies de sa Pobla i de Manacor.

Exceptuant els dos projectes estudiats en el darrer terç del segle XIX, pràcticament, tots els altres⁴ consisteixen en alineacions, ampliacions de carrers i embelliments de zones urbanes que, en cap cas, augmenten el nombre d'habitatges, sinó que redueixen llur superfície, fet que reforça les causes econòmiques de les transformacions urbanes que experimentà Inca en aquesta època.

1. PROJECTE DE BARRIADA AL COSTAT DE LA CARRETERA GENERAL DE PALMA A ALCÚDIA (1872)⁵

El projecte fou redactat per l'arquitecte provincial Miquel Rigo Clar (1833-1876)⁶. El promotor fou Pere Mairata, propietari de uns terrenys rústics situats entre la carretera d'Alcúdia, el carrer de la Canaleta i la zona pròxima on es troben la Font, els Abeuradors i els Rentadors públics⁷.

La memòria justifica el projecte d'urbanització en el desenvolupament econòmic que experimentava la vila d'Inca i en l'arribada del ferrocarril que augmentaria, enormement, les comunicacions d'Inca amb la capital⁸. Considera no limitar l'estudi a la propietat de Pere Mairata sinó, també, fer-lo extensiu a les propietats rústiques contigües, ja que a causa de la bona conjuntura econòmica, si la població s'estengués en aquest sentit, el traçat de nous carrers estaria fet.

En el projecte urbanístic es senyalaven carrers nous, per tant els particulars havien de cedir els terrenys destinats a vies públiques i a altres funcions que es considerassin justes i equitatives.

La xarxa d'alineacions dels carrers havien de respectar dos principis: el paral·lelisme i perpendicularitat dels carrers en relació a la carretera de Palma a Alcúdia. Es tractava, doncs, d'una planificació ortogonal, amb carrers que es creuaven formant angle recte. Aquest principi, només, fou respectat en part: la conservació de la Font, els Abeuradors i els Rentadors públics⁹.

⁴ Projecte d'alineacions de places i carrers del centre d'Inca (1871), Projecte d'alineació i rasant del carrer del Triquet (1872), Projecte de façana pel costat Oest de la plaça de l'Església (1885), Projecte de pont sobre el torrent de Can Tabou (1888), Projecte d'alineacions dels carrers dels Àngels, de la Pau, de Bruy i de la placeta del Sol (1890), Projecte d'urbanització de la finca anomenada la Tanqueta (1891), Projecte d'alineació i rasant del carrer de Sant Francesc (1891).

⁵ Arxiu Històric Municipal d'Inca.

⁶ Es titulà (1869) a l'Escola Superior d'Arquitectura de Madrid. Projectà (1871) la seu del Banc Balear, al carrer de Sant Bartomeu de Palma, que es convertí (1874) en seu del Banc d'Espanya. Entre altres obres, també a Ciutat de Mallorca, planejà alguns edificis del carrer Palau Reial (*G. E. M.*, volum 14, p. 309. Promomallorca edicions S.L.). A Inca, redactà, a més, el Projecte d'alineacions de carrers i places del centre d'Inca. 1871 (A.H.M.I.).

⁷ La Font, els Abeuradors i Rentadors públics foren, lamentablement, enderrocats.

⁸ El ferrocarril Inca-Palma s'inaugurà tres anys després, l'any 1875.

⁹ En el projecte figura textualment, referint-se a aquestes edificacions: *construcciones que si bien por su orientación y disposición no merecen gran respeto, por ser recientes y de alguna importancia deben conservarse*. Aquesta frase ens permet afirmar que aquest conjunt d'edificacions foren bastides a la segona meitat del segle XIX.

D'acord, en part, amb els principis anteriors:

Es perllonga el carrer de la Glòria a través de l'edifici nº 18 del carrer de la Font, afectant un poc el nº 20, o sia s'obri el carrer des del carrer de la Font fins a la plaça de la Font Vella, tallant perpendicularment, el carrer de Bartomeu Coc¹⁰. L'eix del nou carrer es dirigeix al centre de la Font i, a més, és paral·lel a la carretera de Palma a Alcúdia.

A continuació es van traçant els nous carrers d'aquesta barriada que, deixant apart el carrer de Bartomeu Coc, el carrer de la Glòria i la plaça de la Font Vella ja anomenats, es denominen actualment carrer de la Puresa, carrer dels Rentadors, carrer de la Canaleta, carrer de l'Escorxador i carrer d'en Mairata¹¹.

Els carrers, en el projecte, havien de tenir una amplada de 10 metres (1,80 metres d'amplada cada una de les voreres, per als vianants, i 6,40 metres la calçada, per a carruatges i cavalleries). Els caps de cantó havien de formar xamfrà per facilitar el trànsit de carruatges i vianants.

2. PROJECTE DE BARRIADA (1885)¹²

El projecte fou redactat pel mestre d'obres Bartomeu Ferrà Perelló (1843-1924)¹³. La urbanització afectava els terrenys compresos entre l'estació, el torrent de Mandrava¹⁴, la carretera de Palma-Alcúdia i el carrer del camí de Lloseta¹⁵.

La planificació urbanística tenia com a objectiu prioritari la unió de la vila d'Inca amb l'estació del ferrocarril. En aquells moments l'única via directa entre Inca i l'estació era un tros de carretera de Palma a Alcúdia (carrer del General Luque fins al pont) i un camí que conduïa fins a l'edifici de viatgers de l'estació (actual carrer del tren fins a l'estació). Hi havia, també, un camí de servei, per a mercaderies, que es comunicava amb el camí de Lloseta (el carrer del Tren, des de l'estació fins a l'avinguda de les Germanies).

¹⁰ Aquesta zona fou afectada, posteriorment, per una reforma. El que, actualment, és el carrer de Bartomeu Coc, era ocupat per dos carrers, el de Lluc i el de Coc i, entre ells, dues illetes de cases, travessades pel carrer de la Glòria.

¹¹ Aquest carrer remembra, actualment, al promotor i propietari dels terrenys urbanitzats en aquesta zona.

¹² *Proyecto de barriada en el terreno comprendido por la Estación del ferrocarril, el torrente de ca'n Tabou, la carretera de Palma a Alcúdia y la calle camino de Lloseta, en la villa de Inca.* A.H.M.I.

¹³ Bartomeu Ferrà estudià a l'Escola Especial de Mestres d'Obres de València. Es considerat el representant més important de l'arquitectura historicista a Mallorca, destacant les seves obres neogòtiques. Es dedicà, també, a la literatura; com a escriptor, és un dels representants més importants del costumisme mallorquí. Fou un dels fundadors de la Societat Arqueològica Lul·liana, en el butlletí de la qual escriví nombrosos articles sobre l'arqueologia i la història de les belles arts a Mallorca (*G.E.M.* Volum 5, p.p. 264-265). Bartomeu Ferrà projectà, a Inca, la Façana pels edificis del costat oest de la plaça de l'Església, l'any 1885, coneguda com els Pòrtics, i la Reforma de l'Ajuntament el 1890 (RAYÓ, P. : *Itineraris urbans per la ciutat d'Inca.* p.p. 16-17-82-83. Ajuntament d'Inca. 1993).

¹⁴ La denominació de torrent de can Tabou que figura en el projecte no és la correcta. El torrent de can Tabou no passa per Inca. Neix al SE de Caimari i travessa els termes de Selva, Campanet i Búger, dessaiguant en el torrent de Massanella (*G.E.M.* Volum 17 p. 83). La denominació correcta és la de torrent de Mandrava o torrent d'Inca (*G.E.M.* Volum 10, p. 173).

¹⁵ El carrer del camí de Lloseta és, actualment, l'avinguda de les Germanies.

L'existència del carrer del pou d'en Morro¹⁶ que s'iniciava a la plaça del Mercat¹⁷ i es dirigia en línia recta cap al pou, permetria, amb una petita desviació, obrir un nou carrer que desembocàs en el centre de l'edifici de viatgers. El trajecte entre la plaça del Mercat i l'estació es reduiria en uns 200 metres.

Per a projectar les vies de la nova barriada agafaren, com a base, les alineacions del camí de la Tarongeta¹⁸ i del carrer del pou d'en Morro, utilitzant un sistema de planificació ortogonal amb carrers que es tallen perpendicularment.

El carrer principal¹⁹ que, des del pou d'en Morro, s'havia de dirigir cap al centre de l'estació, havia de tenir una amplada d'onze metres, la mateixa que l'arquitecte Miquel Rigo havia previst, anys abans, en el carrer de Lloseta. Aquesta amplària, una vegada descontades les voravies laterals i les cunetes pels arbres, quedaria reduïda a sis metres, es a dir, l'extensió indispensable perquè es puguin crear els carruatges sense riscos ni inconvenients.

En el centre de la barriada, hi hauria una petita plaça²⁰ de 33,5 x 27 metres entre el carrer de la Tarongeta i el torrent de Mandrava. Aquesta placeta permetria utilitzar amb comoditat el pou públic existent i, a més, usar-la com a lloc de venda ambulants els dies de fira.

Els altres carrers hauran de tenir una amplada de set metres com a mínim, per afavorir la lliure circulació de carruatges i vianants, fent xamfrans en els angles de les illetes per afavorir el trànsit.

El carrer del pou d'en Morro, amb una amplada de 4 metres de mitjana, haurà d'eixamplar-se fins arribar a 11 metres, ja que la circulació augmentarà considerablement. Convé tenir en compte que les cases que hi ha en el carrer són de poca importància i les expropiacions de poc valor. Aquesta ampliació del primer

¹⁶ El carrer del pou d'en Morro unia la plaça del Mercat amb el pou d'en Morro. L'any 1918 passà a denominar-se carrer del Bisbe Llompart (PIERAS, G.: *Inca 1872*, p. 112. Ajuntament d'Inca. 1995).

¹⁷ La plaça del Mercat és coneguda, avui, amb el nom de carrer de Jaume Armengol. A aquest batle d'Inca li dedicaren el carrer l'any 1931 (PIERAS, G.: *Inca 1872*, p. 110).

¹⁸ El camí de la Tarongeta correspondria a l'actual carrer de Ramon Llull.

¹⁹ Ara, des del carrer Jaume Armengol fins a l'estació, es denomina carrer del Bisbe Llompart, incloent l'antiga placeta del pou d'en Morro i la continuació del carrer fins a l'estació, que el projecte de barriada anomena carrer principal.

²⁰ Aquesta placeta, actualment, es un tram del carrer del Bisbe Llompart. En el centre s'hi troba el monument a Antoni Fluxà Figuerola (1853-1918), erigit l'any 1952.

²¹ Es llicencià a Madrid i en tornar a Mallorca va convertir-se en un dels arquitectes més prolífics de la primera meitat del segle XX. Durant la seva joventut, treballà d'acord amb la preceptiva artística modernista, per evolucionar posteriorment cap a formes eclèctiques i funcionals. Entre les seves obres destaquen el Teatre Líric (1900), l'Institut Ramon Llull (1916) ect. (*G.E.M. Volum 1*, p. 100). A Inca, Jaume Alenyar dirigí les obres de la Plaça de Toros (1910); projectà sa Quartera (1918); l'any 1927, a més de les obres d'alineació del carrer del Bisbe Llompart, projectà l'Eixample del Cementiri Municipal; i, l'any 1928, va concebre la seva obra urbanística més important, la Gran Via (RAYÓ, P.: *L'arquitectura a Inca durant el segle XX a I Jornades d'Estudis Locals*, p. 226. Ajuntament d'Inca. 1994).

tram del carrer del Bisbe Llopart fou projectada per l'arquitecte Jaume Alenyar Ginard (1869-1945)²¹ l'any 1927 i afectà la part dreta del carrer, motivant la reforma de Can Ripoll (1929)²².

El torrent de Mandrava es desviarà en el tram comprès entre el carrer de Lloseta i el de "Cometas"²³ per afavorir la suavitat de les rasants. El llit del torrent s'haurà d'empedrar, després de construir una claveguera coberta pel fons per recollir les aigües brutes que es trobaven embassades, podent causar un gran perjudici a la salut. L'any 1909 l'enginyer i mestre d'obres Sebastià Gelabert Oliver projectà un nou pont damunt el torrent de Mandrava en el creuer amb el carrer del pou d'en Morro. Aquest projecte s'inspirava en un anterior de l'any 1888, signat per Bartomeu Ferrà. No gaire temps després es cobria, en aquesta zona, el torrent de Mandrava i es construïa sa Quartera²⁴.

El projecte urbanístic suggereix els noms que s'han de posar als carrers de la barriada. Han de respectar-se els ja coneguts i acceptats: el carrer de la Tarongeta, el carrer del pou d'en Morro i el carrer de "Cometas". El carrer principal que va des de la placeta fins a l'edifici de l'estació ha de dir-se carrer de l'Estació²⁵; l'immediat inferior, paral·lel a l'anterior s'anomenarà carrer dels Passatgers²⁶, ja que serà el segon en importància pel trànsit de vianants; l'immediat superior, paral·lel als anteriors, es denominarà carrer de les Mercaderies, nom que es conserva actualment; al subsegüent se l'anomenarà carrer del Bestiar²⁷; el carrer transversal superior, paral·lel al carrer de la Tarongeta, es dirà carrer dels Malferits, en memòria dels barons il·lustres d'aquest llinatge, denominació que es conserva actualment; i la placeta, on comença el carrer de l'Estació tindrà el nom de placeta del pou d'en Morro²⁸.

La major part dels edificis de la nova barriada es construïren al llarg del primer terç del segle XX. Molt d'ells ja han estat transformats o enderrocats, emperò l'antic carrer de l'Estació, exceptuant alguns desastres urbanístics, conserva una gran unitat²⁹.

²² La reforma, duta a terme per l'arquitecte Josep Oleza Frates, consistí en la construcció de la torre i la planta baixa del carrer del Bisbe Llopart (RAYÓ, P.: *Itineraris urbans per la ciutat d'Inca*, p. 24).

²³ Es tracta del carrer d'Antoni Fluxà, conegut des de molt antic com a carrer de ses Miloques i més endavant com carrer Fondo (PIERAS, G.: *Inca 1872*, p. 114).

²⁴ Sa Quartera nova es construí entre 1818 i 1820. Fou projectada per l'arquitecte Jaume Alenyar Ginard (RAYÓ, P.: *Itineraris urbans per la ciutat d'Inca*, p.p. 28-29).

²⁵ Ara és el darrer tros del carrer del Bisbe Llopart.

²⁶ Ara és el tram final del carrer d'Antoni Fluxà.

²⁷ Actualment és el carrer de Bartomeu Far.

²⁸ Avui és un tram, més ample, del carrer del Bisbe Llopart.

²⁹ En el darrer tram del carrer del Bisbe Llopart, antic carrer de l'Estació, es conserven els edificis de Can Fluxà (1910-1911) i Can Mir (1911-1914), obres de l'arquitecte Guillem Reynes i Font (1877-1918), a més d'altres cases d'interès (RAYÓ, P.: *L'arquitectura a Inca durant el segle XX a l'Jornades d'Estudis Locals*, p. 225).

L'APOTECARIA DEL MONESTIR DE SANT BARTOMEU D'INCA

PERE FIOL I TORNILA

La salut sempre ha estat un bé molt preuat, i cuidar d'ella és una exigència del cinquè manament de la Llei de Déu, d'aquí que és normal trobar, en una comunitat monàstica, qui cuidi de la salut dels seus membres, la monja infermera, el frare infermer, però també és possible trobar que en un monestir hi hagi qui cuidi de fabricar les medicines adients per accelerar el procés curatiu.

La fabricació de medicines ha estat sempre l'art dels apotecaris, però ens trobam que a Mallorca fins l'any 1546 es deia apotecari qualsevol que preparàs "drogues, herbes, aixorops, confits i candeles", per això en aquest any es fundà el "Col.legi dels honorables apotecaris" o "Confraria de les tres Maries"¹ tot recordant aquelles bones dones que amb llurs remeis assistiren Jesús al peu de la creu el Divendres Sant i a la tomba el matí de Pasqua.

Una part del problema era que les medicines eren caríssimes perquè els materials que s'empraven eren força estranys a la producció que hi pogués haver a Mallorca, per aquest motiu, i com expressió de la caritat cristiana, trobam que els monestir donaven les medicines als pobres que anaven a demanar-les. Les lleis no deixaven de prohibir la venda de medicines per part dels convents, però moltes vegades hi havia d'intervenir la justícia, empesa pels apotecaris. La sentència de 1748 contra l'apotecaria dels frares carmelitans de Ciutat és prou tardana i prou clara: "de ninguna manera puedan tener dicha oficina para vender medicamentos simples o compuestos a persona alguna bajo cualquier pretexto"².

En el Monestir inquer hi havia el càrrec d'infermera, càrrec que de 1621 a

1.- Quetglas Gayà, B. Los gremios de Mallorca. Siglos XIII al XIX Politécnica. Palma 1980

2.- Fiol i Tornila, Pere - Rosselló i Vaquer, Ramon - Payeras i Capó, Damià: Història de Muro, Volum IV plana 405

1623, anys del Priorat de Sor Anna Vanrell, ocuparà Sor Clara Andreu. Pens que la infermera del nostre monestir cuidava més la part humana i servicial de les malaltes, que no la medicinal doncs sovint trobam despeses per a metges i apotecaris, però en grups humans nombrosos és possible trobar-hi de tot, i com a mostra aquestes dues dades: Foli 66 del Clavariat de 1638-1641 "es paguen 25 lliures al Dr. Miquel Perelló per aportar medicines de fora Mallorca per la botiga". En el foli següent "es paguen 8 lliures a Mestre Francesc Reure per les medicines que han pres de casa seva"

A l'arxiu monacal hi ha un plec de 38 planes de 31x22 on hi ha tot un seguit de receptes. Comença amb aquest Vocabulari que transcrivim íntegrament.

1 LOS SIMPLES QUE SE USEN EN LE BOTIGUE CONFORME LE OFFICINE VALENTI

ANE EN LLATI Y EN VULGAR MALLORQUI:

De foliis	Fulles
Sena	Sanet
Phillitis, vel lingua Cervina	llengo de Sero
Asplenis, vel Seterach vel sholopendris	Dauradella
Mirthi	Murte

DE FLORIBUS - FLOS

Flores Rosarum Alexandrinarum	Flors de Roses alex.
Rosarum Rubearum	Roses vermellas
Violarum	Violes
Buglosus	llengo bovine
Borraginis	Borratges

Se conserven ab vas de vidre secas en le ombra y en el Sol	
Herbe	Herbas
Mellissa	Tarongí
Origanum	Orengue
Polium	Poliol montano
Pulegium	Poriol
Abrastanum mas et femina	Abrotanos
Calaminta 1 ^a et 2 ^a species	Calamenta
Thimba id es Saturera	Senonda

Scordium	Scordion
Chamedriis	Camedreos
Betonica	Betonica
Thimus	Señorida Romaní
Centaurium minus	Sentaura menor
Iva artetica	Iva artetica
Iva Moschata	Iva moschata
Salvia	Salvia
Ceterach	Dauradella
Adiantum vel capillus veneris	Valsia
Phillitis	Stepa
Hepatica	Servarone
Hemionitis	Himionitide
Malva	Valmes
Althea	Mals vins
Viola	Violes boscanes
Acantus vel Branca Ursina	Carnera
Beta	Blades

FRUCTUS

Algunes de estas se han de Cullir quant se alsen de le terra
 Altras quant estan en lo seu vigor y altres quant estan en millors fulles conforme le
 experientia de los practichs.

Iuiubae	Gingols
Ficus	Figues
Prunae	Prunes
Evae passe	Panses
Amigdale dulces et amares	Melles
Fructus pini	Piñons
Fructus sisthici	Margaritas de stepa

3

Gallie	Gales
Colocynthides	Colocyntides o caraballjs
Lupini	Lupols
Mirabolani Citrini, Chebuli, Indi, Emblici, Bellinici	Mirolstans

Sempre se an de entendre los fruits nets sens piñols y scorxes

GUMMI - GOMES

Gummi Ceraci	Goma de Sirer
Gummi Arabicum	Arabica
Tradachantum	Dragant
Stirax Calaminta	Storax
Galbanum	Galbano
Serapinum	Serapino
Ammonicum	Ammoniach
Apopanax	Appo
Hederes	Heura
Elemi	Elemo
Oliva	Ullastra
Redelium	
Mirra	
Tacamaca	De Linabro
Carannia	

Quant se ordene gome sens anomenarle se enten le arabica y lo amplastra de 4 gomes es de Ammoniaca o poconacum Serapinum et galbanum y estas se an de dissoldre o fonda ab vinagre sempra que sien ordenades per separar lo util del mal.

RESINAE

Resina Masthicina	Mastechs
Resina pini	Resina
Resina juniperi vel sandameha	Resina de ginabro
Beniudaicum	Bingui
Balsamum	Balsam

4

Thus	Ansens
------	--------

Totes les gomes o rasines sean de fonda ab cose oleosa

SEMINA LLAVOS

4 Semina majora	
4 llavos fredes majors	
Semen Cucumenis	Ilavor Cobrombo Semen
Citruli	Ilavor Sindria
Semen Cucurbite	Ilavor Carabassa
Semen Melonis	Ilavor Melo

4 Semina minora
 4 llevors menors fredes
 Endiviae Endivie
 Cichoriae Camerotges
 Lactuces Lletuga
 Cortulaces Verdolagues

4 Semina Calida Majores
 4 llevors Calentes majors
 Semen Cucumi Comins
 Carvi Carvo
 Anisi Anís, o llavors
 Feniculi Fenoll

4 Semina Calida Minora
 4 llavors Calentas Menors
 Semen Amecos Amech
 Amomi Fenollasse
 Petrocellini Gullavert
 Dauci Dauco

SEMINIS

Paeniae	Coriandri preparati	Cardamoni
Agni Casti	Carvi Silvestris	Lini
Levistici	Asparragi	Lapati
Citoneorus	Brusci	Cuscutum
Erues	Ocymi	Iuschiami
Harmel, vel ruta	Fenu greci	Bedagarii
Nigelle, metanthii	Fraxini	Altheus
Fumi terrae	Petrocellini	Milii Solis
Malvarum	Cubearum	Sabinus
Rosarum	Balsami	Hederus
Acetorum	Fraxini vel	Staphisagriae
Millii	Lingua avis	Raphani

5

Seminis Urticus	Urtigues
Nasturcii	Morrisa
Sabinae	Savina
Carthami	Cartamo, o Cart
Lupinorum	Lupols o tramussos

Sumach
 Cataputius
 Psylli
 Sinapi
 Thalapsi

Sumach
 Cagamutge
 Psilio
 Mostassa
 thlaspri

RADICES

Radix serpentariae
 Anule Campanae
 Pentuphili
 Althee
 Columbini pedis vel anays
 Vallerianus
 Aristiolocheis longe et rotude
 Arsollus
 Sarifragie
 Elleboni albi et nigri
 Tarongi
 Paeoniae
 Ciperi
 Cyclamini
 Rubee tinctorum
 Hermodactillorum
 Bistorta
 Filicis
 Sigille Beatae Maria Coliganato

Herba de frara o aron
 Bardana
 Pentafilo
 Mals vins
 Llapassera
 Mandragores
 Gentianae

Distami
 Serophulariae
 Fisula
 Turbit
 Tapsiae

Philipendula
 Doronici
 Carlina
 Peonia
 Sipra
 Angreixa porchs
 Rebola

Caparis
 Colipodii
 Formentille

Vici guerini
 Corti
 Calami aromatici

6

Radix ononodis Radix Galange

Hiridis
 Rabarbani
 Rapontici

Zennonniae
 Ben albi
 Ben rubri

Pastenaga blanca
 Pastenaga vermella

De les rels algunes son purgants com son los eleboros, Ciclamins, esulae, turbit, polipodii, thapsius, hermodactillorum, Rabarbani y Rapontici

De les demés rels de ellas son bones les scorxes com son Eleboros, Caparis, Dictami, esulae, turbit, tapsiae y mandragores, y les damés le scorxe y medulla com son les rels integres son bones nucades y netas y frescas

LIGNA

Lignum Sanctum	Cortex ligni indi	Cassiae fistulae
Santulum Rubrum	Cassia lignea	Sandala Sitrina
Santalum album	Cinamomum	

SUCCI SOLIDI no se troba y se posera dels altras

Succus Absintii	Suc de Donsell	
Eupatorii	De ale de bou	Eboli de evols
Liquiritiae	Regaletia	
Accatius	Arañons	
Hipocystidis	Margaridetas	
Ladani	Llim de stepa	

Estos sucs fets en temps que le erba esta en son vigor sean de bollir fins que casi no tinguen humiditat despues en el sol se spissen y de lo eupatori se enten el de Mesures que el de Galeno es le servarone

SUCCI LIQUIDI

Succi Borriginis	Fructus mirthi	Succus Granatorum dul.
Buglosorum	Pomorum redolentium	Granatorum acetosorum
Rosarum rubrarum	Apii	Granatorum mussorum
Rosarum alexandrinarum	Cidoniorum	Fumi terrae
Acetovitate limonum	Endiviae	Lupulorum Acetovitate
Citri	Agrestae	

INFUSIONES

Infusio Rosarum alexandrinarum
 Infusio rosarum rubearum
 Infusio Violarum

Per conservar les infusions y sucs sean de advertir tres cosas.

Le primera que les erbas se cullen ben axutes y sien mustias y tret lo suc te de aminvar en lo foc le mitat y si es molt humida le erba o grasse mes de le mitat. Les infusions se deuen fer de aygue de pluje que no tingue olor, sebor, ni color y quant no sen tropia sera de font o de pou. Segonament sean de tenir en vas de vidre y lo que sera possible no remourel y ultimament si posera de sobra oli, y de melles dolces es millor, o cera liquida perquè los sucs no prenguen algune substancia oleosa.

ACETA

Acetum Rosatum	Vinagre Rosat
Acetum Scillinum	Vinagre de sabe marine

AQUAE

Aqua Rosarum rubearum	Radicum quinque aperitivarum	Portulaius
Rosarum alexandrinarum	Lupulorum	Cidoniorum
Capulorum rosarum	Stercoris bovis	Sabiorae
Borraginis	Cicerum imperialium	Endiviae
Buglosorum	Fumi terrae	Nenupharis
Feniculi	Citranguli vel naphe	Mellissa
Radicis graminis	Menta	Fabarum
Cichonii	Sorborum	Pastinaces
Cichoniae Viperinorum	Scursonorum.	Stechadis. Milii Solis
Guindarum	Capillorum Veneris	Crete Marinorum Roris
marini	Capavins rubri o ressellarum	Cucumenis
Thimi	Plantaginis o Sina glosorum	Citrulli melonis

8

Les aygues que se fan ab alembí de vidre o terra envernissade son millors que les de alembi de aram o plom perquè sempre prenen alguna cose male de ells.

ANIMALIA EX QUIBUS FIUNT MEDICAMENTA

Lumbrici	Cucs
Scorpiones	Scorpins
Vipers	Viperas, specie de serps
Ranae	Granotes
Vulpes	Raboses o llops
Serpentes	Serps
Testudines	Tortugues

PARTES ANIMALIUM

Servantur vel utuntur in officinis ço es se use en les botigues fetge de llop, lleu de rabose y de crestat. Sanc de Palomes, Carn de tortugue ab le forma com los metges o receptan Stercus lupi Brutadat de llop

Stercus Canis	Brutedat de ca
Stercus lacerti	Brutedat de serp
Sibertum sive Algatiam	Sudor de un animal mes gros que un gat en le ingle.
Moschus	Almesch que es excrement de un animal anomenat Gazella qui te una bañe de forme de una cabra y prop del llombrigol te un tumor, com a tumor anomenat vaxica ha ont se aplega conservas le sue olor y virtut en le sue pell y en male olor se avive.

MEDULLAE

Medulla ossium cruris Bovis	Moll de Bou
Medulla ossium cruris Vacces	Moll de Vaque
Medulla ossium Cruris Vituli	Moll de Vadell
Medulla ossium cruris Cervi	Moll de Sero

SEVA

Sevum Vaccinum	Seu de Vaque
Sevum Bouum	Seu de Bou
Sevum Leonium	Seu de Leo

9

Sevum Ursinum	Seu de rabose
Pinguedo Hominis	Grex de Home o Done
Pinguedo Aquilae	Grex de Aquile
Pinguedo Texonis	Grex de tano Pinguedo
Porci	Grex de porc
Axungia Serpentis	Grex de serp
Axungia Lupi	Grex de llop
Axungia Anatis	Grex de anade Axungia
Anseris	Grex de oca
Axungia Vulturis	Grex de voltor
Axungia Gallines	Grex de galline
Axungia Hirci	Grex de boc
Axungia Vulpis	Grex (sic) [guineu]
Axungia Cuniculi	Grex de conill
Axungia Equi	Grex de cavall
Axungia Viperes	Grex de vivora
Axungia Cati	Grex de gat

Modo de preparar los grexos y tanirlos per molt de temps es que despues de

tanirlos al oratge en selgat de un poc de sucra alguns dies se fonda ab aygue de llengobovine y fus se colera ab drap spes y tindras en vas envernissat ben tepat.

OSSA

Os Elefantis dictum spodium	Os de Alefant Cremat
Os cruris bovis combustum	Os de came de Bou
Os Cranii humani combustum	Os del Cap del home
Os seu Cornu Cervi combustum et rassum	Baïe de Sero Cremade

Los ossos despues de Cramats se teen de rantar ab aigue de roses

Auricula Cervi combusta	Orelle de Sero Cremade
Fel Vaccinum	Fel de Vaca
Cerebella avium	Servell de ausells

10

METALLA

Alumen Plumbeum	Alum Cremat
Alumen Roces	Alum Cru
Nitrum	Sal Nitro
Caleitis	mineral de aram, es le terra
Chalcanthum	Vihiol o capassos
Sory	terra de mineral
Melantenia	casi lo mateix com el sofra
Sulphur	Sofra

LAPIDES

Hiacintus	Hiacints
Smaragdes	Smaralda
Saphirus	Safir
Margarites	Perla
Corallium Rubrum et Album	Coral blanc y vermell
Ametistes	Amatistas
Zagates	Rubins
Christallus	Christall
Topasius	topasio
Sardonius	Sardo
Granatus	Rubi

TERRAE

Terra Iamiae	Bolo armeno oriental
Bolus Armenus	Bolo annini
Terra Salmanticae	Terra blanca y resplandent
Terra Fimoliae	Terra purpurea se dirratel ab vinagra
Spodium Grecorum	Spodio o llocs cremats
Cadmia	Intia
Sandjx	Vermallo
Aes	Verdet
Cerussa	Blanquet
Flos Aeris	Verdet
Litarginia	Guitarde
Minium	Mini

Ambra. Amber Manna. Quae cum circa terra colligant. Se pose , les terras

11

ROB VINI ROB MORONUM ROB CITONEORUM

Formanse del suc de Reyms, de mores y de codonys desta manera:

Picats los fruits premuts y colats se bulliran en lo foc fins tingue consistentia casi de mel y esta es le forma.

DE JULEPIS ET SINYPIS

Le differentia de julep y axarop no es altra sino que el julep se fa de aygue distillade y lo axarop de suc, infusió o de coctio y de est modo no sera de tant tenua substantia y axí el julep de roses se fa 4 lliuras de aygue y 3 de sucre bullit y clarificat fins tingue punt y del matex modo en le matexa quantitat se posera lo sucra y infusio de roses. Sera axarop y com sea de pesar tot sera be saber los characters de los pessos segons Mesures y los acostums de los metges y Boticaries del Regna de Mallorca. Lliura

Lliura y mitge

Unse

Unse y mitge

Dragme

Dragme y mitge

Scrupol

Mix Scrupol

Gra

Manat

Pogillo

Aureo

Solivum

Exagium

Un Scrupol son 20 grams, una dragme son 3 scrupols, una unse 9 dragmnes

12

Antes de saber le forme dels axarops se a de notar que tots los axarops de sucra se an de clarificar despues de ser spumats, se de batra blanc de ou ab aygue y de tant en tant se posera un poc y se clarificara que es estar transparent, christellino, o sens ser fosch exceptuat a los axarops acidos y los de mel que sols ab aygue per intervallos se clarificaran y no ab blanc de ou.

Advertir sea mes que en lo stiu sean de coure mes los axerops que en lo invern. Mes los qui se fan de cose acide no se deuen coura ab aram sino en casole de terra.

Mes los axarops qui an de durar molt temps si an de donar mes punt y de tant en tant remenarse y quant mes fresch sera lo suc, o infusio millor sera lo axarop y resultara mes quantitat y axí aconsella que el de borrayes, fumes terras etc. qui son humits que se fasen per tot lo any tant per le raho dita com per ser difficultosos de tenirse sens corrupcio en particular en Mallorca auont los succs facilment se corrompen per ço les herbas se colliran de lloch secà y a le tarde.

Després d'aquestes introduccions generals venen tot un seguit de fórmules que no copiarem, sols donarem l'enunciat:

- Axarop Violat
- Axarop de roses verdes
- Infusió de roses vermelles
- Infusió rosarum alexandrinarum
- Sirupius (axarop) Rosarum Alexandrinarum
- Sirupius Rosarum Sol
- Rodomellis Solutivi
- Mel rosat
- Oximel
- Axarop de Valsia
- Axarop de regaletia
- Sirupius Acetovitatis citri
- Sirupius Limonum
- Sirupius Agrestae
- Sirupius Mirtillorum
- Sirupius Cidoneorum
- Sirupius Granatorum
- De Sirupa limonata Mellis

- De Sirupa de Cortibus Citri
- De Sy. de Absintio
- Sy de Arbessane
- Sy acetoni Simplicis
- Sy acetore, o vinagrellas
- Sy de Cascall. De Syrupo Papaveris
- Sy de Endivia compost
- Oximel Scillitich
- Vinagre Scillitich
- De Syrupo de duabus radicibus
- De Syrupo de Quinque radicibus
- Vimbrocas
- Clareya
- De Conservis
- De loch sano et experto
- De Flectuariis: Tauletas Comunes
  - Tauletes de suc de roses
  - Tauletes de dia Carthamo
  - Tauletas magistrals
  - Tauletas de mang Xpi
  - Alfani
  - Sucra Candi
- De pulveribus. De pulvere dia Rodonis abbatis
  - Pulveris dia Margaritonis frigidi
  - De pulvere Aromatic rosati Gabriellis
  - De pulvere dia Cimini o Caminade
  - De pulvere dia Tradachanti
  - De pulvere dia Zinziberos (ginebró)
  - De pulvere Restrictiva (restrènyer)
  - De pulvere contra lumbricos (de cucs)
  - De pulvere Sanguinis Draconis
  - De pulvere contra cassum (caigudes)
  - De pulvere Gentiles Cord. Cont. Mel gentil cordial
  - De pulvere pro Conf. Hiacintor
  - De Confectione Dia Moschi Dulcis
  - Dia Moschi Usualis
  - De pulvere Hierie Simplicis Gallenis
  - De pulvere et Conf. Hierie Compositae

Així acaba el plec.

Per a donar-nos un poc més d'idea de les diferents receptes, ara copio la de "Rodomellis Comunis" o Mel rosat que es troba al foli 15:

Infusio rosarum rubearum IIII Lliures
 Mellis IIII Lliures

Se pot fer de suc de roses vermelles l lliure i mitge y infusio de roses vermelles altra lliura i mitge y mel 3 lliures y si lo volen fer de Sucra en lloch de mel y poseran Sucra y le infusio no si deu posar que le mel no sie ben spumade y quant casi tingue punt, y lo axarop se pot clarificar ab aygue de ditas rosas que es millor.

Més complicat resulta quan es vol fer pols, mirem els "Pulveris dia Margaitonis frigidi" o pols de margariton fret que es troba al foli número 27

Margaritarum preparatarum 3 dragmes

Hiacintorum preparatorum Un Aureo

Una dragma de:

Coralli rubri pre.

Bolo armeni pre.

Caraba o Christall pre.

Spondii o ossos de alefant cremats y preparats

Reura Ebolis. los matexos ossos rallats

Cornu Cervi usti

Ossos del Cor del Sero y per ells Perlas pre (no sen troba)

Un Aureo de:

Serici crudi. amallons de Cucas tallats manut

Corticis Citri. Scorces de ponsir secas

Sem. papaveris albi

Sem. Acetorum

Seminis portulacae

Doronici tarongi

liquintia

Amili. Mido

Ligni Alors Caçella

3 Aureos de:

Santali Albi

Santali rubri

2 Aureos de:

Coriandi pre

Gummi Arabici

Gummi Tradachant

Rosarum rubearum sinarum

Una dragma de:

Sem. Llavor de melo

Seminis cucumenis Cobrombo

Seminis cucumenis. Carabassa de beura
Seminis citrulli. Sindria

5 grans de:

Moschi

Ambrae

10 grans de:

pañorum auri

pañorum argenti

Se fera polvora picant primer los Sandils ab un poc de aygue de roses fins sien picats despues se posera lo dames ab le forme de sobra dita com es lo mesclaras primer y quant sie axute les gomes y a le fi lo almesch y amber y despues de a ser sernut si ajustera los pans de or y plata mesclanto lo que sera possibla en raho de les cosas preparades a le fi ja se dira com y ab quine forma se preparan.

BIBLIOGRAFIA D'AUTORS INQUERS

1979/1997

SANTIAGO CORTES I FORTEZA
MIQUEL GENESTRA ALOMAR

INTRODUCCIÓ

Inca és una ciutat on es dóna poca importància al que tenim i al que som. Sempre s'ha dit que la cultura té poc ressò i que no som un poble cultural però quan investigam sobre la realitat veim que aquesta és totalment distinta d'així com ens la imaginam. Aquest és el cas de la Bibliografia.

L'any 1980 Gabriel Fiol i Lluís Maicas publicaren "Aproximació a la Bibliografia d'Inca". Un treball molt meritós que, tot i la seva lògica limitació, ens va donar una idea del cabal bibliogràfic d'Inca.

A partir de la data en què ells ho deixaren hem volgut continuar la seva tasca concients que tota feina serà bona per enllestir una "definitiva" bibliografia inquera. Ens hem limitat a la bibliografia d'autors nascuts a Inca, per això hom hi trobarà a faltar més d'un autor que són considerats inquers però no han nascut a Inca i que no entraven dins el projecte d'aquest treball però que esperam que també seran objecte d'estudi en properes ocasions.

El sistema que hem emprat per fer les fitxes ha estat: la fitxa catalogràfica basada en les normes de la descripció bibliogràfica normalitzada internacional per a monografies ISBD(M) adaptada a la nostra realitat per ressaltar el que realment ens interesava que és el fet que l'autor fos inquer.

Som concients que manca encara molta feina dins la bibliografia inquera, tasca a la qual estam compromesos i que continuam fent. Per això acceptam qualsevol classe d'ajuda, informació o suggeriment.

Ens sentiríem molt honorats que el nostre treball, amb la col·laboració d'altres persones enteses en la matèria, servis per impulsar la creació de l'Arxiu Bibliogràfic d'Inca.

Aguiló Ferrer, Angela

Recuerdo de mi primera comunión / Angela Aguiló Ferrer ; il·lustracions de l'autora. - Inca : [S. n.], 1987. - [20] p. : il. ; 21 cm.

Armengol i Coll, Jaume (1938)

Aproximació a la normalització lingüística i cultural a Inca / Jaume Armengol Coll. - p. 70.

En Pobles de Mallorca : III. - nº 5 (febrero 1988). - Palma de Mallorca : KROM, DL 1988. - 22 p. : il., algunes col. ; 30 cm.

DL 83-1988

No me n'oblido pas / Jaume Armengol i Coll. - p. 13-14.

En Corona poètica a Santa Maria la Major d'Inca : en el XXVè Aniversari de la Coronació Pontifícia. - Inca : L'Ajuntament, 1992. - 187 p. ; 21 cm.

DL PM 558-1992

Berenguer d'Anoia (s. XIV)

Mirall de trobar / Berenguer d'Anoia ; a cura de Jaume Vidal i Alcover. - Barcelona : Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1984. - 152 p. ; 19 cm. - (Biblioteca Marian Aguiló ; 7)

ISBN 84-7202-647-7

DL B 33230-1984

Coli Llobera, Joan (1893-1985)

El culte als Sants Patrons Abdon i Senén a Inca de temps immemorials / Joan Coli.

En Sant Abdon y Sant Senen : Inca : 1980. - [Inca : L'Ajuntament], 1980. - [22] p. : il. col. ; 30 cm.

Antiguo gremio de zapateros de Inca / Juan Coli.

En Dijous Bo : Inca : 1980. - [Inca : L'Ajuntament], 1980. - [20] p. : il. col. ; 31 cm.

El Puig d'Inca / Juan Coli.

En Dijous Bo : Inca : 1981. - [Inca : L'Ajuntament], 1981. - [24] p. : il. col. ; 31 cm.

Bibliografia del Sants Abdon i Senén / Juan Coli.

En Sant Abdon y Sant Senen : Inca : 1982. - [Inca : L'Ajuntament], 1982. - [24] p. : il. col. ; 30 cm.

Los censos de habitantes de Inca en el siglo XVII / Juan Coli.

En Dijous Bo : Inca : 1982. - [Inca : L'Ajuntament], 1982. - [16] p. : il. col. ; 31 cm.

Las calles de Inca en los siglos XVI y XVII / Joan Coli.

En Dijous Bo : Inca : 1983. - [Inca : L'Ajuntament], 1983. - [20] p. : il. col. ; 31 cm.

Las sequías y esterilidades del siglo XVIII / Juan Coli.

En Sant Abdon i Sant Senen : Inca : 1983. - [Inca : L'Ajuntament], 1983. - [20] p. : il. col. ; 30 cm.

Cortès i Forteza, Santiago (1948)

El volar adolescente de mi vida / Juana Maria Serra Llull ; pròleg **Santiago Cortés Forteza.** - [Inca : L'autor], 1979. - 58 p. : il. ; 17 cm.

DL PM 314-1979

Aplec de goigs de la ciutat d'Inca. - [Edició facsimil] a cura de Mn. Santiago

Cortès Forteza. - [S. l. : s. n.], 1980. - 8 facsímils sols, guard. En carp. : il. ; 34 cm. Reproducció facsímil de diversos "goigs" impresos en Inca i Palma de Mallorca per Tries, Villalonga, Guasp, etc.

DL PM 47-1980

Avance : un setmanari obrer a Inca / Santiago Cortes Forteza

En San Abdon y Sant Senen. - [Inca : L'Ajuntament, 1981]. - [28] p. : il. col. ; 28 cm.

El Dijous Bo : Un valor del Nostre poble / Santiago Cortes Forteza.

En Dijous Bo : Inca : 1981. - [Inca : L'Ajuntament], 1981. - [24] p. : il. col. ; 31 cm.

Cantant pels carrers d'Inca / Santiago Cortes Forteza.

En Sant Abdon y Sant Senen. - [Inca : L'Ajuntament, 1982]. - [24] p. : il. col. ; 31 cm.

Mossen Bernat Salas i Seguí : un músic de nostra terra / Santiago Cortes Forteza.

En Dijous Bo : Inca : 1982. - [Inca : L'Ajuntament], 1982. - [16] p. : il. col. ; 31 cm.

Present i futur de la premsa forana : parlament pronunciat per l'autor a l'acte commemoratiu del primer centenari de la premsa a Felanitx el 21 d'Agost del 1983 / Santiago Cortès. - Felanitx : Ramon Llull, 1983. - 4. P. ; 22 cm.

Petita Història de la premsa a Inca : 1883-1983 / Santiago Cortès i Forteza. - Inca : L'Ajuntament], 1983. - [16] p. : il. ; 21 cm. - (Ximbellí : col.lecció dirigida per Santiago Cortès i Forteza ; 5)

DL PM 310-1983

Cent anys de premsa a Inca / Santiago Cortes Forteza.

En Sant Abdon i Sant Senen : Inca : 1983. - [Inca : L'Ajuntament], 1983. - [20] p. : il. col. ; 30 cm.

Més que una efemèrides : 100 anys de premsa a Inca / Santiago Cortès Forteza.

En Dijous Bo : Inca : 1983. - [Inca : L'Ajuntament], 1983. - [20] p. : il. col. ; 31 cm.

Avui, dia de Maria : crida a l'any de Lluc / Santiago Cortès i Forteza. - Lluc : [Monestir de Lluc], 1984.

Bibliografia General / Santiago Cortès i Forteza. - p. 87-205.

En Bibliografia Lul.liana i general de Sebastià Garcias Palou. - Mallorca : Patronat de l'homenatge a l'autor, 1984. - 205 p. : il. Col. ; 24 cm.

I.S.B.N. : 84-398-1692-8

D.L. : P.M. 266-84

Tots a fer Dijous Bo / Santiago Cortès Forteza.

En Dijous Bo : Inca : 1984. - [Inca : L'Ajuntament], 1984. - [20] p. : il. col. ; 31 cm.

Els goigs als Sants Patrons d'Inca : Abdon i Senen / Santiago Cortes Forteza.

En Sant Abdon i Sant Senen : Inca : 1985. - [Inca : L'Ajuntament], 1985. - [8] p. : il. col. ; 30 cm.

Qui [h]em fira un siurell ? / Santiago Cortes Forteza.

En Dijous Bo : Inca : 1986. - [Inca : L'Ajuntament], 1986. - [56] p. : il. col. ; 31 cm.

Mestre Miquel Duran i la seva "Inca Obrera" / Santiago Cortès Forteza.

En Dijous Bo : Inca : 1987. - [Inca : L'Ajuntament], 1987. - [32] p. : il. col. ; 31 cm.

Una bandera per Inca / Santiago Cortès i Forteza.

En Sant Abdon i Sant Senen : Inca : 1987. - [Inca : L'Ajuntament], 1986. - [16] p. : il. col. ; 30 cm.

DL PM 536-1986

Bones festes / Santiago Cortès i Forteza.

En Sant Abdon i Sant Senen : Inca : 1987. - [Inca : L'Ajuntament], 1987. - [12] p. : il. col. ; 30 cm.

Y el jueves ... a Inca / Santiago Cortès i Forteza. - p. 19.

En Pobles de Mallorca : I. - n° 3 (febrero 1988). - Palma de Mallorca : KROM, DL 1988. - 29 p. : il., algunes col. ; 30 cm.

DL 83-1988

Dijous Bo 1988 : un cant a l'esperança / Santiago Cortès Forteza.

En Dijous Bo : Inca : 1988. - [Inca : L'Ajuntament], 1988. - [20] p. : il. col. ; 31 cm. DL PM 877-1988

Dijous Bo : festa del poble / Santiago Cortès i Forteza.

En Dijous Bo : Inca : 1989. - [Inca : L'Ajuntament], 1989. - [60] p. : il. col. ; 31 cm. DL PM 1405-1989

Maria : Mare Corredemptora : pregó de la Setmana Santa inquera pronunciat per l'autor el Dilluns Sant de 1988 a l'Església de Santa Maria la Major / Santiago Cortès i Forteza. - Inca : Ximbellí, 1989. - 8 p. : il. ; 21 cm. - (Ximbellí : col.lecció dirigida per Santiago Cortès i Forteza ; 8)

D. L.: P.M. 311/1989

IV Trobada de Confraries de Mallorca / Santiago Cortès i Forteza (ponència) ; Guillem Bennàsser Alou (pregó). - Campos : Comissió de Confraries de Setmana Santa, D. L. 1989. - 16 p. ; 25 cm.

D.L. : P.M. 299/1989

Bon Dia / Santiago Cortès i Forteza. - Inca : Ximbellí, D.L. 1990. - 60 p. : il. ; 19 cm. - (Ximbellí : col.lecció dirigida per Santiago Cortès i Forteza ; 9)

D.L. : P.M. 50/1990

Abdon i Senen : dos Sants polítics ? / Santiago Cortès Forteza.

En Sant Abdon i Sant senen : Inca : 1990. - [Inca : L'Ajuntament], 1990. - [16] p. : il. col. ; 30 cm.

DL PM 932-1990

El Dijous Bo d'antany / Santiago Cortès i Forteza.

En Dijous Bo : Inca : 1990. - [Inca : L'Ajuntament], 1990. - [36] p. : il. col. ; 31 cm.

Plagueta de goigs del convent dominicà de Llorito / edició a cura de **Santiago Cortès i Forteza** ; amb un estudi preliminar de **Pere Joan Llabrés i Martorell**. - Lloret : L'Ajuntament, 1990. - 64 p. : il. ; 25 cm. - (Quaderns de Lloret ; 4)

DL PM 590-1986

El Call d'Inca / Santiago Cortès i Forteza.

En Sant Abdon i Sant Senen : Inca : 1991. - [Inca : L'Ajuntament], 1991. - [20] p. : il. col. ; 30 cm.

DL PM 751-1991

Els Músics compositors a Inca / Joan Parets i Serra, **Santiago Cortès i Forteza**. - p. 16-19.

En Dijous Bo : Inca : 1991. - [Inca : L'Ajuntament], 1991. - [30] p. : il. col. ; 31 cm.
Els cantants lírics inquers / Santiago Cortès i Forteza, Joan Parets i Serra. - p. 32-33.

En Dijous Bo : Inca : 1992. - [Inca : L'Ajuntament], 1992. - [46] p. : il. col. ; 31 cm.
Inventari de l'arxiu municipal de Lloret de Vistalegre / coordinació : Arxiu General del Consell Insular de Mallorca ; col.laboració : Margarita Morales Simó ; [notes històriques : **Santiago Cortès Forteza**]. - Palma : Consell Insular de Mallorca, 1993. - 105 p. ; 22 cm. - (Publicacions del Consell Insular de Mallorca. Sèrie Arxius : instruments de descripció documental ; 10)
 ISBN 84-87389-57-0 DL PM 441-1993

La Banda de Musica "Unió Musical Inquera" / Joan Parets i Serra, **Santiago Cortès i Forteza.** - p. 38-39.

En Dijous Bo : Inca : 1993. - [Inca : L'Ajuntament], 1993. - [45] p. : il. col. ; 31 cm.
 DL PM 1236-1993

Aproximació al fet musical d'Inca / Santiago Cortès i Forteza, Joan Parets i Serra. - p. 240-273.

En Jornades d'Estudis Locals (1es : 1994 : Inca). - Inca : L'Ajuntament, 1994. - 310 p. ; 24 cm.

I.S.B.N. : 84-606-2190-1 D.L. : P.M. 1532-1994

Pregó de les festes de la Mare de Déu dels Angels i de la commemoració dels 25 anys de l'arribada dels Franciscans Menors a Petra : Mallorca : 1994 / Santiago Cortès i Forteza. - [Petra ? : L'Ajuntament ?, 1994 ?]. - [8] p. : il. ; 22 cm. - (Petra Nostra ; 23)

Guia del Pla de Mallorca / Antoni Coloma Marí (direcció) ; **Santiago Cortès i Forteza** (col.laborador Lloret). Palma de Mallorca ; Consell Insular, D.L. 1994. - 262 p. : il. Col. ; 21 cm.

I.S.B.N. : 84-87389-78-3 D.L. : B. 43318/94

Sa Potada des cavall del Rei en Jaume / Santiago Cortès i Forteza.

En Dijous Bo : Inca : 1994. - [Inca : L'Ajuntament], 1994. - [36] p. : il. col. ; 31 cm.

La festa del figueral / Santiago Cortès i Forteza. - p. 307-328

En Jornades de Cultura Popular a les Illes Balears (2es : 1994 : Ciutadella de Menorca). - Menorca : Consell Insular, D.L. 1995. - 340 p. ; 23 cm.

D.L. : M.H. 131/1995

Els Músics compositors en els goigs de les Illes Balears : catàleg / Joan Parets i Serra, **Santiago Cortès Forteza.** - p. 91/136

En Jornades de Cultura Popular a les Illes Balears (2es : 1994 : Ciutadella de Menorca). - Menorca : Consell Insular, D.L. 1995. - 340 p. ; 23 cm.

D.L. : M.H. 131/1995

70 anys d'Història de Lloret de Vistalegre : 1924-1994 / Santiago Cortès i Forteza ; [fotos Jaume Coll]. - Lloret de Vistalegre : L'Ajuntament, 1995. - 179 p. : fot. ; 21 cm.

ISBN 84-606-2241-X

DL PM 394-1995

El fogueró de Santa Maria la Major : pregó de la Setmana Gran inquera /

Santiago Cortès i Forteza.

En Dijous Bo : Inca : 1995. - [Inca : L'Ajuntamnet], 1995. - [56] p. : il. col. ; 31 cm.
DL PM 1199-1995

Cronicó de l'Església d'Inca dels anys 1861/1910 a partir del bolletí Oficial del Bisbat de Mallorca / Santiago Cortès i Forteza. - P. 146-179.

En Jornades d'Estudis Locals (2es : 1995 : Inca). - Inca : L'Ajuntament, 1995. - 324 p. : gràf. ; 24 cm.

I.S.B.N. : 84-9204-93-16 D.L. : P.M. 735-1996

La Nit de Nadal a Mallorca / per Santiago Cortès i Forteza. - p. 84-90.

En Jornades de Cultura Popular a les Balears (3es :1995 : Formentera). - Eivissa : Consell Insular, 1996. - 112 p. : il. ; 23 cm.

I.S.B.N. : 84-88018-20-7 D.L. : I-79-1996

Josep Rotger Vidal : cappare de les bandes de música d'Inca / Santiago Cortès i Forteza, Joan Parets i Serra.

En Dijous Bo : Inca : 1996. - [Inca : L'Ajuntamnet], 1996. - [56] p. : il. col. ; 31 cm.

Maria : mare corredeptora / Santiago Cortès i Forteza. - p. 65-80.

En 10 Anys de Setmana Santa d'Inca : 1986-1995 / Pròlegs : Jaume Tortella Planas, Miquel Amer Llompart, Pere Rotger i Llabrés. - Inca : Associació de Confraries de Setmana Santa, DL 1996. - 239 p. : fot. ; 22 cm.

DL PM 1419-1996

Els Goigs del sant Crist del Remei i de la Salut de l'Ermita de Llubí / Santiago Cortès i Forteza. - p. 61-64.

En Ermita de Llubí : 1896/1996 : Notes històriques. - 78 p. : il. ; 22 cm. - Llubí : Parròquia Sant Feliu, 1997.

D.L. : P.M. 397-1997

Cronicó de l'Església d'Inca dels anys 1911-1961 a partir del Bolletí Oficial del Bisbat de Mallorca / Santiago Cortès i Forteza.

PENDENT DE PUBLICACIÓ

Cortès Piña, José (1943)

La consolidación de balances desde el punto de vista contable y fiscal / José Cortès Piña. - Palma de Mallorca : Universidad de Palma de Mallorca, 1980. - 33 p. ; 24 cm.

Duran i Coli, Llorenç Maria (1903/1986)

Crónica comentada de l'Orfeo L'Harpa d'Inca / Llorenç Mª Duran i Coli. - Mallorca : [Llorenç Mª Duran i Coli], 1982. - 93 p. : il. ; 25 cm.

Crónica comentada de l'Orfeo L'Harpa d'Inca / Llorenç Mª Duran i Coli. - Edició revisada i ampliada per **Maria Magdalena i Margalida Aguiló Estrany.** - Inca : L'Ajuntament, 1995. - 104 p. : fot. ; 24 cm. -

ISBN 84-920493-0-8

DL PM 309-1995

Duran i Saurina, Miquel (1866/1953)

Poesies : comentari biogràfic ; Flors de Roella ; altres poemes / Miquel Duran i Saurina. - Inca : L'Ajuntament, 1982. - 189 p. : il. ; 21 cm.

ISBN 84-300-6542-3

DL PM 226-1982

Durán Perello, Miguel

Plan de emergència familiar (PEF) / [Miguel Durán Perelló]. - Inca : L'Ajuntament, DL 1995. - 52 p. ; 21 cm.

DL PM 1121-1995

Ensenyat Estrany, Bartomeu (1917)

El Pastor : la poesia, la música, costums i tradicions del pastor de Mallorca / per Bartomeu Ensenyat Estrany. - [Palma de Mallorca] : Escola de Música i Dances de Mallorca, 1981. - 183 p. : il. ; 22 cm.

ISBN 84-300-4263-6

DL PM 141-1981

Mallorca canta / per Bartomeu Ensenyat ; il.lustracions Pep Roig. - Palma de Mallorca : Promomallorca, 1993. - 96 p. : il. col. ; 30 cm.

DL PM 1348-1993

Escanellas Bonafé, Margalida

L'arquitectura religiosa a Inca / Margalida Escanellas Bonafé.

En Dijous Bo : Inca 1987. - [Inca : L'Ajuntament], 1987. - [32] p. : il. col. ; 31 cm.

Arquitectura religiosa a Inca i als seus voltants / Margalida Escanellas Bonafé. - Inca : L'Ajuntament, DL 1991. - 206 p. : il. ; 22 cm.

DL PM 579-1991

Ferrer Torrens, Aina (1959)

Perspectiva de pronoms / Aina Ferrer Torrens. - Elx : Associació Cultural Fruits del Temps, DL 1992. - 43 p. ; 19 cm. - (Llunara. Poesia ; 4)

Premi Llunara de Poesia

ISBN 84-88170-05-X

DL A 493-1992

Ferretjans Llompart, Anselm (1952)

Festes per a recordar / Anselm Ferretjans Llompart.

En Sant Abdon i Sant Senen : Inca : 1988. - [Inca : L'Ajuntament], 1988. - [8] p. : il. col. ; 30 cm.

Un Dijous Bo de somneig / Anselm Ferretjans Llompart

En Dijous Bo : Inca 1988. - [Inca : L'Ajuntament], 1988. - [20] p. : il. col. ; 31 cm.

DL PM 877-1988

Demà, Dijous Bo / Anselm Ferretjans Llompart

En Dijous Bo : Inca 1989. - [Inca : L'Ajuntament], 1989. - [60] p. : il. col. ; 31 cm

Demografia d'Inca en el primer terç del segle XIV : els morabetins de 1329 i 1336 / Anselm Ferretjans Llompart. - Inca : L'Ajuntament, 1990. - 225 p. : gràf. ; 22 cm.

DL PM 839-1990

Al Solell / Anselm Ferretjans Llompart

En Sant Abdon i Sant Senen : Inca : 1991. - [Inca : L'Ajuntament], 1991. - [20] p. : il. col. ; 30 cm.

DL PM 751-1991

Mare / Anselm Ferretjans Llompart. - p. 47.

En Corona poetica a Santa Maria la Major d'Inca : en el XXVè Aniversari de la Coronació Pontificia. - Inca : L'Ajuntament, 1992. - 187 p. ; 21 cm.

DL PM 558-1992

Des de l'ànima / Anselm Ferretjans Llompart. - p. 115-140.

En 10 Anys de Setmana Santa d'Inca : 1986-1995 / Pròlegs : Jaume Tortella Planas, Miquel Amer Llompart, Pere Rotger i Llabrés. - Inca : Associació de Confraries de Setmana Santa, DL 1996. - 239 p. : fot. ; 22 cm.

DL PM 1419-1996

Fiol i Tornila, Pere (1940)

Història de Mallorca / Jaume Alzina, Camil.la Blanes, **Pere Fiol** ... [et. al.]. - Mallorca : Moll, 1982. - 2 v. : il. ; 23 cm. - (Els Treballs i els dies ; 20-21)

ISBN 84-273-0318-1

DL 437-1981

Història del Convent de Sant Domingo d'Inca / Pere Fiol i Tornila. - [Inca : Ximbellí], DL 1982. - 26 p. : il. ; 21 cm. - (Ximbellí : dirigida per **Santiago Cortès Forteza** ; 3)

DL PM 810-1982

San Juan Maria Vianney / Pere Fiol i Tornila. - Lima (Perú) : Centro de Proyección Cristiana, 1986. - 133 p. : il. ; 18 cm.

Puig de Santa Magdalena : vida i història / Pere Fiol i Tornila. - Inca : [Ximbellí], 1991. - 53 p. : fot. ; 21 cm. - (Ximbellí : dirigida per **Santiago Cortès i Forteza** ; 10)

DL PM 305-1991

Història de Muro : volum IV : 1516-1715 / Pere Fiol i Tornila, Ramon Rosselló i Vaquer, Damià Payeras i Capó. - Muro : L'Ajuntament, DL 1991. - 486 p. : il. ; 23 cm.

DI PM 658-1991

L'Església mallorquina a Amèrica : aportació de l'Església mallorquina a l'Evangelització del nou mon / Pere Fiol i Tornila. - Palma de Mallorca : Bisbat de Mallorca, DL 1992. - 163 p. : il. ; 24 cm.

DL PM 1086-92

L'obra evangelitzadora de la comunitat cristiana mallorquina en les noves terres del segle XV / Pere Fiol i Tornila. - p. 115-131.

En Congrés Internacional d'Estudis Històrics "Les Illes Balears i Amèrica" (1es : 1992 : Palma). - v. II. - Palma : Institut d'Estudis Balearics, 1992. - 204 p. : il. ; 24 cm. - v. II.

ISBN 84-87026-26-5

DL PM 921-1992

Muro i les seves platges / Pere Fiol i Tornila, Damià Payeras i Capó. - Muro : L'Ajuntament ; Grupotel, DL 1993. - 111 p. : il. col. ; 18 cm. - (Guias Everest)

ISBN 84-241-9794-1

DL LE 45-1993

Muro y sus playas / Pere Fiol i Tornila, Damià Payeras i Capó. - León : Evergráficas, DL 1993. - 113 p. : il. col. ; 18 cm. - (Guias Everest)

ISBN 241-9795-X

Les lletres dels nostres balls populars / Pere Fiol i Tornila. - p. 103-104.

En Jornades de cultura popular a les Balears (1es :1993 : Muro). - Muro : L'Ajuntament, DL 1993. - 336 p. ; 23 cm.

DL PM 892-1993

Creació i consolidació del monestir de Sant Bartomeu d'Inca / Pere Fiol i Tornila. -

En Jornades d'Estudis Locals (1es : 1994 : Inca). - Inca : L'Ajuntament, 1994. - 310 p. ; 24 cm.

I.S.B.N. : 84-606-2190-1 DL P.M. 1532-1994

Orgues i música a Muro / [Arnau Reynés i Florit, **Pere Fiol i Tornila**]. - Muro : L'Ajuntament, DL 1994. - 71 p. : il. col. ; 23 cm.

DL PM 21-1994

Sor Clara Andreu : biografia / Pere Fiol i Tornila ; fotografies : Jordi llopart i Mulet. - [Inca ? : Pere Fiol i Tornila ?], DL 1994. - 62 p. : il. col. ; 21 cm.

DL PM 1145-1994

Muro : el patrimoni tudat / Maria Cerdo Gregori, **Pere Fiol i Tornila** ... [et al.]. - 319-330.

En Congrés El Nostre Patrimoni Cultural (3es : 1994 : Palma). El patrimoni tudat.

ISBN X-51-041021-8

Vida de Sor Clara Andreu : Monestir de Sant Bartomeu : Inca : Mallorca / Pere Fiol i Tornila (text) ; Natalia Argemesi (dibuixos). - Inca : [Amics de Sor Clara Andreu, s. a.]. - [20] p. : il. col. ; 21 cm.

La música de Sor Clara Andreu : L'Orgue del Monestir / Pere Fiol i Tornila. - p. 54-62.

En Jornades Musicals Capvuitada de Pasqua (2es : 1996 : Buger). - Buger : Fundació ACA ; Sineu : Centre de Recerca i Documentació, DL 1996. - 249 p. ; 21 cm.

DL PM 554-1996

L'Schola Cantorum del Seminari de Mallorca / Pere Fiol i Tornila. - p. 204-219.

En Jornades Musicals Capvuitada de Pasqua (2es : 1996 : Buger). - Buger : Fundació ACA ; Sineu : Centre de Recerca i Documentació, DL 1996. - 249 p. ; 21 cm.

DL PM 554-1996

Celebració de la mort en el monestir de Sant Bartomeu d'Inca / Pere Fiol i Tornila. - p. 169-179

En Jornades d'Estudis Locals (2es : 1995 : Inca). - Inca : L'Ajuntament, 1995. - 324 p. : gráf. ; 24 cm.

I.S.B.N. : 84-9204-93-16 D.L. : P.M. 735-1996

Una descripció d'Inca en un manuscrit del segle XVII / Pere Fiol i Tornila.

PENDENT DE PUBLICACIÓ

Forteza Fuster, Bernat (1948)

Estampes dels meus set anys / Bernat Forteza.

En Sant Abdon i Sant Senen : Inca : 1991. - [Inca : L'Ajuntament], 1991. - [20] p. : il. col. ; 30 cm.

DL PM 751-1991

Madona d'Inca / Bernat Forteza. - p. 51.

En Corona poètica a Santa Maria la Major d'Inca : en el XXVè Aniversari de la

Coronació Pontifícia. - Inca : L'Ajuntament, 1992. - 187 p. ; 21 cm.

DL PM 558-1992

La pedra que rebutjaven els constructors ara corona l'edifici : salm 118 /

Bernat Forteza Fuster. - p. 205-224.

En 10 Anys de Setmana Santa d'Inca : 1986-1995 / Pròlegs : Jaume Tortella Planas, Miquel Amer Llompart, Pere Rotger i Llabrés. - Inca : Associació de Confraries de Setmana Santa, DL 1996. - 239 p. : fot. ; 22 cm.

DL PM 1419-1996

Garcias Palou, Sebastià (1908/)

Ramón Llull y el Islam / Sebastián Garcías Palou. - Palma de Mallorca : [Sebastián Garcías Palou], 1981. - 487 p. : il. ; 23 cm.

ISBN 84-300-6334-X

DL PM 110-1982

Bibliografia Lul.liana i general /de Sebastià Garcias Palou. - Mallorca (Inca) : Patronat de l'homenatge a l'autor, 1984. - 205 p. ; 24 cm.

ISBN 84-398-1692-8

DL PM 266-84

Ramón Llull : en la historia del ecumenismo : su actitud ante el cisma de Oriente / Sebastian Garcias Palou. - Barcelona : Herder, 1986. - 403 p.

ISBN 84-254-504

Ramón Llull : autopsia / Bartolomé Nadal Moncadas ; [prólogo S. Garcia Palou].

- Palma de Mallorca : Caja de Baleares "Sa Nostra", 1987. - 150 p. : il. -

ISBN 84-505-5661-9

Inca y su cultura : en el siglo XIV / Sebastian Garcias Palou.

En Dijous Bo : Inca : 1988. - [Inca : L'Ajuntament], 1988. - [20] p. : il. col. ; 31 cm.

DL PM 877-1988

La formació científica de Ramon Llull / Sebastián Garcías Palou. - Inca : Consell Insular de Mallorca, 1989. - 203 p. ; 23 cm.

DL 450-1989

Studia Lullistica : miscellanea in honorem Sebastiani Garcias Palou. - Palma de Mallorca : Maioricensis Schola Lullistica : Moll, 1989. - 119 p. : il. ; 24 cm.

ISBN 84-273-605-9

DL B 1709-1989

Libro de los proverbios = Liber proverbiorum / Ramon Llull ; [edición preparada por, S. Garcias Palou]. - Madrid : Miraguano, 1989. - 413 p. ; 19 cm. + 1 fullet (XXX ! p.). - (Libros de los malos tiempos ; 32)

ISBN 84-7813-038-1

DL M 27874-1989

Raíces mallorquinas de Ramon Llull / Sebastián Garcías Palou. - Inca : Sa Nostra, 1992. - 166 p. ; 23 cm.

ISBN 84-8712-825-3

DL PM 426-1992

El Beato Ramón Llull y la cuestión de la renunciabilidad de sa Sede Romana / [Sebastian Garcias Palou]. - [S. l. : s. n., s. d.]. - 30 p.

X-51-055493-7

Gual Truyol, Simó (1920)

Enseñanza por la imagen / Simón Gual Truyol. - p. 9-11.

En Guión : revista ilustrada de los mandos subalternos. - Año XVII, num. 196

(septiembre 1958). - Madrid : Ministerio del Ejercito, 1958. - 37 p. : fot. ; 28 cm.

Los zapadores en los ejercicios de conjunto "Albacete" / Simón Gual Truyol. - p. 51-54.

En Ejercito : revista ilustrada de las armas y servicios. - nº 252 (enero 1961). - Madrid : Ministerio del Ejercito, 1961. - 54 p. : fot. ; 28 cm.

Para una mayor eficacia de las nieblas artificiales / Simón Gual Truyol. - p. 27-30.

En Ejercito : revista ilustrada de las armas y servicios. - nº 217 (febreo 1958). - Madrid : Ministerio del Ejercito, 1961. - 85 p. : fot. ; 28 cm.

Commemoración i centenario : 1877-1977 / [Simón Gual Truyol]. - [Barcelona : Regimiento de Ingenieros Mixto nº 4, 1977]. - [40] p. : fot., algunes col. ; 26 cm.

Un inquense "desconocido" : Excm. Sr. D. José Rodríguez Casademunt : teniente general. Caballero laureado de San Fernando / Simón Gual Truyol.

En Sant Abdon i Sant Senen : Inca : 1984. - [Inca : L'Ajuntament], 1984. - [20 p. : il. col. ; 30 cm.

El cuartel "General Luque" / Simón Gual Truyol. - p. 11.

En Dijous Bo : Inca : 1985. - [Inca : L'Ajuntament], 1985. - 16 p. : il. col. ; 31 cm.

Un siglo de la historia de Inca a través de su guarnición militar : 1879-1986 /

Simó Gual Truyol. - [Menorca] : Simón Gual Truyol, 1986. - 377 p. : fot. ; 24 cm.

ISBN 84-7535-085-2

DL PM 672-1986

109 años de una guarnición / Simón Gual Truyol. - p. 12-14.

En Pobles : Inca I. - nº 3 (febrero 1988). - Palma de Mallorca : KROM, DL 1988. - 29 p. : il. col. ; 30 cm.

DL 83-1988

La diligencia / Simón Gual Truyol. - p. 44-45.

En Pobles : Inca II. - nº 4 (febrero 1988). - Palma de Mallorca : KROM, DL 1988. - 22 p. : il. col. ; 30 cm.

DL 83-1988

Última pérdida de Menorca y el intento de reconquista : 1797-1802 / Simo Gual

truyol. - Palma de Mallorca : Museo Histórico Militar de Menorca, 1990. - 200 p. : fot. ; 22 cm.

ISBN 84-7535-181-6

DL PM 888-1990

Empresas para recuperar Menorca : siglo XVIII / Simo Gual Truyol. - p. 99-130.

En Cuadernos de Historia Militar. - nº 1 (maig 1991). - ISBN X -51-050589-8

Empresas para recuperar Menorca : expedición del "Duque de Crillón 1781-1782" / Simó Gual Truyol. - p. 129-160.

En Cuadernos de Historia Militar. - nº 2 (novembre 1991). - ISBN X -51-050614-2

La expedición de Mahón : 1728-1741 / Simón Gual Truyol. - [Menorca ?] : Museo Histórico Militar de Menorca, DL 1993. - 160 p. : fot. ; 22 cm.

ISBN 84-7535.245-6

DL PM 359-1993

La menorquina Isla del Rey y la odisea de un tal Pedro Coca / Texto : Simón Gual Truyol. - p. 11-15.

En Brisas. - nº 321 (junio 1993). - Palma de Mallorca : Prenshora, 1993

Tercera y última empresa para recuperar Menorca : 1799 / Simo Gual Truyol. - p. 135-177.

En Cuadernos de Historia Militar. - nº 3 (març 1993). - ISBN X -51-050626-6

Aproximación histórica sobre las tropas de Mallorca / Simón Gual Truyol. - Palma : Jefatura de Tropas de Mallorca, DL 1995. - 182 p. : fot. col. ; 22 cm.

ISBN 84-7535-302-9 DL PM 698-1995

Antiguas historias de Inca / Simón Gual Truyol. - Inca : Simón Gual Truyol, DL 1996. - 289 p. : fot. ; 21 cm.

ISBN 84-85932-15-3 DL PM 421-1996

La procesiones de hace 100 años y los "bandejats" de la Torre campanario / Simón Gual Truyol. - p. 183-204.

En 10 Anys de Setmana Santa d'Inca : 1986-1995 / Pròlegs : Jaume Tortella Planas, Miquel Amer Llompart, Pere Rotger i Llabrés. - Inca : Associació de Confraries de Setmana Santa, DL 1996. - 239 p. : fot. ; 22 cm.

DL PM 1419-1996

La costa de Alcudia en 1770 / Simón Gual Truyol.

En Bahía de Alcudia

Lo acaecido en Inca durante la Revolución de 1868 / Simón Gual Truyol.

PENDENT DE PUBLICACIÓ

El Cuartel "General Luque" / Simón Gual Truyol.

PENDENT DE PUBLICACIÓ

Llabrés i Martorell, Pere (1938)

Pregó de Pasqua : Ilegit a la Parròquia de Sant Mateu, de Bunyola, el dia 31 de Març de 1974 / per Pere Llabrés i Martorell. - Bunyola : Parròquia de Sant Mateu, 1974. - 16 p. ; 17 cm.

DL PM 190-1974

Fa quatre segles i mig que tenim a Inca "Ses Monges Tancades" / Pere J. Llabrés i Martorell.

En Dijous Bo : Inca : 1980. - [Inca : L'Ajuntament], 1980. - [20] p. : il. col. ; 31 cm.

Sor Catalina Tomàs : la nostra Santa / Pere Llabrés i Martorell. - Ciutat de Mallorca : Pere Llabrés, 1980. - 63 p. : il. ; 17 cm.

ISBN 84-300-2670-3 DL PM 626-1980

Sor Catalina Tomàs : la nostra santa / Pere Llabrés i Martorell. - Ciutat de Mallorca : Pere Llabrés, 1980. - 64 p. : il. ; 18 cm.

ISBN 84-300-2670-3 DL PM 626-1980

A la "Missió Puríssima" recordant el Pare Maria Payeras / Pere Llabrés i Martorell.

En Dijous Bo : Inca : 1981. - [Inca : L'Ajuntament], 1981. - [24] p. : il. col. ; 31 cm.

Introducción al libro "Religiosas hijas de la Misericordia" / Pere Llabrés ; traducido al castellano por Margarita Gili esteva. - Palma de Mallorca : [Monges Franciscanes], 1983. - [8] p. ; 21 cm.

El pare Marià Payeras i Borrás : continuador de l'obra missionera del Pare Juníper Serra / Pere Llabrés i Martorell.

En Dijous Bo : Inca : 1984. - [Inca : L'Ajuntament], 1984. - [20] p. : il. col. ; 31 cm.

La fosca i la llum en les festes dels Sants Abdon y Senen del 1626 per a Sor Clara Andreu / Pere Llabrés i Martorell.

En Sant Abdon [i] Sant Senen : Inca : 1985. - [Inca : L'Ajuntament], 1985. - [8] p. : il. col. ; 30 cm.

Els sabaters d'Inca : el gremi més antic de la part forana de Mallorca / Pere Joan Llabrés i Martorell.

En Dijous Bo : Inca : 1985. - [Inca : L'Ajuntament], 1985. - [16] p. : il. col. ; 31 cm.

Els més antics textos romans de la Missa dels Sants Abdon i Senén / Pere Llabrés i Martorell.

En : Sant Abdon [i] Sant Senen : Inca : 1986. - [Inca : L'Ajuntament], 1986. - [16] p. : il. col. ; 30 cm.

DL PM 536-1986

Els gerrers d'Inca / Pere Joan Llabrés i Martorell.

En Dijous Bo : Inca : 1986. - [Inca : L'Ajuntament], 1986. - [56] p. : il. col. ; 31 cm.

Pregó de les noces d'argent de la Parròquia de Sant domingo d'Inca / Pere Joan Llabrés i Martorell.

En Dijous Bo : Inca : 1987. - [Inca : L'Ajuntament], 1987. - [32] p. : il. col. ; 31 cm.

Santo Domingo d'Inca : el convent, l'Església, la parròquia / Pere Joan Llabrés. - Inca : Parròquia de Sant Domingo, 1987. - 76 p. : il. ; 22 cm.

DL PM 787/1987

Església a Mallorca i poble de Mallorca / Pere J. Llabrés, Bartomeu Bennàssar. - p. 167-184.

En Mallorca, ara. - Ciutat de Mallorca : Fundació Emili Darder, DL 1987. - 323 p. : il. ; 24 cm.

DL PM 420-1987

El Crist és la nostra Pasqua : pregó de Setmana Santa / Pere J. Llabrés i Martorell. - Inca : [Ximbellí], 1987. - 18 p. : il. ; 22 cm.. - (Ximbellí : col.lecció dirigida per S. Cortès i Forteza ; 7)

DL PM 340-1988

Ja vénc, senyor ! : la vida de Sant Alonso Rodríguez / Pere Joan Llabrés i Martorell. - Ciutat de Mallorca : Pere Joan Llabrés i Martorell, 1988. - 72 p. : il. ; 17 cm.

ISBN 84-404-1439-0

DL 91-1988

El jesuïta inquer Bartomeu Coch : pare espiritual de Sant Alonso Rodríguez / Pere Joan Llabrés i Martorell.

En Sant Abdon i Sant Senén : Inca : 1988. - [Inca : L'Ajuntament], 1988. - [8] p. : il. col. ; 30 cm.

Set segles i mig de germanor esglésies de Mallorca i del Principat : miscel·lània commemorativa del 750° aniversari de la Restauració del Bisbat de Mallorca / a cura de Pere Joan Llabrés i Martorell, Josep Mª Martí i Bonet i amb la col.laboració de G. Rosselló Bordoy ... [et al.] ; presentació de Mons. Teodor Úbeda i Gramage. - Barcelona : Akribos, 1988. - 142 p. ; 24 cm. - (Publicacions del Centre d'Estudis Teològics de Mallorca ; 5)

ISBN 84-7643-017-6

DL B 44557-1988

Un testimoni a favor de la unitat de la llengua catalana en la biografia del P.

Llorenç Malferit / Pere Joan Llabrés i Martorell.

En Dijous Bo : Inca : 1988. - [Inca : L'Ajuntament], 1988. - [20] p. : il. col. ; 31 cm.

DL PM 877-1988

L'antiga vila més artesanal de Mallorca / Pere Joan Llabrés i Martorell. - p. 25 : il.

En Pobles de Mallorca. - n° 3 (febrero 1988). - Mallorca : KROM, DL 1988.

DL 83-1988

Els gerrers / Pere Joan Llabrés i Martorell. - p. 27 : il.

En Pobles de Mallorca. - n° 3 (febrero 1988). - Mallorca : KROM, DL 1988.

DL 83-1988

El vastíssim pla renovador del bisbe Per Joan Campins i Barceló : 1890-1915 : les seves relacions amb el principat / Pere Joan Llabrés i Martorell. - p. 99-129.

En Set segles i mig de germanor : esglésies de Mallorca i del Principat / a cura de Pere Joan Llabrés i Martorell, Josep Mª Martí i Bonet, 1988.

La Beata Francisca Ana de Sencelles / Pere Joan Llabrés i Martorell. - Palma de Mallorca : Pere Joan Llabrés i Martorell, 1989. - 76 p. : il. col. ; 17 cm. - (Publicaciones de "Sa Nostra" Caja de Baleares)

ISBN 84-404-4973-99

DL PM 960-1989

La Beata Francinaina de Sencelles / Pere Joan Llabrés i Martorell. - Ciutat de Mallorca : Pere Joan Llabrés i Martorell, 1989. - 76 p. : il. col. ; 17 cm.

ISBN 84-404-4882-1

DL PM 959-1989

Inca en la vida de la Beata Francinaina de Sencelles / Pere Joan Llabrés i Martorell.

En Dijous Bo : Inca : 1989. - [Inca : L'Ajuntament], 1989. - [60] p. : il. col. ; 31 cm.

La pastoral litúrgica al cor de la missió pastoral de l'Església : reflexió i propostes per a una acció pastoral d'avui / Pere Llabrés i Martorell.

En III Congrés Litúrgic de Montserrat (3es : Montserrat : 1990). - Barcelona : Centre de pastoral litúrgica, 1993. - 447 p. ; 23 cm. - ISBN 84-7467-263-5 DL B 15949-93

Celebrar Nadal a Mallorca / Pere Joan Llabrés i Martorell. - [Palma de Mallorca] : Centre d'Estudis Teològics de Mallorca : Departament de Teologia Sistemàtica, DL 1990. - 85 p. ; 22 cm. - (Publicacions del CETEM ; 9)

DL PM 1523/90

El retaule de Sant Pere Apóstol : una joia de la tradició artística inquera bellament restaurada / Pere Joan Llabrés i Martorell.

En Sant Abdon i Sant Senen : Inca : 1990. - [Inca : L'Ajuntament], 1990. - [16] p. : il. col. ; 30 cm.

DL PM 932-1990

Per una valoració del patrimoni artístic d'Inca / Pere Joan Llabrés i Martorell.

En Dijous Bo : Inca : 1990. - [Inca : L'Ajuntament], 1990. - [36] p. : il. col. ; 31 cm.

Quatre obres del tresor pictòric d'Inca restaurades / Pere Joan Llabrés i Martorell.

En Sant Abdon i Sant Senen : Inca : 1991. - [Inca : L'Ajuntament], 1991. - [20] p. : il. col. ; 30 cm.

DL PM 751-1991

El conjunt d'escuts gremials del retaule de Sant Pere d'Inca / Pere Joan Llabrés i Martorell. - p. 399-402.

En Jornades d'Estudis Històrics Locals (9es : 1990 : Palma). La manufactura urbana i els menestrals : ss. XIII-XVI / edició a cura de Maria Barceló Crespí. - Palma : Institut d'Estudis Balearics, DL 1991. - 447 p. ; 24 cm.

DL PM 345-91

Els goigs de la Mare de Deu en el Missal mallorquí : recordança de la V^a festa dels Goigs celebrada a Manacor dia 29 de Novembre : de 1506 / Pere Joan Llabrés i Martorell. - Mallorca : Pere Joan Llabrés i Martorell, 1992. - 12 p. ; 30 cm.
DL PM 1234/1992

Santa Maria a Inca : L'art marià inquer / Pere Joan Llabrés i Martorell, Gabriel Llompart, Joana Mª Palou. - Inca : [Parròquia Santa Maria la Major ?], 1992. - 100 p. : fot. ; 30 cm.

XXV Aniversari de la Coronació Pontífica de Santa Maria la Major : Inca (Mallorca) 1992

DL PM 524-1992

Pregó del Dijous de 1991 / Pere Joan Llabrés i Martorell. - p. 20-22.

En Dijous Bo : Inca : 1992. - [Inca : L'Ajuntament], 1992. - [46] p. : il. col. ; 31 cm.

Ofrena / Pere Joan Llabrés. - p. 9-11

En Corona poètica a Santa Maria la Major d'Inca : en el XXVè Aniversari de la Coronació Pontífica. - Inca : L'Ajuntament, 1992. - 187 p. ; 21 cm.

DL PM 558-1992

Goigs a Santa Maria la Major / Pere Joan Llabrés i Martorell. - p. 180-182.

En Corona poètica a Santa Maria la Major d'Inca : en el XXVè Aniversari de la Coronació Pontífica. - Inca : L'Ajuntament, 1992. - 187 p. ; 21 cm.

DL PM 558-1992

Magníficat de Santa Maria la Major / Pere Joan Llabrés i Martorell. - p. 62-64.

En Corona poètica a Santa Maria la Major d'Inca : en el XXVè Aniversari de la Coronació Pontífica. - Inca : L'Ajuntament, 1992. - 187 p. ; 21 cm.

DL PM 558-1992

Les Germanes de la Caritat a Inca / Pere Joan Llabrés i Martorell. - Inca (Mallorca) : Pere Joan Llabrés i Martorell, 1993. - 140 p. : il. ; 21 cm.

DL PM 59-1993

La restauració de l'Església de Santa Magdalena del Puig d'Inca : criteris del projecte / Pere Joan Llabrés.

En Sant Abdon i Sant Senen : Inca : 1993. - [Inca : L'Ajuntament], 1993. - [16] p. : il. col. ; 30 cm.

Goigs a Santa Cecília : que li canta la Banda de Música d'Inca : Mallorca / Lletra Pere Joan Llabrés i Martorell ; dibuixos : **Sebastià Llabrés i Munar** ; música : **Miquel Genestra i Alomar i Sebastià Llabrés i Munar.** - p. 14.

En Dijous Bo : Inca : 1993. - [Inca : L'Ajuntament], 1993. - [45] p. : il. col. ; 31 cm.

DI PM 1236-1993

La celebració de l'Eucaristia i la fe en l'eucaristia en la tradició ... / per Pere Joan Llabrés i Martorell.

En Eucharistia : art eucaristic. - 1993.

La revista Lluc : vint-i-cinc anys en català / per Pere Joan Llabrés i Martorell. - p. 355-358

En Jornades d'Estudis Històrics Locals (12es : 1993 : Palma). La premsa, la ràdio i la televisió des d'una perspectiva històrica :celebrades a Palma del 3 al 5 de novembre de 1993 / edició a cura de Sebastià Serra i Busquets i Arnau Company i Matas. - Palma : Institut d'Estudis Balearics, 1994. - 608 p. ; 24 cm.

ISBN 84-87026-42-7 DL PM 1510-1994

Un Retaule d'Oms : signat i datat : 1592-93 : el del Roser de l'antiga parròquia d'Inca / Pere Joan Llabrés i Martorell. - p. 62-77.

En Jornades d'Estudis Locals (1es : 1994 : Inca). - Inca : L'Ajuntament, 1994. - 310 p. : il. ; 24 cm.

ISBN 84-606-2190-1 DL PM 1532-1994

L'antic retaule major de Sant francesc d'Inca / Pere Joan Llabrés.

En Dijous Bo : Inca : 1994. - [Inca : L'Ajuntament], 1994. - [36] p. : il. col. ; 31 cm.

Dos hermanos para dar misericordia : el Rvdo. Gabriel Mariano y Sor Concepción Ribas de Pina / por [Pere] Joan Llabrés Martorell. - [Madrid] : Confederación Española de Religiosos, 1994. - XXXIV : il. ; 19 cm. - (Folletos conEL : testimonios y testigos ; 132)

La Caridad Cercana : vida de la beata Francinaina de Sencelles y las casas de caridad / Pere Joan Llabrés i Martorell. - [Madrid] : Conferencias Españolas de Religiosos i Religiosas, [S. a.]. - 32 p. : il. ; 19 cm. - (Folletos con El : testimonios y testigos ; 73)

La celebració liturgica / Pere Joan Llabrés i Martorell.

En La seu de Mallorca / coordinació Aina Pascual. - 1995.

El CETEM : entre la història i l'esperança / per Pere Joan Llabrés i Martorell. - p. p. 7-14. - (Comunicació : 83)

En Comunicació : Revista del Centre d'Estudis Teològics de Mallorca. - Palma de Mallorca : Centre d'Estudis Teològics, 1995.

Culte i devoció al Sant Crist d'Inca / Pere Joan Llabrés i Martorell. - p. 19-32

En Jesucrist a l'Art Inquer : exposició del patrimoni artístic d'Inca sobre Jesús en la seva vida, passió i resurrecció i en l'Eucaristia. - Inca : Parròquia de Santa Maria la Major ; Confraria del Sant crist d'Inca, 1996. - 112 p. : il. col ; 30 cm.

DL PM 469/1996

El Crist és la nostra Pasqua : pregó de Setmana Santa / Pere Joan Llabrés i Martorell. - p. 45-64.

En 10 Anys de Setmana Santa d'Inca : 1986-1995 / Pròlegs : Jaume Tortella Planas, Miquel Amer Llompart, Pere Rotger i Llabrés. - Inca : Associació de Confraries de Setmana Santa, DL 1996. - 239 p. : fot. ; 22 cm.

DL PM 1419-1996

“L’Harpa d’Inca” fa ressonar encara l’Harpa de Miquel Costa / Pere Joan Llabrés i Martorell.

En Sant Abdon i Sant Senen : Inca : 1996. - [Inca : L’Ajuntament], 1996. - [20] p. : il. col. ; 30 cm.
DL PM 1372-1996

Mostra permanent d’art a Sant Bartomeu d’Inca / Pere Joan Llabrés i Martorell.
En Dijous Bo : Inca : 1996. - [Inca : L’Ajuntament], 1996. - [56] p. : il. col. ; 31 cm.

El bisbe de Mallorca Pere Joan Campins i Barceló / Pere Joan Llabrés i Martorell.

En Segon llibre de lectures mallorquines / coordinat per Joan Francesc March. - 1996.

Gabriel Maria Ribas de Pina : 1814-1883 : evangelitzador i fundador : 1814-1873 / Pere Fullana Puigserver, **Pere Joan Llabrés i Martorell.** - Mallorca [Palma] : Congregació de Religioses Franciscanes, 1997. - 247 p. : il. col. ; 22 cm.
ISBN 84-922761-1-8 DL PM 1228-1997

Maicas i Socias, Lluís (1954)

1877-1977 : 100 anys de calçat a Inca : recordant a Mestre Antoni Fluxà / [Lluís Maicas S.]. - [Inca : Lluís Maicas ?, DL 1977]. - [12] p. : fot. ; 22 cm.

Primers fotògrafs d’Inca / Lluís Maicas.

En Sant Abdon y Sant Senen : Inca : 1980. - [Inca : L’Ajuntament], 1980. - [22] p. : il. col. ; 30 cm.

Dossier de la Nova Plàstica a Mallorca / Lluís Maicas. - Inca : Berenguer d’Anoia, 1980. - 135 p. : fot. ; 20 cm.

DL PM 529-1980

Bataille pour l’erotisme / Josep Albertí, Bartomeu Cabot, **Lluís Maicas**, Jaume Sastre. - La Ciutat de Mallorca : Taller Llunàtic, 1981. - 12 p. : il. col. ; 21 cm.

Pentinant Venus / Josep Albertí, Bartomeu Cabot, **Lluís Maicas**, Jaume Sastre. - La Ciutat de Mallorca : Taller Llunàtic, 1981. - 12 p. : il. col. ; 21 cm.

La vida pornogràfica de Jesucrist : boixar porcs / Josep Albertí, Bartomeu Cabot, **Lluís Maicas**, Jaume Sastre. - La Ciutat de Mallorca : Taller Llunàtic, 1985. - 348 p. : il. col. ; 22 cm.

Bèsties domèstiques / Lluís Maicas i Socias. - Inca : [Lluís Maicas], 1991. - 115 p. : il. ; 21 cm.

Auditoria / Lluís Maicas ; coberta i **dibuixos** Pere Gelabert. - Inca : [Lluís Maicas ?, 1992 ?]. - 135 p. : il. ; 23 cm.

40 de febre / Lluís Maicas i Socias. - Inca : [Lluís Maicas], 1993. - [6] f. ; 22 cm.

Alguns topònims inquers del segle XV / Lluís Maicas.

En Sant Abdon i Sant Senen : Inca : 1993. - [Inca : L’Ajuntament], 1993. - [16] p. : il. col. ; 30 cm.

Pescador de canya / Lluís Maicas.

En Dijous Bo : Inca : 1994. - [Inca : L’Ajuntament], 1994. - [36] p. : il. col. ; 31 cm.

Suite mínima / Lluís Maicas. - Inca : [Lluís Maicas], 1994. - 17 p. ; 21 cm.

Campana incerta / Lluís Maicas. - Inca : [Lluís Maicas ?], 1995. - 43 p. ; 21 cm.

El Contracte / Lluc Malferit (pseud. de Lluís Maicas i Socies). - Inca : [Lluís

Maicas], 1995. - 57 p. ; 20 cm.

Bon Mal viatge / Lluç Malferit (pseud. De **Lluís Maicas**) ; fotografies : Pere Colom. - [Palma de Mallorca] : Galeria Joan Oliver "Maneu", 1996. - 37 p. : fot. Col. ; 29 cm.

DL PM 1606-1996

Tatuatge / Lluís Maicas. - Inca : [Lluís Maicas], 1996. - [10] f. ; 24 cm.

Viatge al cor / Lluís Maicas. - Palma de Mallorca : Bitzac, 1997. - 78 p. ; 23 cm.

ISBN 84-87789-75-7

DL PM 285-1997

Nicolau Pons, Miquel (1905-Toledo 1986)

Un autor desconocido en la Historia de la Meditación : Jerónimo Nadal : 1507-1580 / Miguel Nicolau. - p. 101-159.

En Revista Española de Teología. - año II. - [Madrid ? : s. n.], 1942. - 59 p. ; 22 cm.

Los escritos espirituales de Jerónimo Nadal : 1507-1580 / Miguel Nicolau. - Granada : Facultad Teológica, 1942. - 36 p. ; 24 cm.

Jerónimo Nadal : 1507-1580 : obras y doctrinas espirituales / por Miguel Nicolau. - Madrid : Consejo Superior de Investigaciones Científicas, 1949. - 567 p. ; 25 cm.

La Sagrada Escritura : Nuevo testamento : III (último) : Carta a los Hebreos. Epístolas Católicas. Apocalipsis. Índices / traducción y comentario por Miguel Nicolau ... [et al.]. - Madrid : Editorial Católica, 1961. - 894 p. ; 20 cm. - (Biblioteca de Autores Cristianos ; 312)

Sacrae Theologiae Summa : I : Theologia fundamentalis / auctoribus Michaelae Nicolau, Joachim Salavari. - 5ª editio. - Madrid : Editorial Católica, 1962. - 1183 p. ; 20 cm. - (Biblioteca de Autores Cristianos ; 61)

DL M 15107-1962

Problemas del Concilio Vaticano II : visión teológica / Miguel Nicolau. - Madrid : Studium, 1963. - 254 p. ; 20 cm.

DL M 7086-1963

Laicado y santidad eclesial, colegialidad y libertad religiosa : nuevos problemas del Concilio Vaticano II / Miguel Nicolau. - Madrid : Studium ; 1964. - 215 p. ; 20 cm.

DL M 9646-1964

Constitución Litúrgica del Vaticano II : texto y comentario teológico y pastoral / por Miguel Nicolau ; con la colaboración de Tomás de Manzarraga y de Enrique Rodríguez Panyagua. - Madrid : Apostolado de la Prensa, 1964. - 377 p. ; 17 cm.

DL M 11687-1964

Decreto sobre el ecumenismo del Concilio Vaticano II : texto y comentario teológico y pastoral / por Miguel Nicolau ; con la colaboración de José Sánchez Vaquero. - Madrid : Apostolado de la Prensa, 1965. - 190 p. ; 18 cm. - (Concilio Vaticano II ; 4)

DL M 8948-1965

La Iglesia del Concilio Vaticano II : comentario a la Constitución dogmática "Lumen Gentium" / por Miguel Nicolau ; con la colaboración de Jean Danielou, Paolo Motmari y Narciso García Garces. - Bilbao : El Mensajero del Corazón de Jesús, 1966. - 455 p. ; 23 cm. - (Biblioteca Mensajero ; 6)

DL BU 170-1966

Escritura y Revelación según el Concilio Vaticano II : texto y comentario de la Constitución dogmática "Dei Verbum" / por Miguel Nicolau. - Madrid : Apostolado de la Prensa, 1967. - 228 p. ; 16 cm.

DL M 8478-1967

Teología del signo sacramental / por Miguel Nicolau. - Madrid : Editorial Católica, 1969. - 452 p. ; 20 cm. - (Biblioteca de Autores Cristianos ; 294)

DL M 20398-1969

Ministros de Cristo : sacerdocio y sacramento del Orden / por Miguel Nicolau. - Madrid : Editorial Católica, 1971. 300 p. ; 20 cm. - (Biblioteca de Autores Cristianos ; 322)

DL M 9654-1971

La Reconciliación con Dios y con la Iglesia : en la Biblia y en la Historia / por Miguel Nicolau. - Madrid : Studium ; DL 1977. - 347 p. ; 24 cm.

ISBN 84-304-0589-5

DL S 11-1972

Pascua de la Nueva Alianza : actuales enfoques sobre la Eucaristía / Miguel Nicolau. - Madrid : Studium, DL 1973. - 412 p. ; 24 cm.

ISBN 84-304-1156-9

DL S 493-1973

La Unción de los enfermos : estudio histórico-dogmático por Miguel Nicolau. - Madrid : Editorial Católica, 1975. - 259 p. ; 20 cm. - (Biblioteca de Autores Cristianos ; 379)

ISBN 84-220-0734-7

DL M 39029-1975

El venerable padre Sebastian Nicolau : 1577-1662 : prior de la Real Cartuja de Valldemossa / por Miguel Nicolau. - Mallorca [Palma] : Miguel Nicolau, 1977. - 70 p. : il. ; 21 cm.

ISBN 84-400-3320-6

DL S 255-1977

Pláticas espirituales del P. Jerónimo Nadal, S. I., en Coimbra : 1561 / editadas, con introducción y notas por Miguel Nicolau. - [Reestampación]. - Granada : Facultad Teológica de la Compañía de Jesús, 1979. - XIX, 222 p. ; 24 cm. - (Biblioteca Teológica Granadina. Serie I ; 2)

El Padre Jerónimo Nadal : sus obras y doctrinas / Miguel Nicolau. - p. 110-132 *En Estudis Baleàrics*. - any I : nº 2 (setembre 1981). - Palma : Institut d'Estudis Baleàrics, 1981. - 159 p. : il. ; 27 cm.

DL PM 103-1981

Iniciación a la Teología / Miguel Nicolau ; prólogo de Antonio Montero. - Toledo : Estudios Teológicos de San Ildefonso, 1984. - 207 p. ; 24 cm.

ISBN 84-398-1825-4

DL AV 137-1984

Payeras i Capellà, Llorenç (1961)

L'ovella roja mallorquina / Llorenç Payeres [sic.] i Capellà. - p. 55-61.

En Els animals domèstics de raça autòctona de Mallorca / PRAM (Patronat de les Races Autòctones de Mallorca) ; coordinació : Joan Adrover i Mascaró. - 160 p. : il., algunes col. ; 22 cm. - Palma de Mallorca : Caixa de Balears "Sa Nostra", 1988

ISBN 84-505-7195-2 DL PM 92-1988

El porc mallorquí / Llorenç Payeres [sic.] i Capellà. - p. 63-74

En Els animals domèstics de raça autòctona de Mallorca / PRAM (Patronat de les Races Autòctones de Mallorca) ; coordinació : Joan Adrover i Mascaró. - 160 p. : il., algunes col. ; 22 cm. - Palma de Mallorca : Caixa de Balears "Sa Nostra", 1988

ISBN 84-505-7195-2 DL PM 92-1988

Races autoctones de Mallorca / un treball de Llorenç Payeras i Pere A. Pons ; amb l'assessorament del PRAM. - [Palma de Mallorca] : Hora Nova, DL 1991. - 143 p. : il. col. ; 30 cm.

DL PM 128-1991

El porc negre mallorquí al Dijous Bo / Llorenç Payeras i Capellà. - p. 28.

En Dijous Bo : Inca : 1993. - [Inca : L'Ajuntament], 1993. - [45] p. : il. col. ; 31 cm.

DL PM 1236-1993

Recuperación de variedades tradicionales de árboles frutales y razas ganaderas en Baleares / Llorenç Payeras. - p. 81-93

En Prevención y control de plagas y enfermedades en agricultura y ganadería biológicas (1es : 1993 : Madrid). - Madrid : Ministerio de agricultura, pesca y alimentación. IRYDA, DL 1994. - 130 p. : il. ; 30 cm.

ISBN 84-341-814-3 DL 34096-1994

Races autòctones de les Illes Balears / Textos : Llorenç Payeras ; fotografies i disseny gràfic : Jaume Alcover. - [Inca ? : s. n.], DL 1996. - 1 desplegable : fot. ; 34 cm.

DL PM 1712-1996

Estudi biomètric del cavall mallorquí / Pere Miquel Parés, Llorenç Payeras. - p. 298-308. - Separata

En Revista de l'Alguer : anuari acadèmic de cultura catalana. - vol. 7, n° 7 (desembre 1996). - L'Alguer : Centre de Recerca i Documentació "Eduard Toda", 1996. - 24 cm.

Payeras i Lleonart, Sebastià (1972/1989)

Poemes / Sebastià Payeras i Lleonart. - Inca : L'Ajuntament, DL 1991. - 61 p. : il. ; 21 cm,

DL PM 595-1991

Pieras Villalonga, Miquel

Esclavitud a Inca a 1572 / Miquel Pieras Villalonga. - p. 11-12

En Dijous Bo : Inca : 1991. - [Inca : L'Ajuntament], 1991. - [30] p. : il. col. ; 31 cm.

Dos pobles productors de sabates : Inca i Alaior : primeres comparacions / Miquel Pieras Villalonga, Miquel A. Marquès Sintès. - p. 128-158.

En Revista de Menorca. - Maó : Ateneu científic, literari i artístic, 1993. - 206 p. :

il. ; 24 cm. - Publicació semestral

ISSN 0211-4550

DL PM MH 1958

Temps lliure i oci a Inca i Alaior : comparacions de dues societats industrials

/, Miquel A. Marqués Sintes, **Miquel Pieras Villalonga**. - p. 128-154.

En Jornades d'Estudis Locals (1es : 1994 : Inca). - Inca : L'Ajuntament, 1994. - 310 p. ; 24 cm.

ISBN 84-606-2190-1

DL PM 1532-1994

El departament de Serveis Socials al Casal de Can Cifre / Miquel Pieras Villalonga.

En Sant Abdon i Sant Senen : Inca : 1994. - [Inca : L'Ajuntament], 1994. - [14] p. : il. col. ; 30 cm.

Inca : Guia des Raiguer / Texts : **Miquel Pieras Villalonga** i **Pere Rayó Bennassar** ; fotografies : Jaume Gual. - Illes Balears : Mancomunitat des Raiguer, DL 1995. - 1 full pleg. : il. col. ; 21 cm.

DL PM 608-1995

Apunts històrics per a un museu del calçat / Miquel Pieras Villalonga.

En Dijous Bo : Inca : 1995. - [Inca : L'Ajuntament], 1995. - [56] p. : il. col. ; 31 cm.

Inca : centre d'innovació empresarial / Miquel Pieras Villalonga.

En Dijous Bo : Inca : 1995. - [Inca : L'Ajuntament], 1995. - [56] p. : il. col. ; 31 cm.

La festa a Inca durant el segle XVIII / Miquel Pieras Villalonga.

En Sant Abdon i Sant Senen : Inca : 1995. - [Inca : L'Ajuntament], 1995. - [20] p. : il. col. ; 30 cm.

Conflictes i debats dins l'oci : les tavernes i el seu entorn : 1883-1936 / Miquel Pieras Villalonga. - p. 60-70.

En Jornades d'Estudis Locals (2es : 1995 : Inca). - Inca : L'Ajuntament, 1995. - 324 p. : gràf. ; 24 cm.

ISBN 84-9204-93-16

DL PM 735-1996

Anticlericalisme durant la Segona República : Inca 1931-1936 / Miquel Pieras Villalonga.

PENDENT DE PUBLICACIÓ

Pieras Salom, Gabriel (1942)

Noms antics de les illetes inquieres / Gabriel Pieras Salom.

En Sant Abdon y Sant Senen : Inca : 1980. - [Inca : L'Ajuntament], 1980. - [22] p. : il. col. ; 30 cm.

Segle XVIII : teatre a Inca / Gabriel Pieras Salom.

En Dijous Bo : Inca : 1981. - [Inca : L'Ajuntament], 1981. - [24] p. : il. col. ; 31 cm.

Una " crida " del segle XVIII / Gabriel Pieras Salom.

En Sant Abdon y Sant Senen : Inca : 1982. - [Inca : L'Ajuntament], 1982. - [24] p. : il. col. ; 30 cm.

Notes d'Inca del segle XV / Gabriel Pieras Salom.

En Dijous Bo : Inca : 1982. - [Inca : L'Ajuntament], 1982. - [16] p. : il. col. ; 31 cm.

Notes curioses d'Inca de l'any 1900 / Gabriel Pieras Salom.

En Sant Abdon i Sant Senen : Inca : 1983. - [Inca : L'Ajuntament], 1983. - [20] p. : il. col. ; 30 cm.

Alguns comptes del contagi de 1652 / Gabriel Pieras Salom.

En Dijous Bo : Inca : 1983. - [Inca : L'Ajuntament], 1983. - [20] p. : il. col. ; 31 cm.

Receptes antigues de cuina llosetina / estudi de Gabriel Pieras Salom. -

Lloseta : Revista "Lloseta", [DL 1983]. - 11 p. : il. ; 30 cm. - (Es Morrull ; 5)

DL PM 747-83

Cobles al Sant Crist del Perdó i de la Bona Mort, que es venera a la Parròquia de Crist Rei, de la ciutat d'Inca (Mallorca) / lletra i música, Rafael Cladera i Ramis ; dibuix ... **Joaquim Cortés i Fuster** ; [nota històrica, **Gabriel Pieras i Salom**]. - Inca : Parròquia de Crist Rei, DL 1984. - [2] p. : il. ; 34 cm.

DL PM 591-1984

Notes curioses d'Inca de l'any 1901 / Gabriel Pieras Salom.

En Sant Abdon i Sant Senen : Inca : 1984. - [Inca : L'Ajuntament], 1984. - [20] p. : il. col. ; 30 cm.

Principis del segle XVIII : notes i notícies d'Inca / Gabriel Pieras Salom.

En Sant Abdon i Sant Senen : Inca : 1985. - [Inca : L'Ajuntament], 1985. - [8] p. : il. col. ; 30 cm.

Curiositats de "L'Obra" parroquial de Santa Maria la Major / Gabriel Pieras Salom.

En Dijous Bo : Inca : 1984. - [Inca : L'Ajuntament], 1984. - [20] p. : il. col. ; 31 cm.

Algunes notes curioses de plenaris de 1885 / Gabriel Pieras Salom. - p. 7.

En Dijous Bo : Inca : 1985. - [Inca : L'Ajuntament], 1985. - [16] p. : il. col. ; 31 cm.

Breu història d'Inca / Gabriel Pieras Salom ; amb dibuixos de **Mireia i Marc Serra Puig**. - Inca : L'Ajuntament, 1986. - 163 p. : il. ; 22 cm.

ISBN 84-505-4363-0

DL PM 752-1986

Algunes notes del "clavariat" d'Inca : 1662 / Gabriel Pieras Salom.

En Sant Abdon i Sant Senen : Inca : 1986. - [Inca : L'Ajuntament], 1986. - [16] p. : il. col. ; 30 cm.

DL PM 536-1986

Notes històriques del "Puig d'Inca" / Gabriel Pieras Salom.

En Dijous Bo : Inca : 1986. - [Inca : L'Ajuntament], 1985. - [56] p. : il. col. ; 31 cm.

Reforma de "La Sala" a 1890 / Gabriel Pieras Salom.

En Sant Abdon i Sant Senen : Inca : 1987. - [Inca : L'Ajuntament], 1987. - [12] p. : il. col. ; 30 cm.

Es gegant i sa geganta / Gabriel Pieras Salom.

En Sant Abdon i Sant Senen : Inca : 1987. - [Inca : L'Ajuntament], 1987. - [12] p. : il. col. ; 30 cm.

El Penó de les banderes d'Inca : 1573-76 / Gabriel Pieras Salom.

En Dijous Bo : Inca : 1987. - [Inca : L'Ajuntament], 1987. - [32] p. : il. col. ; 31 cm.

Notes d'Inca, coses nostres : aproximació a un costumari inquer / Gabriel Pieras Salom : il.lustrat amb fotografies antigues del pintor-fotògraf **Joan Rosselló Salas**. - Inca : Gabriel Pieras Salom, 1988. - 281 p. : fot. ; 22 cm.

DL PM 1197-1988

Santa Maria la Mayor / Gabriel Pieras Salom. - p. 6.

En Pobles de Mallorca : I. - n° 3 (febrero 1988). - Palma de Mallorca : KROM, DL

198829 p. : il., algunes col. ; 30 cm.

DL 83-1988

Los "Cellers" / Gabriel Pieras Salom. - p. 17.

En Pobles de Mallorca : I. - n° 3 (febrero 1988). - Palma de Mallorca : KROM, DL 1988. - 29 p. : il., algunes col. ; 30 cm.

DL 83-1988

El calzado / Gabriel Pieras Salom. - p. 38-39.

En Pobles de Mallorca : II. - n° 4 (febrero 1988). - Palma de Mallorca : KROM, DL 1988. - 22 p. : il., algunes col. ; 30 cm.

DL 83-1988

El Casal de Cultura / Gabriel Pieras Salom.

En Pobles de Mallorca : III. - n° 5 (febrero 1988). - Palma de Mallorca : KROM, DL 1988. - 22 p. : il., algunes col. ; 30 cm.

DL 83-1988

Els Macers d'Inca / Gabriel Pieras Salom.

En Dijous Bo : Inca : 1988. - [Inca : L'Ajuntament], 1988. - [20] p. : il. col. ; 31 cm.

DL PM 877-1988

Les festes patronals de l'any 1925 / per la transcripció Gabriel Pieras Salom.

En Sant Abdon i Sant Senen : Inca : 1988. - [Inca : L'Ajuntament], 1988. - [8] p. : il. col. ; 30 cm.

Notes històriques dels patrons Abdon i Senen : segle XVI / Gabriel Pieras Salom.

En Sant Abdon i Sant Senen : Inca : 1989. - [Inca : L'Ajuntament], 1989. - [8] p. : il. col. ; 30 cm.

Les Fires d'Inca nomenades "tradicionals" a 1924 / per les transcripcions i notes : Gabriel Pieras Salom.

En Dijous Bo : Inca : 1989. - [Inca : L'Ajuntament], 1989. - [60] p. : il. col. ; 31 cm.

Pregó de les festes de Lloseta : 7 Setembre 1977 / Gabriel Pieras Salom. - Lloseta : [s. n.], 1989. - 10 p. : il. ; 30 cm. - (Es Morull ; 10)

SUPLEMENT DE LA REVISTA "LLOSETA"

ISBN X- 51-053904-0

Persecució de bandejats des d'Inca : 1659 / Gabriel Pieras Salom.

En Sant Abdon i Sant Senen : Inca : 1990. - [Inca : L'Ajuntament], 1990. - [16] p. : il. col. ; 30 cm.

DL PM 932-1990

Llinatges i malnoms d'Inca a 1818 / Gabriel Pieras Salom.

En Dijous Bo : Inca : 1990. - [Inca : L'Ajuntament], 1990. - [36] p. : il. col. ; 31 cm.

Primera rotulació dels carrers d'Inca : apunts històrics / Gabriel Pieras Salom ; il·lustrat amb fotografies de l'Arxiu "Andreu Quetglas", de Ca'n Payeras i de l'autor. - Inca : Consell Insular de Mallorca, 1990. - 163 p. : fot. ; 22 cm.

DL PM 1327-1990

Himne al poble de Lloseta / Lletra : Gabriel Pieras Salom, Pau Reynés Villalonga ; música Francesc Batle i Pons. - Lloseta : [s. n.], 1991. - 11 p. : il. ; 30 cm. - (Es Morull ; 13)

SUPLEMENT DE LA REVISTA "LLOSETA"

ISBN X- 51-053908-3

Tintorers a Inca : 1576 / Gabriel Pieras Salom.

En Sant Abdon i Sant Senen : Inca : 1991. - [Inca : L'Ajuntament], 1991. - [20] p. : il. col. ; 30 cm.

DL PM 751-1991

L'Arpa d'Inca : commemorant el 70 Aniversari de "L'Harpa d'Inca" / Gabriel Pieras Salom. - p. 14-16.

En Dijous Bo : Inca : 1991. - [Inca : L'Ajuntament], 1991. - [30] p. : il. col. ; 31 cm.

Les festes patronals ara en fa 50 anys / Gabriel Pieras Salom.

En Sant Abdon i Sant Senen : Inca : 1992. - [Inca : L'Ajuntament], 1992. - [12] p. : il. col. ; 30 cm.

Notícies històriques de la "Font Vella" / Gabriel Pieras Salom. - p. 38-39.

En Dijous Bo : Inca : 1992. - [Inca : L'Ajuntament], 1992. - [46] p. : il. col. ; 31 cm.

El ball "Els cavallets" a Inca / Gabriel Pieras Salom. - p. 38-39.

En Dijous Bo : Inca : 1993. - [Inca : L'Ajuntament], 1993. - [45] p. : il. col. ; 31 cm.

DL PM 1236-1993

Notes d'Inca, coses nostres II : aproximació a un costumari inquer : segona part / Gabriel Pieras Salom ; amb dibuixos de **Catalina Salas**. - Inca : [Gabriel Pieras Salom], DL 1994. - 178 p. : il. ; 21 cm.

DL PM 1502-1994

Una breu descripció d'Inca de 1830 / Gabriel Pieras Salom.

En Dijous Bo : Inca : 1994. - [Inca : L'Ajuntament], 1994. - [36] p. : il. col. ; 31 cm.

El problema de l'aigua a Inca en el període 1849-1850 / Gabriel Pieras Salom. - p. 104-116.

En Jornades d'Estudis Locals (1es : 1994 : Inca). - Inca : L'Ajuntament, 1994. - 310 p. ; 24 cm.

ISBN 84-606-2190-1

DL PM 1532-1994

L'escut de la ciutat d'Inca / Gabriel Pieras Salom.

En Sant Abdon i Sant Senen : Inca : 1994. - [Inca : L'Ajuntament], 1994. - [14] p. : il. col. ; 30 cm.

Inca 1872 : carrers, finques, habitants i oficis / Gabriel Pieras Salom : il·lustracions amb fotografies de Jordi Llompart Mulet ; presentació : **Pere Rotger Lladrés**. - Inca : L'Ajuntament, 1995. - 246 p. : fot. ; 21 cm.

DL PM 1143-1995

Les relíquies dels Sants Abdon i Senen / Gabriel Pieras Salom.

En Sant Abdon i Sant Senen : Inca : 1995. - [Inca : L'Ajuntament], 1995. - [20] p. : il. col. ; 30 cm.

Escrits i escriptors als programes del Dijous Bo : 1969/1994 / Per les transcripcions i notes : Gabriel Pieras Salom.

En Dijous Bo : Inca : 1995. - [Inca : L'Ajuntament], 1995. - [56] p. : il. col. ; 31 cm.

Previsions davant la pesta de 1820 a Inca / Gabriel Pieras Salom. P. 238-248.

En Jornades d'Estudis Locals (2es : 1995 : Inca). - Inca : L'Ajuntament, 1995. - 324 p. : gráf. ; 24 cm.

ISBN 84-9204-93-16

DL PM 735-1996

Ahir, avui, sempre ! / Gabriel Pieras Salom. - p. 99-114.

En 10 Anys de Setmana Santa d'Inca : 1986-1995 / Pròlegs : Jaume Tortella Planas, Miquel Amer Llompart, Pere Rotger i Llabrés. - Inca : Associació de Confraries de Setmana Santa, DL 1996. - 239 p. : fot. ; 22 cm.

DL PM 1419-1996

Una corrida de toros accidentada : 1876 / Gabriel Pieras Salom.

En Sant Abdon i Sant Senen : Inca : 1996. - [Inca : L'Ajuntament], 1996. - [20] p. : il. col. ; 30 cm.

DL PM 1372-1996

Ametlles i torró : d'un article de Joan Coli Llobera / Per les notes i transcripcions: Gabriel Pieras Salom.

En Dijous Bo : Inca : 1996. - [Inca : L'Ajuntament], 1996. - [56] p. : il. col. ; 31 cm.

Pagaments per a les festes dels Patrons 1659-1662 / Gabriel Pieras Salom.

En Sant Abdon i Sant Senen : Inca : 1997. - [Inca : L'Ajuntament], 1997. - [20] p. : il. col. ; 30 cm.

Pla Forteza, Ricard (1948)

La década de los sesenta en Radio Juventud / Ricardo Pla. - p. 48.

En Pobles de Mallorca : II. - nº 4 (febrero 1988). - Palma de Mallorca : KROM, DL 1988. - 22 p. : il., algunes col. ; 30 cm.

DL 83-1988

Història del Real Mallorca.

Quetglas Martorell, Andrés (1944)

Aquel 20 de Mayo de 1945, en el campo de Buenos Aires / Andrés Quetglas Martorell.

En Sant Abdon y Sant Senen : Inca :1980. - [Inca : L'Ajuntament], 1980. - [22] p. : il. col. ; 30 cm.

Síntesis histórica del C. D. Constància / Andrés Quetglas Martorell ; Payeras, Sampol, Rosselló ... [et. al.] (fot.). - Inca : [Andrés Quetglas Martorell], DL 1982. - [96] p. : il. ; 21 cm.

DL PM 492-1982

Estampas de ayer comentadas hoy / Andrés Quetglas Martorell ; Payeras, Rosselló, Andrés Quetglas ... [et. al.] (fot.). - Inca : [Andrés Quetglas Martorell], DL 1982. - [100] p. : il. ; 21 cm.

DL PM 273-1982

Bajo el síndrome de la falta de instalaciones / Andrés Quetglas Martorell. - p. 71.

En Pobles de Mallorca : III. - nº 5 (febrero 1988). - Palma de Mallorca : KROM, DL 1988. - 22 p. : il., algunes col. ; 30 cm.

DL 83-1988

Mateu Cañellas i Antoni Martorell : el podi dels escollits / Andreu Quetglas Martorell.

En Sant Abdon i Sant Senen : Inca : 1996. - [Inca : L'Ajuntament], 1996. - [20] p. : il. col. ; 30 cm.

El Constància aconsegueix el quint títol de campió de tercera divisió ; Antoni Martorell : medalla d'Or a Bari (Itàlia) / Andreu Quetglas Martorell.

En Sant Abdon i Sant Senen : Inca : 1997. - [Inca : L'Ajuntament], 1997. - [20] p. : il. col. ; 30 cm.

Rayó Bennassar, Pere (1951)

La pintura gòtica a Inca : Joan Daurer i Pere Terrenchs / Pere Rayó.

En Sant Abdon y Sant Senen : Inca : 1980. - [Inca : L'Ajuntament], 1980. - [22] p. : il. col. ; 30 cm.

Influències modernistes a l'arquitectura d'Inca / Pere Rayó Bennassar.

En Dijous Bo : Inca : 1987. - [Inca : L'Ajuntament], 1987. - [32] p. : il. col. ; 31 cm.

Itineraris Urbans per la Ciutat d'Inca / Pere Rayó ; pròleg de Damià Pons i Pons. - Inca : L'Ajuntament, 1993. - 157 p. : il. ; 24 cm.

ISBN 84-606-1660-6 DL PM 1253-1993

Campanet per veure : el poble i els voltants / Pere Rayó Bennassar, fotografies de Sebastià Reynes Sastre. - Campanet : L'Ajuntament, 1994. - 117 p. : il. ; 22 cm. + map. Pleg. - (Pla del tel ; 5)

ISBN 84-606-2155-3 DL PM 1455-1994

Inca / Pere Rayó, **Gabriel Pieras i Bernat Amengual** ; fotografies **Pere Rayó**. - Inca : L'Ajuntament, DI 1994. - 1 map. Pleg. : il. col. ; 24 cm.

Traduït a l'anglès i al castellà.

DL PM 166-1994

L'Arquitectura a Inca durant el segle XX : 1900-1940 / Pere Rayó Bennassar. - p. 224-237.

En Jornades d'Estudis Locals (1es : 1994 : Inca). - Inca : L'Ajuntament, 1994. - 310 p. ; 24 cm.

ISBN 84-606-2190-1 DL PM 1532-1994

Inca : Guia des Raiguer / Texts : **Miquel Pieras Villalonga i Pere Rayó Bennassar** ; fotografies : Jaume Gual. - Illes Balears : Mancomunitat des Raiguer, DL 1995. - 1 full pleg. : il. col. ; 21 cm. DL PM 608-1995

Rosselló Munar, Josep (1939/1994)

Brostetjar l'ahir / Josep Rosselló Munar ; pròleg de Jaume Pomar ; portada d'Alighi Sassu. - Palma de Mallorca : Moll, 1980. - 141 p. ; 21 cm.

ISBN 84-273-0279-7 DL PM 78-1980

Rovira Ramis, Jaume (1941)

Vos que sou madona inquera / Jaume Rovira Ramis. - p. 112-113.

En Corona poetica a Santa Maria la Major d'Inca : en el XXVè Aniversari de la Coronació Pontifícia. - Inca : L'Ajuntament, 1992. - 187 p. ; 21 cm.

DL PM 558-1992

Serra Beltran, Jaume (1915)

Estampa inquera / Jaume Serra.

En Sant Abdon y Sant Senen : Inca : 1982. - [Inca : L'Ajuntament], 1982. - [24] p. : il. col. ; 30 cm.

Els racons de la història / Anselm Ferretjans Llompart

En Dijous Bo : Inca 1987. - [Inca : L'Ajuntament], 1987. - [32] p. : il. col. ; 31 cm.
Ses festes / Jaume Serra.

En Sant Abdon i Sant Senen : Inca : 1988. - [Inca : L'Ajuntament], 1988. - [8] p. : il. col. ; 30 cm.

Fira i Fantasia / Jaume Serra.

En Dijous Bo : Inca 1988. - [Inca : L'Ajuntament], 1988. - [20] p. : il. col. ; 31 cm.
DL PM 877-1988

Poemes, acudits i juguets humorístics en vers / Jaume Serra Beltran. - Inca : L'Ajuntament, 1994. - 141 p. : il. ; 21 cm.

ISBN 84-606-1719-X DL PM 44-1994

Serra Llull, Juana Mari

El volar adolescente de mi vida / Juana Maria Serra Llull ; prólogo Santiago Cortés Forteza. - Inca : [l'autora], 1979. - 58 p. : il. ; 17 cm.

D L P M 314-1979

Siquier Virgos, Josep Leonard

Aportación de nuevas especies a la flora micológica de la isla de Mallorca / Josep Leonard Siquier, Carles Constantino. - Palma de Mallorca : Societat de Història Natural de Balears, 1982. - p. 157-167

En **Bulletí de la Sociedad de Història Natural de Balears.** - Tom XXV

Petita guia dels bolets de les Balears / text i fotografies: Carles Constantino i Josep L. Siquier ; dibuixos: Anna de la Peña. - Mallorca (Palma): Govern Balear. Conselleria d'agricultura i pesca, 1990. - 36 p. : fot. col. ; 25 cm. DL PM 1069

Els bolets de les Balears / Carles Constantino, Josep Leonard Siquier. - Soller : Micobalea, DL 1996. - 479 p. : il. col. ; 23 cm. **Error! Bookmark not defined.**

ISBN 84-605-5619-0 DL PM 1535-1996

Assenyament de nous bolets per a l'illa de Mallorca / J. L. Siquier, C. Constantino. - p. 34.

En **Jornades del Medi Ambient (1es : 1987 : Palma).** - Palma de Mallorca : Universitat de les Illes Balears, 1987.

Contribución al conocimiento micológico de las Islas Baleares : I : Gasteromycetes / F. D. Calonge, J. L. Siquier, C. Constantino ... [et al.]. - p. 139-150.

En **Boletín de la Sociedad Micológica de Madrid.** - T. 13. - Madrid : Sociedad Micológica, 1989.

El gènere Amanita a Mallorca / C. Constantino, J. L. Siquier. -

En **Jornades del Medi Ambient (2es : 1989 : Palma de Mallorca).** - Palma de Mallorca : Universitat de les Illes Balears, 1989

Contribución al conocimiento micológico de las Islas Baleares : II : Ascomycotina / I. Arroyo, F. D. Calonge, J. L. Siquier ... [et al.]. - p. 49-60

En **Boletín de la Sociedad Micológica de Madrid.** - T. 14. - Madrid : Sociedad Micológica, 1990.

Contribución al conocimiento micológico de las Islas Baleares : III : Bovista cunninghamii Kreisel y Tuber uncinatum Chatin : dos nuevas citas para el catálogo español / F. D. Calonge, J. L. Siquier, C. Constantino. - p. 111-122.

En Boletín de la Sociedad Micológica de Madrid. -T. 15. - Madrid : Sociedad Micológica, 1991.

Contribución a la flora dels Macromicets de l'illa de Mallorca / M. Aguasca, J. Llistosella, **J. L. Siquier** ... [et al.]. - p. 5-43.

En Folia Botanica Miscelanea. - T. 8. - Barcelona : Facultat de Ciències. Departament de Botànica, 1992.

Contribución al conocimiento micológico de las Islas Baleares : IV : adiciones al catálogo de Gasteromycetes / F. D. Calonge, **J. L. Siquier**, C. Constantino. - p. 61-71.

En Boletín de la Sociedad Micológica de Madrid. - T. 16. - Madrid : Sociedad Micológica, 1992.

Nuevas notas taxonómicas sobre macromicetos de Mallorca (Islas Baleares) / F. Esteve Raventós, J. L. Siquier, C. Constantino. - p. 63-76.

En Boletín de la Sociedad Micológica de Madrid. - T. 17. - Madrid : Sociedad Micológica, 1992.

Contribución al conocimiento micológico de las Islas Baleares : V : Registro de trece nuevas citas / F. D. Calonge, **J. L. Siquier**, C. Constantino. - p. 106-115.

En Boletín de la Sociedad Micológica de Madrid. - T. 18. - Madrid : Sociedad Micológica, 1993.

Contribución al conocimiento micológico de la isla de Formentera (Islas Baleares, España) / J. L. Siquier. p. 207-213.

En Boletín de la Sociedad Micológica de Madrid. - T. 19. - Madrid : Sociedad Micológica, 1994.

Contribución al conocimiento micológico del Parque Nacional del Archipiélago de Cabrera (Islas Baleares, España) / J. L. Siquier, F. Lillo. - p. 193-205.

En Boletín de la Sociedad Micológica de Madrid. - T. 19. - Madrid : Sociedad Micológica, 1994.

Alguns macromicets nous o interessants de l'illa de Mallorca (Balears) / J. M. Vidal, **J. L. Siquier**, C. Constantino. p. 135-144

En Boletín de la Sociedad Catalana de Micologia. - T. 16-17. - Barcelona : Sociedad Catalana de Micologia, 1994.

Un Marasmiellus argentin découvert aux îles Baleares / M. Bon, J. L. Siquier. - p. 71

En Documents Micologiques. - T. XXV (97). - Lille (França) : Association d'Ecologie et mycologie, 1995.

Tre interessanti leucocoprinee sabulicole : Leucoagaricus gaillardii Bon et Boiffard, Sericeomyces subvolvatus (Malençon et Bertault)Contufo, subvolvatus çon et Ber e S. subvolvatus fo. pictus (Malençon et Bertault) Bon / A. Genaria, V. Migliozzi,. - p. 9-21.

En Micologia e Vegetazione Mediterranea. - Vol. X, nº 1. - Avezzano (Italia) : GEMA (Gruppo Ecologico micologico Abruzzese), 1995.

Contribución al conocimiento micológico de las Islas Baleares : VI : Ibiza / J. L. Siquier, C. Constantino. - p. 199-224.

En Boletín de la Sociedad Micológica de Madrid. - T. 20. - Madrid : Sociedad Micológica, 1995.

Contribución al conocimiento micológico de las Islas Baleares : VII : cuatro especies dignas de mención / F. D. Calonge, J. L. Siquier, C. Constantino. - p. 309-312.

En Boletín de la Sociedad Micológica de Madrid. - T. 20. - Madrid : Sociedad Micológica, 1995.

Estudi de la micoflora de s'Albufera de Mallorca : S'Albufera de Mallorca / J. L. Siquier... [et al.]. - p. 59-70.

En Monografies de la Societat d'Història Natural de les Balears. - Palma de Mallorca : Moll, 1995. -T. 4.

Contribución al conocimiento micológico del parque nacional del Archipiélago de Cabrera : II : (Islas Baleares, España) / J. L. Siquier, F. Lillo

En Boletín de la Sociedad Micológica de Madrid. - T. 21. - Madrid : Sociedad Micológica, 1996.

PENDENT DE PUBLICACIO.

Soler i Capó, Jaume (

Una ullada al futur / Jaume Soler i Capó. - p. 28-30.

En Dijous Bo : Inca : 1991. - [Inca : L'Ajuntament], 1991. - [30] p. : il. col. ; 31 cm.

Prensa i part forana / Jaume Soler i Capó. - p. 30.

En Dijous Bo : Inca : 1993. - [Inca : L'Ajuntament], 1993. - [45] p. : il. col. ; 31 cm. DL PM 1236-1993

Obra Cultural : una història de vint anys / Jaume Soler i Capó.

En Dijous Bo : Inca : 1994. - [Inca : L'Ajuntament], 1994. - [36] p. : il. col. ; 31 cm.

Valriu Llinàs, Caterina (

Calendari de festes de les Illes Balears i Pitiüses / direcció : G. J. Manila ; realització : ... **Caterina Valriu Llinàs** ; coordinació : Modest Reixach. - Barcelona : Fundació Serveis de Cultura Popular : Alta Fulla, 1992. - 239 p. : il. ; 25 cm. - (Cultura Popular ; 11)

ISBN 84-7900-029-5

DL B 23823-1992

Les festes a Mallorca / Nicolau Dols i Sales, **Caterina Valriu Llinàs.** - p. 291-302.

En Jornades de cultura popular a les Balears (1es :1993 : Muro). - Muro : L'Ajuntament, DL 1993. - 336 p. ; 23 cm. DLPM 892-1993

Tendències actuals en la literatura infantil i juvenil catalana : 1985-1995 / Caterina Valriu Llinàs. - p. 31-44.

En Estudis Baleàrics. La literatura infantil i la construcció d'Europa. - n° 52 (juny-setembre 1995). - Palma de Mallorca : Institut d'Estudis Baleàrics, DL 1988. - 158 p. : il. ; 27 cm. DL PM 103-1988

El Carnaval a Palma : com era abans / per Caterina Valriu Llinàs. - [Palma : L'Ajuntament, DL 1989]. - 94 p. : il. ; 22 cm. - (Quaderns de treball sociocultural ; 6) DL PM 53-1989

Vint anys de llibres per a infants i joves : bibliografia de la producció infantil i juvenil dels autors de les Illes Balears : 1975-1995 / Caterina Valriu Llinàs. - p. 145-154.

En Estudis Baleàrics. La literatura infantil i la construcció d'Europa. - nº 52 (juny-setembre 1995). - Palma de Mallorca : Institut d'Estudis Baleàrics, DL 1988. - 158 p. : il. ; 27 cm.

DL PM 103-1988

Per fat i fat : contes per tornar a contar / Elisabeth Abeyà ; Caterina Valriu ; il.lustracions d'Irene Bordoy. - Mallorca (Palma) : Moll, 1993. - 198 p. : il. ; 22 cm. - (La Finestra ; 3)

ISBN 84-273-0712-8 DL PM 328-1993

Reineta / adaptació de Caterina Valriu ; il.lustracions de Joma. - Barcelona : La Galera, 1994. - [36] p. : il., algunes col. ; 22 cm. - (El saco ; 6)

ISBN 84-246-4706-8 DL B 34567-1994

La Regineta / adaptació de Caterina Valriu ; il.lustracions de Joma. - Barcelona : La Galera, 1994. - [36] p. : il., algunes col. ; 22 cm. - (El sac ; 6)

ISBN 84-246-4206-6 DL B 33694-1994

Història de la literatura infantil i juvenil catalana / Caterina Valriu i Llinàs. - Barcelona : Pirene, cop. 1994. - 252 p. ; 21 cm. - (Deixeu-los llegir)

ISBN 84-7766-361-0 DL B 18444-1994

Alani, Alurt, Alaqui! / autora : Caterina Valriu i Llinàs ; il.lustracions : Mario Tardito. - Palma : Cort, 1995. - 18 p. : il. col. ; 23 cm.

ISBN 84-7535-287-1 DL PM 100-1995

El Carnaval a Mallorca / Caterina Valriu Llinàs. - Palma de Mallorca : R. i J. J. de Olañeta, cop. 1995. - 179 p. : il. ; 21 cm. - (La Foradada ; 14)

ISBN 84-7651-228-7 DL B 1599-1995

Les tres filadores / adaptació de Caterina Valriu ; il.lustracions de Jesus Gaban. - Barcelona : La Galera, 1995. - [36] p. : il., algunes col. ; 22 cm.

ISBN 84-246-4210-4 DL B 38317-1995

Las tres hilanderas / adaptació de Caterina Valriu ; il.lustracions de Jesus Gaban. - Barcelona : La Galera, 1995. - [36] p. : il., algunes col. ; 22 cm.

ISBN 84-246-4710-6 DL B 38323-1995

El traje nuevo del emperador / cuento de Hans Christian Andersen ; adaptació de Caterina Valriu ; versió castellana de Jesús Ballaz ; il.lustracions de Francesc Infante. - Barcelona : La Galera, 1995. - [28] p. : il. col. ; 22 cm. - (Popular ; 20)

ISBN 84-246-1940-4 DL B 33996-1995

El vestit de l'emperador / conte de Hans Christian Andersen ; adaptació de Caterina Valriu ; il.lustracions de Francesc Infante. - Barcelona : La Galera, 1995. - [28] p. : il. col. ; 22 cm. - (Popular ; 20)

ISBN 84-246-1440-0 DL B 33999-1995

N'Espirafocs / Antoni M.ª Alcover ; adaptació de Caterina Valriu ; dibuixos de Joan Guerra. - Mallorca (Palma) : Moll, 1996. - 32 p. : il. col. ; 25 cm. - (Tirurany ; 2)

ISBN 84-273-8112-3 DL B 41276-1996

Les collites del diable / adaptació de Caterina Valriu ; il.lustracions de Pep Montserrat. - Barcelona : La Galera, 1996. - [36] p. : il., algunes col. ; 22 cm. - (El sac ; 14)

- ISBN 84-246-4214-7 DL B 15985-1996
Las cuitas del diablo / adaptaci3n de Caterina Valriu ; ilustraciones de Pep Montserrat. - Barcelona : La Galera, 1996. - [36] p. : il., algunes col. ; 22 cm. - (El sacco ; 14)
- ISBN 84-246-4714-9 DL B 15986-1996
En Sethomes i en Setgeps / adaptaci3n de Caterina Valriu ; il.lustracions d'Arnal Ballester. - Barcelona : La Galera, 1997. - [36] p. : il., algunes col. ; 22 cm. - (El sacco ; 23)
- ISBN 84-246-4223-6 DL B 9509-1997
Septihombres y septigibas / adaptaci3n de Caterina Valriu ; ilustraciones de Arnal Ballester. - Barcelona : La Galera, 1997. - [36] p. : il., algunes col. ; 22 cm. - (El sacco ; 23)
- ISBN 84-246-4723-8 DL B 9511-1997
Trossos : recursos didactics : cicle mitja : lectures : Primaria 1 / Caterina Valriu. - Madrid : Anaya, cop. 1994. - 128 p. ; 28 cm.
- ISBN 84-207-6429-0 DL M 29285-1994
Trossos : recursos didactics : cicle mitja : lectures : Primaria 2 / Caterina Valriu. - Madrid : Anaya, cop. 1994. - 125 p. ; 28 cm.
- ISBN 84-207-6251-2 DL M 40603-1994
Trossos : lectures : cicle mitja : Primaria 2 / Caterina Valriu. - Madrid : Anaya, 1994. - 181 p. : il. col. ; 28 cm + full. Pleg.
- ISBN 84-207-6250-4 DL B 23473-1994
Trossos : lectures 1 : cicle superior : Primaria / Caterina Valriu. - Madrid : Anaya, 1994. - 173 p. : il. col. ; 28 cm.
- ISBN 84-207-6113-3 DL B 23158-1994
Trossos : Recursos didactics : lectures 1 : Primaria : cicle superior / Caterina Valriu. - Madrid : Anaya, cop. 1995. - 127 p. ; 28 cm.
- ISBN 84-207-6252-0 DL M 10535-1995
Trossos : lectures 2 : Primaria : cicle superior / Caterina Valriu. - Madrid : Anaya, 1995. - 163 p. : il. col. ; 28 cm.
- ISBN 84-207-6376-4 DL B 5108-1995
Lluerna : Llengua 1 : Primaria / Jaume Ordines, Maria Rosa Roig, Caterina Valriu. - [Madrid] : Anaya, 1993. - 143 p. : il. col. ; 28 cm.
- ISBN 84-207-4981-8 DL TO 860-1997
Lluerna : Llengua 2 : Primaria / Jaume Ordines, Maria Rosa Roig, Caterina Valriu. - [Madrid] : Anaya, 1993. - 143 p. : il. col. ; 28 cm.
- ISBN 84-207-4982-6 DL TO 905-1995
Lluerna : Proposta didactica : Primaria : Primer cicle / Jaume Ordines, Maria Rosa Roig, Caterina Valriu. - [Madrid] : Anaya, 1993. - 87 p. : il. ; 28 cm.
- ISBN 84-207-5569-9 DL S 518-1993
Peix de sab3 1 : Llengua catalana : cicle mitja : Educaci3 primaria : Lectures / Caterina Valriu. - Barcelona : Barcanova, cop. 1996. - 191 p. : il. col. ; 27 cm.
- ISBN 84-489-0255-6 DL B 15566-1996
Peix de sab3 2 : Llengua catalana : cicle mitja : Educaci3 primaria : Lectures

/ Caterina Valriu. - Barcelona : Barcanova, cop. 1996. - 215 p. ; 27 cm.

ISBN 84-489-0257-2 DL B 17808-1996

Lectures més a prop 1 : Llengua catalana : Cicle mitjà : Educació primària /

Caterina Valriu. - Barcelona : Barcanova, cop. 1997. - 183 p. : il. col. ; 27 cm.

ISBN 84-489-0425-7 DL B 17680-1997

Lectures més a prop 1 : Llengua catalana : Cicle mitjà : Educació primària :

Lectures / Caterina Valriu. - Barcelona : Barcanova, cop. 1997. - 123 p. : il. col. ; 27 cm.

ISBN 84-489-0426-5 DL B 13452-1997

Lectures més a prop 2 : Llengua catalana : Cicle mitjà : Educació primària /

Caterina Valriu. - Barcelona : Barcanova, cop. 1997. - 206 p. : il. col. ; 27 cm.

ISBN 84-489-0427-3 DL B 23047-1997

Lectures més a prop 2 : Llengua catalana : Cicle mitjà : Educació primària :

Lectures / Caterina Valriu. - Barcelona : Barcanova, cop. 1997. - 125 p. ; 27 cm.

ISBN 84-489-0428-1 DL B 23288-1997

Premis ciutat d'Inca.

Premis Ciutat d'Inca : 1996 : concursos de redacció, relat curt i poesia. - [Inca : L'Ajuntament, 1996]. - 48 p. ; 21 cm.

Premis Ciutat d'Inca : 1993 : concursos de redacció, relat curt i poesia. - Inca : L'Ajuntament, 1993. - 46 p. ; 21 cm.

Premis Ciutat d'Inca : 1992 : concursos de redacció, relat curt i poesia. - Inca : L'Ajuntament, 1992. - 64 p. ; 21 cm.

DL PM 432-1993

Premis Ciutat d'Inca : 1991 : concursos de redacció, relat curt i poesia. - Inca : L'Ajuntament, 1991. - 59 p. ; 21 cm.

DL PM 1992

Premis Ciutat d'Inca : 1990 : concursos de redacció, relat curt i poesia. - Inca : L'Ajuntament, DI 1991. - 83 p. ; 21 cm

DI PM 594-1991

Premis Ciutat d'Inca : 1990 : concursos de redacció, relat curt i poesia. - Inca : L'Ajuntament, DL 1990. - 81 p. ; 21 cm

DL PM 467-1990

Premis Ciutat d'Inca : concurs de redacció : any 1988. - [Inca : L'Ajuntament, DL 1989]. - 63 p. ; 21 cm.

DL PM 475-1989

Agraïm als autors la col.laboració que ens han prestat.

FONTS

Biblioteca "Ximbellí", Inca.

Biblioteca Municipal, Inca.

Biblioteca de Montis-sion, Palma.

Biblioteca March, Palma.

Biblioteca de la Universitat de les Illes Balears, Palma

Biblioteca del Consell Insular de Mallorca, Palma.

Biblioteca Nacional de España, Madrid.

Biblioteca Nacional de Buenos Aires.

INCA, 1961. UNA VISIÓ DES DE LA REVISTA “CORT”

JOSEP BENÍTEZ MAIRATA

1) Justificació i objecte del treball

Fou durant l'escorcoll i buidatge de la revista CORT, destinat emperò a una altra feina, que va aparèixer aquest número extra dedicat monogràficament a Inca. No era cap troballa digna de rebombori ja que la seva data i la seva localització feien fàcil el seu coneixement i la seva consulta, fins i tot la seva propietat. Però no per poc espectacular deixava de tenir interès, tal vegada més interès del que a primera vista pot semblar. És veritat que la dècada dels seixanta no es troba gaire llunyana en el temps i en la memòria, però també ho és que aquestes dates sempre han estat contextualitzades i estudiades baix l'òptica del fenomen turístic que per a Balears fou tan i tan important. Pel que fa a la ciutat d'Inca, i per a molts altres nuclis, són altres activitats i altres circumstàncies les que aconseguiren que la “dècada prodigiosa” significàs un creixement econòmic i un progrés social destacable.

Són uns moments en què la postguerra es veu ja llunyana, el benestar general augmenta i les condicions econòmiques permeses pel règim franquista facilitaren el creixement urbanístic, l'enriquiment empresarial, el consum generalitzat i una situació laboral pròxima a la plena ocupació. Tot allò que no posàs en dubte el rerefons polític de l'època era tolerat i ben vist.

Una primera anàlisi de la citada font, permet apropar-nos a la situació concreta d'Inca, a partir d'un material molt complet que conté elements gràfics, informació sobre els comerços i les empreses, opinions de destacats membres de la comunitat, articles d'autors locals, etc. És en definitiva l'estudi d'una font documental, una aportació més per afegir al coneixement que sobre la nostra ciutat tenim i a la bibliografia ja existent.

2) Descripció i localització de la font

La font en qüestió és un exemplar de la revista “CORT”¹, concretament, un

¹ El nom complet que apareix a la publicació és el de “CORT. Revista Mallorca”.

número extra que correspon a dues entregues quinzenals, la del 15 d'abril i la de l'1 de maig del 1961. Aquesta revista es troba a la Biblioteca Bartomeu March Servera a Palma.

La revista il·lustrada "CORT" va ser editada a Palma des de juny del 1946 fins a abril del 1977 pel seu propietari, Miquel Ferrer Sureda. La seva periodicitat inicial era setmanal tot i que al poc temps es va fer quinzenal, per a, finalment, tornar a la seva periodicitat inicial. Tot i la seva vocació original, orientada a la informació esportiva i sobre espectacles, ben aviat va esdevenir una revista d'informació general amb cròniques socials i reportatges sobre les activitats econòmiques de la indústria, el turisme i la construcció de les illes. Ja en època democràtica, la informació política local i estatal i la cultura mallorquina foren protagonistes de les seves pàgines. La revista va mantenir fins i tot relacions amb els emigrants mallorquins mitjançant corresponsals a diversos països de Latinoamèrica i Europa, així com també corresponsals a Barcelona, Eivissa, Menorca i alguns pobles de la Part Forana de Mallorca com Manacor, Alcúdia o Sa Pobla.

La revista era impresa en blanc i negre i la llengua utilitzada és el castellà, pràcticament, en la seva totalitat. El català tan sols és usat a l'hora de transcriure textos tan concrets com poesies, gloses, etc., respectant així la llengua original, com és el cas de la recepta del congreus de les monges tancades, extreta de l'obra de Mossèn Riber "La minyonia d'un infant orat". El preu d'aquest exemplar era de dotze pessetes i té un total de 40 pàgines². A la coberta, hi apareix una gran fotografia del Claustre de Sant Bartomeu, al Convent de les Monges Tancades, un dels indrets més pintats, retratats i reconeguts de la ciutat.

L'any 1961 l'equip responsable de la publicació estava format per Gaspar Sabater Serra (director), Manuel Santolaria Duaso (secretari de redacció), J. Cabot Llompart (informació general) i José Aranda Ochoa (muntatge).

3) El contingut de la revista

El contingut de la revista és molt ampli i per facilitar la tasca d'anàlisi s'ha agrupat en quatre apartats distints referits cada un d'ells a un aspecte de la informació. D'aquesta manera, analitzam els reportatges i els seus autors, les imatges que hi apareixen, els personatges protagonistes de les seves pàgines i els anunciants que hi participen.

- Els reportatges i els autors

A la revista hi trobam 39 articles o reportatges sobre la més diversa temàtica. A continuació les citam tots per ordre d'aparició i amb el nom de l'autor, que si no apareix s'indicarà amb l'anotació "sense autor". De cada un d'ells, encara que d'una manera breu, es parla de la temàtica i es destaquen les particularitats més representatives. Aquest llistat pot servir de guia i facilitar la tasca a tot aquell que es vulgui aproximar a la consulta de la revista, ja que permetrà saber si un tema que interessa hi apareix i amb quin tractament.

² La numeració de la pàgines no apareix a la revista ja que ha estat retallada a l'hora de l'enquadernació.

Inca. "Alquería Mayor" de Mallorca. (sense autor). Article de caire històrico-geogràfic, repassa l'origen històric del nucli, els principals trets físics del terme municipal, l'evolució demogràfica i molts diversos aspectes de la ciutat del moment.

Inca en el momento presente. (Alfonso Reina). Es tracta d'allò que avui calificaríem d'escrit polític o propagandístic. Una visió, que no deixa d'esser interessant, del progrés econòmic i social que Inca ha experimentat des de la recuperació econòmica post-bèl·lica i que es preveu major a partir d'aquells moments, sempre baix el punt de vista del batle de la ciutat.

Inca a lo largo de una centuria. (sense autor). Escrit molt breu que acompanya dues imatges molt diferents de la ciutat corresponents als anys 1860 i 1961, respectivament.

La Madre de los inquenses Santa María la Mayor. (Blanca). Article dedicat a la imatge religiosa de Santa Maria la Major d'Inca i a la devoció dels locals cap a la seva patrona. Hi apareixen vàries poesies i gloses dedicades a la Santa.

El Monasterio de San Bartolomé de la Monjas Jerónimas de Inca. (Joan Coli pvre.). De temàtica històrico-religiosa, el cronista de la ciutat destaca els excel·lents trets històrics, arquitectònics, i de santitat del Convent de les Monges Tancades. Hi apareix la recepta de les famoses pastes anomenades congrets.

El Puig de Sta. Magdalena de Inca lugar de oración y recogimiento. (Joan Coli pvre.). A l'article es destaquen els principals trets físics, històrics, artístics, i de santitat de l'oratori del Puig de Santa Magdalena, a partir de la seva significació religiosa.

Pinceladas del III Congreso Eucarístico Comarcal de Inca. (sense autor). Ressenya de la celebració a Inca del III Congrés Eucarístic Comarcal i la massiva i emotiva participació dels inqueros durant aquestes jornades.

La Semana Santa en Inca. (José M^a. Grau Montaner). Reportatge sobre les processons, els passos i les confraries participants a la Setmana Santa.

Elogi de la cama-rotja. (P. Miquel Colom T.O.R). Transcripció de la poesia del mateix títol.

La industria del calzado. (sense autor). Interessant article sobre l'evolució i les excel·lències de la indústria sabatera local.

Escuela de Aprendizaje Industrial. (sense autor). Dades tècniques de la "Junta Provincial de Enseñanza Profesional Industrial" sobre la distribució, finançament, projecte d'obres i pla d'estudis de la nova escola.

La Fundación March en Inca. (M.P.B.). Ressenya que destaca la donació que el Patronat Fundació March va fer a la Casa Cuna-Hospici de la ciutat per a la millora i modernització de les seves instal·lacions.

Mercado cubierto de abastos. (sense autor). Dades tècniques sobre la distribució, finançament i projecte d'obres del nou mercat cobert de la ciutat.

Datos interesantes sobre el Parque Municipal de Deportes. (sense autor). Dades tècniques sobre l'equipament i instal·lacions, distribució, finançament i projecte d'obres del nou Parc Municipal d'Esports de la ciutat.

Grupo escolar y viviendas maestros. (sense autor). Dades tècniques sobre la

distribució, finançament i projecte d'obres de les noves escoles i dels habitatges per als mestres.

Valeriano Pinell, paisagista de fama. (sense autor). Breu escrit que destaca el currículum artístic d'aquest cotitzat pintor català resident a Inca.

Inca ¿tiene interés turístico? Entrevista a D. Antoni Fluxà y D. Gabriel Marqués. (sense autor). Original entrevista al regidor delegat de turisme de l'Ajuntament, Antoni Fluxà, i a l'empresari de la pell, Gabriel Marqués on es parla del potencial i els atractius que per al turisme tenen, per exemple, els cellers, les peces de vestit de pell i les sabates o el mercat dels dijous de la nostra ciutat.

Inca cuenta con una gran tradición impresora. (sense autor). Breu escrit sobre les nombroses impremtes i arts gràfiques que, tradicionalment, han treballat a la ciutat.

Aspecto gastronómico de los "cellers". (Pedro Ferriol). Interessant i detallat article de caràcter gastronòmic on es repassen els principals plats de la cuina mallorquina que s'elaboren als nombrosos i afamats cellers.

Hijos ilustres de Inca. (Joan Coli, pvre.). Notes biogràfiques dels fills il·lustres de la ciutat: D. Ramon Desbrull (†1320), D. Mateu Malferit (†1460), D. Tomàs Malferit (†1508), Fray Arnau Desbrull, Il·lustríssim. D. Miquel Morro, Vble. Jaume Salord (†1569), Vble. Bartomeu Coch (1526-1587), Fray Llorenç Malferit (1555-1615), Vble. Bartomeu Valperga (†1615), Vble. Rafel Serra (1535-1620), Fray Guillem Malferit (†1624), Vble. Jeroni Planes (1564-1635), Fray Bernat Burdils (†1617), Fray Antoni Reure (†1730), Il·lustríssim i Reverendíssim D. Gabriel Llompart (1862-1928) i D. Francesc Rayó (1868-1943).

Miquel Duran poeta de Inca. (X.). Article dedicat al poeta on es destaquen la seva contribució al prestigi cultural de la ciutat i la qualitat de la seva obra en català.

Antonio Torrandell un músico de fama mundial. (Juan María Thomás). El musicògraf Juan M^a. Thomás destaca en aquest article els excel·lents valors que com a intèrpret i compositor compagina l'autor local.

La enseñanza en Inca. (P. Antoni Riera T.O.R.). Article sobre els centres d'ensenyament públics i privats, religiosos i laics, dels quals se'n destaca el seu nombre i importància així com la labor i eficiència dels docents que hi treballen.

Sobre la construcción d'un Grup Escolar i habitatges per a mestres. (José Mª Grau Montaner)³. Article sobre les obres de construcció d'una nova escola i un bloc de cases per a mestres, projectes destacats per la gran inversió que suposaren.

Sobre la instalació de la nova Escola d'Aprenentatge Industrial. (José Mª Grau Montaner)⁴. Article sobre l'adquisició, adaptació i instal·lació de la nova Escola d'Aprenentatge Industrial. D'aquesta obra modèlica se'n destaca, una vegada més, la gran quantitat invertida.

Plaza José Antonio. Urbanización de una antigua plaza. (sense autor). Dades

³ El títol que aquí apareix és creació de l'autor, ja que a la revista no n'hi apareix.

⁴ El títol que aquí apareix és creació de l'autor, ja que a la revista no n'hi apareix.

tècniques sobre l'equipament i instal·lacions, distribució, finançament i projecte de remodelació de la plaça José Antonio.

El Parque Municipal de Deportes un regalo a la juventud inquense. (Pedro Ferriol). Escrit sobre les obres del nou Parc Municipal d'Esports de la ciutat i les importants reformes que es duran a terme a la zona, sobretot, destinades al gaudi de la joventut.

Los viejos y nostálgicos molinos inquenses. (Blanca). Entranyable i poètic escrit sobre la imatge dels molins i la tasca pendent, ja en aquells moments, de la seva restauració i conservació.

Los jueves de Inca. (Antoni Vich)⁵. Interessant i personal visió del mercat dels dijous on es remarquen els detalls més poc coneguts sobre alguns llocs i personatges habituals.

Unión de Inquenses en Palma. (Miguel Figuerola). Article sobre els inqueros residents a Palma i la seva iniciativa de constituir una associació fraternal baix l'advocació de Santa Maria la Major. Apareixen els noms dels dirigents de la citada associació.

La mujer inquense. (Blanca). Interessant reportatge sobre les tasques pròpies de la dona del moment, especialment centrada en la costura i la família.

Lo que nos dicen las Directoras de las Casas de Modas. (Blanca). Reportatge en forma d'entrevista sobre l'aprenentatge de la costura, on es recullen les opinions de tres directores de cases de moda, Jerònia Clar, Esperança Sampol i Isabel Coll.

Dos medios de difusión en Inca. (sense autor). Article que analitza dos mitjans de comunicació vigents en aquelles dates, el setmanari "Ciudad" i "Radio Juventud", motiu d'orgull per als habitants de la ciutat.

Vida e historia del Círculo de Arte y Cultura de Inca. (sense autor). Article que repassa la trajectòria d'aquesta associació artístic-cultural que, des dels seus inicis el 1949, reunia el més escollit de la societat inquera. Destaca la seva ajuda i impuls a altres iniciatives culturals de la ciutat com el setmanari "Ciudad" o les "Juventudes Musicales", i també parla de la conferència pronunciada a Inca per l'acadèmic i escriptor Camilo José Cela.

El Teatro Principal de Inca. (Luís Estelrich). Interessant article que destaca la labor dels impulsors de la construcció del Teatre Principal, els germans Joan i Pere Llobera, Josep Ferrer, Josep Amengual i Francesc Serra. També es recullen algunes dedicatòries del Llibre d'Or de l'Empresa, destacant les de Carmen Sevilla, Paquita Rico o Paco Martínez Soria.

Club Deportivo Constancia Temporada 1960-61. (Gabriel Bestard). Reportatge sobre les novetats, les aspiracions i els resultats aconseguits per l'equip durant la temporada futbolística 1960-61.

Tradición Taurina de Inca. (Pepe Caireles). Reportatge sobre la tradicional afició taurina dels inqueros, exemplificada en l'existència de les penyes taurines, entre les que destaca "La Afición".

⁵ Es tracta de la reproducció d'un capítol del llibre d'Antoni Vich "Recuerdos de Antaño".

El polifacético Antonio Ramis Pieras cabo de comparsas. (Leonor Valleriola). Molt interessant article sobre la desconeguda carrera artística d'Antoni Ramis Pieras, primer a Mallorca i, ja en aquells moments, a Madrid.

Inca en números. (sense autor). Serie de dades d'interès referides a molt diversos aspectes de la ciutat.

Pel que fa als autors dels articles i reportatges, gran part d'ells apareixen signats, bé amb el nom, complet o incomplet, o bé amb inicials com en els casos de X. o M.P.B. Els articles anònims identificats aquí com a "sense autor" arriben a disset, que equivalen al 41% del total. La majoria d'autors només apareix una vegada, tan sols uns pocs es repeteixen a distints articles com és el cas de Blanca (3), Joan Coli pvre. (3), José M^a. Grau Montaner (3) i Pedro Ferriol (2).

Llistat d'autors per ordre alfabètic

Blanca
 Bestard, Gabriel
 Caireles, Pepe
 Coli pvre., Joan⁶
 Colom T.O.R., P. Miquel
 Estelrich, Luís
 Ferriol, Pedro
 Figuerola, Miguel
 Grau Montaner, José M^a.
 M.P.B.
 Reina, Alfonso
 Riera T.O.R., P. Antoni
 Thomás, Juan María
 Valleriola, Leonor
 Vich, Antoni
 X.

La temàtica dels articles és molt variada, tot i que hi ha temes que es repeteixen amb molta més freqüència que altres. Utilitzant deu epígrafs habituals, la distribució per la seva presència és com segueix; Millora i projectes d'equipaments (8 articles), Varis (8), Personatges (5), Aspectes religiosos (4), Activitats econòmiques (3), Cultura, comunicació i educació (3), Esports, espectacles i gastronomia (3), Associacionisme (2), Patrimoni històrico-artístic (2), i Aspectes històrico-geogràfics (2).

D'aquesta manera podem observar fàcilment que els tres primers grups ja representen més de la meitat del total o el que és el mateix, els reportatges sobre les obres de millora i embelliment, els personatges i els temes varis constitueixen gran part del contingut de la revista.

---

⁶ Joan Coli, prevère, apareix com el Cronista Oficial de la Ciutat en aquells moments.

- Els personatges protagonistes

Una altra mena d'informació obtinguda, també, de les pàgines de la revista és la que fa referència a les persones que en aquells moments capitalitzaven l'interès del habitants de la ciutat per diverses causes. En aquest sentit, s'ha volgut subratllar el perfil de quatre personatges protagonistes que abasten àmbits tan distints com la política, les lletres, la música o el món de l'espectacle.

Destaca, en primer lloc, la figura del batle d'Inca i Diputat Provincial en aquells moments. **Alfonso Reina Bono**, que presidí el Consistori entre els anys 1959 i 1969, fou responsable amb la seva política de la gran inversió en infraestructures i millores a la ciutat.

Un altre dels protagonistes és **Miquel Duran Saurina** (1866-1953), insigne poeta inquer mort ja en aquelles dates. El seu protagonisme, és el de les grans figures que romanen presents al llarg dels temps, ja que la seva obra ens aporta un indefugible testimoni. L'escrit dedicat a la seva obra i figura, ens recorda el seus valors literaris, la tasca a la impremta, el mestratge periodístic i el seu paper dinamitzador dins qualsevol manifestació cultural. No s'oblida tampoc la seva tasca al front del "Círculo de Obreros Católicos" i de "L'Harpa d'Inca".

El gran intèrpret i compositor inquer, **Antoni Torrandell Jaume** (1881-1963), és un altre dels personatges principals. De la seva brillant carrera musical, se'n destaca l'etapa de formació a París i el seu prestigi internacional tant en el camp de la interpretació com en el de la composició.

Ja per acabar, l'actor local **Antoni Ramis Pieras** "Matzarin de la Noria" (†1997), també rep, en un article dedicat a la seva trajectòria artística, paraules d'elogi. No ve a compte aquí, retreure que la figura d'Antoni Ramis ha estat malauradament poc estudiada i encara menys elevada a la posició que per la seva carrera teatral i, posteriorment, cinematogràfica li correspondria.

Ara bé, si aquests destacats personatges són tractats d'una manera individual, tant per la seva rellevància com per la seva obra, també n'apareixen d'altres més quotidians però no per això menys entranyables. Les monges tancades, la saga de sabaters iniciada per mestre Antoni Fluxà i continuada pels seus fills, el pintor Valerià Pinell, els impressors Antoni Vich i Tomàs Sampol, el pare Miquel Colom, Antoni Bennassar president del Constància, D. Rafel Caldera ecònom de la parròquia de Crist Rei i les modistes Isabel Coll, Jerònia Clar i Esperança Sampol, són alguns exemples dels qui desfilen per aquestes pàgines.

- Les imatges

Un altre aspecte del caràcter de la revista que no es pot deixar de banda és el de les fotografies i il·lustracions que hi apareixen. Es tracta d'un considerable nombre de dibuixos, fotografies, plànols i il·lustracions, en total seixanta, que sens dubte constitueixen una font de consulta addicional a la que ja representa el text. Cal esmentar que moltes de les imatges que hi apareixen són avui tan sols un record, tant pel que fa a les persones, algunes d'elles difuntes, com pel que fa a l'aspecte de la ciutat a principis de la dècada dels seixanta, molt distint de l'actual.

Pel que fa a les característiques d'aquest material, s'ha de dir que, en la

majoria dels casos, no apareix el nom de l'autor o del qui ha cedit el citat material gràfic. Totes les il·lustracions són en blanc i negre i la seva mida és molt variable, la majoria d'elles apareixen amb un peu explicatiu referit a la imatge mateixa o al contingut del text.

A continuació citam per ordre d'aparició a la revista totes les il·lustracions, indicant de quin tipus es tracta, allò que representen i el nom de l'autor si apareix.

- Foto-coberta. Claustre del Monestir de Sant Bartomeu (Foto Rosselló).
- Foto. Vista panoràmica de la ciutat.
- Foto. Plaça del Jardinet vista des de la Parròquia.
- Foto. Vista de les illetes dels carrers Coch i Lluch.
- Foto. Cantonada dels actuals carrers Comerç i Jaume Armengol.
- Foto. D. Alfonso Reina Bono, batle de la ciutat.
- Plànol. Inca, 1860.
- Foto. Vista aèria d'Inca, 1961.
- Foto. Església de Santa Maria la Major (I i II).
- Foto. Campanar del Monestir de Sant Bartomeu.
- Foto. Interior del Monestir de Sant Bartomeu i algunes monges.
- Foto. Ermita del Puig de Santa Magdalena.
- Foto. Cisterna del Puig de Santa Magdalena.
- Foto. Església de Santa Maria la Major.
- Foto. Pas del Sant Crist d'Inca i portadors.
- Foto. Pas de la Dolorosa i portadors.
- Foto. Pas del Sant Sepulcre i portadors.
- Foto. Pas del Sant Crist d'Inca i portadors.
- Foto. Confraria del Sant Crist d'Inca (I i II).
- Dibuix. La Parròquia i penitents del Sant Crist d'Inca (Vila).
- Foto. Processó de l'Encontre.
- Foto. Sabater (Foto Jerónimo Juan).
- Esbós-Projecte. Edifici del Mercat cobert.
- Foto. Solar del futur Camp Municipal d'Esports.
- Foto. Obres a la finca Can López.
- Foto. Col·locació de la primera pedra del Camp Municipal d'Esports.
- Foto. Col·locació de la primera pedra del Col·legi Públic Llevant.
- Esboç-Projecte. Vivendes dels mestres.
- Foto. D. Antoni Fluxà Figuerola, regidor delegat de Turisme.
- Foto. D. Gabriel Marquès, empresari de la pell.
- Foto. Begudes de Can Simonet.
- Dibuix. Celler (Alexandro).
- Dibuix. Retrat de D. Miquel Duran, poeta.
- Foto. D. Antoni Torrandell, músic.
- Foto. Sabateria Garau.
- Esbós-Projecte. Col·legi Públic Llevant.
- Foto. Obres de les vivendes dels mestres.
- Foto. Instal·lacions de l'Escola d'Aprenentatge Industrial.

- Esbós-Projecte. Plaça Mallorca.
- Esbós-Projecte. Camp Municipal d'Esports i Vivendes de Can López.
- Foto. Molins del Serralt, 1890.
- Foto. D. Antoni Vich Cladera, impressor i articulista.
- Foto. Plaça de l'Ajuntament en dia de mercat (Foto Payeras).
- Foto. D. Llorenç Fluxà Figuerola, president de la "Unión de Inquenses en Palma".
- Foto. D. Miquel Figuerola Figuerola, vicepresident de la mateixa associació.
- Foto. D. Llorenç Genestra Janer, tresorer de la mateixa associació.
- Foto. Taller de costura "Modas Clar" (Foto Payeras).
- Foto. Taller de costura d'Esperança Sampol (I i II) (Foto Payeras).
- Foto. Taller de costura d'Isabel Coll.
- Dibuix. Interior del Cellar de Can Gori.
- Foto. Teatre Principal (I i II) (Foto Payeras).
- Foto. Equip del C.D. Constància, temporada 1960-61.
- Foto. Cellar Can Amer.
- Foto. Components de la Penya Taurina "La Afición".
- Foto. Cartell de Toros.
- Foto. Antoni Ramis Pieras, actor (Foto Barceló).
- Foto. Intèrprets de "Yerma" de Federico García Lorca al Teatre Principal de Palma (Foto Salleras).

- Els anunciants

En darrer lloc la font també ofereix una molt interessant informació sobre les empreses, establiments i comerços més representatius de l'activitat econòmica d'aquells moments. Algunes d'aquestes empreses anunciants segueixen vigents avui i són mostra de l'innegable paper de capital comercial que dins la comarca del Raiguer té Inca.

La tipologia dels anunciants és molt variada, tot i això es pot agrupar genèricament en els següents apartats:

Pell i calçat. A aquest grup hi pertanyen cinc empreses Creacions Llorja, Calçats Garau, Fàbrica Llorenç Ferrer, Calçats Beltran i Calçats Melis. Aquest darrer, és l'únic anunci que apareix repetidament fins a cinc vegades, destacant la singular oferta de cinc amples per al mateix número de sabata.

Cellers. Los Faroles, Sa Travessa, Can Gori, Can Ripoll i Can Amer són els cinc establiments anunciats. Destaquen els anuncis de Can Ripoll i Can Amer amb fragments en llengües estrangeres com l'anglès o l'alemany.

Roba i confecció. Dues botigues, Can Pere i El Barato publiciten els seus productes.

Obres i material de construcció. Hi apareixen les empreses d'Antoni Pujades i Francesc Serra (Can Pelat).

Alimentació i begudes. Alguns dels comerços més coneguts de la ciutat formen part d'aquest grup de cinc establiments, Destil·leries Bestard, Embotits Rosselló, Embotits Soler (Cas Pobler), Can Guixa⁷ i Productes Simonet.

⁷ Curiosament la marca comercial Can Guixa apareix escrita correctament en català, mentre que avui l'original forma ha estat substituïda per Can Guixe.

Arts gràfiques. Tres impremtes, Can Duran, Can Sampol i Can Vich representen aquesta tradicional activitat inquera.

Bars i restaurants. En aquest grup només s'hi anuncien Bar Pericàs, Bar Ximelis, Bar Llabrés -seu del C.D. Constància-, i Restaurant Royal, que, només són una mostra dels nombrosos cafès i bars existents a la ciutat.

Electricitat. Les botigues d'elements elèctrics i reparacions són Can Buades, Can Plandolit i Sigma-Can Sastre, empresa de la qual molta gent encara recorda el seu missatge radiofònic: "*Si el tiempo es oro, Sigma es un tesoro*".

Fusta i mobles. Can Llabrés i Fustes Gori Balaguer (Can Gori dels Taulons) són els dos negocis que representen aquest subsector.

Altres. En aquest apartat s'hi troben quatre establiments dedicats a activitats molt diverses, es tracta de Perruqueria Maruja, Gestoria Pujades, Cas Cego i Productes Altagracia (Can Serra de s'Esperit).

També trobam publicitat referent a dues empreses o productes no específics de la ciutat com són, la col·lecció de llibres Panorama Balear i els calçats Milán-Turín a Palma. A continuació citam per ordre alfabètic tots els anunciants:

Artesania mallorquina Cas Cego
 Bar Llabrés
 Bar Pericàs
 Bar Ximelis. Penya Taurina
 Bar-Restaurant Royal
 Calçats Beltran
 Calçats Garau
 Calçats Melis
 Calçats Milán-Turín
 Can Guixa
 Celler Can Amer
 Celler Can Gori
 Celler Can Ripoll
 Celler Los Faroles
 Celler Sa Travessa
 Creacions Llorja
 Destil·leries Bestard
 Embotits Rosselló
 Embotits Cristóbal Soler
 Fàbrica de bolsos i guants Llorenç Ferrer
 Francisco Serra, contratista d'obres
 Fustes Gori Balaguer
 Gestoria Pujades
 Impremta Sampol
 Llibreria-impemta Duran
 Magatzems El Barato
 Materials de construcció Antonio Pujades
 Mobles Llabrés

Perruqueria Maruja
 Productes Altagracia. Bartolomé Fiol
 Productes Simonet
 Publicació Panorama Balear
 Radio Buades
 Sigma-Can Sastre
 Tallers electromecànics Plandolit
 Tallers gràfics Vich
 Teixits Pedro Cortés

4) La ciutat a començaments de la dècada dels seixanta

Ja per acabar, la consulta i anàlisi de la publicació ens permet conèixer els trets bàsics que conformen el moment sòcio-econòmic de la ciutat. A nivell cronològic s'ha de tenir molt present que només una vintena d'anys ens separen del final de la Guerra Civil espanyola. Vint anys que han canviat radicalment la imatge d'una Espanya assolada pel conflicte per la d'un estat que es troba a punt d'entrar en un dels períodes recents de major creixement econòmic.

En aquest sentit les paraules del batle de la ciutat són ben aclaridores:

"...L'hora d'Inca és també l'hora d'Espanya. Una pau beneïda, guanyada a pols i mantinguda per uns homes és el clima propici en el que fructifica el nostre treball i les nostres il·lusions..."

Mentre les Balears es preparaven per afrontar el "boom" turístic que modernitzaria i enriquiria als nuclis litorals, sobretot a Mallorca i Eivissa, Inca iniciava, també una etapa de fort creixement. El període que va des del 1960 al 1980 destacà pel gran desenvolupament de la indústria, i en el cas que ens ocupa es veuria exemplificat en els subsectors de la pell i el calçat, i de l'alimentació, sobretot, pel que fa als embotits i la pastisseria. La publicitat de les principals empreses d'aquests sectors, apareguda a les pàgines de la revista així ho confirma.

Altre cop en les paraules del Sr. Reina es remarca aquest creixement econòmic:

"...un progrés econòmic que ha convertit un nucli agrícola en una ciutat industrial i comercial, viva i activa que assegura als ciutadans un nivell de vida..."

La imatge de la ciutat no podia quedar al marge d'aquest procés de modernització social i econòmica. Inca compta en aquests moments amb un considerable nombre d'habitants no massa allunyat de l'actual, nombre exacte mal de precisar ja que mentre la font estudiada ofereix la xifra de 15.555, la Gran Enciclopèdia de Mallorca apunta la de 13.816 habitants. L'afluència d'immigrants provinents de la península serà a partir d'aquest moments constant i la ciutat experimentarà una etapa de màxim creixement urbanístic descontrolat.

La pretensió del consistori fou refer la vella ciutat i iniciar una metamorfosi que no acabaria fins molt més envant. Aquestes actuacions, encara que sempre ben intencionades, no sempre foren acertades ja que, per exemple, bona part del casc històric fou enderrocat per fer lloc als nous carrers al voltant del Mercat Nou

i la Torre d'Inca. Això sí, el monumentalisme de les realitzacions urbanes, típic de l'època, estava assegurat com en el cas de les reformes de la plaça Mallorca.

En paraules, una vegada més del Sr. batle s'enumeren les principals actuacions:

"...Grups Escolars, amplex i moderns, per a més de mig miler de nins. Vivendes per al Magisteri del Grup Escolar. Nova Escola d'Aprenentatge Industrial amb capacitat per a més de dos-cents alumnes, en diferents branques d'activitat industrial. Importants reformes en el centre de la ciutat que transformarà la seva fesomia al construir-se el modern Mercat Cobert i la Nova Plaça de José Antonio com a petit parc d'esplai. Un Parc Públic Municipal d'Esports a les acaballes de la ciutat amb suficients i diversos camps de pràctiques d'esports. Obres de reforma i millora de la Casa Cuna-Hospici. Noves Places profuses en arbrat, zones d'esbarjo i de tranquil descans. Nova estructura urbanística de l'accés a Inca per la carretera d'Alcúdia... són la meta immediata per als pròxims anys..."

De totes aquestes obres cal destacar el gran impuls que l'activitat i la infraestructura educativa reberen a la nostra ciutat amb l'Escola d'Aprenentatge Industrial i les Escoles Noves, avui Col·legi Públic "Llevant". Però l'optimisme i l'ambició de la corporació municipal no coneixien límits, ja que, al mateix temps s'anaven projectant les properes intervencions:

"...altres millores esperen el seu torn, la supressió de les illetes de Coc i Lluc, construcció dels Grups d'habitatges de l'Obra Sindical, l'abastiment d'aigua potable, l'ampliació de l'enllumenat públic, la creació d'un servei contra incendis, l'ampliació del servei de neteja i recollida de fems, la instal·lació del telèfon automàtic, etc..."

Però si bé tots aquests progressos materials tenen una clara destinatària, la ciutat d'Inca, el finançament necessari també té uns orígens que molt clarament apareixen detallats, el Govern, la Diputació Provincial, l'Administració Nord-americana, la Fundació March i la generositat d'alguns particulars, són els organismes i institucions responsables de les aportacions econòmiques.

En aquest sentit, la política de gestió municipal de l'actual equip de govern té com a molts dels seus objectius el manteniment i millora d'algunes d'aquestes infraestructures. Alguns exemples són les obres de millora i ampliació de la Residència Miquel Mir, la total remodelació del Col·legi Públic "Llevant", o la construcció d'habitatges per a joves aprofitant les cases dels mestres del mateix col·legi, entre d'altres.

A nivell social i cultural el ric panorama presentat a la revista s'ha de veure avui des d'una òptica més crítica ja que evidentment allò que més se cercava era la projecció social de la cultura oficial franquista. En paraules de Damià Ferrà Ponç:

"...Inca fou, a principis del segle XX, una ciutat industrial i comercial plena de dinamisme social i cultural, oberta a les novetats i capdavantera dels canvis a tots els nivells dins la Part Forana de Mallorca, mentre que l'Inca del franquisme deixà d'exercir, a nivell comarcal, el paper de suggestiu centre de modernitat, admirat pels nuclis rurals i endarrerits dels voltants, i es convertí en una ciutat provinciana i sense interès..."

A nivell religiós i com així ho demostra la quantitat d'articles d'aquesta temàtica el mateix autor fa constar:

"...l'eufòria del nacional-catolicisme es traduí en el gran ressò que trobaren, a nivell públic, els congressos eucarístics amb assistència massiva, per als quals es bastí un gran altar a la plaça José Antonio (avui Mallorca)..."

El paper de la dona inquera en aquests moments, no era molt distint del que la societat burgesa del Règim imposava a tot arreu. A un dels articles sobre les cases de modes de la ciutat es pot llegir poc més o menys:

"...la dona inquera estudia i es prepara per complir la seva missió dins la família i la societat, i la seva instrucció i cultura la deslliuren de molts dels prejudicis que abans existien sobre ella. Avui, si no disposa de servei, perquè es troba molt car, o perquè momentàniament n'hi manca, no dubta en ficar-se a la cuina o anar al mercat sense perdre, per això, la seva distinció i senyoriu..."

Finalment, i com a nota curiosa reproduïm les dades que sobre els més diversos aspectes ofereix la revista amb el títol **INCA en xifres**

Superfície terme municipal	58,21 km ² .
Altura mitjana nivell de la mar	220 m.
Superfície cultivada	84%
Població 1960	15.555 hab.
Densitat de població	267 h/km ²
Xarxa de clavegueram	19.732 m ²
Pavimentació asfàltica	145.433 m ²
Edificis	3.661
Pressupost Municipal 1961	3.651.126 ptes.
Biblioteques públiques	2
Esglésies	5
Parròquies	2
Centres d'ensenyament nins	7
Centres d'ensenyament nines	5
Centres rurals d'ensenyament	2
Entitats culturals	4
Jutjats	2
Notaries	2
Apotecaries	4
Estancs	4
Entitats esportives	8
Emissores de ràdio	2
Setmanaris	1
Registres de la propietat	1
Bancs	4
Corresponsalies bancàries	3
Caixes d'estalvis	1
Dispensaris I.N.P.	1

Bibliografia CONSULTADA

BUTLLETÍ PARTIT POPULAR D'INCA, Juliol 1997. Noves Generacions. Inca.

GOTARREDONA FIOL, R. (1994): "Continguts geogràfics de la revista Cort (1946-1977)" a *La premsa, la ràdio i la televisió des d'una perspectiva històrica. XII Jornades d'Estudis Històrics Locals*. Institut d'Estudis Baleàrics. Palma.

GRAN ENCICLOPÈDIA DE MALLORCA (en edició). Promomallorca Edicions, S.A. Palma.

PIERAS SALOM, G. (1986): *Breu Història d'Inca*. Ajuntament d'Inca. Inca.

NOTÍCIA DE DOCUMENTS DE L' ARXIU DEL REGNE DE MALLORCA, RELATIUS A LA GERMANIA A INCA.

GABRIEL FIOI MATEU

Document núm. 1

Signatura: AH 267 foli 28/g

Data 21-3-1521

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca a instància del discret Jaume Romaguera en nom de Joan Crespi "***instador del bé comú y dels elects dels menestrals en la present Ciutat***" a requesta de Miquel Darder instador del bé comú a aquesta vila d'Inca perquè faci aplegar consell amb instadors i elets per fer pagar al poble les taxes que acordin, guardant la jurisdicció reial del Batle, jurats i qualsevol altre oficial no podent judicar ni derogar .

Document núm. 2

Signatura : AH 268 foli 144

Data 16-9-1521

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca. Com sia que per Inca algunes persones "en grandíssim vilipendi de La justícia ofenent La jurisdicció real no tement aquella entren per diverses cases e possessions ocupen e prenen los béns axi dels abitans en les viles com en les possessions cosa certament de grandíssim orror e aprobi de la justícia !! Mana que en crida pública en nom seu o més ver de part del Rei que ningú gosi fer danys a persona alguna i que trameti a les presons relals els contraventors.

I Document núm. 3

Signatura: AH 267 foli 138/g

Data 27-1-1522

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant-li que faci tornar totes les robes que han estades preses al Sr. Bernardí Burguera i als seus companys "sens contradicció".

Document núm. 4

Signatura: AH 268 foli 158

Data 11-2-1522

Lletra del Regent de Governació als batles de les viles i parròquies foranes dient que amb gran querella certa suplicació per part dels honors Joanot Colom i mestre Pau Casesnoves instadors del poble tant a Ciutat com a la part forana li era tramesa contenint una capitulació que era escandalosa i incitadora a grans insults, commocions i pertorbacions del bé, repòs i tranquil·litat del present Regne, avisant que no era proveïda per La Catòlica i Cesària

Majestat, ni pel Lloctinent ni portant veu d'aquell ni per ell ni per cap jutge. Per tant els mana, baix diverses penes no ésser admesa a les viles i parròquies foranes dita capitulació.

Document núm. 5

Signatura: AH 268 foli 159

Data 13-2-1522

Lletra del Regent de Governació als batles i jurats de les viles i parròquies foranes. Davant ell havien comparegut els honors Joanot Colom i mestre Pau Casesnoves instadors de La Santa Quitació i que de paraula havien suplicat que per donar fi i prompta resolució a dita quitació poder fer elecció d'altres nou estimadors de la vila d'Inca. Mana que es faci pels nou estimadors ja assignats segons la sentència del Rei Fernando. També dona instruccions per recollir taxes per La quitació.

Document núm. 6

Signatura: AH 268

Data 21-2-1522

Lletra del Regent de Governació al batle d'Inca. El procurador del Capítol de La Seu diu que una casa que tenen a Inca pels negocis i serveis de dit Capítol era empleada per fer-hi jugadissa en gran perjudici de les preeminències de l'Església. Mana que dins sis dies doni possessió de dites cases al col·lector del capítol.

Document núm. 7

Signatura: AH 268 foli 188/g

Data 8-3-1522

Lletra del Regent de Govenació al batle d'Inca manant-li que doni posada i tot els que els farà falta com si fos a ell mateix a dos jurats del Regne que amb companyia de persones eclesiàstiques passaran per Inca per anar a intentar pacificar Alcúdla.

Document núm. 8

Signatura: AH 268 foli 185

Data 15-5-1522

Lletra del Regent de Governació als batles de les viles i parròquies foranes manant que, per execució d'una provisió per ell feta a suplicació i instància de Joanot

Colom i mestre Pau Casesnoves instadors del bé comú, requisin i facin capció de penyores de llanes, forments, ordins, civades, olis o qualsevol altra cosa com diners, robes o pensions de censals dels qui estan reclosos dins Alcúdia i dels que els ajuden.

Document núm. 9

Signatura: AH 268 foli 192   Data 2-6-1522 I

Lletra del Regent de Governació als batles, jurats i instador d'Inca. Com sia que els elets han venut els béns que tenia a Inca Francesc Berard inclosa el dot de la seva dona, filla d Antoni de Verí que sumen 2.500 lliures i com sia que els dots són molts privilegiats a favor de les mullers mana que li siguin restituïts.

Document núm. 10

Signatura: AH 268 foli 232/g   Data Julio1522

Lletra del Regent de Governació al batle i jurats de la vila d'Inca. Com sia que Llorenç Vives que té la notaria reial a Inca s'ha absentat d'Inca per refugiar-se a Alcúdia, quedant l'escrivania sense escrivà ni administrador i com sia que la dona de dit Vives ha fet nominació de Sebastià Terrassa per regir l'escrivania, el Regent confirma la nominació.

Document núm. 11

Signatura: AH 268 foli 226   Data 7-7-1522

Lletra del Regent de Governació als batles, jurats i elets d'Inca. La Mag. Sra. Joana Fuster viuda diu que fa quatre mesos que els elets d'Inca tenen un cavall seu per necessitats de la Vila d'Alcúdia i que li volen fer pagar la despesa que ocasiona dit cavall. Creu que no és raonable i mana que se sobresegui qualsevol execució contra els béns de dita senyora per aquest motiu.

Document núm. 12

Signatura: AH 268 foli 219   Data 12-7-1522 I

Lletra del Regent de Governació al batle d'Inca. Està informat que Gabriel Ramis està reclòs dins Alcúdia i que per aquest motiu els elets d'Inca volgueren fer execució contra els béns del seu pare i com no sia de justícia que el pare sia executat en els seus béns per mor del seu fill, mana sobreseure qualsevol acte contra ell.

Documentnúm.13

Signatura: AH 268 foli 236/g   Data 29-7-1522

Lletra del Regent de Governació als batles, jurats i elets d'Inca. Com sia que a Mn. Arnau Garcia li han estat emparats pel poble alguns censals i com sia que ell no ha partit de Ciutat, ni s'ha reclòs a Alcúdia i també perquè paga totes les despeses que li fan pagar, mana que li siguin desemparats dits censals.

Document núm. 14

Signatura: AH 268 foli 263/g   Data 7-9-1522

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca. Com sia que ha condemnat en Joan Massana a pagar el preu de dos moltons a Antoni Serra de Sa Pobla que els homes d'Inca menjaren estant a la seva casa en el camp que es tenia contra Alcúdia, li mani que faci pagar els homes que allà estaven els preu dels moltons a dit Massana.

Document núm. 15

Signatura: AH 268 foli 147   Data 20-12-1522

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca acusant rebut d'una lletra de dit batle segons la qual tots els pobladors d'Inca estan a l'obediència de la justícia i cerquen el bé públic de tot el Regne, de la qual se'n alegra i li dóna permís per nombrar tants lloctinents com li pareixerà o revocar-los, per seguir clarament les insígnies de les armes reials.

Document núm. 16

Signatura: AH 4086 fo124   Data 17-7-1523 I

Certificació de Pere Joan Mas notari regint les escrivanies de la Cort Criminal de la Governació de Mallorca i del Vaguer de fora, de tots els qui els havien estats confiscats els seus béns a la Regia Cort per "**crim de lasa magestat per ells comes a causa de la rebel y depravade germania**". D'Inca hi ha Blai Ferrer, Blai Rexach i Jaume Ferrer.

Document núm. 17

Signatura: AH 4806 foli 27 i 27/g   Data 18-7-1523

Requisitòria del Lloctinent General a tots els batles de les viles i parròquies foranes perquè facin request de tots els béns mobles i immobles d'aquells que "**seran stats sentenciats y executats a pena de mort**". A la certificació de Pere Joan Mas, notari, hi ha Antoni Gil i Pau Casesnoves d'Inca. Aquest darrer vora el seu nom hi ha a clau juntament amb Ant. Thomàs de Lluçmajor i una anotació que diu "**Aquests dos son stats condempnats en La regia Cort**".

Document núm. 18

Signatura: RP 2042 foli 18   Data 22-7-1523

Pregó de Francesc de Burgues procurador reial en el Regne de Mallorca manant que tothom que tengui béns o sàpiga on estan, tant mobles com immobles, semovents, escriptures, deutes o altres coses de les persones que són estades ajusticiades i els béns dels quals són estats confiscats i aplicats al reial patrimoni per ésser culpables de la damnada Germania que ho denunciïn en el termini de deu dies i serà donada la tercera part a l'acusador. Els d'Inca són Blai Ferrer, Blai Rexach i Jaume Ferrer.

Document núm. 19

Signatura: AH 4806 foli 45

Data 29-8-1523

Certificació de les persones que eren delades de crim de Germanias i de les quantitats franques i quities que pagaran a la regia cort. El d'Inca són:

“Anthoni Bordils de Incha sexanta lliures dich LX lliures

Gabriel Gomes de Incha deu lliures dich X lliures

Johan Matheu de Incha sexanta lliures dich LX lliures.

Document núm. 20

Signatura: AH 4806 foli 122

Data 17-9-1523

Llista dels composats personalment a Inca per Mn. Johan Andreu lloctinent d'advocat fiscal, tant persones vives com mortes per les coses fetes en temps de la Germania però que no havien estat participant en alguna culpa i que són estat contents de servir en els quantitats indicades per servir l'armada de l'Espetable Lloctinent General i **“en cas que fossen stats en alguna culpa lo vol haver per remesos y perdonats”**.

Són vuit persones i la que més pagà fou Miquel Mollet amb 130 lliures i els que menys Joan Miret i Jaume Servera amb 10 lliures cada un.

Document núm. 21

Signatura: AH 4806 folis 122/g a 127/g Sense data

Certificació del notari Bernat Janer regent de les escrivanies de la Cort Criminal de Governació de Mallorca dels condemnats pel Lloctinent General D. Miquel de Gurrea estant personalment a la vila d'Inca **“per haver participat assentit y consentit en lo levament del poble de la present ylla fetes segons la quantitat de les culpes y facultat de lurs béns”...** **“Per dites quantitats són estats remesos y perdonats los vius a quan a culpes y béns y los morts en quant a la memoria y béns”**. Són 310 els multats o composats i que sumen llurs aportacions a 6.450 lliures.

Document núm. 22

Signatura: AH 267 foli 168/g

Data 2-9-1523

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca sobre el bestiar de llana que Bernat Ferrer Lloctinent de batle de la Germania havia pres a Martí Martorell dins la finca del Magnífic Mn. Fuster. Mana que dins deu dies pagui el seu valor.

Document núm. 23

Signatura: AH 4806 foli 46

Data 3-9-1523

Certificació de Joan Mas, notari, dels condemnats a pagar quantitats que ells han acceptat satisfer i a sofrir exili perpetu del present Regne. D'Inca hi ha Rafael Albertí que ha de pagar 30 lliures.

Document núm. 24

I Signatura: AH 774 foli 61/g

Sense data

Relació dels béns presos a Joanot de Pachs **“lo que ses pres quant sacatjaren Inqua los manestrals”** Hi ha 18 articles des d'armes, roba fins a pots de confitura.

Document núm. 25

Signatura: AH 774 foli 73

Sense data

Danys enferits a Nicolau de Pachs quan l'estol era a Inca: 100 ovelles, 100 cabres i 86 porcs aglanats.

Document núm. 26

Signatura: AH 777/ sense paginar Sense data

“Cedula dels dans presos en La present Ciutat den Gabriel Serra de Incha”
Diverses quantitats de diners que sumen 24 lliures 2 sous i 4 diners donats als homes d'Inca per manament del poble.

Document núm. 27

Signatura: AH 1459/ sense paginar. Sense data

Testimoni de Mn. Pere Dezcallar i de la seva filla Violant, muller de Mn. Antoni Dameto. Entre moltes altres coses que li robaren a Ciutat denuncià **“que La nit abans que fos La destrossa del Raffal Garcés gent de La Ciutat sacatjà La vila de Incha y assenyalamet la casa de dita Sra. que abans era del Mag. Pere Des Callar son pare de La qual sen portaren les coses següents les quals apar se deguen pagar com les altres coses atés que foren robades per gent de Ciutat”** Es relacionen vuit peces de roba i onze quarterades de blat.

Document núm. 28

Signatura: AH 1460 sense foliar Sense data

Reclamació de Mn. Gabriel Axartell, ciutadà, que després d'enumerar els danys rebuts a Ciutat afegeix **“Lo que prengueren los desmandats quan foren destrossats al Raffal Garcés”** Segueixen dotze descripcions de robes, afegint al final **“Item moltes altres coses les quals no recorda”**. Ho valorà en 18 lliures.

Document núm. 29

Signatura: AH 1461 sense foliar Sense data

Mn. Bartomeu Boix a més dels danys que sofrí a Ciutat declarà **“més li roberen a Incha a hon se ere retret de Soller essent 10 camp a Lluchmaior”** diverses robes i altres objectes valorats en 10 lliures.

Document núm. 30

Signatura: AH 1464 sense foliar Sense data

A la relació de danys inferits a Mn. Felip Fuster i a la Sra. Leonor sa viuda, després de vint-i-quatre partides de robes, armes, joies, etc. etc. es diu **“totes les desús**

anomenades partides prengueren 10S ajermanats a La vila de Incha quant fonch le destrosse del Rafal Garcés". Segueixen altres partides com esplets de garroves, vi, la calç d'un forn, etc. etc.

Document núm. 31

Signatura: AH 1464 sense foliar   Sense data

"Danys reclamats per les monges del Puig de Incha com hereves de Miquel Duran quondam" Segueix una llarga llista de coses tretes i robades de la casa del dit Duran.

Document núm. 32

Signatura: AH 1464 sense foliar   Sense data

En la declaració d'Antoni Diego, esparter, es diu **"Primo en dits temps foren preses per en Barthomeu Coll per part dels manatrs de la pnt. Ciutat de dit Diego comprador dels delmes dels blats de La vila de l..cha del any MCXXI cinquanta dues qo... C lliures"**

Document núm. 33

Signatura: AH 1466 sense foliar   Sense data

Declaració de Joanot Morera, cirurgià, d'Inca dels danys que li feren **"en 10 sac fet per los menestrals en Incha"** després haver-li degollat el seu pare fidelíssim a la Catòlica Majestat. Robes, vestits, una corretja d'argent, llibres, plats, etc. valorat tot en 180 lliures.

Document núm. 34

Signatura: AH 1467 sense foliar   Sense data

A la declaració dels danys fet a Mn. Rafael d'Oleza i a Francina la seva muller hi ha **"Lo que era dintra una caixa que romperen los agermanants qui isqueren de La present Ciutat e en La vila de Inqua lo dia de la destrossa del Raffal Garcés dins la qual abia Las cosas segients"**. Es relacionen joies, com un diamant encastat a un anell, turqueses, objectes d'or, robes, etc.

Document núm. 35

Signatura: AR 268 foli 248/g   Data 3-9-1523

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca o a altre que li sla presentada. Tomàs Trobat reclama que durant la damnada Germania li havia pres i venuts molts de béns com robes, forments, ordís, civades, vins, entre altres coses a més de dos esclaus un anomenat Joan de nació de turcs i altre Ali de nació de moros. Mana que faci tomar tots els béns.

Document núm. 36

Signatura: R.P. 3937 foli 33/g   Data 6-9-1523 a 30-4-1524

Tres rebuts de la composició de 30 lliures d'Onofre Domingo d'Inca.

Document núm. 37

Signatura: R.P. 3937 foli 29/g

Data 14-9-1523 i 4-11-1524

Dos rebuts de La composició de 10 lliures en que fou condemnat Gabriel Comes d'Inca.

Document núm. 38

Signatura: AR 268 foli 261/g

Data 15-9-1523

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca a suplicació d' Antoni Serra de Sa Pobla, manant li siguin pagats dins deu dies deu moltons que segons una cèdula li havien pres els homes d'Inca.

Document núm. 39

Signatura: AR 268 foli 281/g

Data 26-9-1523

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca. Com sia que T. Maymó ha estat condemnat a pagar tot l'oli que havia pres a Mn. Berenguer Vivot i que havia repartit entre diverses persones, mana que compeli a dites persones en pagar la part l'oli que s'emportaren.

Document núm. 40

Signatura: AR 268 foli 307

Data octubre 1523

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca sobre la verbal alteració tinguda davant ell entre els jurats d'Inca d'una part i Joan Gual d'altra part sobre les 25 quarteres d'ordi que li foren preses i venudes en temps de la Germania i que serviren pel camp reial. Mana que siguin pagades per la vila en la paga universal.

Document núm. 41

Signatura: R.P. 3937 foli 29/g

Data 5-10-1523 a 30-4-1524

Quatre rebuts de la composició de 60 lliures que havia de pagar Antoni Bordils d'Inca.

Document núm. 42

Signatura: R.P. 3937 foli 30

Data 20 i 25-10-1523

Dos rebuts de la composició de 10 lliures en que fou condemnat Francesc Massip d'Inca.

Document núm. 43

Signatura: R.P. 3937 foli 30

Data 3-11-1523 a 13-4-1524

Sis rebuts de la composició de 60 lliures en que fou condemnat Joan Matheu d'Inca.

Document núm. 44

Signatura: AR 267 foli 196

Data 4-11-1523

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant-li que prengui tants de béns i penyores com siguin necessàries per pagar les 92 ovelles preses per Gabriel Figuera, carnisser, a Bernat Ferrer d'aquesta vila i que faci encant de les penyores fins que es pugui pagar dites ovelles i les despeses de dita venda pública.

Document núm. 45

Signatura: AH 256 sense foliar

Data 19-11-1523

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca sobre la reclamació de la dona Joana muller de Guillem Coch per quan Mn. Abrí Dezcallar li havia empenyorat un ase per deutes universals. Diu que és digne de reprensió que els jurats d'Inca permetin vendre béns de particulars per pagar deutes universals, per tant mana que dins tres dies els jurats hagin pagat a dita dona el preu de l'ase.

Document núm. 46

Signatura: R.P. 2042 foli 69

Data 11-12-1523

Ordre del Lloctinent General perquè siguin pagades a la parròquia i vila d'Inca les 1.688 lliures i 4 sous que dita vila prestà a la Règia Cort per la reducció de l'illa, en diners comptants o sia descomptada de la segona paga que ha de fer per les composicions de dita vila.

Document núm. 47

Signatura: AH 268 foli 352

Data 11-12-1523

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca sobre la reclamació de Bartomeu Malferit que no pot cobrar censos a particulars d'Inca per tenir els béns segrestats a causa de la damnada Germania.

Document núm. 48

Signatura: AH 268 sense foliar

Data 17-12-1523

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca sobre que rebí tots els testimonis que presentarà Gabriel Serra referent a cert vi que li fou venut en temps de les commocions del present regne.

Document núm. 49

Signatura: R.P. 2042 folis 220 i 221 Sense data

A la relació de deutes perduts per la Procuració Reial de Mallorca hi ha: “**Johan Ferrer de Incha déu per 10 corral real de Incha de dita vila del any MDXXI 2 lliures 5 Sous. Anthoni Gallur qdam per delme de la ortalissa de Incha del any MDXXII déu 33 lliures 15 sous**”. També Julià Ferrer devia 4 lliures pel corral.

Document núm. 50

Signatura: AH 269 foli 15

Data 11-1-1524

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant-li que faci execució pel preu d'una bóta de vi que comprà Bartomeu Maimó en temps de la damnada i rebel Germania i que els ministres d'aquella prengueren a Guillem Planes.

Document núm. 51

Signatura: AH 269 foli 8

Data 13-1-1524 I

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant-li que insti a Miquel Planas a comparèixer davant d'ell dins tres dies per donar raó dels diners que li entregà Pere Balle en temps de la damnada Germania.

Document núm. 52

Signatura: AH 269 foli 8

Data 13-1-1524

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca que a instància de Cristofol Vicens, notari i curador dels bens i heretat de Llorenç Vicens qdam. Sobre els 19 rodells que durant les pertorbacions del present Regne li foren preses pels elets i altres de la damnada Germania. Mana que compel.leixi i forci als que els tenen a tomarlos o a pagar el seu valor.

Document núm. 53

Signatura: AH 269 folll/g

Data 15-1-1524

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant siguin pagades a Sebastià Terrassa com a curador dels hereus de Nicolau Soler 10 quarterades, 5 barcelles i 4 almuds de xeixa que li prengueren pels elets de la damnada Germania.

Document núm. 54

Signatura: AR 269 roli 27

Data 13-2-1524

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca sobre la bóta de vi que havia de pagar a en Guillem Planes per part de Bartomeu Marimon i que havien robat els ministres de la damnada Germania i que el seu preu, 22 lliures i 17 sous, havia depositat en mans del clavari. Però com sia que dins la bota hi havia quedada certa quantitat de vi. Mana que dit Planas tomi el preu del vi que havia quedat dins la bóta.

Document núm. 55

Signatura: AR 269 roli 37/g

Data 24-2-1524

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant-li que faci pagar als jurats d'Inca el preu de 5 quarterades de civada que els llavors jurats prengueren per l'exèrcit del virrei que es trobava al monestir de la Real preparant la reducció de Ciutat.

Document núm. 56

Signatura: AR 270 roli 37/g

Data 3-3-1524

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca sobre la reclamació de Tomàs Trobat de 12 quarteres de xeixa que li prengueren i foren portades a casa de Joan Domenech i després distribuïdes "**per los mais homens de aqueixa vila en donar menjar a la gent qui stava en los camps de Alcúdia i la Pobla**". Mani que faci pagar el seu preu a tots els quals apareixerà al batle haver participat en prendre o menjar dita xeixa.

Document núm. 57

Signatura: AR 270 roli 43

Data 15-3-1524

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant que faci pagar els qui havien pres, o als seus hereus si han mort, el vi de casa d' Antoni Matheu en temps de la Germania i que era de la dona Catalina Marquesa.

Document núm. 58

Signatura: AR 270 roli 45

Data 17-3-1524

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca. Com fos que Sebastià Riera, Bartomeu Ampúries i Miquel Figuerola, tots d'Inca, estant a Ciutat per guàrdia d'En Colom havien pres a Gabriel Serra certes pertinences de les tavernes que venien vi seu, mana que faci capció de penyores que bastin per pagar el valor del que li havien pres.

Document núm. 59

Signatura: AR 270 roli 48

Data 8-4-1524

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca dient que a instància de Guillem Avellà de Lluçmajor, al qual li havien pres un mul de pel castany en temps de la Germania i que ara estava en poder de certa persona d'Inca, faci restituir dit mul al seu actual posseïdor sense dilacions.

Document núm. 60

Signatura: AR 270 roli 49

Data 9-4-1524

Lletra comuna del Lloctinent General al batle d'Inca sobre el vi que era pres a casa d' Antoni Matheu i propietat de Catalina Marquesa.

Document núm. 61

Signatura: AR 264 roli 57

Data 11-4-1524

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant-li que, a suplicació d'Antoni Serra de sa Pobla, compeli a Antoni Amorós i a Joan Gilabert, ambdós d'Inca, en pagar-li el valor de 10 moltos que li prengueren en temps de la Germania.

Document núm. 62

Signatura: AR 270 roli 49/g

Data 16-4-1524

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca a instància d'A. Cànoves Llibertí, el qual en temps de la Germania, estant ell a la plaça de la Cortera d'Inca, Antoni Maimó, junt amb altres desmandats li prengueren 3 ducats d'or, 5 reials d'argent i dues rogasses, per causa d'ésser catiu de mascarar. Com sia que fos ara no ho ha pogut cobrar, mana al batle que compeli a dit Maimó a pagar-ho o que li faci capció de penyores.

Document núm. 63

Signatura: AR 269 foli 100

Data 5-7-1524

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca perquè compeli a Miquel Planas i a la dona Portals en pagar dins 15 dies la part dels fruits que recolliren a la vinya i mallola d'Antoni Jover en temps de la Germania.

Document núm. 64

Signatura: AR 270 foli 121

Data Agost 1524

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca referent a un mul de pèl ros que era de Miquel Sedó i que ara posseïa Joan Gual, notari, i que fou pres el primer dia de la destrossa de Sa Pobla.

Document núm. 65

Signatura: AR 266 foli 124

Data 25-8-1524

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca sobre que havia fet pagar, a instància d'Antoni Serra, el preu de 10 moltons presos en temps de la Germania a Antoni Serra i a Joan Gilabert, encloent la part d'altres conobligats. Per això mana que faci pagar als altres que intervingueren en el furt la part corresponent.

Document núm. 66

Signatura: AR 269 foli 128

Data 6-9-1524

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca referent a la reclamació d'Antoni Jover el qual té dret a rebre cada any per la festa de la Purificació de Ntra. Sra. un cens de 4 lliures de Bartomeu Rexach, Bemat Rexach i Blai Rexach i de les seves mullers, però que per tenir els béns segrestats no pot cobrar les 8 lliures que li deuen. Mana que faci vendre tanta verema o altres coses bastant per pagar dit censal.

Document núm. 67

Signatura: AR 269 foli 129

Data 7-9-1524

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca sobre la reclamació d'Antoni Jover per una bóta de vi que li robaren en temps de la Germania.

Document núm. 68

Signatura: AR 270 foli 146

Data 12-9-1524

Lletra del Lloctinent General als batles de les viles i parroquies foranes sobre un esclau que fou pres a Tomàs Trobat d'Inca en temps de la Germania.

Document núm. 69

Signatura: AR 270 foli 140

Data 8-10-1524

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca a instància de Miquel Fiol sobre una somera que li prengueren en temps de la Germania i que ara té en Guillem Sabater.

Document núm. 70

Signatura: R.P. 3937 folis 102/g, 103 i 103/g

Dates 10-10-1524 a 23-6-1531

Rebutts de 34 partides que sumen 686 lliures 6 sous i 8 diners dels llevadors de la vila d'Inca o dels col.lectors de les composicions, del total de 6.579 lliures en que foren condemnats alguns habitants d'Inca **"per 10 que eren delets del crim de la jermania"**.

Document núm. 71

Signatura: R.P. 2042 foli 76/g

Data 15-10-1524

Ordre del Lloctinent General referent al pagament a Bartomeu Malferit d'Inca de 150 ducats d'or que aportà a l'exèrcit reial trobant-se personalment a la vila d'Inca el Lloctinent General tenint extrema necessitat de certes coses molt necessàries al Reial Exèrcit.

Document núm. 72

Signatura: AR 269 foli 155

Data 26-10-1524

Lletra del Lloctinent General als batles de les viles i parròquies foranes perquè, a suplicació i instància de Rafael Llompart d'Inca, tots els que seran requests per dit Llompart a cada batliu per rebre informació sobre els danys que pretén ésser-li inferits en temps de la Germania i que una vegada presa, closa i segellada li remetin.

Document núm. 73

Signatura: R.P. 3937 foli 144

Data 5-11-1524

Descàrrec del Reial Patrimoni a favor de l'honor Jaume Gual d'Inca, síndic i procurador de dita vila per valor de 3.688 lliures 4 sous i 10 diners per les municions necessàries al Reial Exèrcit en la reducció de l'illa, i que foren aportades per dita vila.

Document núm. 74

Signatura: R.P. 3937 foli 146

Data 3-12-1524

Descàrrec del Reial Patrimoni de la paga de 240 lliures feta a Bartomeu Malferit d'Inca pel valor dels 150 ducats d'or que prestà a la Regia Cort per comprar municions per al reial camp.

Document núm. 75

Signatura: R.P. 2042 foli 200

Data 8-12-1524

Ordre del Lloctinent General per pagar 30 lliures al Veguer de la Cort pels treballs de guardar en el Castell de Bellver diversos agermanats, caps principals de la Germania i que uns foren morts, uns esquarterats i altres penjats entre els quals hi havia Blai Rexach d'Inca.

Document núm. 76

Signatura: AR 270 foli 169

Data 14-12-1524

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca sobre l'apel·lació de Pere Estelrich pel pagament del valor de certa quantitat de vi de Gabriel Serra de sa Pobla i que li fou pres quan es trobava reclòs dins Alcúdla en temps de la Germania.

Document núm. 77

Signatura: AR 270 foli 181

Data 17-12-1524

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca sobre el pagament a Antoni Serra de sa Pobla per part d'Arnau Saurina d'Inca de l'import de 10 moltons que li foren menjats quan estava dit Arnau a dita vila en favor de la Germania, així com totes les despeses.

Document núm. 78

Signatura: AR 270 foli 187

Data 24-12-1524

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant-li que, a suplicació de Jordi Carbonell de Sencelles posi en sagrament i homenatge totes les persones que seran nomenades sobre el bestiar que prengueren a Mn. Bordils en l temps de La damnada Germania.

Document núm. 79

Signatura: AR 271 foli 6

Data 11-1-1525

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca sobre els 10 moltons que foren presos a Antoni Serra de Sa Pobla i que no pot cobrar perquè alguns dels pagadors no tenen béns o estan absents.

Document núm. 80

Signatura: AR 272 foli 15/g

Data 23-1-1525

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca per quan Joan Monistrol i Gabriel Figuera han estats forçats a pagar 14 lliures per ovelles preses a En Carbonell, a pesar que hi havien intervingut altres particulars. Mana que faci pagar a cada un la porció corresponent.

Document núm. 81

Signatura: AR 272 foli 16

Data 24-1-1525

Lletra de Lloctinent General als batles d'Inca i Campanet manant que sia pagat el preu d'un mul que comprà Jordi Carbonell de Sencelles i l'import entregat a l'instador d'Inca de la Germania.

Document núm. 82

Signatura: R.P. 2042 foli 124

Data 26-1-1525

Ordre del Lloctinent General perquè siguin tomades a Gabriel Ferrer d'Inca les 80 lliures que prestà a la Regia Cort per pagar soldats i altres coses per la reducció del present Regne.

Document núm. 83

Signatura: AR 272 foli 17/g

Data 26-1-1525

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca sobre la sentència contra Pere Estelrich pel vi que robà a Gabriel Serra en temps de la Germania.

Document núm. 84

Signatura: R.P. 3937 foli 149/g

Data 31-1-1525

Descàrrec del Reial Patrimoní a favor de Llorenç Simó d'Inca de les 32 lliures que prestà a la Regia Cort per pagar soldats.

Document núm. 85

Signatura: AR 272 foli 22/g

Data 1-2-1525

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca sobre fer pagar a alguns habitants d'Inca el preu de certs moltons presos a Antoni Ferrer de Sa Pobla en temps de la conmovió popular.

Document núm. 86

Signatura: AR 271 foli 42/g

Data 14-3-1525

Lletra del Lloctinent General sobre l'execució contra els béns de Bernardí Gallur per unes ovelles que prengué per portar a Alcúdia en temps de la Germania.

Document núm. 87

Signatura: R.P. 3937 foli 192/g

Data 6-4-1525

Descàrrec del Reial Patrimoní a favor de Bartomeu Amorós d'Inca de 126 lliures 8 sous que havia prestat a la Regia Cort per pagar soldats i altres coses per la reducció de l'illa.

Document núm. 88

Signatura: RP. 3937 foli 153

Data 6-4-1525

Descàrrec del Reial Patrimoní a favor de Jaume Gual d'Inca per 8 lliures que havia prestades a la Regia Cort per pagar soldats i altres coses per la reducció de l'illa.

Document núm. 89

Signatura: R.P. 3937 foli 154

Data 20-4-1525

Descàrrec del Reial Patrimoni a favor de Miquel Jover i Antoni Jover d'Inca com hereus de Manuel Jover per 160 lliures prestades per aquest prevère a la Regia Cort per pagar soldats i altres coses per la reducció de l'illa.

Document núm. 90

Signatura: AR 272 foli 80/g

Data 7-5-1525

Lletra del Lloctinent General als batles de les viles i parròquies foranes manant que facin pagar a Miquel Colom 15 ducats d'or que prengue a Miquel Mollet d'Inca estant en dita vila en temps de la Germania.

Document núm. 91

Signatura: AR 271 foli 69

Data 10-5-1525

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant siguin tomades 4 lliures pagades per Antoni Bibiloni quan fou portat pres a Ciutat en temps de la Germania per despeses de guardes i que cobrà Miquel Darder instador d'Inca.

Document núm. 92

Signatura: AR 271 foli 79/g

Data 20-5-1525

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca sobre el pagament del preu de 30 ovelles, resta de les 55 ovelles que foren preses a Jordi Carbonell de Sencelles en temps de la Germania.

Document núm. 93

Signatura: AR 272 foli 86/g

Data 7-6-1525

Lletra del Lloctinent General al bade d'Inca manant que faci pagar a G. Salset la meitat de l'esplet de vi que comprà amb Onofre Martorell en temps de la Germania i que aquest ha pagat sencer a Felip Fuster.

Document núm. 94

Signatura: AR 272 foli 89

Data 10-6-1525

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca sobre una bota de vi que G. Serra comprà a Nadal Servera en temps de la Germania i que ara aquest no vol pagar perquè diu que els elets d'Inca li feren vendre i li prengueren els diners.

Document núm. 95

Signatura: AR 271 foli 99/g

Data 14-6~1525

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca sobre una torca d'argent i certa quantitat de xeixa que fou presa per Miquel Matheu a Gabriel Perelló en temps de la Germania.

Document núm. 96

Signatura: AR 272 foli 84/g

Data 16-6-1525

Lletra del Lloctinent General al Batle d'Inca manant que faci pagar als jurats de dita vila l'import de 50 somades de vi que foren preses a Guillem Salzet i Onofre Martorell per provisió del Camp Reial.

Document núm. 97

Signatura: AR 272 foli 91

Data 23-6-1525

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca perquè faci execució de tants de béns com siguin necessaris de Pere Estelrich per pagar la bóta de vi que prengué a Gabriel Serra en temps de la Germania.

Document núm. 98

Signatura: R.P. 3937 foli 158/g

Data 4-7-1525

Descàrrec del Reial Patrimoni a favor de Gabriel Ferrà d'Inca de 80 lliures que prestà a la Regia Cort per pagar soldats i altres coses per la reducció de l'illa.

Document núm. 99

Signatura: AR 272 foli 120/g

Data 24-7-1525

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca sobre un ase senyalat amb les armes de Baltasar Thomàs que fou pres en temps de la Germania i ara té un tal Amer d'Inca.

Document núm. 100

Signatura: AR 272 foli 133/g

Data 31- 7-1525

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant-li que prengui penyores a Bartomeu Maimó per pagar una bota de vi presa a M. Jover en temps de la Germania.

Document núm. 101

Signatura: AR 272 foli 138

Data 3-8-1525

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca sobre dues someres de l'heretat del cavaller Pere Catllar i que foren venudes pels ministres de la Germania a Inca.

Document núm. 102

Signatura: AR 271 foli 114

Data 8-8-1525

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca sobre la reclamació de Gabriel Capó que en temps de la damnada Germania havia estat absent d'aquí per la qual cosa no havia inferit danys, però que havia estat taxat per pagar danys fets en dits temps. Mana que no sia taxat.

Document núm. 103

Signatura: AR 271 foli 116

Data 9-8-1525 i

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca sobre el preu que Cristófol Frontera ha de pagar a Mn. Felip Fuster per l'esplet de la vinya, sia a raó de 4 lliures per somada que era el preu que es pagava a Inca en temps de la Germania.

Document núm. 104

Signatura: AR 271 foli 151

Data 30-8-1525

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca sobre la reclamació de Mn. Felip Fuster contra G. Salzet, manant que aquest dins 10 dies pagui les 60 lliures del preu de l'esplet de vi que fou pres a dit Fuster en temps de la Germania.

Document núm. 105

Signatura: R.P. 3937 foli 149/g

Data 4-9-1525

Descàrrec del Reial Patrimoni a favor de Miquel Mollet d'Inca de les 109 lliures 19 sous i 4 diners que restà a la Regia Cort per pagar soldats i altres coses per la reducció de l'illa.

Document núm. 106

Signatura: AH 271 foli 164

Data 6-9-1525

Lletra del Lloctinent General sobre l'execució contra els béns de Cristòfol Vicens, a instància de Violant Dameto, viuda de Mn. Pere Dezcallar pel preu de dues vànoves que comprà en temps de la Germania i que eren de la propietat de l'heretat de dit Dezcallar.

Document núm. 107

Signatura: AH271 foli 170/g

Data 11-9-1525

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca sobre l'esplet de vi que ha de pagar Guillem Salzet que prengué en temps de la Germania a Mn. Felip Fuster.

Document núm. 108

Signatura: AH 271 foli 171

Data 12-9-1525

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca referent a que Gabriel Serra no ha comparegut a la seva cort per dir a quin preu havia venut el vi pres en temps de la Germania. Mani que comparegui dins tres dies.

Document núm. 109

Signatura: AH 271 foli 188/g

Data 28-9-1525

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant-li que prengui penyores als jurats d'Inca per pagar a. Salzet i a O. Martorell aquelles 50 somades de vi que foren preses per provisió del Camp reial.

Document núm. 110

Signatura: AH 272 foli 197

Data 10-10-1525

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca referent als esplets comprats per Bemat Galí qdam. pertanyents a possessions de Rafael Serra d'Inca quan aquest estava reclòs a Alcúdia per defensar Sa Majestat.

Document núm. 111

Signatura: AH 272 foli 205/g

Data 10-10-1525

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant-li que rebí informació, la qual enviarà closa i segellada, al guardià del monestir de la Verge Maria de Jesús, ara resident a Inca, a requesta de mestre Antoni Sastre sobre cert forment pres en dit monestir en temps de la Germania.

Document núm. 112

Signatura: AH 272 foli 256/g

Data 15-12-1525

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca sobre la reclamació de Jaume Rosselló per la venda que li feren els que es deien elets, de 6 somades i 8 quartans de vi i que foren lliurades a Pere Fàbregues, estant ell a Alcúdia en temps de la damnada Germania.

Document núm. 113

Signatura: AH 272 foli 257

Data 15-12-1525

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca sobre la reclamació de Jaume Rosselló al qual, estant reclòs a Alcúdia en temps de la Germania, li foren presos pels ministres d'aqueixa 60 quarteres de xeixa, 18 quarteres de forment roig, 35 quarteres d'ordi i 12 quarteres de civada.

Document núm. 114

Signatura: AH 273 foli 4/g

Data 9-1-1526

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca referent als esplets que comprà Llorenç Simó en temps de la Germania, l'import del quals deposà en poder del qui aleshores era clavari i que fou distribuït entre els del camp que assetjaven Alcúdia i per altres despeses. Ara els hi volen tornar fer pagar. Mana al batle, que si es ver, siguin tots els composts d'Inca que paguen dits esplets.

Document núm. 115

Signatura: AH 274 foli 5

Data 10-1-1526

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant que compelleixi mitjançant lliurament de penyores als jurats d'aqueixa vila per pagar el que deuen a Martí Martorell pel forment, ordi i civada que li fou pres per munició del camp reial.

Document núm. 116

Signatura: AH 273 foli 11

Data 12-1-1526

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant-li que prengui penyores a Joan Ferrer que bastin per l'import de la roba que ell sabia que estava a un amagatall de la vinya del Magnífic F. Fuster i que s'emportà quan es reclogué a Ciutat fugint de l'exercit reial.

Document núm. 117

Signatura: AH 274 foli 8/g

Data 12-1-1526

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca sobre la condemna donada contra Antoni Vera, Joan Nadal, Jordi Casellas i Bartomeu Pujadas per una cèdula del valor del que fou pres a Berenguer Vivot en temps de la Germania i que comprèn 150 quarteres de forment, 30 quarteres d'ordi i civada, 15 somades de vi, 90 ovelles, 112 trullades d'oli i 150 11iures valor dels utensilis i robes furtats així com les despeses del plet. Mana que es facin les fermances necessàries.

Document núm. 118

Signatura: AH 272 foli 11/g

Data 13-1-1526

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca sobre les 200 lliures que Agustí Mulet havia entregat a Melcior Vives i que havien d'ésser tengudes en compte en fer les composicions dels agermanats i ara els hi nega. Mana al batle que investigui el que hi ha de veritat.

Document núm. 119

Signatura: AH 273 foli 19

Data 24-1-1526

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca sobre reclamació de Joan i Rafael Llompart d'Inca que es recloïen a l'ara ciutat d'Alcúdia en temps de la Germania i ara són taxats per pagar els danys donats. Mana que investigui si és així i faci sobreseure tota execució contra els béns de dits Llomparts.

Document núm. 120

Signatura: AH 274 foli 25

Data 6-2-1526

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant que sia acceptada la proposta feta per Lluç Bonafé en nom propi i en el de tres-cents particulars d'Inca perquè puguin elegir en consell general una o dues persones com a diputats per pagar els danys inferits a Mn. Berenguer Vivot en temps de la Germania.

Document núm. 121

Signatura: AH 273 foli 38

Data 21-2-1526

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca sobre que el preu que han de pagar pel vi pres al Mag. Felip Fuster sia 30 sous per somada i que han de pagar els agermanats i els seus còmplices d'Inca, entre els quals hi ha Guillem Salzet, Cosme Martorell i Joan Domenech.

Document núm. 122

Signatura: AH 273 foli 39/g

Data 21-2-1526

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca sobre la reclamació de Jaume Rosselló per les 60 quarteres de xeixa, 18 quarteres de forment roig, 36 quarteres d'ordi i 22 quarteres 3 barcelles de civada que li foren preses pels agermanats d'Inca i distribuïdes entre ells, trobant-se ell reclós a Alcúdia. Suplica li siguin pagades com els altres que han sofert semblants coses. Mana al batle que faci justícia.

Document núm. 123

Signatura: AH 273 foli 53/g

Data 1-3-1526

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca indicant-li que a suplicació i instància de Lluç Bonafé com a procurador de tots els composats d'aqueixa vila que, juntament amb les altres persones diputades en l'examinació dels danys donats a particulars en temps de la Germania, puguin fer les impugnacions que de justícia vulguin fer.

Document núm. 124

Signatura: AH 274 foli 57

Data 6-3-1526

Lletra del Lloctinent General al batle i jurats d'Inca ordenant que Tomàs Trobat, elegit pel Consell d'aqueixa vila, juntament amb un altre en llevador de les composicions d'Inca, sia rellevat per un altre elegit pel Consell de dita vila per la indisposició del dit Trobat i per altres justs i bons respectes.

Document núm. 125

Signatura: AH 274 foli 43/g

Data 8-3-1526

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca dient que a suplicació de Lluç Bonafé en nom de tots els composats d'Inca es faci una crida que dins deu dies totes les persones que hagin feta cèdula dels danys que pretenguin que els feren en temps de la Germania, les dipositin en poder dels notaris Joan Gual i Llorenç Vives per que ***“los damnificats sien satisfets de lurs dans y los obligats en dits dans sien certificats del que auran de satisfacer y pagar”***

Document núm. 126

Signatura: AH 273 foli 55

Data 14-3-1526

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant que, a suplicació dels jurats d'aqueixa vila intimi al discret Llorenç Vives, notari, a Jaume Gual, a Miquel Estrich i Mn. Melcior Dureta, si estarà aquí, que el dilluns primer vinent s'ajuntin amb tots els jurats d'Inca i entre tots donin forma i raó dels danys donats a cada u particularment d'aqueixa vila.

Document núm. 127

Signatura: AH 273 foli 57/g

Data 15-3-1526

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca. A suplicació dels jurats i de Lluç Bonafè com a procurador de tots els composats, aclareix que la lletra tramesa el 21 de febrer passat sobre el més valor del vi pres a Mn. Felip Fuster no sia distribuït entre tots els composats, sinó tan solament entre els qui participaren en la venda de l'esplet.

Document núm. 128

Signatura: AH 273 foli 58/g

Data 15-3-1526

Lletra comuna del Lloctinent General al batle d'Inca i a les perdones diputades en l'examinació dels danys donats en temps de la Germania, aprovant l'elecció del notari Joan Gual, a súplica de Lluç Bonafè procurador dels composats d'Inca, ja que dit notari coneix els d'aquí per fer totes les impugnacions que sien necessàries per defensa de tots els composats.

Document núm. 129

I Signatura: AH 272 foli 60/g

Data 13-4-1526

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant-li que faci fer crida pels llocs acostumats que dins 10 dies de gràcia especial els qui pretenen haver sofert danys en temps de la Germania, presentin davant els notaris Joan Gual i Llorenç Vives les cèdules del que pretenguin els ha estat pres i del que els ha estat restituit. Passat dit termini no seran oïts en llurs pretensions.

Document núm. 130

Signatura: AH 274 foli 97/g

Data 18-5-1526

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant, a suplicació de Lluç Bonafè procurador dels condemnats a pagar a Mn. Berenguer Vivot els danys que li feren en temps de la Germania, que faci compartiment entre tots els condemnats i tots els que haguessin participat en coses de Germania.

Document núm. 131

Signatura: R.P. 3937 foli 137/g

Data 9-5-1526

Rebut de 20 lliures ***“a que es stat cogdemnat en B. Gallur del dit lloch per 10 que era incuipat de haver dites algunes paraules en favor de La Germania”***
A més hi ha un altre rebut de dit Gallur i d'altres obligats a la composició.

Document núm 132

Signatura: AR 73 foli 97

Data 21-6-1526

Dues lletres del Lloctinent General de la mateixa data al batle d'Inca sobre els danys donats a Mn. Berenguer Vivot en temps de la Germania. A una mana que una rigorosa execució de béns pels danys donats a la seva possessió contra uns pocs sia feta a tots els composats. A l'altra mana que per pagar dits danys no hi sia inclòs Cristòfol Frontera perquè no estava a la vila el temps que li feren dit danys.

Document núm 133

Signatura: AR ~74 foli 132

Data 7-7-1526

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant que les 7 lliures que Mn. Vivot devia a Tomàs Marimon i que aquell havia retingudes a compte dels danys que els dit Marimon i els seus còmplices li havien fet en temps de la depravada Germania, que sien compartimentades entre tots els taxats d'Inca i que tomi les 7 lliures a dit Marimon.

Document núm 134

Signatura: AR j73 foli 105/g

Data 12-7-1526

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca. A suplicació dels fills de la Sra. Joana Bordils reclamant 8 lliures que en temps de la Germania foren requisades per Miquel Darder i altres elets d'Inca i que no li han tornades, mana que si és així sien expedides penyores a dit Darder que bastin per pagar les 8 lliures.

Document núm 135

Signatura: AR 73 foli 112

Data 23-7-1526

Lletra del Lloctinent General a Joan Janer o a altre qualsevol oficial manant que, a instància d' Antoni Serra de Sa Pobla, vagi a la vila d'Inca i prengui penyores a diversos particulars que bastin per pagar els 10 moltons que li prengueren en temps de La Germania.

Document núm 136

Signatura: AR 74 foli 143

Data 27-7-1526

Lletra del Lloctinent General al Batle d'Inca manant que Bonanat Gual no sia inclòs en els compartiments per danys de la Germania per no haver participat en dits danys ni en coses de Germania.

Document núm 137

Signatura: AR 74 foli 143/g

Data 27-7-1526

Lletra del Lloctinent General al Batle d'Inca manant que si és ver el que diu Bartomeu Seguí que en temps de la Germania havia estat reclòs a l'ara fidelíssima ciutat d'Alcúdia per la qual cosa no havia estat compostat que se li restitueixin les penyores que li feren per compartiments per pagar danys a particulars.

Document núm 138

Signatura: AR 2 4 foli 147/g

Data 4-8-1526

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant que si és ver que Mateu Gibert no havia estat compostat per no haver intervingut en actes de la damnada Germania no sia inclòs en el compartiment fet per pagar danys a Mn. Berenguer Vivot.

Document núm. 139

Signatura: AR 2 4 foli 148/g   Data 4-8-1526

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant-li que faci indagacions per esbrinar si Joan Puig no havia estat composat ni havia participat en els danys fets a Mn. Berenguer Vivot. Si és així que no sia inclòs en el compartiment.

Document núm. 140

Signatura: AR 2 4 foli 149/g   Data 8-8-1526

Lletra del Lloctinent al batle d'Inca. Com sia que mitjançant sentència pel Lloctinent General donada contra Joan Domenech, Cosme Martorell i Guillem Salzet per pagar el vi pres a Felip Fuster en temps de la Germania i com sia que no han pagat els altres còmplices, mana que entre el batle, jurats i persones per dits còmplices elegides facin compartiment de les 20 niures que valia dit vi.

Document núm. 141

Signatura: AH 274 foli 151   Data 8-8-1526

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant que Antoni Llompart pagui a Pau Terrassa un ducat d'or preu d'una caixa presa al seu fill estant el camp a la Real.

Document núm.142

Signatura: AH 273 sense foliar   Data 21-8-1526

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant-li que prengui penyores als que assistiren en el camp contra l'Alcúdia i als qui eren principals, bastants per pagar al Mg. Guillem Valentí l'import de 10 quarteres de forment que li prengueren en temps de la Germania.

Document núm. 143

Signatura: AH 273 sense foliar   Data 22-8-1526

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca referent a la reclamació de Joan Cava1ler que havia estat taxat per pagar danys donats en temps de la Germania i que pretén no ésser obligat perquè en dit temps estava amagat a Ciutat.

Document núm.144

Signatura: AH 273 foli l38/g   Data 27-8-1525

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca sobre la reclamació del discret Miquel Terrassa notari, perquè li volen fer pagar certs danys fets per alguns habitants d'Inca al Mag. Berenguer Vivot durant la "**dagnada y rebelle germania**" però que ell "**en nengun temps haver rabut, sabut, participat ni haver fets ni causats dits dans ni haver aconsellat en aquells**". Mana que si és així sia exempt de pagament.

Document núm. 145

Signatura: AH 274 foli 170/g   Data 4-9-1526

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant-li que rebí informació d' Antoni Llobera i de la seva dona, sobre un rossí que li fou encomanat per certes persones en temps de la Germania i que si el té l'entregui personalment al Lloctinent General o a Pere Martorell un dels seus escriptors.

Document núm. 146

Signatura: AH 273 foli 148   Data 12-9-1526

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant-li que prengui penyores a Antoni Llobera que bastin per pagar les 40 lliures, preu d'un rossí que li fou encomanat per Guillem Sans en temps de la Germania.

Document núm. 147

Signatura: AH 274 foli 183   Data 25-9-1526

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca donant tres dies de gràcia especial als que no pagaren dins el temps de deu dies ni després el de sis dies de gràcia especial als que havien de pagar les 20 lliures degudes a Guillem Valentí pel preu del forment pres en temps de la Germania.

Document núm. 148

Signatura: AH 273 foli 166/g   Data 6-10-1526

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant-li que comuniqui a Lluç Bonafè, procurador de les persones condemnades a pagar els danys donats a Mn. Berenguer Vivot, que dins sis dies provi que Jaume Planas ha de contribuir a dits pagaments. Mentrestant li restitueixi les penyores que li haurà fetes.

Document núm. 149

Signatura: AH 273 foli 172/g   Data 9-10-1526

Lletra del Lloctinent General a qualsevol oficial reial que vaja a la vila d'Inca i prengui tantes penyores que bastin per pagar les 8 lliures que resten per pagar per part de Joan Domenech i Antoni Bestard de dita vila del rossí que en temps de la damnada Germania prengueren al Mag. Ramon Torella.

Document núm. 150

Signatura: AH 273 foli 166/g   Data 11-10-1526

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant que Lluç Bonafè procurador de les persones condemnades a _ pagar els danys donats al Mg. Gaspar Bordils en temps de la Germania tomi a Antoni Morro el que li ha cobrat i que el consideri llibero de contribuir en pagar dits danys.

Document núm. 151

Signatura: AH 273 foli 179/g

Data 21-10-1526

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant-li faci pagar a Antoni Morro les 12 quarteres de forment que foren preses en temps de la Germania a Mn. Gaspart Bordils segons es despren de les declaracions fetes davant el Lloctinent General per dit Bordils d'una part i per Antoni Bibiloni, Joan Domenech que era batle durant la Germania i Miquel Estelrich que era jurat en dit temps, de part altra.

Document núm. 152

Signatura: AH 273 foli 191

Data 26-10-1526

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant que sobreseguí l'execució contra els bens de Cristófol Frontera per pagar danys a Mn. Berenguer Vivot ja que en temps de la Germania no havia estat a Inca sinó que tenia arrendada la possessió de Son Montomé.

Document núm. 153

Signatura: AH 273 foli 191/g

Data 27-10-1526

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca referent a que solament sien condemnats a pagar els danys a Mn. Berenguer Vivot aquells que havien participat en dits danys pero no els altres encara que sien composats. Per això mana que si Miquel i Pere Estelrich, pare i fill no hi han intervingut, sien lliurats de contribuir.

Document núm. 154

Signatura: AH 273 foli 199/g

Data 31-10-1526

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant-li que sobreseguí fins altrament sia manat l'execució de penyores contra Jaume Puig i Amau Massip pels danys donats a Mn. Berenguer Vivot en temps de la Germania.

Document núm. 155

Signatura: AH 273 foli 201/g

Data 3-11-1526

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant-li que dins tres dies els jurats d'Inca o un d'ells compareixin davant ell per la reclamació feta per Cristófol i Pere Llompart per la taxació feta per pagar els danys donats a Mn. Berenguer Vivot en temps de la Germania o si no sobreseguin l'execució contra dits Llomparts.

Document núm. 156

Signatura: AH 273 foli 203

Data 5-11-1526

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca sobre les 12 quarteres de forment que foren preses al Mag. Gaspar Bordils en temps de la Germania sien satisfetes pels qui estaren en el camp contra Alcúdia ja que serviren per dit camp, deixant lliure a Joan Llompart àlies Curt.

Document núm. 157

Signatura: AH 274 foli 206

Data 20-11-1526

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca sobre l'import del preu de la xeixa presa a Joanot Nadal en temps de la Germania i que han de pagar els qui intervingueren amb Joan Llompart o que estaren en el camp d' Alcúdia.

Document núm. 158

Signatura: AH 274 foli 160/g

Data 26-11-1526

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant-li que Sebastià Gamundí cobri les composicions d'aqueixa vila durant el present any i que per l'any següent el batle amb els jurats i consellers n'extregui un altre.

Document núm. 159

Signatura: AH 273 foli 216/g

Data 28-11-1526

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca sobre fer pagar als que estigueren en el camp d' Alcúdia altres 8 quarteres de forment que prengueren al censaler Miquel Perelló a fi de que Miquel Valentí sia íntegrament satisfet del forment pres a Mn. Blai Despuig.

Document núm. 160

Signatura: AR 273 sense foliar

Data 7-12-1526

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant a instància d'un jurat d'aqueixa vila que sobreseguí per deu dies les execucions contra dita vila per les cèdules a particulars. Dins dit temps els jurats i persones elegides examinaran els danys fets en temps de la Germania i els béns que posseeixen els habitants d'aqueix batliu.

Document núm. 161

Signatura: AR 273 sense foliar

Data 14-12-1526

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca sobre les robes preses al Mag. Puigdorfila en temps de la Germania, manant que es faci un compartiment entre totes les persones que constarà haver sabut, rebut, intervingut o aconsellat a prendre dites robes a fi de satisfer el seu valor a dit Puigdorfila.

Document núm. 162

Signatura: AR 275 foli 2/g

Data 8-1-1527

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca a requesta del Mag. Gaspar Bordils macip de la Mag. Isabel Fustera sobre les 24 quarteres de forment que en temps de la "**demapnada y rebella**" Germania li prengueren d'una casa d'Inca, i que eren del seu germà i de la seva mare, el dia 27 d'octubre de 1522. Mana que el seu import sia repartit entre els compostats que hauran "**sabut, rebut e intervingut o aconsellat en cossas de Jermania**".

Document núm. 163

Signatura: AR 275 foli 3/g

Data 8-1-1527

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca referent a la reclamació de Mateu Ventayol habitant d'aquest batliu que per estar entre els compostats li fan pagar danys a particulars en coses en què no havia intervingut. Mana que si es així no sia obligat a pagar.

Document núm. 164

Signatura: AR 276 foli 5

Data 10-1-1527

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca referent a la súplica d' Andreu Viver que per la composició és estat posat diverses vegades a les càrcers restant en gran inòpia la seva persona com la seva muller i infants no podent ajudar en càrrecs del matrimoni ni poder pagar el deute de la composició. Mana que pugui fer els jornals i que una vegada separat el que necessita per a aliments, la resta sia per pagar la composició, mentrestant no sia molestat en la seva persona.

Document núm. 165

Signatura: AR 275 foli 17/g

Data 27-1-1527

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant que si Mateu Puig, habitant d'aquest batliu, com pretén no intervingué en danys a particulars en temps de la Germania, no sia obligat a contribuir.

Document núm. 166

Signatura: AR 275 foli 18/g

Data 27-1-1527

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca sobre l'alteració davant ell tinguda entre el Mag. Gaspar Bordils d'una part i el discret Pere Antich notari d'altra, com a procurador dels jurats d'Inca sobre les 24 quarteres de forment preses en temps de la Germania pels elets d'aqueixa vila de la casa de la Sra. Fustera, mana que no sien pagades pels jurats, sinó per Bernardí Gallur que llavors era elet i per tots els que del dit forment menjaren o participaren a prendre aquell.

Document núm. 167

Signatura: AR 275 foli 24

Data 4-2-1527

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant que les 24 quarteres de forment preses al Mag. Gaspar Bordils per proveir el camp que es tenia contra Alcúdia, sien pagades per tots els elets rebels que hi intervingueren i els que estaren en dit camp d'Alcúdia.

Document núm. 168

Signatura: AR 275 foli 43/g

Data 20-2-1527

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant que sien pagades a Gabriel Perelló 25 lliures que era la pèrdua del valor d'un cavall que ell s'havia emportat quan es reclogué a la llavors vila i ara Ciutat d' Alcúdia, i que deixà a Francesc Riera per sortir a escaramussar contra els de la Germania i que fou pres pels agermanats no podent-lo recuperar fins que el camp reial fou a Sineu, però com

estava molt perdut va ésser estimat el seu valor en 25 lliures de menys.

Document núm. 169

Signatura: AH 273 foli 42

Data 20-2-1527

Lletra del Lloctinent General al Batle d'Inca manant-li que compel.leixi als jurats d'aqueixa vila a pagar a Gabriel Serra com a procurador de la seva sogra les 8 quarteres de xeixa i 2 quarteres de forment que els llavors jurats li prengueren per provisió del camp reial.

Document núm. 170

Signatura: AH 275 foli 42

Data 20-2-1527

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant-li que faci pagar a Jaume Guallllevador dels composats d'Inca, 71 lliures i 5 sous a Gabriel Serra per cert vi que li fou pres per munició del camp reial, el dia 19 de març de l'any prop passat.

Document núm. 171

Signatura: AH 275 foli 64

Data 2-4-1527

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca sobre la reclamació de la dona Ramis per quan l'heretat del seu marit havia estat taxada per pagar els danys que ha de pagar aquesta vila, però que ara la volien taxar per la part del seu fill quan ella no té cap bé seu. Mana que no sia taxada ni executada pel seu fill.

Document núm. 172

Signatura: AR 275 foli 66

Data 3-4-1527

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca sobre que Joan Llompart havia estat condemnat a pagar a Joan Nadal certa quantitat de forment que li havien pres i que havia manat al batle que fes compartiment entre tots els còmplices, cosa que no havia fet en evident dany del dit Llompart. Ara mana que rebi infomació de les persones que dit Llompart indicarà que eren còmplices, especialment Arnau Angell, i que entre totes elles sia repartit el valor del forment.

Document núm. 173

Signatura: AR 275 foli 118/g

Data 23-8-1527

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca sobre Gabriel Capó que per lletra donada anteriorment no havia d'ésser taxat en pagar els danys d'aquesta vila per no haver-hi residit en temps de la Germania. Però que després ha estat taxat en diversos compartiments i per cobrar-los ha estat penyorat. Mana que si realment no residia a Inca ni ha participat en danys no sia taxat fent restituir les penyores preses.

Document núm. 174

Signatura: AH 276 foli 129

Data 7-9-1527

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant-li que faci execució de penyores a Bartomeu Ferrer i Jaume Massana pel valor de 9 lliures i les despeses per la roba que prengueren al Mag. Puigdorfila en temps de a Germania.

Document núm. 175

Signatura: AH 276 foli 135

Data 12-9-1527

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca per quan hagi estat condemnat Bartomeu Ferrer a pagar al Mag. Puigdorfila el que li prengueren en temps de la Germania i aquest diu que dits béns estan en poder de Joan Llompart. Mana que l'escrivà reial de la cort del batle prengui testimonis i els enviï closos a la cort del Lloctinent General.

Document núm. 176

Signatura: AR 275 foli 152

Data 9-10-1527

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant que la viuda de Francesc Moranta no sia inquietada ni molestada en pagar el compartiment corresponent al seu marit perquè no té béns que bastin pel valor del seu dot i pels creditors censalistes.

Document núm. 177

Signatura: AH 275 foli 152/g

Data 10-10-1527

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant que elegeixin una altra persona en lloc de l'apotecari Joan Rubí d'Inca que havia estat elegit pels compostats juntament amb els jurats i consellers, ja que per tenir ofici públic en molts de casos tenen especial excepció de certs càrrecs públics.

Document núm. 178

Signatura: AH 275 foli 156

Data 12-10-1527

Lletra del Lloctinent General manant que tots els que anomenarà Miquel Gallur , compareixin personalment davant el Lloctinent General, perquè informin del que li havien fet contribuir per danys fets en temps de la Germania, ja que ell, pels serveis fets a la Cesàrea i Catòlica Majestat, no havia estat compostat, havia estat bo i feel i no havia participat en nengun dany.

Document núm. 179

Signatura: AH 275 foli 159/g

Data 16-10-1527

Lletra del Lloctinent General al capdeguaita Francesc Reynés perquè vaja a la vila d'Inca i penyori a Bernardí Gallur tants de béns com sien necessaris per satisfer les 24 quarteres de forment preses a Gaspar Bordils i que no ha fet el batle d'Inca en evident "*vilipendi de la justícia*".

Document núm. 180

Signatura: AH 276 foli 128/g

Data 13-11-1527

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca sobre el pagament de cert vi pres a Jaume Rosselló en temps de la damnada Germania i que serví de munició al camp reial.

Document núm. 181

Signatura: 275 foli 178/g

Data 16-11-1527

Lletra del Lloctinent General al batle, jurats i persones elegides per fer la repartició dels danys fets a Inca en temps de la Germania, perquè hi sien compreses les 8 lliures que prengueren al pare de Llorenç Riera

Document núm. 182

Signatura: 276 foli 181/g

Data 22-11-1527

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant que, a suplicació de Lluç Bonafè, en nom de tots els composats d'aquí, faci una crida pública manant que tota persona que després de la reducció de la terra hagin restituit qualsevol tipus de béns o pagades quantitats de diners que, dins tres dies, mitjançant jurament ho notifiquin a l'escrivà d'aquí i que aquest enviï la cèdula al Lloctinent General.

Document núm. 183

Signatura: AH 275 foli 201

Data 9-12-1527

Lletra del Lloctinent General als batles de les viles i parròquies foranes davall escrites. El Sindicat de la Part Forana per ésser compensat de les 492 lliures i 16 sous que per determinació del Consell de dit Sindicat, en temps de la Germania, havien estat pagades per l'alliberació de Miquel Colom, ha deterrminat distribuir-les entre els consellers que intervingueren en dit Consell. D'Inca hi havia Jaurne Vives i Cristòfol Jover que han de pagar 26 lliures cada un.

Document núm. 184

Signatura: AH 276 foli 147/g

Data 12-12-1527

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca. Havent recorreguts els composats d'Inca en la persona del seu procurador Lluç Bonafè perquè algunes persones que diuen ésser danyats en temps de la Germania, pretenen fer la liquidació particularment. Mana que compareguin davant el Lloctinent General.

Document núm. 185

Signatura: AH 278 foli 13

Data 24-1-1528

Lletra del Lloctinent General als batles d'Inca i Muro i a les persones elegides per fer la liquidació dels danys donats en aquests batlius en temps de la depravada Germania pels seus pobladors. Mana que es faci la liquidació dels danys donats a la Mag. Sra. Isabel Berard, viuda, tenint a Déu davant els seus ulls, i que no han estat inclosos a la liquidació feta, encara que el temps per dites satisfaccions hagi expirat.

Document núm. 186

Signatura: AR 277 foli 15/g

Data 30-1-1528

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca sobre la reclamació d'un esclau de P. Jover anomenat Bartomeu i que fou obligat a anar a la batalla de Pollença on morí i ara no volen satisfer el dany. Mana que si veritablement els agermanats obligaren a dit esclau a anar a Pollença i allà morí, que sia satisfet pel seu valor.

Document núm. 187

Signatura: AR 278 foli 23

Data 8-2-1528

Lletra del Lloctinent General per que compeli leixi amb el lliurament de penyores a la muner de P. Fàbregas qdm. per pagar el vi pres a Jaume Rosselló en temps de la Germania no obstant qualsevol sobreseïment o provisió en contrari.

Document núm. 188

Signatura: AR 278 foli 25

Data 10-2-1528

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca dient que "**no sens gran e justa querela**" havia a en recorregut en Jaume Rosselló reclamant que no s'havia fet compartiment entre els agermanats d'Inca de totes les coses que li prengueren en temps de la Germania estant en reclós a la ciutat d' Alcúdia. Mana enèrgicament que es faci el compartiment.

Document núm. 189

Signatura: AR 278 foli 35/g

Data 4-3-1528

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant que, a requesta de Joan Puig d'aqueixa vila, comparegui davant d'ell per discutir l' apel·lació que feu perquè el volen fer contribuir pels danys donats a Inca, quan ell no ha sabut, ni intervingut ni participat.

Document núm. 190

Signatura: AR 278 foli 50

Data 26-3-1528

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca sobre fer pagar a les 43 persones culpables dels danys donats al Mag. Berenguer Vivot en temps de la Germania.

Document núm. 191

Signatura: AH 278 foli 52/g

Data 30-3-1528

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant sia restituïda la diferència resultant de les 22 lliures que havia de pagar Jaume Pujadas per danys de la Germania i les 34 lliures que per pagar dits danys havia cedit a Joan Valdaura.

Document núm. 192

Signatura: AH 278 foli 91

Data 19-6-1528

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant que tomin les penyores fetes a Guinem Planas per pagar danys inferits a Mn. Berenguer Vivot en temps de la Germania i que ha de pagar el seu nebot dit també Guinem Planas per quan aquest tenia totes les terres i possessions seves a condició que havia de pagar els danys de la Germania que pertocassin al seu oncle.

Document núm. 193

Signatura: AH 278 foli 99/g

Data 11-7-1528

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant que si és veritat que Gabriel Capó en temps de la Germania havia estat absent d'Inca i que havia residit tot el temps a Sencelles, que no li facin pagar compartiment com pretenen.

Document núm. 194

Signatura: AR 277 foli 101

Data 15-7-1528

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant-li que Cristòfol Frontera no sia obligat a pagar danys per quan, i com consta en el llibre de composicions, no havia estat a Inca en temps de la Germania.

Document núm.195

Signatura: AR 278 foli 102

Data 16-7-1528

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca per quan B. Terrassa i Joan Amer en nom seu i en el d'altres composats d'Inca, reclamen que en el compartiment per pagar danys donats a Mn. Berenguer Vivot han extrets alguns homes, per la qual cosa la taxa dels altres és molt més alta del degut. Mana que contribueixin tots el que ho han de fer .

Documentnúm.196

Signatura: AR 277 foli 112/g

Data 3-8-1528

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca. Gabriel Capó en anys passats havia obtinguda una Lletra seva per que no fos obligat a pagar compartiments per danys i ara toma a ésser molestat. Mana que si no havia sabut, rebut ni intervingut en danys no sia obligat amb compartiments.

Documentnúm.197

Signatura: AR 277 foli 112

Data 3-8-1528

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca donant quatre dies de temps a tots els que han de pagar, ensems els jurats, a Mn. Berenguer Vivot els danys que li feren en temps de la Germania.

Document núm.198

Signatura: AR 277 foli 114

Data 7-8-1528

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca referent als danys donats al Mag. Mateu Net i que han estat assignats a Melcior Mateu i Andreu Vives per pagar-los, dient el primer que no estava comprès entre els taxats per no haver estat de Germania, ni en el camp d'En Colom ni reclòs a Ciutat. Mana que si és així dit Vives pagui la seva part.

Document núm.199

Signatura: AR 277 foli 128/g

Data 31-8-1528

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca accedint a la súplica de Joan Rubí, un dels jurats d'Inca, per fer elecció d'un dels composats per fer el compartiment dels danys donats a Mn. Berenguer Vivot en temps de la damnada Germania.

Document núm. 200

Signatura: AR 277 foli 132

Data 4-9-1528

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant que entre els compostats d'aqueixa vila sia fet compartiment per valor de 7 lliures a més de les despeses, per pagar a Miquel Planas les dues bigues que li prengueren en temps de la Germania.

Document núm. 201

Signatura: AR 278 foli 138/g

Data 15-9-1528

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant-li que els taxadors dels danys inferits en temps de la Germania a Inca compareixin davant ell per respondre de la reclamació de Joan Garí d'aqueixa vila que no havia estat compostat i ara era taxat.

Document núm. 202

Signatura: AR 278 foli 163

Data 17-10-1528

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant que per evitar pèrdues de temps i de diners, els particulars d'aqueixa vila que haguin de fer reclamacions contra el compartiment per danys sien resolts per dit batle, dos jurats que ell triarà per la confiança que d'ells tindrà i per Mn. Jeroni Dureta.

Document núm. 203

Signatura: AR 278 foli 181

Data 28-11-1528

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca, als jurats i a les persones elegides de dita vila per fer les composicions dels danys donats a particulars en temps de la Germania, que Antoni Gual d'aquí verifiqui els béns i robes que foren presos del monestir de Sant Francesc quan els desmandats eren reclosos a Ciutat i que després anaren a Inca, i el seu valor sia comprès en els compartiments per danys donats a Inca.

Document núm. 204

Signatura: AH 279 foli 16

Data 10-2-1529

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca a instància de Gabriel Campaner curador d'Antoni Campaner fill i hereu de Pere Campaner. L'heretat de dit Antoni ha estat empenyorada per pagar danys fets a Inca en temps de la Germania, reclamant que això no era de justícia perquè dit Antoni Campaner en temps de la Germania estava domiciliat a Sencelles on havia estat taxat encara que no hi participà tant per l'edat, 70 anys, com per no haver estat afecta a la Germania i que solament havia residit dos o tres mesos a Inca fugint dels actes dels agermanats i sense participar en actes de Germania a Inca. Se'n tornà a Sencelles on morí. El Lloctinent mana que si és així li tomin les penyores.

Document núm. 205

Signatura: AH 280 foli 12/g   Data 11-2-1529

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manat-li que, si és veritat que Antoni Gual essent jurat d'Inca havia prestat certa quantitat de diners al seu predecessor com a Lloctinent General D. Miquel de Gurrea quan aquest entenia per fer les composicions de les persones que havien delinquit en temps de la Germania, compel.leixi als actuals jurats a pagar o compensar dit Gual.

Document núm. 206

Signatura: R.P. 3937 foli 14   Data 2-3-1529 i 27-7-1529

Càrrec del Reial Patrimoni de dues partides de 16 lliures a què fou condemnat Pere Gibert d'Inca **"per 10 que era delat del crim de la Germania"**.

Document núm. 207

Signatura: AH 280 foli 81   Data 1-7-1529

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant als taxadors dels danys d'aqueixa vila i a les persones electes que el tercer dia després de rebre la notificació compareguin davant el Lloctinent General per entendre la reclamació de Llorenç Llompart d'Inca que reclama no haver d'ésser taxat. Mentrestant sobreseguí l'execució contra els seus béns.

Document núm. 208

Signatura: AH 280 foli 81   Data 6-7-1529

Lletra semblant a l'anterior per reclamació de Joan Cavaller d'Inca.

Document núm. 209

Signatura: AH 209 foli 84/g   Data 8-7-1529

Lletra semblant a les anteriors per reclamació de Joan Bosch d'Inca el qual no solament no havia participat en danys en temps de la Germania, sinó que havia bestrets a la Règia Cort 10 ducats.

Document núm. 210

Signatura: AH 280 foli 85/g   Data 8-7-1529

Lletra semblant a les anteriors per reclamació de M. Gual d'Inca.

Document núm. 211

Signatura: AH 280 foli 116   Data 8-10-1529

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant-li que suspengui les execucions i faci tomar les penyores fetes a la dona Antonina, viuda de Joan Oliver fins que el Lloctinent hagi oïdes les parts, ja que dita dona diu que és molt vexada per particulars d'aqueixa vila que volen executar-la per danys donats pel seu marit en temps de la Germania, la qual diu fou bo i feel com es demostra clarament per no haver estat compostat. A més els béns trobats a l'heretat d'aquell no basten per pagar el seu dot i drets dotals.

Document núm. 212

Signatura: AH 282 foli 30

Data 17-3-1530

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant que Joan Català no sia molestat en pagar composicions perquè quan es feren les generals a la vila d'Inca l'havien tengut per miserable per ser persona indefensa i pobra.

Document núm. 213

Signatura: AH 282 foli 38

Data 29-3-1530

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca i a les persones elegides, manant-los que sia examinat el memorial que té Miquel de Pujals sobre els danys donats en temps de la Germania a Jaume Falcó qdam. sobre els quals té certs drets per substituir-lo en la reclamació.

Document núm. 214

Signatura: AH 282 fo1i 204

Data 25-2-1531

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca sobre la quantitat que ha de cobrar per cada lliure que Joan Bosch cobrarà a diversos particulars pels danys fets a Alcúdia.

Document núm. 215

Signatura: AH 281 fo1i 90/g

Data 4-7-1531

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca sobre el pagament de 1a resta del compartiment fet per pagar danys inferits a Mn. Berenguer Vivot.

Document núm. 216

Signatura: R.P. 3937 folis 117-117/g Dates: 13-9-1531 i 6-2-1536

Catorze partides de rebudes del Reial Patrimoni per composicions i penyores venudes a particulars d'Inca totalitzant 466 lliures i 8 sous.

Document núm. 217

Signatura: AH 283 foli 126/g

Data 4-6-1532

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant que a instància d' Antoni Domenech i de Jaume Bartomeu àlies Gat, d'Inca, sobresegui i sobreseure faci en les execucions contra dits suplicants o contra qualsevol habitador d'Inca per danys donats a particulars en temps de la damnada Germania fins que altrament mani cosa en contrari perquè abans han de ser satisfets els habitants d'Alcúdia. (veure document núm. 219).

Document núm. 218

Signatura: AH 283 foli 131/g

Data 6-7-1632

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant que la dona Jaumeta Pujadas, viuda de Pere Pujadas no sia molestada i que li tomin les penyores que li feren per danys de la Germania ja que el seu quondam marit no havia estat compostat per haver estat bo i feel a Sa Catòlica Majestat com es pot comprovar a l'arxiu de La Governació de Mallorca, ja que els compostats foren el seu pare Pere Pujadas i el seu germà Antoni Pujadas.

Document núm. 219

Signatura: AH 284 foli 138

Data 8-7-1532

Lletra circular del Lloctinent General als batles de les viles i parròquies foranes manant que per quitar els censals en que s'encarregà Alcúdia per servici de Sa Majestat en temps de la Germania es faci pagar entre tots els compostats de cada vila la part que li pertocàs. Inca havia d'aportar 300 lliures.

Document núm. 220

Signatura: AH 283 foli 206/g

Data 8-11-1532

Lletra del Lloctinent General al batle i jurats d'Inca sobre els 3 sous per cada lliure que es cobra per llavada de la talla feta per pagar els danys a Alcúdia. Mana que es faci crida informant que els qui deuen, si paguen dins tres dies sols, paguin 18 diners per lliura i no més.

Document núm. 221

Signatura: AH 283 foli 203

Data 26-10-1532

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant que sia acceptada la reclamació de Melcior Ferrer i dels seus nebots sobre els tres sous per lliura que intenta cobrar el llevador de la tal la que han de pagar els compostats d'Inca per danys inferits a la Ciutat d' Alcúdia en temps de la Germania.

Document núm. 222

Signatura: AH 283 foli 207

Data 20-11-1532

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant que en el compartiment fet per pagar els danys fets a a Ciutat d' Alcúdia en temps de la damnada Gennania no hi sien compresos els germans Joan i Pere Serra j a que no foren compostats per llur fidelitat.

Document núm. 223

Signatura: AH 284 foli 197/g

Data 20-11-1532

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant que Bartomeu Seguí no sia inclòs en el nou compartiment fet per pagar els danys a la Ciutat d' Alcúdia perquè ell estava reclòs en dita ciutat quan estava tancada a causa de la Germania, manant que li tomin la penyora que li feren.

Document núm. 224

Signatura: AH 284 foli 202

Data 26-11-1532

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca sobre el repartiment de les quantitats dels menys fallits per pagar els danys a Alcúdia.

Document núm. 225

Signatura: AH 287 foli 9/g

Data 18-1-1533

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca sobre la inclusió dels hereus de Llorenç Vicens en el compartiment dels tres sous per lliure pels danys donats a la Ciutat d'Alcúdia.

Document núm. 226

Signatura: AH 286 foli 14/g

Data 17-2-1533

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant-li que sia sobreseguda l'execució que a instància dels jurats d'aqueixa vila es fa contra els béns de Nofre Tauler per danys i altres coses fetes en temps de la Germania per quant ell ha estat compostat a Ciutat on ha contribuït en totes les coses. També mana que els jurats compareixin davant ell el tercer dia després que la present els serà presentada.

Document núm. 227

Signatura: AH 286 foli 15/g

Data 18-2-1533

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant que Sebastià Terrassa per danys fets a Alcúdia i per altres coses de Germania sia solament compostat per l'heretat del seu pare i no per ell ja que en temps de la Germania estava sots domini del seu pare.

Documentnúm. 228

Signatura: AH 286 foli 93

Data 23-7-1533

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant que sien sobresegudes les execucions dels béns de Pere Vicens, Mateu Font, Pere Tolrà, Antoni Ferragut i Gabriel Galí per danys donats en temps de la Germania al pare de Gaspar Planes.

Document núm. 229

Signatura: AH 286 foli 103/g

Data 16-12-1533

Lletra del Lloctinent General al batle d'Inca manant que Joan, Pere i Jaume Capó no sien molestats per danys fets en temps de la Germania ja que en aquell temps residien a Sencelles on han estat taxats.

SUPLEMENT

A més dels documents anteriorment citats, tenen relació amb la Germania a Inca les següents sentències contingudes en el llibre AA-236 del mateix arxiu:

Sobre la vinya d'Antoni Gil d'Inca confiscada pel Sr. Rei per crim de lesa majestat i germania, venuda en encant públic. Foli 18.

Sobre el dot de Joana dona de Bernat Fàbregues condemnat per crim de lesa majestat i germania. Foli 29.

Sobre unes cases amb una gerreria i tres cairons de Bernat Fàbregues confiscades per crim de lesa majestat i i germania. Folis 27 i 32.

Sobre el vectigal de la molitja degut per Blai Ferrer, Blai Rexach, Bernat Fàbregues, Antoni Gil i Andreu Salzet i castigat per crim de germania. Foli 33.

Sobre els béns d'Andreu Salzet acusat de crim de lesa majestat i germania. Foli 33 girat.

Sobre el dot de Simona, dona d'Andreu Salzet. Foli 35.

Sobre unes cases que reclama Llorença, dona de Joan Pello i que foren preses a Blai Ferrer condemnat a l'últim suplici. Foli 47 girat.

Sobre els béns d'Antoni Gil condemnat per germania. Foli 59

Sobre un deute de Blai Rexach condemnat per germania. Foli 62 girat.

Sobre diversos béns encantat a Antoni Gil teixidor de llana i de lli condemnat per crim de germania. Folis 22 girat, 123,23 girat i 24.

Sobre els béns d'Andreu Salzet. foli 37

Sobre la venda d'una vinya de Pere Niell d'Inca condemnat per crim de germania. Folis 124 girat i 129.

Sobre els béns de Pau Casesnoves. Foli 129

Sobre la vinya de Bartomeu Rexach mort per crim de lesa majestat i germania. Foli 132

Sobre els béns de Bernat, Blai i Bartomeu Rexach d'Inca. Foli 138 girat.

Sobre els béns de Pau Casesnoves. Foli 152

Sobre el forment pres a Tomàs Trobat en temps de la germania. Foli 187 girat.

Sobre un rafal confiscat a Bernat Buades. Foli 189 girat.

Sobre diners i forments presos pels jurats d'Inca en temps de la Germania. Foli 201.

Ajuntament d'Inca